

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI
(EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI)

EĞİTİMDE ACİL DURUM YÖNETİMİ MODEL ÖNERİSİ
VE UYGULANABİLİRLİĞİ ARAŞTIRMASI

DOKTORA TEZİ

Kazım Çelik

Ankara
Haziran, 2004

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ BİLİM DALI
(EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI)

EĞİTİMDE ACİL DURUM YÖNETİMİ MODEL ÖNERİSİ
VE UYGULANABİLİRLİĞİ ARAŞTIRMASI

DOKTORA TEZİ

Kazım Çelik

Danışman: Prof. Dr. Ali Balcı

Ankara
Haziran, 2004

ÖNSÖZ

Son yıllarda, dünyada meydana gelen felaketlerin sayısındaki artış, malların ve insanların doğal ve teknolojik tehlikelerle daha sık karşı karşıya kalmaları, acil durum yönetimi ve konusuna olan ilgi ve desteğin giderek artmasına yol açmıştır. Depremler, volkanlar, kasırgalar, kuraklık, nükleer kazalar, savaşlar, seller, terörist saldırılar ve diğer felaketler sık tekrarlanan olaylardır. Bu olaylar kamunun ve basın ilgisini çekmekte ve gündemde kalabilmektedirler.

Okullarda şiddet, seller, depremler, yangınlar, kötü hava koşulları ile ilgili acil durumlar olabilir ve bunlardan bazıları felakete dönüşebilir. Okullar, nüfuslarının saldırı ve tehlikelere açık olması, öğrencilerinin toplumla yakın bağlarının (evlat, akraba vb.) bulunması gibi nedenlerle, okul ortamındaki olaylara kayıtsız kalamazlar. Buraların acil durumlara hazırlanması, özel yaklaşımları ve acil durumlara hazırlıklı olmayı gerektirir.

Bu çalışmada, okullara “acil durum yönetimi” kavramını tanıtmaya ve okulların çocuklarımız için daha güvenli yerler haline gelmeleri hedeflenmiştir.

Çalışma boyunca pek çok yardım ve destek gördüm. Bunların tümünü burada saymam olası değildir. Öncelikle katkıda bulunan herkese teşekkürlerimi sunuyorum. Alt yapımızın oluşmasına katkıda bulunan tüm hocalarıma şükranlarımı sunuyorum.

Bu çalışmayı yaparken, akademik olarak çok güçlü bir danışmanlıktan yararlandım ve bu danışmanlık hep önümün açılmasını sağladı. Danışmanım Prof.Dr. Ali Balcı'ya teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum. Yönlendirmeleri ve destekleri için tez izleme komitesi üyeleri hocalarım Prof. Dr. İlayet P. Aydın'a ve Şule Erçetin'e ve hocalarım Prof. Dr. Yüksel Kavak'a ve Prof.Dr. Kasım Karakütük'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Akademik ortama katılmamı sağlayan Prof. Dr. M. Feyzi Öz'e ve bu ortamda gelişmemi sağlayan Prof. Dr. Nuray Senemoğlu'na şükranlarımı sunuyorum.

Doktora çalışmaları boyunca anlayışı, desteği ve sevgisi için eşim Nebiha'ya ve çocuklarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Bu araştırmada, Türkiye için eğitimde acil durum yönetimi model önerisi geliştirilmesi ve geliştirilen modelin uygulanabilirliğinin ilgililerin görüşlerine göre sınanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda, Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik eğitimde acil durum yönetiminin merkez, taşra ve okul örgütlenmesini içeren model ilgili literatüre göre geliştirilmiştir. Geliştirilen model araştırma kapsamına alınanların görüşlerine sunulmuş, bu amaçla toplanan veriler uygun istatistik tekniklerle analiz edilmiş ve modelin uygunluğu bu görüşlerle sınanmaya çalışılmıştır.

Modelinin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla geliştirilen anket, model dikkate alınarak 72 maddelik, üç boyutlu bir ölçek olarak araştırmacı tarafında geliştirilmiştir.

Araştırmanın evreni Burdur ve Yalova ilindeki öğretmenler, okul, il-ilçe eğitim yöneticileri, il sivil savunma görevlileri, MEB merkez örgütü yöneticileri üniversitelerde eğitim yönetimi ve afet yönetimi alanındaki akademisyenler olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında toplam 1125 kişinin anketi değerlendirmeye alınmıştır. Anketlerin geri dönüş oranı % 83 olmuştur.

Önerilen acil durum yönetimi merkez ve taşra örgütü “çok” düzeyde, okul acil durum yönetimi yapısı “tamamen” düzeyinde uygulanabilir bulunmuştur. Acil durum yönetimi merkez, taşra ve okul örgütüne ilişkin görüşler göreve göre anlamlı derece farklılık göstermektedir. ADY merkez ve taşra örgütü boyutunda sivil savunma görevlileri grubu, okul acil durum yönetimi boyutunda MEB yöneticileri grubunun görüşleri anlamlı farklılık göstermektedir. Sivil savunma grubunun ortalaması daha yüksek, MEB grubunun görüşleri daha düşük olarak diğer gruplardan farklılaşmaktadır. Görev yapılan il değişkenine göre bakıldığında, Yalova ilinde görev yapanların lehine olmak üzere tüm boyutlarda grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

ABSTRACT

The aim of this study is to develop an emergency management model proposal in education and to test the feasibility of the developed model according to the views of the related people.

In the direction of the general aim of the study, the model including Turkey emergency management and its central, provincial and school organizations in integrated education has been developed based on the related literature. The developed model has been presented to the views of the people in the scope of the study; the data collected for this reason have been analyzed with the appropriate statistical techniques and the suitability of the model has been tested with these views.

The questionnaire has been developed as a 72-item and 3-dimension scale by the researcher in accordance with the model to find out the views related to the suitability of the model.

The teachers, school and city - province education managers, city civil defence officials, central organization managers in the Ministry of National Education in Burdur and Yalova and academicians at university in the field of education and disaster management are the universe of the study. In the study, the questionnaires of total 1125 people have been assessed. The return rate of the questionnaires were %83.

The proposed emergency management has been found out to be "very" feasible in the central and provincial organization level and "completely" feasible in the school emergency management structure level. The views related to the emergency management central, provincial and school organizations vary meaningfully according to the profession. Emergency management in the central and provincial organization dimension, the views of the civil defence officials and in the school emergency management dimension, the views of the managers in the Ministry of National Education vary meaningfully. By being different from other groups, the mean of the civil defence group is higher and the Ministry of National Education group's is lower. When looked at the city variable worked in, there are meaningful differences among the groups' views in favor of Yalova in all dimensions.

ÇELİK, Kazım. Eğitimde Acil Durum Yönetimi Model Önerisi ve Uygulanabilirliği Araştırması, Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ali Balcı, xv+308

ÖZET

Bu araştırmada, Türkiye için eğitimde acil durum yönetimi model önerisi geliştirilmesi ve geliştirilen modelin uygulanabilirliğinin ilgililerin görüşlerine göre sınılanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda, Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik eğitimde acil durum yönetiminin merkez, taşra ve okul örgütlenmesini içeren model ilgili literatüre göre geliştirilmiştir. Geliştirilen model araştırma kapsamına alınanların görüşlerine sunulmuş, bu amaçla toplanan veriler uygun istatistik tekniklerle analiz edilmiş ve modelin uygunluğu bu görüşlerle sınılanmaya çalışılmıştır.

Modelinin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla geliştirilen anket, model dikkate alınarak 72 maddelik, üç boyutlu bir ölçek olarak araştırmacı tarafında geliştirilmiştir.

Araştırmanın evreni Burdur ve Yalova ilindeki öğretmenler, okul, il-ilçe eğitim yöneticileri, il sivil savunma görevlileri, MEB merkez örgütü yöneticileri üniversitelerde eğitim yönetimi ve afet yönetimi alanındaki akademisyenler olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında toplam 1125 kişinin anketi değerlendirmeye alınmıştır. Anketlerin geri dönüş oranı % 83 olmuştur.

Önerilen acil durum yönetimi merkez ve taşra örgütü “çok” düzeyde, Okul acil durum yönetimi yapısı “tamamen” düzeyinde uygulanabilir bulunmuştur. Acil durum yönetimi merkez, taşra ve okul örgütüne ilişkin görüşler göreve göre anlamlı derece farklılık göstermektedir. ADY merkez ve taşra örgütü boyutunda sivil savunma görevlileri grubu, okul acil durum yönetimi boyutunda MEB yöneticileri grubunun görüşleri anlamlı farklılık göstermektedir. Sivil savunma grubunun ortalaması daha yüksek, Milli Eğitim Bakanlığı grubunun görüşleri daha düşük olarak diğer gruplardan farklılaşmaktadır. Görev yapılan il değişkenine göre bakıldığında, Yalova ilinde görev yapanların lehine olmak üzere tüm boyutlarda grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

ÇELİK, Kazım. Emergency Management Model Proposal in Education and the Research of Its Feasibility, Doctorate thesis, Adviser: Prof. Dr. Ali Balcı, xv+308

ABSTRACT

The aim of this study is to develop an emergency management model proposal in education and to test the feasibility of the developed model according to the views of the related people.

In the direction of the general aim of the study, the model including Turkey emergency management and its central, provincial and school organizations in integrated education has been developed based on the related literature. The developed model has been presented to the views of the people in the scope of the study; the data collected for this reason have been analyzed with the appropriate statistical techniques and the suitability of the model has been tested with these views.

The questionnaire has been developed as a 72-item and 3-dimension scale by the researcher in accordance with the model to find out the views related to the suitability of the model.

The teachers, school and city - province education managers, city civil defence officials, central organization managers in the Ministry of National Education in Burdur and Yalova and academicians at university in the field of education and disaster management are the universe of the study. In the study, the questionnaires of total 1125 people have been assessed. The return rate of the questionnaires were % 83.

The proposed emergency management has been found out to be “very” feasible in the central and provincial organization level and “completely” feasible in the school emergency management structure level. The views related to the emergency management central, provincial and school organizations vary meaningfully according to the profession. Emergency management in the central and provincial organization dimension, the views of the civil defence officials and in the school emergency management dimension, the views of the managers in the Ministry of National Education vary meaningfully. By being different from other groups, the mean of the civil defence group is higher and the Ministry of National Education group’s is lower. When looked at the city variable worked in, there are meaningful differences among the groups’ views in favor of Yalova in all dimensions.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

A- TEZ TESLİM FORMU

1- Tezi Hazırlayanın Soyadı, Adı : ÇELİK, Kazım

2- Tezin Derecesi

Yüksek Lisans

Doktora

3- Enstitüsü: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tezin Adı : Eğitimde Acil Durum Yönetimi ve Uygulanabilirliği Araştırması

5- Anahtar Kelimeler : Eğitim Yönetimi, Acil Durum Yönetimi, Eğitimde Acil Durum Yönetimi, Okul Acil Durum Yönetimi, Okul Güvenliği,

Key Words: Education management, emergency management, emergency management in education, school emergency management, school safety.

7- Danışmanı: Prof. Dr. Ali BALCI

8- Çalışmanızı ne zaman tam metin olarak genel kullanıma açmak istiyorsunuz

Hemen

Ay İçinde (Basıma hazırlamak için)

1 yıl içinde (Sponsor mülkiyet haklarını temizleme ve/veya patentini almak için)

9- Tezimin sadece Abstract ve özü ile kaynakçasının genel kullanıma açılmasını istiyorum.

10- Telif Hakkı Anlaşması

Bu anlaşma ile Tez çalışmamın, Ankara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından her türlü elektronik formatta arşivlenmesine ve kullanıma sunulmasına, tüm mülkiyet ve patent hakları ile tezimin tümü veya bir bölümü ile gelecekte yapacağım çalışmaların (makale, kitap vb.) kullanım haklarını elimde tutmak koşuluyla, izin veriyorum.

Kabul Ediyorum

Kabul Etmiyorum

30/ 06 /2004

İmza

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu :

Üniv. Kodu :

* Not : Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı : ÇELİK

Adı : Kazım

Tezin Türkçe Adı : Eğitimde Acil Durum Yönetimi Model Önerisi ve Uygulanabilirliği Araştırması

Tezin Yabancı Dildeki Adı : Emergency Management Model Proposal In Education And The
Research Of Its Feasibility

Tezin Yapıldığı :

Üniversite : Ankara Üniversitesi

Enstitü : Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yılı : 2004

Diğer Kuruluşlar :

Tezin Türü :

☐
☒
☐
☐

1- Yüksek Lisans

2- Doktora

3- Tıpta Uzm.

4- Sanatta Yeterlik

Dili

: Türkçe

Sayfa Sayısı

: xv+308

Referans Sayısı

: 143

Tez Danışmanlarının :

Unvanı : Prof. Dr.

Adı : Ali

Soyadı : BALCI

Unvanı :

Adı :

Soyadı :

Türkçe Anahtar Kelimeler :

1- Acil Durum Yönetimi

2- Eğitimde Acil Durum Yönetimi

3- Okul Acil Durum Yönetimi

4- Okul Güvenliği

5- Eğitim Yönetimi

İngilizce Anahtar Kelimeler :

1- Emergency Management

2- Emergency Management in Education

3- School Emergency Management

4- School Safety

5- Education Management

Tarih : 30/06/2004

İmza :

TEZ VERİ FORMU DOLDURMA KURALLARI

- 1- Tez Özetleri A 4 boyutunda birinci hamur kağıda yazılmalıdır.
- 2- Tez özeti 250 kelimeyi geçmemelidir.
- 3- Tez özeti 12 puntoluk harflerle yazılmalı, italik harfler kullanılmamalıdır.
- 4- Özet yazımında “Lazer Yazıcılar” dan yararlanılmalıdır.
- 5- Özeti tamamı “ koyu (bold)” olarak yazılmış olmalıdır.
- 6- Tez Özetleri hem orijinal dilde hem de alternatif dilde birer adet olmalıdır.
- 7- Tez Veri Formunun Kesinlikle Daktilo veya Bilgisayarla Doldurulması Gerektilmektedir.
- 8- Hem orijinal dildeki hem de alternatif dille verilen özetlerde bu kurallara uyulmalıdır.
- 9- Özet sayfası kesinlikle katlanmamalı ve bir naylon ya da kağıt zarf içinde tezle birlikte teslim edilmelidir.

İÇİNDEKİLER

Jüri Üyeleri İmza Sayfası.....	i
Önsöz	ii
Özet	iii
Abstract	iv
İçindekiler	v
Çizelge Listesi	xiii
Şekil Listesi	xiv
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	
Problem	1
Araştırmanın Amacı	13
Önem	14
Sınırlılıklar	15
Tanımlar.....	15
Kısaltmalar.....	17
BÖLÜM II	
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	
Kavramsal Çözümleme	18
Acil Durum Yönetimi ve İlişkili Kavramlar	19
Tehlike	19
Acil Durum	21
Sivil Savunma	22
İşletme Alanında ve Endüstride Kullanılan Kavramlar	22
Acil Durum Yönetimi	23
Felaket- Afet	24
Facia	30
Risk Yönetimi	31
Kriz Yönetimi	33
Kaos Yönetimi	35
Acil Durum Yönetiminin Aşamaları	36
Zarar Azaltma/Hafifletme Aşaması	37
Hazırlıklı Olma Aşaması	38

Müdahale Aşaması	39
İyileştirme Aşaması	40
Acil Durum Sınıflamaları	41
Acil Durum Yönetimi Modelleri ve Uygulamaları	43
ABD'de Acil Durum Yönetimi	43
ABD Ulusal Acil Durum Yönetimi Çerçevesi	45
Acil Durum Yönetiminde Federal Hükümetin Rolü	46
ABD'de Acil Durum Yönetimi İle İlgili Yasal Düzenlemeler	47
1950 Sivil Savunma Kanunu	48
1950 Felaket Yardımı Kanunu	48
1974 Felaket Yardımı Kanunu	49
R. T. Stafford Felaket Yardımı ve Acil Durum Desteği Kanunu .	49
Başkanlık Büyük Felaket ve Acil Durum Bildirisi	49
Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu (FEMA)	50
Federal Tepki Planı	53
Acil Durum Yönetiminde Eyaletlerin Rolü	55
Eyalet Valilerinin Acil Durum Rolü	56
Valiler ve Acil Durum Bildirileri	56
Acil Durum Yönetimi Eyalet Müdürlükleri	56
ABD'de Yerel Acil Durum Yönetimi	57
Yerel Acil Durum Yöneticisinin Rolü	58
Yerel Acil Durum Hizmetleri Kurumları	59
ABD'de Acil Durum Yönetiminde Gönüllü Kuruluşlar	59
Gönüllü Kuruluşların İşbirliği ve Koordinasyonu	61
Amerikan Kızıl Haçı	61
Kurtarma Ordusu	62
Mennon Felaket Hizmetleri Birliği	62
Amerikan İtfaiye Hizmetleri Topluluğu	62
Japonya'da Acil Durum Yönetimi	63
Ulusal Hükümet Düzeyi	64
Bölgesel Hükümet Düzeyi	65
Belediye Düzeyi	65

Merkezi Afetleri Önleme Konseyi	65
Diğer Ulusal Örgütler	66
Türkiye Acil Durum Yönetimi Yapısı ve İşleyişi	73
Kanunlar	73
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	73
Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun	74
Sivil Savunma Kanunu	74
Olağanüstü Hal Kanunu	74
Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun	75
İmar Kanunu	75
Türkiye Atom Enerjisi Kanunu	75
Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu	75
Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun	76
Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun	76
Yönetmelikler	76
Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği	76
Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik	77
Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlikleri ve Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik	77
Afet Yönetiminde Görevli Temel Kurumlar ve Yapılanmalar	78
Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi	79
Doğal Afetler Koordinasyon Kurulu	82
Merkez Koordinasyon Kurulu	82
Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu	83
Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü	83
Bayındırlık Bakanlığı	85
Afet İşleri Genel Müdürlüğü	85
Yapı İşleri Genel Müdürlüğü	86

Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü	86
Avrupa Afet Eğitim Merkezi	87
İçişleri Bakanlığı.....	87
Sivil Savunma Genel Müdürlüğü.....	87
Milli Eğitim Bakanlığı	88
Kızılay Genel Müdürlüğü	89
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu	89
Ulusal Deprem Konseyi	89
Doğal Afetler Sigortalar Kurumu (DASK)	89
Yerel Yönetimler	90
Türk Silahlı Kuvvetleri	92
Sivil Toplum Kuruluşları	92
Yapısal ve Yasal Düzenlemelere İlişkin Değerlendirme	92
Eğitimde Acil Durum Yönetimi	93
Okul Acil Durum Yönetiminin Aşamaları	94
Hazırlıklı Olma Aşaması	94
Müdahale Aşaması	94
İyileştirme Aşaması	95
Önleme/Hafifletme Aşaması.....	96
Acil Durum Seviyeleri	97
Okul Seviyesindeki Acil Durumlar	97
Bölge Seviyesindeki Acil Durumlar	97
Toplum Seviyesindeki Acil Durumlar	98
Geniş Ölçekteki Felaketlerin Etkilerini Anlamak	98
Felaketlerin Okullardaki Etkileri	99
Tesisler Üzerindeki Etkiler	99
Okul Personeli Üzerindeki Etkiler	99
Felaketlerin Örgütler Üzerindeki Etkileri	100
Okul Acil Durum Yönetimi; Acil Durum Planlaması	100
Planı Geliştirmedeki Adımlar	103
Bir Çalışma Grubu (Planlama Komisyonu) Oluşturma	103
Mevcut Plan/Prosedürleri Gözden Geçirilmesi	105

Tehlike Analizi Yapılması	105
1. Adım – Tehlikeleri Analiz Etmek (Tehlike Avı)	105
2. Adım – Her Tehlikeyi Profillemek	106
3. Adım – Hassasiyeti Belirlemek	107
4. Adım – Riski Belirlemek	107
5. Adım – Sonuçlara ve Senaryolara Karar Vermek	108
6. Adım – Olanaklar ve Kısıtlılıkları Belirlemek	108
7. Adım – Stratejik Planlama Sürecini Uygulama	108
Stratejiler Geliştirme	109
Okul Planları	109
Okulla İlgili Bilgiler	109
Riskler ve Planda Yer Alan Acil Durum Türleri	110
Risk Düzeltme Programı	110
Olay Komuta Sistemi (OKS)	111
OKS Yer Alan Bölümlerin ve Görevlilerin Rollerini ve Sorumlulukları	113
Olay Yöneticisi	113
Güvenlik Görevlisi	113
Medya İlişkileri Görevlisi	113
Eşgüdüm Görevlisi	113
Planlama Bölümü	114
Operasyonlar Bölümü	114
Lojistik Bölümü	114
İdari/Finans Bölümü	114
Acil Durum Müdahale Ekipleri	115
Evrensel Acil Durum Prosedürleri	115
Ek Acil Durum Prosedürleri	116
Okul Acil Durum Yönetimi Protokolleri	116
İletişim	116
Polis, İtfaiye ve Diğer İlgili Kurumların Onayı	117
Egzersiz ve Tatbikat Eğitimi	117
Alıştırma ve Egzersiz Düzeyleri	119

Yönlendirme Semineri (Oryantasyon)	119
Tatbikat-Alıştırma	119
Masabaşı Egzersizleri	120
Fonksiyonel Egzersizler	120
Gerçek Boyutta Tatbikat	120
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	121
BÖLÜM III	
YÖNTEM	130
Araştırma Modeli	130
Evren ve Örneklem	130
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması	135
Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Yapısı Ölçeği	139
Taşra Örgütü Yapısı Ölçeği	140
Okul Acil Durum Yönetimi Ölçeği	142
Verilerin Toplanması	144
Verilerin Çözümlemesi	145
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUM	147
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	147
Önerilen Türkiye Acil Durum Yönetimi İle Bütünleşik Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli	147
Acil Durum Yönetimi Modeli Merkez Örgütü Yapısı	149
Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı	151
Müsteşarlık	152
Hafifletme ve Planlama Genel Müdürlüğü	152
Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü	152
İtfaiye- Arama Kurtarma Genel Müdürlüğü	153
Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü	153
Acil Durum Eşgüdüm Kurulu	154
Acil Durum Danışma Kurulu	154
Acil Durum Yönetimi Modeli Taşra Birimleri	154
Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü	155

Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu	155
Vali	155
İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu	156
İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü	156
Kaymakam	158
Acil Durum Yönetimi İlçe Temsilcisi	158
Özel Sektör Kuruluşları ve Gönüllü Kuruluşlar	158
Okul Acil Durum Yönetimi Modeli Birimleri	158
Okul Olay Yönetim Ekibi (OYE)	160
Olay Yöneticisi (Sorumlu)	161
Planlama Bölümü Şefi	163
Operasyon Bölümü Şefi	163
Lojistik Bölümü Şefi	163
Finans Bölümü Şefi	163
Acil Durum Müdahale Ekipleri	164
Tahliye Ekibi	165
İlk Yardım Ekibi	166
Arama ve Kurtarma Ekibi	167
Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi	168
Hasar Değerlendirme Ekibi	169
Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi	170
Öğrenci/Personel Gözetim Ekibi	170
Destek ve Güvenlik Ekibi	171
İkinci ve Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	173
Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisinin Uygunluğuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar	174
Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşler	174
Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşler	177
Okul Acil Durum Yönetiminin Uygunluğuna İlişkin Görüşler	181
Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisinin Uygunluğuna İlişkin Görev Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumları	184

Görev Değişkenine Göre ADY Merkez Örgütüne İlişkin Görüşler	185
Görev Değişkenine Göre ADY Taşra Örgütüne İlişkin Görüşler	194
Görev Değişkenine Göre Okul Acil Durum Yönetimine İlişkin Görüşler	202
Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisinin Uygunluğuna İlişkin Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumları ..	211
Görev Yapılan İl Değişkenine Göre ADY Merkez Örgütüne İlişkin Görüşler	212
Görev Yapılan İl Değişkenine Göre ADY Taşra Örgütüne İlişkin Görüşler	218
Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Okul Acil Durum Yönetimi Örgütüne İlişkin Görüşler	223
BÖLÜM V	
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	231
Sonuçlar	231
Öneriler	236
KAYNAKÇA	238
EKLER	
1. Örnek Okul Acil Durum Yönetimi Planı	253
2. Anket	301
3. Modele İlişkin Bilgi Notu	305

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1. Rutin Acil Durumlarla Felaketler Arasındaki Farklılıklar	30
Çizelge 2. Kaynaklarına Göre Afet Sınıflaması	42
Çizelge 3. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması	67
Çizelge 4. İTÜ AYM Türkiye Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisi	123
Çizelge 5. Anketin Uygulanmasının Planlandığı ve Uygulandığı İl, Okul ve Kurumların Görevlere Göre Sayıları	132
Çizelge 6. Araştırmaya Katılanların Görevlerine Göre Dağılımları	134
Çizelge 7. Araştırmaya Katılanların Görev Yerlerine Göre Dağılımları	135
Çizelge 8. Araştırmaya Katılanların Unvanlarına Göre Dağılımları	135
Çizelge 9. Ön Uygulamada Değerlendirmeye Alınan Anketlerin Yanıtlayıcılarının Görevlere Göre Dağılımı	138
Çizelge 10. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Ölçeği Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyonu Sonuçları	139
Çizelge 11 . Taşra Örgütü Yapısı Ölçeği Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyonu Sonuçları	141
Çizelge 12 . Okul Acil Durum Yönetimi Ölçeği Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyonu Sonuçları	142
Çizelge 13. Değerlendirmeye Alınan Anket Formlarını Dolduranların Görev ve Görev Yerlerine Göre Dağılımı	145
Çizelge 14. Her Bir maddeye Katılma Düzeyi ve Uygulanabilirlik Puanları	146
Çizelge 15. Araştırmaya Katılanların Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	172
Çizelge 16. Araştırmaya Katılanların Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	175
Çizelge 17. Okul Acil Durum Yönetimi Modelinin Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Ortalaması, Standart Sapması, Görelî Önem Sırası ve Katılma Uygulama Düzeyi	178

Çizelge 18. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin Görev Değişkenine Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	183
Çizelge 19. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Toplam Puanlarının Göreve Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu	191
Çizelge 20. Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin Görev Değişkenine Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	192
Çizelge 21. Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütü Toplam Puanlarının Göreve Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu	199
Çizelge 22. Okul Acil Durum Yönetimi Boyutunda Yer Alan Maddelerin Görev Değişkenine Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	200
Çizelge 23. Okul Acil Durum Yönetimi Toplam Puanlarının Göreve Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu	208
Çizelge 24. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin Araştırma Kapsamına Alınanların Görev Yaptıkları İllere Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	210
Çizelge 25. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutunda Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Görüşlerin Karşılaştırılması	215
Çizelge 26. Taşra Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin İllere Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	216
Çizelge 27. Acil Durum Yönetimi Taşra Boyutunda Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	220
Çizelge 28. Okul Acil Durum Yönetimi Boyutunda Yer Alan Maddelerin İllere Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası	221
Çizelge 29. Okul Acil Durum Yönetimi Boyutunda Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	226

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi Raporuna Göre Ulusal Deprem Politikası Boyutları	33
Şekil 2. Acil Durum Yönetiminin Aşamaları	36
Şekil 3. ABD Ulusal Acil Durum Yönetimi Çerçevesi	46
Şekil 4. ABD’de Felaketin Şiddeti ile Yerel Eyalet ve Federal Müdahale İlişkisi	47
Şekil 5. ABD’de Başkanlık Bildirisi Süreci	50
Şekil 6. ABD-Ulusal Acil Durum Yönetimi Kurumu Örgüt Yapısı	52
Şekil 7. Federal Tepki Planının Yapısı.....	54
Şekil 8. Japon Afet Önleme Kurumları ve Sorumlulukları	64
Şekil 9. Başbakanlık Kriz Hallerinde Yönetim ve Birimleri	80
Şekil 10. Olay Komuta Sisteminin Bölümleri	112
Şekil 11. Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli	150
Şekil 12. Okul Acil Durum Yönetimi Modeli.....	159

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ortaya konulmuş, amaçları belirlenmiş, önemi vurgulanmış, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar verilmiştir.

Problem

Okullarda şiddet, seller, depremler, yangınlar, kötü hava koşulları ile ilgili acil durumlar olabilir ve bunlardan bazıları felakete dönüşebilir. Okullar, nüfuslarının saldırı ve tehlikelere açık olması, öğrencilerinin toplumla yakın bağlarının (evlat, akraba vb.) bulunması gibi nedenlerle, okul ortamındaki olaylara kayıtsız kalamazlar. Okullarda meydana gelebilecek olaylar, planlı, sistematik bir müdahale ile çevreye en az zarar verebilecek biçimde giderilmelidir. Bu, ancak, okul ortamında hazırlıklı olma ve olaylara sitemli bir şekilde hazırlanma ile mümkün olabilir.

Felaketlerin insan yaşamı, mülkü ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri büyüktür ve hızla artmaktadır (Quarantelli, 1985). Ayrıca zarar gören ve kaybolan hayatların bedelini hesaplamak olanaksızdır (Drabek ve Hoetmer, 1991; Raphael, 1986). Hiç bir örgüt, tesis ya da bölge felaketlerden muaf değildir (Fink, 1986; Perrow, 1984) ve okullar da buna dahildir. Okullar çeşitli felaketlerden etkilenebilirler; bu felaketlerden bazıları, sel baskınları gibi, toplumun genelini etkileyen felaketlerdir, bazıları ise, okulun kapanması gibi okula özeldir (Kuban, 2002).

Hemen hemen her türlü insan yerleşiminin bulunduğu yerde okullar mevcuttur. Felaketler esnasında okullar hem toplumun felaket müdahalesi çabaları için faydalı bir kaynak, hem de uğraşılması zor bir yer haline gelebilirler (Kuban, 2002) .

Acil durum hazırlığı, bütün okullar için ciddi bir konudur. Çocukların ve velilerin, okullarının bütün tehlikelere karşı en iyi şekilde hazırlandığını ve çocukların güvenliğini sağlayacağını bekleme hakları vardır. Okul yönetimlerinin, doğal ve insan yapısı felaketler sırasında öğrencilerin ve

personelin genel sağlığını ve güvenliğini koruma sorumluluğu vardır. (Smith, 1992)

Bir acil durumda okulun birinci sorumluluğu öğrencilerin güvenliğini sağlamaktır. Güvenli okullar; öğrencilerin güvenli bir okul ortamında sosyal becerilerini sergileyebilecekleri, öfkelerini kontrol edebilecekleri, problemlerini zebilecekleri ve diğerlerine saygılı davranabilecekleri bir okul ortamının gelişimini destekler.

Güvenli okullar (Pollack ve Sundermann, 2001, 20);

- Akademik başarıya odaklanır.
- Aileleri anlamlı biçimlerde işin içine katar.
- Toplumla bağlantılar kurar.
- Öğrenciler ve personel arasında olumlu ilişkiler kurar.
- Güvenlik sorunlarını açıkça tartışır.
- Öğrencilere saygılı davranır.
- Öğrencilerin endişelerini paylaşabilecekleri yollar üretir.
- Çocukların düşündüklerini ifade ederken kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olur.
- Kötü muamele gören veya ihmal edilen ocukların Őikayette bulunabilecekleri bir sistemi vardır.
- İyi yurttaşlığı ve kişilik gelişimini özendirir.
- Problemleri belirler ve onları çözme yolunda gelişimi değerlendirir.
- Öğrencilerin yetişkinlerin dünyasına ve iş dünyasına geçişini destekler.

Ayrıntılı güvenli okul planlanması, belirli risk altındaki öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği müdahaleleri sunar. Ayrıntılı güvenli okul planlanması okul kampusundaki her olayı nleyemeyecektir. Ancak bu tür planlamalarda bulunan ve planlarını etkili bir biçimde uygulayan okullar, öğrencileri ve öğretmenleri için daha güvenli ortamlar yaratacaklardır. (Pollack ve Sundermann 2001, 13). Ayrıntılı Şiddet nleme ve acil durumlara müdahale planı olan ve bu planları tasarlamak ve uygulamak için ekipleri olan okulların akademik başarıda artma, disiplin sorunlarında azalma, öğrenmeye daha fazla katkı sağlayan okul ortamı yaratma, personel moralinde ve güvenlikte

artış gibi olumlu sonuçlar aldıkları belirtilmiştir (Dwyer, Osher, ve Warger, 1998; U.S. Department of Education, 2003).

Aşağıda güvenli okul ortamı oluşturmak için gerekli olan 10 adet bileşen verilmiştir (Pollack ve Sundermann 2001, 14). Güvenli bir okul ortamı yaratmak isteyen okul yöneticisi bu konulardaki eksikliklerini giderecek önlemleri düşünmelidir.

- Okul ölçeğinde önleme ve müdahale stratejileri yaratmak,
- Acil durum müdahale planlamasını geliştirmek,
- Okul politikaları geliştirmek ve yasal zorunlulukları anlamak,
- Olumlu bir okul atmosferi ve kültürü yaratmak,
- Sürekli olarak personel gelişimini sürdürmek,
- Kaliteli tesisler ve teknoloji kullanmak,
- Okul/kanun koruma işbirliği sağlamak,
- Akıl sağlığı/sosyal hizmetlerle kurumsal ilişkiler kurmak,
- Aile ve toplumun ilgisini özendirme,
- Kaynak elde etmek ve kaynaklardan faydalanmak,

Bu bileşenlere işaret etmek önemli olsa da, okulların ayrıntılı bir plan tasarlamada ve uygulamada izlemesi gereken adımlar da vardır. Öncelikle, okul/toplum işbirliğini geliştirecek adımlar atılmalıdır. Çevrenin desteğini alabilmek, planlama çabalarında temel adım olarak değerlendirilmelidir. Ayrıntılı ihtiyaç değerlendirmesi yapmak atılacak ikinci adımdır. Sahip olduklarımızın ve ihtiyaçlarımızın bilinmesi gerçekçi bir planlama yapılabilmesi için gerekli bir koşuldur. Üçüncü adım ayrıntılı bir okul planı geliştirmek olmalıdır. Okul planları ve uygulamalarına ilişkin strateji belirlemek kalıcılığı sağlamaya dönük bir çabadır ve buna ilişkin bir program geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Okul planı ve uygulamaları değerlendirmeli ve planın gelişimine dönük veriler elde edilmelidir. Son olarak, elde edilen sonuçlar ilgililerle paylaşılmalı ve gereken düzeltmeler yapılmalıdır.

Güvenlik planları okul geliştirme sürecinin önemli bir bölümüdür. Planlar, risk ve koruyucu faktörler konusunda kesin ve güvenilir verilere dayanmalıdır. Aşağıda ayrıntılı bir okul güvenlik planının parçası olması

gereken bileşenler yer almaktadır (Paine ve Sprague, 2000; Sprague, Colvin, Irvin ve Stieber 1996):

1. Toplumda işbirliği. Toplumla olan işbirliği, eğitimcilere güvenli planlar geliştirip uygulamaya koymaları için uzmanların yardımcı olmalarını sağlar. Okullar uyuşturucu madde kullanımı veya şiddet önleme konularında kendi birimlerine destek olmaları ve kampus içerisinde ve çevresinde gözetimde bulunmaları için giderek artan oranlarda güvenlik kuvvetlerinden yardım talep etmektedirler. Polis, sivil toplum kuruluşları, sosyal-hizmet kurumları ve yerel medya gibi toplum kuruluşları güvenli-okul planlaması ve müdahalesine dahil edilmelidir.

2. Anti-şiddet programı. Olumlu sosyal davranışlar kazandırmada öğretim; öğrencilere arkadaş uyumu, çatışma çözümüleme, uygun sınıf ve teneffüs davranışları, empati, uyuşturucu ve alkolden uzak durma konularında yardımcı olmalıdır.

3. Önleyici öğrenci-disiplin politika ve prosedürleri. Güvenli bir okul ortamı sağlamada etkili ve önleyici bir okul disiplin planı şarttır. Okul disiplin planları okul çapında disiplin (Colvin, Kameenui ve Sugai 1993; Sprick, Sprick ve Garrison 1992); toplantılar veya spor karşılaşmaları gibi özel okul fonksiyonlarının yönetimi; sınıf yönetimi; tek tek öğrenci değerlendirmesi ve müdahale konularına değinmelidir (O'Neill ve diğerleri 1997).

4. Güvenli fiziksel çevre. Bir güvenli-okul planı hazırlarken okulun fiziksel yapısı ve çevresi de göz önünde bulundurulmalıdır. Okul alanı tehlikeli bireylerin okula girme kolaylığı ve güvenlik kameralarının önündeki doğal engeller gibi konular açısından değerlendirilmelidir. Okul personeli güvenlik kameralarının kapsamı, girişi açık kapıların sayısı, güvenlik sistemleri, sınıflar ve ana ofis arası iletişim, tuvaletlerin tasarımı gibi konularda binayı değerlendirmelidir (Schneider, Walker ve Sprague 2000).

5. Personel - öğrenci eğitimi ve desteği. Personeli ve öğrencileri güvenliğe ilişkin konularda eğitmek için ayrıntılı bir plana ve prosedüre ihtiyaç duyulacaktır. Bir acil durumda ne gibi davranışlar gösterilmesi gerektiği konusunda bilgisi ve eğitimi olmayan personel olaylara farklı tepkiler vererek krizi kötüleştirebilir.

6. Kriz-müdahale planı. İnsanlar tipik olarak bir krizin kendi başlarına gelebileceğine inanmayı kabul etmezler ve okul personeli de buna dahildir. Ancak bu inkar eğilimi, potansiyel bir okul krizine karşı aktif planlama ve hazırlanma ile yer değiştirmelidir. Doğal felaketler, cinayetler, intiharlar veya yangınlar gibi krizlerin etkisini azaltmak için dikkatli planlama yapmak gerekir.

Şu anda, okulların acil durum hazırlığı öncelikle, doğal ve insan yapısı felakete karşı ne gibi önlemler alınabileceği konusu ile meşgul olmaktadır (Smith, 1992). Okullar ne depremler gibi doğal olaylara karşı bağışlıklarıdır, ne de istenmeyen olayları tamamen önleyebilirler; yine de, okul personeli okul kampüslerindeki kaza ve trajedileri önlemek için planlama gerçekleştirebilirlerse, karmaşayı ve telaşı önleyebilirler. Planlı okul çapında kriz müdahalesi, yüksek stres dönemlerinde kargaşayı önemli ölçüde azaltabilir. Eğitimli bir grup personelin yapacağı yapılandırılmış müdahale, okul kampüsünde veya yakınlarında yaşanan olağandışı bir olaydan sonra normal okul yaşamına dönmeye yardımcı olabilir (California Department of Education 2002).

Zamanında ve uygun müdahaleler krizin şiddetini azaltabilir, öğrencilerin korunmasına yardımcı olabilir ve iyileştirme sürecini hızlandırabilir. Daha da önemlisi, bir kriz anında ne yapacağını bilmek kaosu, dedikoduları ve olayın okul sistemi üzerindeki etkisini en aza indirgeyebilir. Okul bölgeleri muhakkak ayrıntılı ve uygun kriz/acil durum hazırlık planları yapmalıdır. Bir krizin veya acil durumun etkileri önceden kestirilemeyeceği için, planlar bütün olası çözümleri içermez. Yine de, ayrıntılı, iyi planlanmış prosedürler kişisel yaralanmaları en aza indirebilir ve mal kayıplarını önler (Brown 2000).

Literatür, okul yöneticilerinin planlama ve kriz planlarını sürekli olarak geliştirme ile, okul krizi durumlarını yönetmedeki başarılarını önemli ölçüde arttırabileceğini göstermektedir. Ayrıca, okul yetkilileri kriz yönetimine mutlaka koruyucu ve sistemli bir yaklaşım sağlamalıdır. Böylece, grup sorumluluğu ve hazırlığı da sağlanmış olur. En önemlisi, çocukların psikolojik dayanıklılık kazanmalarına yardımcı olmak ve okul krizlerine karşı okullarda örgütsel dayanıklılık geliştirmekle ilgilidir. Bir çok araştırmacı bu amacın bir kriz müdahale modelinin kullanımı ile ve bu modeli yürürlüğe koymak ve bir okul

krizi öncesi, kriz anında ve sonrasında bütün okul topluluğuna destek olmak için çalışacak bölgesel ve okul kriz yönetim müdahale ekiplerinin geliştirilmesiyle elde edilebileceğini belirtmiştir (Kline, 1995; Smith, Kress, Fenstemaker, Ballard ve Hyder 2001).

Genel bir okul güvenlik planı güvenlik ihtiyaçlarını belirlemek için düşünsel bir süreci, engelleme ve müdahale teknikleri geliştirmeyi, fiziksel tesisleri değerlendirmeyi, personel ve öğrenciler için iletişim ve gelişim sağlamayı içermelidir. Acil durum prosedürleri veya bir "olasılık planı", önemli bir bileşendir. Her bir okul için oluşturulabilecek acil durum müdahale prosedürleri, okulların kendi olasılık planlarının yeterliliğini ölçmek açısından bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir (California Department of Education 2002).

1995 yılında yapılan Ulusal Okul Güvenlik Merkezi araştırmasına göre, ABD'deki okullarda her gün bir çok acil durumun meydana geldiği bildirilmektedir. Okul krizi durumları bir çocuğun oyun sahasında yere düşüp yaralanmasından, bir öğretmen hakkında yayılan asılsız dedikodulara, okul sahasına çocuklara zarar vermek amacıyla giren dengesiz bir kişiye kadar farklılıklar gösterebilir. Her durumda da, okul yetkilileri öğrencilerin ve okulun güvenliğini sağlayacak biçimde olaya hızla müdahale etmelidir (Kopka, 1997; Smith, vd., 2001).

Bir okulu etkileyen acil durum krizinde etkili yönetim için sakin, sorumluluk sahibi personel ve tepkiler gereklidir. Her okulun güvenliği ve refahı için, pratik ve uygulanabilir bir acil durum yönetim planı hazırlamak ve uygulamak şarttır. Bu plan okul bölgesindeki veya sistemindeki her okul binası için tahliye yerlerini, tahliye yollarını ve bulunduğu yerde sığınma noktalarını içermelidir. Ayrıca her okul bölgelerindeki bir acil durumu kaldırabilecek kadar iyi eğitilmiş yeterli, becerikli bir acil durum yönetim ekibi oluşturmalı ve bu ekibin devamlılığını sağlamalıdır (Smith vd., 2001).

Bir çok toplumun felaketslere müdahale etmek için bir takım kaynakları ve planları vardır. Bazı toplumlarda bu felaket müdahale araçları resmileştirilmiştir, hazırdır ve yeterli miktardadır. Bazılarında ise, kaynaklar sadece felaket meydana geldiğinde kullanılmaya müsait hale gelir (Kuban,

2002). Örneğin, Kaliforniya’da okulları etkileyen acil durum ve felaketler için yapılan plan ve hazırlıklar farklıdır. Kaliforniya Eğitim Kanunu anaokulundan 12. sınıfa kadar, bütün devlet okullarının ve özel okulların “eğil, kendini koru, ve bekle” tatbikatlarını yapacak acil durum planları geliştirmelerini zorunlu kılar. Bu tatbikatlar sağlam bir masa veya sıranın altına girmeyi; kafayı kollarla veya ceket gibi başka nesnelere korumayı; ve en azından 30 saniye boyunca masaya ya da sıraya tutunmayı içerir. Kaliforniya’da yasalar, şiddetli bir acil durum halinde bütün kamu çalışanlarının 72 saat boyunca kendi başlarının çaresine bakabilecek sivil savunma görevlileri olarak görev yapmaya hazırlıklı olmalarını öngörmektedir (Smith, 1992).

Felaketler esnasında, okullar hem toplumun felaket müdahalesi çabaları için faydalı bir kaynak, hem de uğraşılması zor bir yer haline gelirler. Okulların özel durumları aşağıdaki anahtar etmenleri içerir (Kuban, 2002):

- Okullar genellikle toplumun en büyük nüfus yoğunluğuna sahip yerleridir;
- Öğrenci nüfusu genellikle o bölgedeki toplumun her kesiminden bireyleri içerir;
- Okulun personeli, özellikle de öğretmenler çok itibar görür. Genellikle öğretmenler lider ya da diğer insanların (en azından öğrencilerin) sorumluluklarını alabilecek kişiler olarak algılanırlar;
- Okulun öğretmenleri, aralarında kimya, inşaat, mühendislik, su ve atık yönetimi, tarım, marangozluk ve motor tamiri gibi becerilerin de bulunduğu geniş bir dizi beceriye sahiptirler;
- Okul tesisleri toplumun önemli bir bölümünün ilgi noktasıdır;
- Okul tesisleri bir felakette kritik sayılabilecek kaynaklara sahiptir. Bu kaynaklar arasında okul binası, onun özel yerleri (kafeterya, spor salonu, duşlar, tuvaletler ve bir çok ayrı oda) ve iç kaynakları yer alır (masalar, sandalyeler, yer halıları, marangozluk gereçleri ve mekanik gereçler).

Bir felaket sırasında okulların toplumlarına sundukları güçlükler genellikle yukarıda belirtilen noktalara özgüdür; aralarında anahtar konumda olanları şunlardır (Kuban, 2002):

- Okul nüfusunun büyüklüğü risk almayı ya da felaketin sonuçlarını azaltmak için derhal harekete geçmeyi gerektirir;
- Okul nüfusunun çeşitliliği esnek müdahale gerektirir;
- Toplumun öğrenci nüfusu ile geniş bir biçimde temsil edilmesi genellikle yerel bir felaketin bile geniş etkilerinin olmasına yol açar;
- Öğrenci nüfusu arasında çeşitli tıbbi durumları ve fiziksel veya zihinsel kısıtlılıkları olan kişiler mevcuttur. Bu kişilerin özel ihtiyaçları felaket müdahale ağına daha da baskı yapabilir;
- Yüksek oranda göçmen nüfusuna sahip toplumlarda yer alan okullarda, dil engeli de mevcuttur;
- Felaketler, özellikle de okullardaki çocukları etkileyen felaketler, toplumda ve müdahale mekanizmalarında ek duygusal gerginlik yaratırlar.

Okullar toplumlarının bütünleşmiş birer parçalarıdır. Bu ilişki özellikle de felaket veya kriz dönemlerinde, okulun tesis ve kaynaklarının toplumun felaket müdahale çalışmalarına olan potansiyel faydasından ötürü, ortaya çıkar. Felaketler okullarını nasıl etkilerse etkilesin, okul yöneticileri özel biçimlerde tepki vermek zorundadırlar. Daha da ötesi, okul yöneticilerinin tepki verme şekilleri ile hayatlar kurtarılabilir, ruhsal ve fiziksel zarar en aza indirgenebilir veya mal, mülk korunabilir (Kuban, 2002).

Okulların krizlere hazırlanmaları eğitimle başlar, eğitimle biter. Felaketin etkileri ve krizlerin nasıl idare edilebilecekleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak, planlama, tatbikat ve öğrencilerin ve personelin güvenliğini sürekli gözetmeyi gerektirir. Bu çaba üç ayrı ağa yayılmalıdır; okul, okul sistemi ve genel anlamda toplum (Kuban, 2002).

Günümüzde eğitimciler, okulları etkileyen çok sayıda ve çeşitte krizle karşı karşıya kalmaktadırlar (Poland, 1989). Baker, (1989), okullarda ve işyerlerinde uygulanan kriz yönetiminin krizin kendisinden daha fazla zarar verebileceğini belirtmiştir. Öte yandan, becerikli ve inisiyatifli bir okul yönetimi başarılı bir kriz yönetimiyle okulun imajını arttırabilir (Brown 2000). Krizi bir fırsata dönüştürebilir. Çocuklarının bir kriz anında güven içinde olacağını düşünen veliler okula daha fazla destek verebilir.

Okulların acil durum yönetimi konusundaki durumunu belirlemeye çalışan ve Teksas'da yapılan bir araştırmada, okulların % 85'inin yazılı bir acil durum planı olduğu; % 66'sının acil durum hareketinden sorumlu bir okul görevlisi olduğu; % 56'sının planlarını diğer kamu kurumlarıyla koordine ettikleri; eğitim ve acil durum tatbikatlarının kamu okullarının % 39'unda yapıldığı bulunmuştur. Aynı araştırmaya gore, okul gorevli­leri acil durum hazırlılık planlarını onemli bir oncelik olarak gormelerine rağmen, ankete katılanların sadece % 20'si okullarını acil durum koşullarına hazırlıklı olarak gordüklerini belirtmişlerdir (Warlick, 1994). Hazırlıkların yetersiz olarak gorulmesi bu konuda daha ok şey yapılmasına olan istekliliğin bir işareti olarak alınabilir.

ABD'deki, Georgia, Kuzey Carolina ve Tennessee Eyaletlerindeki devlet okullarının, acil durum yönetimi abalarını değerlendiren bir araştırmada da, okulun bir acil durum yönetimi planına sahip olup olunmadığı sorusuna 258 okulun, % 95 bir kriz yönetim planı olduğu, % 5'i bir planları olmadığı yönünde yanıt vermiştir. Yanıt veren okulların % 77'si okullarında planlama veya müdahale ekibinin bulunduğunu belirtmiştir. Okulların % 21'i bölgelerinde hi bir bölge kriz ekibinin bulunmadığını bildirmiştir. Araştırma kapsamındaki okulların yarıdan azının bir onceki yılda en az bir tam günlük acil durum hazırlık eğitim yapmaları ve okulların acil durum hazırlık eğitimi iin tam-kapsamlı tatbikat yapmadıklarını belirtmeleri, duşuk düzeyli bir acil durum yönetimi hazırlığını işaret ettiği şeklinde duşünülebilir (Smith vd., 2001).

ocukların tehlike meydana gelmeden onceki risk algılamaları ve risk hazırlılıkları ile ilgili faktörleri belirlemeyi amalayan araştırma-temelli literatürde bir kıtlık vardır. Mevcut veriler ocukların bir felakete karşı verdikleri tepkilerden ibarettir. Genel bulgular ocuklar tehlikelere olan tepkilerinin aşağıdakileri ieren bir dizi faktörün bileşiminden oluştuğunu gosterir:

- (a) Tehlikeye doğrudan maruz kalmakla birlikte artan fiziksel risk algılaması,
- (b) Yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, astım hastası olma, duygusal problemlerle baş edememe vb., önceden var olan ozellikler,
- (c) Uyarılabılır baş etme kaynaklarının olup olmadığı,
- (d) Sosyal yardımlara ulaşım olanağı,

(e) Tehlike sonrasında önemli stres yaratıcılarından olan, anne babanın boşanması, aileden birinin ölümü vb. olayların meydana gelmesi (Ronan & Johnston, 1996).

Ayrıca, son zamanlarda elde edilen veriler, bir tehlike sonrasında çocukların korkularını azaltmak ve tehlike ile ilgili uyarıcılarla baş edebilme yeteneklerini arttırmak için, tehlikeye ilişkin eğitim programlarının kullanımını desteklemiştir (Ronan & Johnston, 1996). Bugüne kadar yapılan hiç bir araştırma çocukların tehlike meydana gelmeden önceki risk algılamaları ve risk hazırlıkları ile ilgili faktörleri değerlendirmemiştir. Örnek vermek gerekirse, ev veya okul ortamında hazırlıklı olma daha ziyade yetişkin aktivitesidir. Çocuklar bireysel olarak kendilerini koruyucu önlemler alabilseler de (ör: deprem sırasında “kaplumbağa” haline gelmek, duygusal “strese karşı aşılma”), önemli çevresel hazırlıklar üzerinde yetişkinlerin daha fazla kontrolü vardır (Ronan, Johnston, Daly, Fairley, 2001) .

Çocukları tehlikeler hakkında eğitirken, çocuğun fiziksel ve duygusal olarak bağımsız bir şekilde hazırlıklı olması için neler yapması gerektiğini içeren bilgileri vermek ve çocuğun yetişkinlerden bilgi ve destek alabileceği yerleri öğretmek önemli olabilir (Ronan & Johnston, 1996). Bir çocuk tehlikeler hakkında yeni öğrendiği bilgileri anne babalarıyla paylaşarak onların konu ile ilgili olarak eğitilmelerine katkıda bulunur. (Ronan, vd., 2001).

Her okulun ve bölgenin kendine has kaynakları ve riskleri olduğundan dolayı, her birinin kendi özel durumuna uygun düşen acil durum yönetim planına ihtiyacı vardır (Reaves 2001). Okulları acil durum hazırlığı planlarını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada bazı ortak problemler belirlenmiştir (Brown 2000):

- 1) Planlar acil durum müdahale toplulukları ile işbirliği yapılmadan geliştirilmiştir. Herhangi bir acil durumda acil durum müdahale ekipleri ve okul personelinin aynı düzeyde ve aynı sistemi kullanarak olaya müdahale ediyor olmaları çok önemlidir.
- 2) Planlar açık değildir ve sorumluluklar tam olarak tanımlanmamıştır. Felaket sonraları, kimin neyi yapacağını belirlemek için uygun bir

zaman değildir. İlk birkaç dakikada kişilerin nasıl davranacağı herkesin güvenliği için çok önemlidir.

- 3) Okul personelinin bu planlardan ya haberi yoktur ya da tam olarak anlamış değildir.
- 4) Planlarla ilgili yeterince uygulama eğitimi yapılmamıştır. Bu tür durumlarda iyi yazılmış bir planla hiç plan olmaması arasında bir fark yoktur.

Bir acil durum esnasında okulların güvencede olabilmeleri için planlar üzerinde çalışılmalı ve kişiler eğitilmelidir. Bu eğitimler yerel acil durum kurumlarının okul acil durum müdahale ekipleri ile diyalog içine girmelerini sağlayabilmelidir. Tatbikatlar felaketlere hazırlık için çok iyi birer eğitim aracıdır. Tatbikatlar güvenli, kontrollü bir ortamda kriz planını uygulama, kararlar verip teorileri test etme olanağı sağlar. Coğrafi koşullar nedeniyle bazen yardım gelene kadar saatlerce beklemek zorunda olan okullarda acil durum anında nasıl davranacaklarına ilişkin yapılan eğitim çok önemlidir.

Bir okuldaki acil durumu kontrol altına almak için velilerin de çok önemli rolü olduğu unutulmamalıdır. Veliler, acil durum esnasında okuldan ne beklemeleri gerektiği ve bir felaket anında okulun acil durum planına en iyi şekilde nasıl destek olabilecekleri konularında eğitilmelidirler. Velilere okul planını nasıl destekleyebilecekleri ve bir acil durum esnasında öğrencilerin güvenliğini nasıl arttırabilecekleri konusunda güncel bilgiler sağlanmalıdır. Velilere verilecek bilgiler arasında şunlar da bulunmalıdır (Montana Yellowstone County, 2002):

- 1) Acil durum sonrasında, hiç bir öğrencinin yanında velisi yahut bir koruyucu olmadan dışarıya çıkarılmayacağı;
- 2) Öğrencilerin aileleri yahut görevlendirilmiş kişiler tarafından alınacağı;
- 3) Eğer aileler okula ulaşamıyorsa, çocuklarına en iyi şekilde bakılacağı;
- 4) Hemen alelacele bir şekilde okula koşulmaması, önce bilgi almaya çalışılması gerektiği;
- 5) Telefon hatlarının açık tutulması için okulun aranmaması gerektiği.

Okul kriz müdahale planlaması bir süreçtir. Bir kriz müdahale planı personel ve öğrenci sayısındaki değişikliklerin yansıtıldığı ve devamlı

yenilendiği canlı bir dokümandır. Kriz yönetim planının amacı, okul yöneticilerine, çalışanlara, öğrencilere ve anne babalara kriz durumlarını önlemede, mevcut veya potansiyel bir krizi idare etmede, ve/veya bir kriz sonrası destek sağlamada rehberlik etmektir. Kriz okul binasındaki veya okulla ilgili bir fonksiyondaki bir bireyin veya grubun güvenliğini veya sağlığını tehdit eden her türlü olayı içerir. Kriz durumları arasında kötü hava koşulları, şiddet olayları, doğal felaketler, yangın, intihar veya ölüm, kazalar ve travma yer alsada, örnekler bunlarla sınırlı değildir (Chelmsford Public Schools Crisis Management Plan, 2002).

Ülkemizde okullardaki acil durumlara ve bunların yönetimine ilişkin olarak yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Oysa okullarımızda pek çok acil durum meydana gelmektedir. Yöneticiler bu olaylara sistemli bir yaklaşım yerine deneyimlerine dayanan yöntemlerle müdahale etmektedirler.

Sadece okullarımızdaki acil durumların yönetiminde kullanılmak için oluşturulmuş yasal düzenlemeler sınırlıdır. Okullara ilişkin düzenlemeleri, genel kamu yönetimi ile ilişkili düzenlemeler içerisinde bulmak mümkündür. “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Emniyet ve Kaza Önleme Talimatı”, “Kamu Binalarının Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik”, “Temizlik Rehberi”, Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar Çıktığında Alınacak Tedbirlere Uyulmaması Halinde Uygulanacak Ceza Yönetmeliği”, “Uyuşturucu ile Mücadele Konulu Genelge”, Sabotaj ve sabotajın önlenmesi ile ilgili düzenlemeler” bunlardan bazılarıdır.

Yaklaşık 16 milyon civarında öğrencisi bulunan eğitim sisteminde acil durumlara ilişkin bir düzenlemenin bulunmaması büyük bir eksiklik olarak düşünülebilir. Eğitim sisteminde meydana gelebilecek acil durumlara yaklaşımı profesyonelleştirecek öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılabilecekleri belirlememize yardımcı olacak bir alt sistemin bulunması eğitim sistemine olan güveni artıracaktır. Bireylerin acil durumlara karşı hazırlanmalarının okul yıllarında başlaması, yaşam boyunca mücadele edebilecekleri acil durumlara karşı daha hazırlıklı olmalarını sağlayacaktır.

Bu araştırmanın problemi; Türkiye acil durum yönetimi sistemi ile bütünleşmiş bir eğitim sistemi acil durum yönetimi modelinin nasıl olması gerektiği ve bu modelin uygulanabilirliğidir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye için eğitimde acil durum yönetimi model önerisi geliştirmek ve modelin uygulanabilirliğini, ilgililerin görüşlerine göre sınamaktır.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik eğitimde acil durum yönetimi model önerisi nasıl olmalıdır?
 - a) Merkez örgütü yapısı nasıl olmalıdır?
 - b) Taşra örgütü yapısı nasıl olmalıdır?
 - c) Okul örgütlenmesi nasıl olmalıdır?
2. Önerilen modelin uygunluğuna ilişkin; (merkez örgütü yapısına, taşra örgütüne yapısına, okul acil durum yönetimi örgütü yapısına)
 - a) Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin görüşleri nedir?
 - b) İl/İlçe eğitim yöneticilerinin görüşleri nedir?
 - c) Okul yöneticilerinin görüşleri nedir?
 - d) Öğretmenlerin görüşleri nedir?
 - e) Üniversitelerde eğitim yönetimi alanında görev yapan akademisyenlerin görüşleri nedir?
 - f) Üniversitelerde afet yönetimi alanında çalışan akademisyenlerin görüşleri nedir?
 - g) İllerdeki sivil savunma yöneticileri/uzmanları ve görevlilerinin görüşleri nedir?
3. İlgili grupların, modelin yukarıdaki üç boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Önem

Türkiye, doğal ve doğal olmayan koşulları nedeniyle pek çok tehlike ile karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle, deprem, sel, orman yangınları, terör eylemleri vb. tehlikeler sık sık görülebilmektedir. Felaketlerin etkilerinin azaltılması ve yeniden yaşanmaması ise felaket öncesi ve felaket sonrası acil durumlara yapılan yatırımlara ve bu konudaki eğitim olanaklarının çoğaltılmasına bağlıdır. Özellikle, insanların tehlikeler konusunda bilinçlendirilmesi, felaket durumunda nasıl davranacaklarının öğretilmesi, acil durumlarda öne çıkmaktadır. Bu eylemleri gerçekleştirebilecek yeterlilikte insanların yetiştirilmesi, bu alana ilişkin dünya literatürünün izlenmesini ve alanın Türkiye’de de kurulması koşuluna bağlıdır.

Türkiye’nin sistemli ve bilinçli olarak acil durum yönetimi alanı ve uygulamalarıyla henüz tanışmadığı söylenebilir. Türkiye, acil durum yönetimi konusunda sistematigi olmayan bir yaklaşım, uzmanlaşmamış bilgi birikimine ve yönetim uygulamalarında çok başlılığa sahip bir görünüm sergilemektedir. Literatür incelendiğinde, bu alana yönelmiş çalışma sayısının sınırlı olduğu görülebilecektir. Türkiye için işlevsel bir acil durum yönetimi modeli henüz kurulamamıştır. Varolan acil durum yapıları, tepkisel olarak oluşturulmuş, olay anındaki ihtiyaçlara göre şekillendirilmiş ve günün koşullarına göre geliştirilememiş bir durum sergilemektedir.

Okullar ve toplu yaşanan diğer yerler, acil durum yönetiminde özellik ve öncelik arz eden yerlerdir. Buraların acil durumlara hazırlanması, özel yaklaşımları ve acil durum eylem planlarının hazırlanmasını gerektirmektedir.

Bu çalışma; acil durum yönetimi ve ilişkili kavramların çözümlenmesi, alanının tanıtılması, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Avrupa Birliği’ndeki acil durum yönetimi modellerinin incelenmesi, Türkiye için eğitim acil durum yönetimi modeli önerisinin hazırlanması üzerine odaklanmıştır.

Çalışmanın, alanında yapılacak diğer çalışmalara öncülük etmesi beklenebilir. Çalışma, ülkenin ihtiyacı olan alandaki bir boşluğu dolduracak olması nedeniyle önemlidir. Araştırmadan, okullarda acil durum yönetimi modeli kurulmasına öncülük etmesi ve Türkiye’nin önemli bir gereksinimini karşılaması umulabilir.

Sınırlılıklar

Araştırma, örneklemeden ve yöntemden kaynaklanan iki temel sınırlılık taşımaktadır:

1. Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı Ana Hizmet birimlerinde görevli (şube müdürü ve üstü) yöneticilerinin görüşleri, Burdur ve Yalova ilinde görev yapan, il/ilçe eğitim yöneticileri, okul yöneticileri, öğretmenler, bu illerdeki sivil savunma yöneticileri/uzmanları ve görevlilerinin görüşleri ile üniversitelerde eğitim yönetimi alanında ve afet yönetimi alanında görev yapan akademisyenlerin görüşleri ile sınırlıdır. Örneklemin büyük bir kısmının eğitimcilerden oluşması ADY merkez ve taşra örgütüne ilişkin yapılacak yorumlar için de bir sınırlılıktır.

2. Araştırmada, modelin uygulanabilirliğinin sınanması, örnekleme dahil edilenlerin “eğitimde acil durum yönetimi model önerisinin” uygunluğuna ilişkin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları şöyledir:

Acil Durum: Topluluk yaşamını rahatsız eden, can ve/veya malı tehlikeye sokan ve toplumsal kaynak ve prosedürleri uygulamaya sokmak suretiyle hemen tepki verilmesi gereken, beklenmedik bir olay olarak tanımlanabilir (Sylves, 1998).

Acil Durum Yönetimi: Acil durum yönetimi, her türlü tehlikenin etkilerine karşı hazırlıklı olmak, tehlikeleri hafifletmek ya da önlemek, müdahale etmek ve iyileştirme amacıyla eldeki kaynakların kullanılması, analizi, planlaması, karar verme ve değerlendirilmesi sürecidir. Acil durum yönetiminin amacı, bir acil durum meydana geldiğinde hayatları kurtarmak, yaralanmaları önlemek, mülkü ve çevreyi korumaktır (FEMA, 1995).

Afet: İnsanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknoloji veya insan kökenli olaylardır.

Afet Yönetimi: Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla bir afet olayının ana safhasında yapılması gereken çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm

kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda yönetilmesidir (Ergünay, 1999).

Olay Komuta Sistemi: Olay komuta sistemi (OKS), acil durumlarda kullanılabilecek şekilde okullar için hazırlanmış yönetim ve kontrol sistemidir. Sistem her tür ve büyüklükteki acil duruma hızlı, etkili ve organize bir müdahale ihtiyacını karşılamaktadır. Olaylara müdahale ederken OKS'de işi ve sorumluluğu bölmek pratik bir metottur. Modelin, acil duruma göre genişletilebilir bir sistemi vardır.

Okul Acil Durum Yönetimi Ekibi: Acil durumlara hazırlıklı olmak ve müdahale etmek için özel görevleri olan okul-bazlı ekiplerdir. Ekip her okulun ihtiyaçlarına göre planlar hazırlar ve ihtiyaç anında bu planları yürürlüğe koyar.

Okul Acil Durum Yönetimi Planı: Acil durumlara hazırlanmak, müdahale etmek ve onlardan kurtulmak için güçlendirilmiş bir plan olarak yazılmış belgedir. Plan acil durum yönetimi ekibinin görevlerini, acil durum protokolleri, vb. içerir.

Evrensel Acil Durum Prosedürleri: Evrensel acil durum prosedürleri belirli acil durumlara uygulanabilecek bir dizi açık direktiftir. Bu prosedürler arasında tahliye, tersine tahliye, kötü hava koşullarında güvenli bölgeye gidiş, sığınma, kilitleme, çök, sığın ve bekle yer almaktadır.

Acil Durum Yönetim Protokolleri: Acil durum protokolleri bir acil durum anında okulların uygulayacakları adım-adım prosedürlerdir.

Hazırlıklı Olma: Hazırlıklı olma acil durumları mümkünse önlemek ve meydana geldiklerinde de etkili bir şekilde müdahale etmek için bölge ve okul bazlı planlamadır.

Hafifletme: Bir acil durumun etkilerini azaltmaya yönelik çabalara verilen addır.

İyileştirme: Trajik olaylar yaşanması sonucu ortaya çıkan fiziksel, psikolojik ve duygusal travmaların atlatılmasına yardımcı olma sürecidir. Bir acil durum sırasında iyileştirme kısa dönemli ihtiyaçlardan oluşur, devam eden iyileştirme ise aylar ve hatta yıllarca sürebilir.

Müdahale: Okuldakilerin sağlığını, güvenliğini ve refahını koruyabilmek için evrensel acil durum prosedürlerinin ve/veya acil durum protokollerinin uygulanmasıdır.

Kısaltmalar

ADY	Acil Durum Yönetimi
OKS	Olay Komuta Sistemi
FEMA	ABD Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu
OYE	Olay Yönetim Ekibi
FTP	Federal Tepki Planı
ADDF	Acil Durum Destek Fonksiyonu
İTÜ ADYM	İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi
DRC	Disaster Research Center
TTB	Türk Tabipler Birliği
OKAP	Okulları Afete Hazırlama Projesi
ODTÜ AYM	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi
CENDİM	Boğaziçi Üniversite Afet Yönetim Merkezi
ACHIEVE	Hazard Impact Reduction Effort Via Education
JDR	Japan Disaster Relief
JICA	Japan International Cooperation Agency
ADP	Acil Durum Protokolleri

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi kapsamında; acil durum yönetimi ve ilişkili kavramların çözümlenmesi, acil durum yönetimi alanının tanıtılması, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada ve Avrupa Birliği üyesi bazı ülkelerin acil durum yönetimi modelleri ile eğitimde acil durum yönetimi alanı ve ilgili araştırmalar yer alacaktır.

Kavramsal Çözümleme

Acil durum yönetimi alanını tanımlamada büyük sorunlar yaşanmaktadır. Alanın sınırlarını belirlemedeki güçlük, bunun en önemli nedenidir. Hangi durumun acil durum yönetimi kapsamı içerisine gireceği, hangi durumun bu kapsam dışında tutulacağını kestirmek oldukça güçtür. Alanın sınırlarını çizmedeki zorluk nedeniyle alan her türlü acil ve olağanüstü duruma yönelik olarak çalışabilmektedir.

Doğal ve teknolojik felaketlerle ilgilenmenin; AIDS gibi milyonlarca insanı etkileyebilecek sağlık tehditlerini, asit yağmurları, global ısınma ve ormanların yok olması gibi büyük ekonomik kayıplara neden olabilecek çevre konularını ve hatta görünüşte gerçek payı çok az olan, dünyaya büyük meteorların çarpması olasılığı gibi astronomiyle ilgili konuları kapsamaması için bir çok neden vardır (Waugh, 2000, 17).

Quarantelli (1998, iv), dünyanın çeşitli yerlerinde görülen etnik temizlik (soykırım) boyutundaki karışıklıklar, terörist saldırıları ve ayaklanmalar, depremler ve kimyasal patlamalar gibi doğal ve teknolojik olaylar yüzünden meydana gelen sosyal krizler aynı tür krizler midir? sorusunu sormaktadır. Blanchard (FEMA 1999a), aynı soruyu daha da genişleterek, aşağıdaki olaylar için sormaktadır; asit yağmurları, otomobil kazaları (zincirleme kazalar), biogenetik mühendislik hataları, Challenger (uzay aracı) patlaması, iç karışıklıklar, isyanlar, suç dalgaları, ekonomik bunalımlar, salgınlar, su yönetimi,

büyük ölçekli yiyecek zehirlenmeleri, küresel ısınma, rehine alma olayları, internet sorunları, toprak kirlenmeleri, ozon delikleri, tarımsal zararlar, terörizm, savaşlar ya da askeri hareketler aynı tür krizler midir? (FEMA 2000, 4), bu soruların yanıtlanması, acil durum ile ilişkili kavramların tanımlanması ve aralarındaki ilişkinin çözülmesi ile mümkün olabilir.

Acil Durum Yönetimi ve İlişkili Kavramlar

Acil durum yönetimi kavramının dünyadaki ve Türkiye'deki kullanılışı incelendiğinde, bir çok kavramla iç içe geçtiği ve bazı kavramlarla birbirlerinin yerine kullanıldıkları görülmektedir. Bu kavramlardan çokça kullanılanları ile acil durum yönetimi ile ilişkili olarak; 'tehlike', 'tehlike yönetimi', 'kaza', 'olay', 'kriz yönetimi', 'kaos yönetimi', 'risk yönetimi', 'facia', 'afet', 'afet yönetimi', 'felaket yönetimi', 'sivil savunma', 'sivil acil durum hazırlığı', 'iş devamlılığı', 'işin devam ettirilmesinin planlanması', 'olasılık planlaması', 'kriz veya sonuç yönetimi', 'felaket hizmetleri veya yönetimi', 'acil durum hizmetleri', 'iyileştirme planlaması' kavramları karşımıza çıkmaktadır.

Acil durum yönetimi alanının tanımlanabilmesi için, yukarıda sayılan ilişkili kavramların tanımlanması ve çözülmesi gerekmektedir. Aşağıda, çalışma boyunca kullanılacak kavramların anlamları açıklanacak ve kavramların farklı ve ortak kullanımlarına değinilecektir.

Aşağıda felaket sosyologları ve acil durum yöneticileri tarafından ortak olarak kullanılan bazı önemli terimler yer almaktadır (Sylves, 1998, 34). Öncelikle tehlike ve ilişkili kavramlar çözümlenecektir.

Tehlike

Bir çok kişi "tehlike" ve felaket " terimlerini birbirlerinin yerine kullanmaktadır. Bu yüzden "kasırga tehlikesinden" veya daha geniş anlamda aralarında fırtınaların, hortumların, depremlerin ve diğer doğal felaketlerin yer aldığı "doğal tehlikelerden" söz ederler. Tehlike bir potansiyeldir, felaket ise asıl olaydır. (Drabek, 1996, Akt: Sylves, 1998, 34)

Tehlikeler, hem doğal hem de teknolojik anlamda, insan yaşamını ve malını tehdit edebilecek durumlardır (FEMA 1999a, 11). İnsanların yaşadıkları

yerleşim birimleri için risk teşkil eden aşırı doğal olaylardır (Deyle, 1998, 121). Topluma veya çevreye zarar verme olasılığı olan bir durumdur.

Tehlike, kayıp yaratma potansiyeli çok yüksek, doğal veya insan kaynaklı bir süreç veya olay olarak tanımlanır. Risk aslında insanlara göre değeri olan bir şeyin tehlikeye maruz kalmasıdır, genellikle olasılık ve kaybın birleşiminden oluşur. Tehlikeyi, insanlara ve onların yaşamlarına potansiyel bir tehdit, riski de belirli bir tehlikenin gerçekleşme olasılığı olarak tanımlayabiliriz. Bu ayrım Okrent (1980, 372-375) tarafından yapılmıştır. Okyanusu geçen iki adamdan birisi büyük bir yolcu gemisindedir, diğeri ise bir sandaldadır. Ana tehlike olan derin su ve büyük dalgalar her ikisinde de aynıdır, ancak risk (boğulma olasılığı) sandaldaki adam için çok daha fazladır. Bu sonuçla, deprem tehlikesi insan yaşamayan bir bölgede de var olabilirken, deprem riski sadece insanların ve sahip oldukları malların bulunduğu bölgelerde söz konusu olabilir. İnsanların değer verdikleri şeyler, bütün risk değerlendirmeleri ve bütün felaket tanımları için önemli bir hareket noktasıdır (Smith 1996, 5; FEMA 1999a, 12). Tehlikeyi belirli bir zaman diliminde ve belirli bir alanda yaşanan, tehdit edici bir olay veya potansiyel olarak zarar verebilme olasılığı bulunan durum olarak tanımlayabiliriz.

Tehlike ile ilişkili olarak tanımlanması ve tartışılması gereken bir diğer kavram tehlike yönetimidir. Tehlike yönetimi; ABD’de belediye birimlerine verilen görevleri tanımlayan ve son derece seyrek kullanılan bir terimdir. Bunun nedeni olarak, tehlike ile ilgilenen örgütlerin bir “tehditle” olay meydana gelmeden önce ilgilenmesi, meydana gelip bir “felakete” dönüştükten sonra ise acil durum personeli gibi başka kişilerin olayla ilgileneceğini düşünmeleri gösterilebilir. Bolin ve Stanford’un belirttiği gibi, teknik açıdan uzmanlaşmış olan tehlike yönetimi felaketlerin geniş etkilerinden ve sosyal bağlamlarını gerektiği gibi incelemekten kaçınmaktadır (1998, 219). Oysa, felaketler bir toplumu etkileyen tehlikelerin sonuçlarıdır (FEMA, 1999 June, 2).

Tehlike ile ilgili kavramlar olarak ele alınması gereken diğer kavramlar ise kaza ve olay kavramıdır.

Kaza. Beklenmeyen veya istenmeyen bir olaydır, özellikle de az sayıda bireyin ve/veya fiziksel yapının hasar gördüğü otomobil kazası, bir eve yıldırım düşmesi gibi durumlarda kullanılabilir (FEMA 1999a, 17). Kazanın kritik özelliği olarak istemeden meydana gelme, az sayıda bireyin etkilenmesi gösterilebilir.

Olay ise; kasten yapılmış, bir veya daha fazla sayıda acil durum müdahale kurumunun müdahalesine ihtiyaç duyan şey (Australian Fire Authorities Council, 1996; FEMA 1999a, 17) olarak tanımlanabilir.

Acil Durum

Acil durum, can ve/veya malı tehlikeye sokan ve toplumsal rutin kaynak ve prosedürleri uygulamaya sokmak suretiyle hemen tepki verilmesi gereken, beklenmedik bir olay olarak tanımlanabilir. Buna örnek olarak, özellikle ölüm ve yaralanmayla sonuçlanan, zincirleme trafik kazaları, ya da bir yıldırım düşmesiyle ortaya çıkan yangının çevredeki binalara yayılması gösterilebilir (Sylves, 1998, 30). Her toplum kullandıkları toplum kaynaklarına göre sınıflandırdıkları bir kaç düzey acil durum seviyesine sahip olabilir (FEMA, 1999a, 17)

Toplu acil durum ise, yerel kurumların kaynaklarının çoğununu kullanmasını ve dışarıdan sınırlı oranda yardım almayı gerektiren, beklenmedik ya da arzulanmayan olaylar şeklinde tanımlanabilir (Sylves, 1998, 30).

Acil durum hizmetleri. ABD’de polis, itfaiye veya ambulans gibi mevcut acil durum birimleri ile ifade edilen bir terimdir (FEMA, 2000, 7).

Acil durum destek hizmetleri. Yerel yönetimlerin, acil durumlara günün 24 saati müdahale etme kapasitesine sahip olan, genelde güvenlik, itfaiye, kurtarma ve belediye hizmetlerini içeren bölümleridir. Bunlara aynı zamanda acil duruma müdahale eden personel ya da acil durumda çalışan kuvvetler de denilebilir (Sylves 1998, 40)

Felaket yönetimi veya hizmetleri. Zaten meydana gelmiş bir şeye müdahale etmekten bahseden bir müdahale oryantasyonudur (FEMA 2000, 7).

Sivil Savunma

Konuyla ilgili bir başka kavram olarak sivil savunma, Amerika Birleşik Devletleri'nde genellikle bir nükleer saldırı veya ulusal savunma hazırlığı ile ilgili olarak kullanılmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM), bu terimi sık kullanır. BM, sivil savunmayı, genellikle hükümete bağlı bir kurum tarafından idare edilen ve sivil nüfusu savaş zamanında korumak, felaketlere müdahale etmek ve barış zamanında büyük acil durumların sonuçlarını önlemek ve hafifletmek için kullanılan önlemler sistemi şeklinde tanımlamaktadır (FEMA, 1999 June 4).

Sivil acil durum hazırlığı da benzer şekilde bir nükleer saldırı veya ulusal güvenlik meseleleriyle ilgilidir, bu kavramda vurgu askeri kökenli "savunma" yerine "sivil" hazırlık üzerinedir.

İşletme Alanında ve Endüstride Kullanılan Kavramlar

İşletmeler ve endüstride "acil durum yönetimi" yerine özel sektörde daha sık karşılaşılan "iş devamlılığı planlaması," "kriz veya sonuç yönetimi," "olasılık planlaması," veya "işin devam ettirilmesi veya iyileştirme planlaması" gibi terimleri kullanmayı tercih etmektedirler. Bu terimler, daha çok hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirmeye odaklanırlar, önleme ve hafifletmeye ise daha az odaklanırlar (FEMA 2000, 5).

Sonuç yönetimi. Acil durumlar nedeniyle ortaya çıkan hasarı, kaybı, zorlukları veya acıyı hafifletmek için önlemleri içerir. Gerekli devlet hizmetlerinin restorasyonu, kamu sağlığının ve güvenliğinin korunması ve etkilenen yönetimlere, iş kollarına ve bireylere acil durum yardımı yapmak için gerekli önlemleri içerir (FEMA 1998b).

Olasılık planlaması. Olay meydana gelmeden önce hareket planlaması yapmayı, "ya bu olursalara" odaklanmayı içerir. Hazırlıklı olmaya öncelikli olarak ilgi gösterilmesi, bir bölgede yüksek risk hassasiyetini azaltma konusunu anlamayı göz ardı ederek planlama ve problem çözme ile ilgilenilmesine neden olabilir. (FEMA 2000, 6) Olasılık planlaması, örgütlerin

çalışmalarında ve dış çevrede karşılaşılabilecek tehlikeler hakkında 'ya böyle olursa' sorularını sormakla ilgilidir (Lerberger, 1997, 267; FEMA. 2000, 47).

İşin devam ettirilmesinin planlanması. Bir iş yerinin veya endüstriyel çalışmanın felaket sonrasında kapanmasının ardından yeniden çalışmaya başlatılmasının bugünden planlanmasıyla ilgilidir (FEMA 2000, 6)

İş devamlılık programı. Potansiyel kayıpların etkilerini belirlemek, uygulanabilir iyileştirme strateji ve planlarını sürdürmek, personel eğitimi, planların test edilmesi ve bakım ile hizmetlerin devamlılığını sağlamak için gerekli adımların atılması yönünde üst düzey yönetim tarafından desteklenen ve finansmanı karşılanan sürekli devam eden bir süreçtir (NFPA, 2000, 4).

Acil Durum Yönetimi

Acil durum yönetimi, her türlü tehlikenin etkilerine karşı hazırlıklı olmak, tehlikeleri hafifletmek ya da önlemek, müdahale etmek ve iyileştirme amacıyla eldeki kaynakların hazırlanması, analizi, planlaması, karar verme ve değerlendirilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Acil durum yönetiminin amacı, bir acil durum meydana geldiğinde hayatları kurtarmak, yaralanmaları önlemek ve mülkü ve çevreyi korumaktır (FEMA, 1995, 1-6; Sylves, 1998).

Acil durum yönetimi çok sayıdaki insanı yaralayabilen ya da öldürebilen, önemli miktarlarda hasara yol açabilen ve toplum yaşamını bozabilen aşırı olaylarla baş edebilmek üzere bilim, teknoloji, planlama ve yönetimin uygulanması disiplini ve uzmanlığıdır (Drabek, 1996; Sylves, 1998, 41).

Bu tanım felaket yaşam döngüsü aşamalarından hiç birine odaklanmaz. Tehlikelere bir problem olarak yaklaşır ve onlara değinebilecek veya çözebilecek bilim, teknoloji, planlama ve yönetim gibi şeylere odaklanır.

Waugh (2000), acil durum yönetimini, toplumların çevresel ve teknik tehlikelerle birlikte yaşayabilmeleri ve neden oldukları felaketlerle başa çıkabilmeleri için yapılan bir risk yönetimi şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımda da acil durum yönetimi risk yönetiminin bir alt kavramı ve bir tekniği olarak belirtilmektedir.

Amerikan Ulusal Acil Durum Yönetimi Kurumu FEMA (Federal Emergency Management Agency) (1999), acil durum yönetimini, topluluk yaşamını rahatsız eden yaygın bir zarara, çok sayıda insanın yararlanması ve ölümüne neden olabilen, beklenilmeyen olayların yönetimi, planlaması, teknolojisi ile ilgili çalışan uygulamalı bir disiplin olarak tanımlamaktadır.

İyi acil durum yönetimi sadece iyi günlük acil durum prosedürlerinin bir uzantısı değildir. Sadece ek personel, tesis ve kaynak hareketinden fazlasıdır. (Auf der Heide 2002, 34).

Acil durum yönetimi mesleği, insanlara ve mallarına doğal ve insani nedenli tehlikeler sonucunda oluşabilecek risklerden kaçınmak ve onların üstesinden gelebilmek için plan ve program geliştirme ve uygulama işidir. (Sylves, 1998, 41)

Acil durum yöneticisi, acil durum yönetimi programları ve aktiviteleri ile sürekli ilgilenen kişidir. Rolü, acil durumların bütün yaralarının hafifletilmesi, acil durumlara karşı hazırlıklı olunması, tepki verilmesi ve kurtarma kapasitelerinin koordine edilmesidir. ABD’de yerel acil durum yönetici pozisyonlarının farklı unvanları olduğu unutulmamalıdır. Bazı bölgelerde sivil savunma koordinatörü veya yöneticisi, sivil hazırlanma koordinatörü veya yöneticisi, felaket hizmetleri yöneticisi veya acil durum hizmetleri yöneticisi adını alabilir.

Felaket- Afet

Acil durum yönetimi ile ilişkili olarak karşımıza çıkan bir diğer kavram da felaket, afet, facia ve bunların yönetimine ilişkin kavramlardır. Genellikle, felaket yönetimi ve afet yönetimi kavramlarının acil durum yönetimi kavramı yerine sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Son yıllarda, acil durum yönetimi kavramı daha geniş bir çerçeve çizdiği için tercih edilmekte, bazı yazarlarca da bunun tam tersi ileri sürülmekte ve afetleri acil durumlardan daha büyük müdahale gerektiren olaylar olarak tanımlamaktadır. Kaldı ki, felaket ve afetin ne olduğuna ilişkin bir tanım üzerinde anlaşma olmadığı da görülmektedir.

Felaket Tanımının Evrimi

Tehlikenin veya felaketin ne anlama geldiği, felaketle ilgilenen örgütlerin neyle uğraşacaklarına karar verebilmeleri açısından, bu kavramların açıkça belirtilmesinin önemli nedenleri olduğu anlaşılabilir. Buna rağmen, felaketin tanımı hakkında bir fikir birliği yoktur (FEMA, 1999, 3).

Felaketler, insanlık tarihimizin ayrılmaz bir parçasıdır ve birçok farklı bakış açısıyla incelenebilir. Sosyolojik veya Hümanist bir bakış açısı, doğal tehlikenin şiddetinin kim olduğumuza ve felaket zamanında hangi topluma ait olduğumuza dayandığını ileri sürer. Marksist teori, kuraklığın ve depremlerin insanları aynı şekilde öldürmediğini ve çarpmadığını, fakirlerin ve baskı altındakilerin daha çok zorluk çektiğini ve toplumun farklı derecelerde saldırıya uğrayan gruplar tarafından birbirinden ayrıldığını söyler. Daha coğrafi bir yaklaşım da doğal, kontrol edilemez, fiziksel olayları tanımlama ve açıklama üzerinde durur ve bunların sebeplerini ve sonuçlarını anlamaya çalışır (Frampton, Chaffey, McNaught, Hardwick, 1996, 2).

Görüşler, fiziksel tehlikeyi bir felaket olarak gören daha geleneksel bir yaklaşımdan, "postmodernist çatı" denen "felaketlerin davranışsal yönleri ancak onlara sübjektif açıdan, özellikle de kurbanların bakış açılarından, bakıldığında anlaşılabilir" (Quarantelli 1998a, iv) diyen görüşe kadar uzanır. Diğer bir deyişle, tehlike ve felaket ele alınırken odak noktası fiziksel olaylardan sosyal sistemlere doğru kayma göstermektedir (FEMA, 1999, 5).

Felaket kelimesi ilk başlarda olumsuz etkilerden bahsetmek için kullanılmıştır, zamanla felaket kelimesi depremler veya sel baskınları gibi daha büyük fiziksel anormallikler veya geleneksel olarak 'tanrının bir işi' diye bilinen şeyler için kullanılmıştır. Daha dünyevi ve dinle ilgili olmayan görüşlerin yayılmasıyla, doğa hızla doğaüstünün yerini almış ve doğal felaket terimi ortaya çıkmıştır (Quarantelli 1987, 8).

Felaketi fiziksel bir etmen olarak tanımlayanlar, bir saldırı anında çöken sosyal sistemlere dışarıdan yapılan bir saldırı olduğu modelini kabul etmişlerdir (Quarantelli 1998, 266). Bu yaklaşımı benimseyenler, büyük çaptaki ölümlerin ve hasarların ana nedeninin insanlar yerine doğanın

aşırılıkları olduğunu belirtmişlerdir. Felaketi, genellikle toplumda büyük etkisi olan bir olay şeklinde tanımlamışlardır (Tobin ve Montz 1997, 6-8).

Pozitif yaklaşım, felaketi, sosyal bir hareket anlamında algılamaktadır. Bir yıkım sonuçlarıyla anlaşılır, her rüzgar fırtınası, yer sarsıntısı veya su baskını yıkıcı değildir. Gemi fırtınada batmadıkça, şehir yer sarsıntılarına dayandıkça, nehir kenarındaki bentler yıkılmadıkça felaket diye bir şey yoktur. Felaket gerçeğine yol açan şey korumaların çökmesidir” (Carr 1932, 211 Akt; Dombrowsky, 1998, 24) Carr’ın vardığı sonuç, insanoğlu felaketlerle ilgili olarak yaptıklarından olduğu kadar yapmadıklarından da sorumludur, bu yüzden felaketler insan kaynaklıdır (Dombrowsky 1998, 24-25).

Quarantelli, felaketlerde dikkati olaydan çok toplumla ilişkilerine ve etkilerine çekerek, felaket tartışmalarında, önemli değişikliğe yol açmıştır. Quarantelli sadece yıkıcı dış etmenleri değil, toplumları da analiz ederek, felaketlere yeni yaklaşım modellerinin ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Bu değişikliğin kısmi bir sonucu olarak, yıkıcı etmenler artık birer neden gibi değil, ancak sosyal içerikle doğrudan ilgili kriz ve felaket davranışını hızlandırıcı olarak görülmeye başlanmıştır (Gilbert, 1998b, 13).

Postmodernizm, felaketin sosyal adaletsizlikleri yansıtan bir prizma olarak ele alınması gerektiği görüşünden hareket eder. Felaketlere subjektif olarak kurbanların gözünden bakmak ve bazı hassasiyet yaklaşımları kullanmak gerektiğini savunur. Görüşlerine kanıt olarak şunları ileri sürerler; felaketler toplum içerisindeki insanları farklı etkiler ve farklı toplumlar üzerinde çok farklı etkiler yaratabilirler. Sosyal sistemler, bazı insanları ve bazı toplumları tehlikelere karşı diğerlerine oranla daha açık hale getirerek eşit olmayan riskler üretirler. Aniden meydana gelseler bile felaketler doğal değildir, çünkü riskteki ve fırsatlardaki eşitsizlikler yaratmaları nedeniyle bütün toplumlarda işleyen temel güç olan sistemlerinin bir fonksiyonudur (Cannon 1994, 14).

Hewitt (1983) tehlike araştırmacılarını jeofizik sürece aşırı önem verip de, sosyal güçleri göz ardı etmekle suçlar. Doğal felaketler ne hasarı başlatabilen jeofizik güçlerle açıklanabileceğini ne de sadece onlara bağlanabileceğini belirtir.

İnsanın doğal felaketlerden haberdar olması ve onlara tepki vermesi sadece jeofizik durumlara bağlı değildir. Doğal felaketlerin nedenleri, özellikleri ve sonuçları felakete dayalı durum ve davranışlarla açıklanamaz; bunlar günlük kuvvetlerle açıklanabilir. Önemli parametreler olarak, sosyal düzen ve onun çevreyle olan günlük ilişkileri ve toplumu şekillendiren daha büyük tarihi durumlar sayılabilir. Felaketler jeofizik süreçlerden ziyade sosyal süreçlerden meydana gelirler ve tehlikeli olma jeofizik süreçlerden olduğu kadar (veya daha fazla) sosyal süreçlerden de etkilenir” (Tobin ve Montz, 1997, 11-12).

Quarantelli (1998b. 246), felaketleri tanımlamada fikir birliğinin olmayışının önemli olmadığını felaketleri tanımlamada fikir birliği sağlamanın olanaksız bir hedef olduğunu, ancak kelime hazinesinin netliği arttıracığını, bu yüzden felaket araştırmacılığında daha çok sayıda özel teknik terime ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Teknik kelimelere olan bağımlılığın sürmesinin, felaketlere diğer yöntemlerle bakmaya engel olduğunu ifade etmektedir. Bu, Quarantelli'nin felaketin tek bir ortak tanımını arıyor anlamına gelmemektedir (FEMA, 1999,9).

“Şunu kabul etmeli ve anlamalıyız ki, bir tek ağızdan çıkan, bütün amaçlara hizmet eden, yasal, kullanılan, bilimsel ya da sizin belirleyeceğiniz, bütün ihtiyaçlara cevap veren ve bütün kullanıcılar için aynı derecede kullanışlı olan, tek bir tanım olamaz. Önemli olanın bir tanım üzerinde fikir birliğine varmak değil, tanımın açık olması ve farklı kullanıcılar üzerinde aynı etkiyi göstermesidir (Quarantelli, 1987, 22).

Tıpkı felaketin kesin ortak bir tanımı olmadığı gibi, tehlikelerin ve felaketlerin özellikleri veya bir olayı felaketten ayıran sınırlar üzerinde de bir fikir birliği yoktur (FEMA, 2000, 9).

En genel tanımla afet; insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknoloji veya insan kökenli olaylar şeklinde tanımlanabilir. Teknoloji veya insan kökenli bir olayın afet sonucunu doğurabilmesi için, insan toplulukları ve insan yerleşmeleri üzerinde kayıplar meydana getirmesi ve insan faaliyetlerini bozarak veya kesintiye uğratarak bir yerleşme birimini etkilemesi gerekmektedir. Afet, bir olayın kendisi değil de doğurduğu sonuçtur. Afet yönetimi ise; afetlerin önlenmesi ve zararlarının

azaltılması amacıyla bir afet olayının ana safhasında yapılması gereken çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda yönetilmesidir (Ergünay 1999).

Bir olay “felaket” olarak tanımlandığında, çok kötü ve olağanüstü bir şeylerin olduğunu düşünmek gerekmektedir. Durumun önemi ve şiddeti hemen anlaşılmaktadır. Ek olarak, “felaket” kelimesi, bireylerin kendi başlarına üstesinden gelemeyecekleri olağanüstü ve sıra dışı bir olayı çağrıştırmaktadır. Felaket kurbanları, genellikle daha önce hiç karşılaşmadıkları problemlerle karşılaştıklarından zorluklarla kendi başlarına mücadele etmek için hazır değildirler. Felaket kelimesi bu gibi durumlarda geniş halk katılımını ve toplu hareketin gerekliliği anlamına gelen sembolik çağrışımı da içinde barındırmaktadır (Schneider, 1995).

Bir felaket, bir olayın (1) şiddeti çok büyükse, (2) etkilenen nüfus çok fazla ise veya (3) insanların kullandığı sistem özellikle hassas ise ortaya çıkar (Burton vd. 1993, 232). “Felaket; doğal bir tehlikenin etkisiyle, artan oranda ölümcül, hasta edici ve/veya sakat bırakıcı bir olaydır ve yaşam alanlarını yok eder veya hasar verir, o alanda yaşayanlar eski hallerine dönebilmek için başkalarının yardımına muhtaç duruma düşerler. (Cannon 1994, 29). Toplumun kendi kendine yetebilen bir alt bölümünün, bir zaman biriminde ve bir yerde, şiddetli tehlike yaşaması, toplumun üyelerinde ve fiziki yapılarında meydana gelen kayıplar sonucunda sosyal yapının aksaması ve toplumun bazı önemli fonksiyonlarının yerine getirilebilmesinin mümkün olmamasına neden olan” herhangi bir olaydır (Fritz 1961, 655; Akt, FEMA 1999 September, 12).

Felaket, etkilenen toplumun kendi kaynakları ile mücadele edebilme yeteneğini aşacak derecede insani, materyal veya çevresel kayıplar vererek toplumun işleyişine zarar veren olaydır” (BM Sözlüğü, 1992) Toplumun, insanların ya da malların kaybedilmesiyle toplum içerisindeki kaynakların yetersiz kalacak derecede bir tehlikeye girmesi ya da böyle bir tehdidi yaşaması. Felaketlerde yerel otoritenin elindeki kaynakların ötesinde, eyalet

seviyesinde ya da Federal seviyede kaynaklar felaketten doğan ihtiyaçları karşılamalıdır. (Sylves, 1998, 30).

Felaketin nicel (eşik) tanımları incelendiğinde, felaket, en az 100 insanın ölümü veya 100 insanın yaralanması veya 1 milyon Amerikan Doları ekonomik hasara (Sheehan ve Hewitt 1969) yol açan bütün olaylar olarak tanımlanmaktadır (FEMA, 1999a, 15).

Bunun bir tür standardizasyon görüntüsü olsa da, bu tür eşiklerin farklı sosyal sistemlerde karşılaştırmalı araştırmalar için çok az değeri vardır ve ekonomik eşikler enflasyonla hızla yıpranır (Dynes, 1998, 112).

Farklı kaynaklarına rağmen, felaket tanımlarının ortak yanları vardır (FEMA, 1999a, 11 ;Frampton vd., 1996, 3).

1. Zarar verme sürecinin veya olayın kaynağı açıktır ve insan yaşamına veya refahına karşı tehditler oluşturur, ör: sel baskınları boğulma nedeniyle ölümlere neden olur.
2. Uyarı zamanı kısadır (kuraklık haricinde), Diğer bir deyişle, genellikle tehlikeler, hızlı başlayan, hızla meydana gelen plansız olaylar olarak bilinirler. Bu, tehlikeye açık olduğu bilinen bir alanda bile beklenmedik şeyler olabilecekleri anlamına gelir, örneğin; ufak bir nehir havzasındaki nehir taşması gibi.
3. Olay nedeniyle, meydana gelen can veya mal kayıplarının büyük çoğunluğu, olaydan kısa bir süre sonra meydana gelir (o gün veya ilerleyen günlerde).
4. Tehlikeye karşı açık hale gelmek veya alınan riskin büyük bölümü istenmeden yapılmıştır. Ör: bazı ülkelerin plansız bir biçimde gelişerek dengesiz dağ yamaçlarına yerleşim birimleri kurmaları.
5. Meydana gelen felaket acil durum müdahalesini haklı kılacak yoğunlukta meydana gelir, ör: kurbanlara uzmanların yardım etmesi. Müdahalenin boyutları yerelden uluslararasına kadar değişebilir (Smith 1996, 15-16).
6. Beklenemezler, geçmiş emsalleri yoktur.
7. Yüksek derecede belirsiz olan olayların doğal süreçlerinde doğarlar.

8. Farkında olmama ve hazırlıklı olmama kurbanlarının tipik özellikleri olduğu söylenebilir (Hewitt 1983, 10).
9. Felaketler, ender olaylardır (Horlick-Jones 1995, 310).

Çizelge 1. Rutin Acil Durumlarla Felaketler Arasındaki Farklılıklar

Rutin Acil Durumlar	Felaketler
Tanıdık yüzlerle etkileşim.	Aşına olunmayan yüzlerle etkileşim.
Aşına görev ve prosedürler.	Aşına olunmayan görev ve prosedürler.
Örgüt içi koordinasyon gerekli.	Örgüt içi ve örgütler arası koordinasyon gereklidir.
Yollar, telefonlar ve tesisler çalışır durumdadır.	Yollar tıkalı veya sıkışık olabilir, telefonlar çalışmaz durumda veya kilitlenmiş olabilir, tesisler hasar görmüş olabilir.
Telsiz trafiği iletişim sıklığını kaldırır .	Telsiz trafiğinde sıklıkla aşırı yığılma olur.
İletişim öncelikle örgüt içidir.	Örgütler arası bilgi paylaşımına ihtiyaç duyulur.
İletişim kurarken bilindik terminoloji kullanılır.	Farklı terminoloji kullanan kişilerle iletişim kurulur.
Esasen yerel basınla uğraşmak gerekir.	Sayırsız ulusal ve uluslararası haberci vardır.
Yönetim yapısı kaynakları koordine etmeye elverişlidir.	Kaynaklar genellikle yönetim kapasitesini aşar.

Kaynak: Auf der Heide, Erik. (2002). Sayfa 33-36

Facia

Belirli bir süreden beri araştırmacılar, günlük yaşamda rastlanan acil durumlar ile felaketler arasında kaba bir ayırım olduğunu kabul etmektedirler. Hemen hemen tüm araştırmacılar ve acil durum planlama ve yönetim şirketlerinde acil durum politikaları ve işletmeyle ilgili çalışanların çoğu, sıradan kazalarla “felaketler” arasındaki farkları nitelik ve nicelik olarak görüp iki kavram arasındaki sınırı çizmiş bulunmaktadır. Bir felaketin normalden “daha vahim bir kaza” olmadığının farkına varılmıştır (Quarantelli, DRC).

Facia, toplumun, insanların ya da malların kaybedilmesiyle bütün toplumun etkilenmesi ve bir kısmı başka uluslardan tedarik edilmek üzere olağanüstü kaynaklara ve yeteneklere ihtiyaç duyulacak derecede bir tehlikeye girmesi ya da böyle bir tehdidi yaşamasıdır (Sylves 1989, 30).

Facia sadece toplumu rahatsız etmez, fakat aynı zamanda günlük yaşamda da tamamen bir çökmeye yol açar. Faciaların bir yönü, bütün toplum fonksiyonlarının ortadan kalkmasıdır; bir an için liderlik yoktur, hastaneler zarar görebilir veya yok olabilir ve hasar o denli büyük olabilir ki, sağ kalanların yardım talep edebilecekleri hiç bir yer kalmaz (Quarantelli, 1994). Felaketlerde sağ kalanların komşu yerlerden yardım almaları olağandışı değildir, ancak bu facialarda mümkün olamaz. Bir felakette toplum işlerini sürdürmeye devam eder ve planlanan işlerin devam etmesi normaldir (Tobin ve Montz 1997, 31).

Facialarla felaketler arasındaki fark sadece terminolojik bir fark olmaktan çok ötedir. Önemli olan nokta, büyük felaketlere oranla faciaların daha değişik bir planlama ve yönetim şekli gerektirmesidir. Odak noktası her ikisinde de etkileri hafifletmek, olaya hazırlıklı olmak, yahut müdahale ve/veya kurtarma olsa bile bu durum geçerlidir Öte yandan, felaketlerde görülmeyip facialarda görülen değişik talep ve ihtiyaçlar, facialarda felaketlere oranla daha yaratıcı ve yenilikçi müdahale sistemlerinin kullanılmasını gerektirmektedir. (Quarantelli, DRC).

Risk Yönetimi

Risk yönetimi tehlikeler, felaket ve acil durum yönetimi alanına henüz yeni girmiş bir terimdir. "Risk yönetimi" terimi özel sektörün yaralanmaları ve kayıpları sınırlama çabalarına verilen addır. Risk yönetimi geçmişte, operasyonları "çok önemli" ve "riskli" olarak değerlendirmek ve sonra kimin, neyi, ne zaman ve nasıl yapacağını belirten hafifletme planları geliştirmekle meşgul olmuştur. Avustralya ve Yeni Zelanda, son yıllarda acil durum yönetimi alanında "risk yönetimi" terimini daha sık kullanmaktadırlar. Onların bu yaklaşımı önlemeye ve hafifletmeye daha fazla öncelik verdiklerini göstermektedir.

Gaustad (1994), risk yönetimini bir örgütün insani, fiziksel ve finansal değerlerini korumak için yürütülen koordine edilmiş çaba olarak tanımlamaktadır. Risk yönetiminin ilk adımı, bir bölgenin maruz kalabileceği risklerin tanımlanması ve bu risklerin olası sıklık ve şiddetinin analiz

edilmesidir. Sonra riskleri azaltmak veya ortadan kaldırmak için kayıp kontrol önlemleri uygulanır

Balamir (2001), risk yönetimi çalışmalarının, afet yönetiminden ayrı ve kapsamlı olduğunu belirtmektedir. Afet yönetimini, afetlerin yol açmış olduğu zararları gidermek, acil kurtarma ve yardım işlerinde verimli olmak, felaket sonrası çalışmaları planlamak vb. çalışmalar olarak belirtmektedir. Balamir (2001), afetin etkilerine karşı yapılan hazırlıkları “kriz planlaması” kapsamında düşünmektedir, risk yönetimi ise, afetin öncesi ve sonrasında sürdürülmesi gereken işleri konu edindiğini ve olası afet zararlarının kabul edilebilir düzeylere çekilmesinin hedeflediğini belirtmektedir. Bu tanımlamada risk, afetin aşamaları dikkate alınarak açıklanmaktadır.

Risk Yönetimi (TTB, 2003), tehlikelerin belirlenmesi, ortaya çıkma olasılıklarının, bu tehlikelerin risk altındaki toplumlara etkisinin tahmin edilmesi, riski azaltabilecek önlemlerin belirlenmesi ve tehlikeyi azaltacak adımın atılmasıdır.

Risk yönetimi, bir riskin varlığı belirlendiğinde ne yapılması gerektiğine karar vermek için kullanılan bir süreçtir. Bir toplumun belirli bir risk veya risk grubuna karşı olan tolerans seviyesini belirlemeyi içerir. (Britton, 1998, 1; FEMA, 2000, 49).

Ülkemiz için Ulusal Deprem Konseyi tarafından hazırlanan ‘Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi Raporu (2002), yapılan çalışmaları (Şekil 1);

(i) ‘Risk Yönetimi’ (deprem öncesi hazırlık çalışmaları) ve

(ii) ‘Afet Yönetimi’ (deprem sonrası çalışmaları) olarak iki genel başlık altında toplamaktadır. Acil durum yönetiminin aşamaları dikkate alınarak yapılan bu tanımlamada risk yönetimi ve afet yönetiminin daha dar anlamdaki kullanımları görülmektedir.

ZARAR AZALTMA SİSTEMİ Risk Yönetimi	MÜDAHALE SİSTEMİ Afet Yönetimi
<ul style="list-style-type: none"> • Bilgi Altyapısı (Ulusal Ağ, Bilgi Bankası, İletişim, Deprem Tehlikesi ve Kentsel Kusur Araştırmaları ve Mikro-Bölgeleme Haritaları) • Yer Seçimi, İmar İşleri ve Yapılaşma Denetimi • Kentsel İyileştirme ve Yapı Güçlendirme Çalışmaları • Kamuoyu Oluşturma, Eğitim-Araştırma ve Mesleki Yetkinlik Geliştirme İşleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Hazırlık Çalışmaları (acil hizmetler eğitimi, programlama, işbölümü, stok yönetimi, tatbikatlar) • Acil Müdahale ve Yardım Gücü Kurma (kurtarma, sağlık hizmetleri, bakım, ivedi barınma, geçici iskan) • Hak Sahibi Belirleme, Zarar Karşılama, Kentsel İyileştirme, Yapı Güçlendirme, Yeniden Yapım Çalışmaları

Şekil 1. Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi Raporuna Göre Ulusal Deprem Politikası Boyutları (Başbakanlık 2002).

Risk yönetimi teriminin ne anlama geldiği bugüne kadar, net bir biçimde ifade edilememiştir. Ayrıca, risk yönetimi esasen bir felaketin fiziksel neden ve sonuçlarına odaklandığı için sınırlayıcı bir kavram olarak görülebilir, yani sorumluluk azaltma ve kapasite kurma ile ilgili bir çok önemli sosyal, politik, kültürel, ekonomik, psikolojik ve örgütsel değişkeni muhtemelen göz ardı eder (McEntire, Fuller, Jonston, Weber, 2002, 280).

Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde, risk yönetimi, acil durum yönetiminin hazırlıklı olma aşamasında gerçekleştirilen işleri tanımlamaktadır. Bu nedenle, acil durum yönetimi anlamında kullanılıyor olsa da, risk yönetimi tanımı da acil durum yönetimini tam karşılamamaktadır.

Kriz Yönetimi

Acil durum yönetimiyle ilişkilendirilerek kullanılan bir diğer kavram da kriz yönetimidir. İlişkilendirme, daha çok acil durum yönetiminin bir kriz anında gerçekleştirildiği varsayımıyla yapılmaktadır. Bu durum, acil durum yönetiminin tanımını müdahale aşamasına yoğunlaşarak yapan eksik bir anlayışın ürünüdür.

Krizin tanımı konusunda değişik görüşler mevcuttur. Kavram kargaşasına neden olmamak için krizin mümkün olan en geniş tanımı şu şekilde yapılabilir. Kriz, bir örgütün (hükümet, bakanlık, belediye, şirket, aile vb.) üst düzey hedeflerini ve işleyiş mekanizmasını tehdit eden veya hayatını tehlikeye sokan, acil tepki verilmesi gereken, örgütlerin önleme ve uyum sistemlerinin yetersiz kalmasına yol açan gerilim durumudur. Her şeyden önce kriz bir gerilim durumudur. Kriz bir tehdittir ve acil tepki verilmesini gerektirir. Bazılarına göre beklenmedik, bazılarına göre de önceden sinyal verdiği halde belirtilerinin çeşitli nedenlerden dolayı geç ve yanlış anlaşıldığı bir durumdur (Mitroff 2000).

Kriz örgütün yaşamını tehdit eden bir durum olarak da tanımlanmaktadır. Kriz, bir örgütün üst düzey hedeflerini tehdit eden, bazen de örgütün yaşamını tehlikeye sokan ve ivedi tepki gösterilmesini gerektiren gerilim yaratan bir durumdur. Kriz bireyin ya da örgütün işlevlerini yerine getirmesini engelleyen ve acil çözüm gerektiren, beklenmeyen bir durum ya da değişiklik şeklinde tanımlanabilir. Afetler meydana geldiğinde oluşan durum, "kriz" kelimesi ile açıklanabilir (Can 1992).

Can (1992), kriz yönetimi kavramına araştırmacıların iki farklı görüşle yaklaştıklarını belirtmektedir. Araştırmacılarından bazıları, krizin ayırt edici özelliği olarak "tehdit edici koşula müdahale edebilme yetersizliği" üzerinde odaklanmış, bazı araştırmacılar ise beklenmeyen koşulların üstesinden gelme gerekliliği ve ivediliği üzerinde durmuşlardır.

Beklenmedik, olağanüstü bazı olayların meydana gelmesi; deprem, sel felaketi, nükleer tehlikeler, kimyasal maddelerin insan sağlığını yaygın bir biçimde tehdit etmesi, uçak düşmesi, demiryolu kazaları, gemilerin batması, terör amaçlı saldırılar, savaş tehlikesi, yanardağ patlamaları ve diğer doğal afetler yanında, borsa ve finans piyasalarında meydana gelen olağan dışı gelişmeler kriz nedenleri arasında sayılmaktadır.

Literatürde, kriz yönetimi terimi belirsizdir ve geniş anlamda kullanılmıştır. Kriz yönetimi ya krizlerin oluşmaması için bir yönetim sergilemek ya da bir kriz sonrası, kriz durumuna müdahale etmeyi de içeren

krizle uğraşmak anlamına gelebilir. Krizle birlikte kullanılan yönetim terimi, genellikle krizlerle ilgili sorunların çözümü gibi algılandığından krizle uğraşmak anlamında daha çok kullanılmaktadır. En çok kullanılan anlamda kriz yönetimi, krizler kaçınılmaz hale gelince veya felaket halini alınca onlarla ilgilenmeyi tanımlar. (Allinson 1993, 92)

Kriz yönetimi, literatürde daha çok birinin mevcut bir krize nasıl müdahale edeceğini veya birinin krizi nasıl önceden tahmin edebileceğini ve bu sayede ona müdahale edebileceğini belirtmek için kullanıldığından, kriz yönetimi sıklıkla müdahale yönetiminin bir felaket öncesinde veya felaket beklerken yan anlamı olarak kullanılır. Bu her iki tarzda da, bu ne olursa olsun bir “yarabandı” yaklaşımıdır, çünkü ya yaradan sonra kullanılır ya da yarayı hemen sararak çok fazla kanama yapmasını önler (Allinson 1993, 93). Kriz yönetimi bu nedenlerle acil durum yönetimine göre daha dar bir anlamı içerir ve acil durum yönetiminin tanımını tam karşılayamaz.

Kaos Yönetimi

Acil durum yönetimi ile karıştırılan bir diğer kavram da kaos yönetimidir. Erçetin (2001), kaosu, önceden kestirilemeyen durumlar ve davranışlar üreten rastlantısal dalgalanmalar olarak ifade etmektedir. Kaos yönetimi; bu yaklaşımla, önceden kestirilemeyen, dalgalanmalar yaratan durum ve davranışların kontrol edilmesi olarak tanımlanabilir. Bu tanım da acil durum yönetiminin zarar azaltma aşamasının açıklanmasında kullanılabilir.

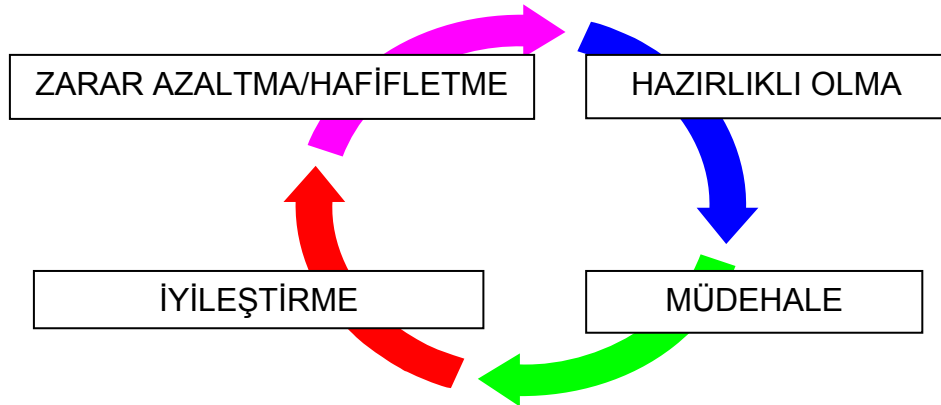
Literatür kavramların kullanımları açısından incelendiğinde iki kavramın öne çıktığı görülmektedir. Afet yönetimi (felaket yönetimi) ve acil durum yönetimi kavramları yapılan işi tanımlama ve buna göre örgütlenme ve kurumları bu amaçla isimlendirmede sıklıkla kullanılmaktadır. “Acil durum yönetimi” kavramı alanın sınırlarının genişlemesine paralel olarak daha fazla kullanılmaya başlamıştır. Acil durum yönetimi kavramı, sembolik çağrışım açısından da afet yönetimi kavramına göre daha genel ve daha az kaygı vericidir. ABD’de alanda çalışan kurumlar çok farklı isimlerle çalışsalar da ağırlıklı olarak “acil durum yönetimi” teriminin benimsenme oranının hızla arttığı görülmektedir.

Acil Durum Yönetiminin Aşamaları

Felaketler, basitçe bir günde kendiliğinden ortaya çıkmazlar. Daha ziyade, zaman içerisinde vardırırlar ve tehlike hafifletme, acil durumlara karşı hazırlanma ve müdahale etme ve bunların etkilerinden kurtulma ile ilgili stratejileri içeren bir dizi yönetim aşaması ile karşılanması gereken bir yaşam döngüsüne sahiptirler (FEMA, 1993 September, 1-5).

Acil durum yönetimi, aşamaları konusunda farklı yaklaşımlar söz konusudur. Literatürde yaygın olarak kullanılan 4 aşamalı sınıflama aşağıdaki gibidir (Şekil 2): Bunlar, felaket öncesi aktiviteleri zarar azaltma/hafifletme (mitigation) ve hazırlıklı olma (preparedness); felaket anındaki aktiviteleri içeren müdahale (response), felaket sonrası yapılacak aktiviteleri içeren iyileştirme (recovery) (FEMA, 1999, Waugh, 2000, 48).

Acil durum yönetiminin bu dört evresi bazen aynı anda yürütülmesi gerekebilir. Bu evreler arasındaki kesin ayrımı zorlaştırabilir, ancak kavram olarak bu dört evrenin kullanılması yararlıdır (Tezer, 2001, 1-12). Aşamaların büyük ölçüde üst üste binebileceği ve binmesi gerektiği konusunda alanın uzmanlarının artan bir kabulü vardır (Waugh 2000, 48).

Şekil 2. Acil Durum Yönetimin Aşamaları

Bir başka sınıflama, Wisconsin Üniversitesi tarafından yapılmıştır (ODTÜ AYM, 2003). Yedi aşamalı bu sınıflama, azaltma ve önleme, hazırlıklı olma, tahmin ve ikaz, tepki, iyileşme, afet analizi, duyarlılık analizi

safhalarından oluşmaktadır. Bu sınıflamadaki aşamalar diğerine göre fazla olsa bile, yapılacak iş ve işlemler, 4 aşamalı sınıflandırmada yapılacak iş ve işlemlerden farklılık göstermemektedir.

Zarar Azaltma/Hafifletme Aşaması

Çeşitli tehlikeler ve onların etkileri sonucu oluşacak can ve mal kaybından kaynaklanacak zararları uzun dönemde azaltmak veya önlemek için düzenlenmiş, sürekliliği olan aktivitelerdir. Risk ve olabilecek felaketin potansiyel etkilerini hedef alan felaket öncesi aktiviteleri ve olan felaketlerin hasarlarını azaltmak için felaket sonrası aktiviteleridir (Waugh, 2000, 163). Bu aşama zarar azaltmayı içerdiği için, acil durum planı yürürlüğe girmeden önce ve sonra oluşturulabilir.

Hafifletme tehlikeli bir olayın neden olduğu mevcut ya da potansiyel can veya mal kaybı riskini azaltan uzun dönemli, kalıcı nitelikli bir eylemdir (FEMA, 1998 March, 9-25). Hafifletme bir felaketin etkilerini veya olma olasılığını azaltan çalışmalardır. Genelde, hafifletme acil durum yönetiminin ilk aşamadır. Zarar azaltma/hafifletme aşaması, bir acil durum gerçekleşmeden çok önce göz önüne alınmalıdır. (FEMA, 1995, II-2) Hafifletme, tehlikelerden ve onların etkilerinden cana ve mala gelecek uzun-dönemli riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için sürdürülebilir önlemler almaktır. (FEMA, 1998 May, 1-12). Lindell ve Perry (1992, 12), zarar azaltma çalışmalarında odak noktası olarak önlemeyi yani felaketleri gerçekleşmeden durdurmayı almaktadırlar (FEMA, 2000 June, 26).

Sele maruz kalabilecek yerlerdeki selleri engellemek için setler yapılması, depremlerden, kasırgalardan ve yangınlardan kaynaklanan kayıpları azaltmak için yasal önlemler alınması ve bunlarla baş edebilmek için uygun binalar yapılması örnek olarak verilebilir.

Zarar Azaltma/Hafifletme çalışmaları (FEMA 1999);

- 1) Felaket ya da acil durum öncesi olanları,
- 2) Olayların ortaya çıkış olasılıklarını gidermek ya da azaltmak için yapılanları,

3) Eylemlerin etkilerini azaltmak, dağıtmak ya da ertelemek için yapılanları içerir.

Hazırlıklı olma aşaması, haber verildiğinde değil, felaket tehdit etmeden çok önce alınan önlemleri, tehdit veya sonuçlarını ortadan kaldıran veya azaltan önlemleri, geçici değil, uzun dönemli, kalıcı veya sürdürülebilir önlemleri içermektedir (FEMA, 2000, 27).

Zarar Azaltma/Hafifletme programları, yerleşim düzenlemelerini, bina standartlarını, felaketlerin ekonomik etkilerini azaltmak için sigorta programlarını, tehlikeleri kontrol etmek ve önlemek için bina güvenliğini kapsar. Tehlikeli alanların devlet tarafından kamulaştırılması üzerine odaklanır (FEMA, 1999).

Kamu görevlileri, daha iyi bir uygulama ve yeniden yapılandırma için felaket sonrası aşağıda belirtilen hususları belirlemelidirler (FEMA, 1999; FEMA, 2000, 27-29). Zarar Azaltma/Hafifletme çalışmaları aşağıdaki iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesini gerektirir (FEMA, 2000, 27-29):

Yapı standartları	Kamu eğitimi
Alan kullanımı düzenlemeleri	Araştırma
İzleme/kontrol	Risk haritası oluşturma

Hazırlıklı Olma Aşaması

Felaket yaşam döngüsündeki ikinci aşama hazırlıklı olmadır. Hazırlıklı olma bir acil durum veya felaket meydana geldiğinde nasıl müdahale edileceğinin planlanması ve etkili müdahale yapabilmek için mevcut kaynakların artırılması yönünde çalışmaktır (FEMA, 1993, 1-8). Başka bir deyişle, hazırlıklı olma bir acil durum veya felaket anında can ve malı korumak üzere nasıl müdahale edileceğini şimdiden planlamak ve daha etkili bir müdahale sağlayacak imkanları ve programları geliştirmektir (FEMA, 2000, 30). Bir diğer tanım da herhangi bir tehlikeye karşı hazırlanmak, hafifletme uygulamak, müdahale etmek ve tehlikeden kurtulmak için planlama, eğitim ve egzersiz yaparak acil durum yönetim uzmanlığının uygulanmasıdır, şeklindedir. (FEMA, 1998 May, 1-12; FEMA ,2000, 30)

Hazırlıklı olma, bir acil duruma veya bir felakete nasıl destek verileceğini planlamak ve daha etkili destekler geliştirebilmektir. Beklenen, korkulan felaketler için yapılan hazırlık eylemlerini içermektedir. Konuyla ilgili elemanların ve kamu eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması, felaket iletişim sistemleri ve uyarı sistemlerini, beklenmedik olayların planlanmasını, kaynak yönetimini, konuyla ilgili kurumların karşılıklı yardımlaşmasını içerir. Hazırlıklı olma aşamasında anahtar terim müdahale olanakları oluşturmaktır.

Hazırlık aktiviteleri üç grupta toplanabilir (FEMA 1999):

- 1) Felaketin hasarlarını azaltma,
- 2) Felaket karşıtı çalışmaları artırma,
- 3) Örgütleri ve kişileri felakete karşı hazırlama.

Müdahale Aşaması

Felaket yaşam döngüsünün üçüncü aşaması müdahaledir. Acil durum müdahale çalışmaları olayın tespit edilmesiyle başlar ve olay sonrası durumun dengelenmesiyle biter (Lindell ve Perry, 1992, 13). Müdahale aşaması, acil durum malzeme ve erzaklarını konuşlandırarak; potansiyel kurbanları tahliye ederek; ihtiyacı olanlara yiyecek, su, barınak ve tıbbi yardım sağlayarak; ve kritik kamu hizmetlerini eski haline getirerek can ve mal kurtarmak için acil durum operasyonları düzenlemekle ilgilidir.” (FEMA, 1998May, 1-12-13; FEMA, 2000, 32)

Tepki, felaket başlamadan önce veya başladıktan sonra felakete tepki göstermekle ilgili eylemleri içerir. Felaket süresindeki arama, kurtarma, tahliye etme, acil yardım ve yangın söndürmeyi içeren aktivitelerdir. Binaları ve diğer yapıları boşaltılması, acil durumlarda yiyecek ve içeceklerin korunması, acil durum tıbbi hizmetlerinin sağlanması, arama-kurtarma çalışmaları ve kamu düzeninin tekrar oluşturmasını içerir. Tepkide bulunma çabaları, olası daha sonraki hasarları önlemek için hazırlanma aktivitelerini de içerir. Binanın içindekileri korumak için hasar görmüş çatıların plastikle kaplanması buna örnek olarak verilebilir.

Müdahale aşamasında hafifletme, hazırlıklı olma ve iyileştirme aşamalarından daha belirgin olarak zaman baskısı ve aciliyet hissi ile ön plana

çıkar. Müdahale aşamasında, bir kaç dakikalık gecikme bile can ve mal kaybına neden olabilir” (Lindell ve Perry 1992, 14).

Tepki aktiviteleri üç grupta toplanabilir (FEMA 1999):

- 1) Acil yardımları sağlama
- 2) Hasar ve yaralanmaları mümkün olduğunca azaltma
- 3) İyileştirme uygulamalarını hızlandırma

İyileştirme Aşaması

Felaket yaşam döngüsünün dördüncü aşaması iyileştirme dir. İyileştirme felaket sonrasında resmi ve gayri resmi bütün sistemleri mümkün olduğu kadar normal hale getirmeye yönelik acil durum dışı önlemlerdir. İyileştirme çalışmaları genellikle müdahale aşamasından sonra başlar, ancak iyileştirme önlemine bağlı olarak, diğerleri hala felaket müdahalesindeyken de başlayabilir ve yıllar boyu sürebilir. (FEMA 1995, II-2).

İyileştirme, acil durum dönemi sırasında hayatları yeniden yapılandırmak, temel hizmetleri yeniden sunabilmek için dizayn edilmiş felaket sonrası aktivitelerdir. Geçici barınakların sağlanması için geçici konutların yapımını, acil durum personelinin streslerinin önlenmesini, felakete uğrayanların acılarının dindirilmesi için psikolojik danışmayı, küçük işyerlerinin yeniden açılması için iş yardımlarının yapılmasını, iş borçlarının ertelenmesini ve enkazın temizlenmesini kapsar. İyileştirme aşaması, uzun dönemde toplumun ve ekonominin yeniden yapılandırılması üzerine odaklanmaktadır.

İyileştirme bireylerin, işyerlerinin ve yönetimlerin aşağıdakileri yapabilmeleri için toplumların yeniden inşa edilmesi demektir (FEMA. 1998Mart, 10-12):

- 1) Kendi kendine işleyebilmesi.
- 2) Normal yaşama dönebilmesi.
- 3) Gelecekteki kazalara karşı kendini koruyabilmesi.

İyileştirme aşaması, sistemin normale dönmesi için aşağıdaki kısa ve uzun vadeli örnek aktivite ve stratejileri içerir (FEMA 1999):

Kriz danışmanlığı	Halkı bilgilendirme
Hasar değerlendirmesi	Yeniden inşa
Enkazın temizlenmesi	Geçici barınma
Acil yardımlar	

Afet zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar sadece afet sırasında veya sonrasında yapılacak çalışmaları kapsamamaktadır. Özellikle, afet öncesinde alınacak zarar azaltıcı tedbirlerle iyileştirme sağlanabilmektedir. İyileştirme, yapıların bütçe imkanları içinde güçlendirilmesi ve yönetmelik usulüne uygun olarak inşa edilmesi gibi hususları içerdiği kadar, afet hizmetlerinde çalışan tüm personelin afetlerle karşılaştıkları zaman izlenecek yolları bilmelerinin sağlanması, modern teknolojiden faydalanmayı, afetlere karşı teknolojik, sosyal, yönetim ve planlama alanlarının bilgilerin ve imkanların seferber edilmesi ile birer felaket haline dönmelerinin engellenebileceğine ikna edilmesi ile sağlanabilir (Waugh, 2000).

Bu aşamalar arasındaki ilişkiler birbirleri düz bir çizgi gibi izlemek yerine daha çok bir döngü içerisindedirler. Bütün çalışmalar ve deneyimler diğer aşamalardan yeniden hafifletme aşamasına geri dönüldüğünü göstermektedir. İster gerçek acil durumlarda olsun, istere simülasyonlardaki müdahale çalışmalarıyla olsun geçmiş olaylardan gelecekteki acil durumları önlemeyi veya azaltmayı öğreniriz (FEMA, 1995, II-2).

Acil Durum Sınıflamaları

Acil durum yönetimi ile ilişkili kavramlarının tanımlarında bir fikir birliği olmadığı gibi, türleri ile ilgili yapılan sınıflamada da bir fikir birliğinden söz etmek zordur. Sınıflama ölçütünün farklılığı bir yana, aynı ölçütlerle yapılan sınıflamalarda bile bir birliktelikten söz etmek zordur.

Tehlikeler ve neden olabilecekleri afet türlerini ve bunların yaratacağı acil durumları iki kategoride toplamak mümkündür. Genellikle, afetler doğal ve teknolojik olaylardır. Doğal afetler olarak şunlar sayılabilir (Tezer, 2001, 19)

- Sel
- Kasırga
- Deprem
- Hortum
- Toprak kayması
- Kar fırtınası (tipi)
- Sulusepken yağışlar, dolu ve fırtınalar
- Rüzgar
- Kuraklık

Felaketler doğalarına (doğal, insan yapısı, çevresel, teknolojik, sivil karışıklık ve savaş); sürelerine (kısa, uzun); ortaya çıkış hızlarına (aniden,

yavaş); ajana (nükleer, kimyasal, hava ile ilgili); veya etki alanlarına göre sınıflandırılabilirler (Dynes, 1970; Quarantelli, 1985).

İnsan kaynaklı ve teknolojik olaylar daha değişken ve karmaşıktır. Bu tür olaylar yedi alt bölümde toplanabilir (Tezer, 2001, 19):

- Barajların yıkılması ve belirli yerlerden çatlaması.
- Kazara veya kundaklama ile olabilecek yangınlar.
- İç karışıklıklar (ayaklanmalar, isyan sonucu çarpışmalar).
- Tehlikeli maddelerle ilgili kazalar (ulaşım bağlantılı olanlar).
- Tehlikeli materyal riski (kimyevi madde dökülmesi ve saçılması).
- Feci yokluk (enerji ve malzeme yokluğu).
- Terörizm (uluslar arası, kimyasal, nükleer, biyolojik).

Tehlikeleri incelemek her acil durum yönetimi programı için büyük önem taşır. FEMA (1999, 32), felaketleri jeolojik kaynaklı, meteorolojik kaynaklı, teknolojik ve insan kaynaklı olarak 3 grupta ele almaktadır.

Çizelge 2. Kaynaklarına Göre Afet Sınıflaması

Jeolojik Kaynaklı Afetler	Meteorolojik Kaynaklı Afetler	Teknolojik ve İnsan Kaynaklı Afetler
Deprem Volkanik hareketler Zemin kaymaları Heyelanlar	Çığ Tayfun Sel Tsunami Deniz düzeyi değişimleri Kasırga Sis Siklon Kuraklık Dolu fırtınası Aşırı sıcaklar Yıldırımlar Büyük yangınlar	Hava ve su kirliliği Yangınlar Patlamalar Uçak kazalar Köprü çökmeleri İş ve endüstri kazaları ve olayları Sivil karışıklıklar Baraj kazaları Tehlikeli madde kazaları Tehlikeli madde taşıma kazaları Tehlikeli atıklar Güç yetmezlikleri (enerji) Radyolojik kazalar/ Nükleer santral kazaları Demiryolu kazaları Terörizm

Başbakanlık Kriz Merkezi Yönetmeliği kriz yönetimini gerektiren haller olarak şunları sayılmıştır. Bu ülkemizde görülebilecek acil durumların bir sınıflaması olarak düşünülebilir Bunlar;

Ülkeye yönelik dış tehdit,	İltica ve büyük göç,
Terör olayları,	Tehlikeli ve salgın hastalıklar,
Kanunsuz grev ve lokavt,	Yangın,
Doğal afetler,	Nükleer ve kimyasal kazalar,
Büyük ölçekteki kazalar,	Ağır ekonomik bunalımlar.

Acil durumların uygun bir sınıflamasının yapılması ve ülkede görülme sıklığı ve şiddetinin bilinmesi ülke kaynaklarının uygun kullanılması açısından gereklidir.

Ülkemizde afet denilince yalnızca deprem anlaşılmaktadır. Türkiye coğrafyasının yaklaşık % 93'ü aktif deprem kuşağı üzerindedir. Aynı zamanda nüfusun yaklaşık % 98'i deprem riski olan yerleşim birimlerinde yaşamaktadır. Oysa, Türkiye için tek afet kaynağı deprem değildir. Sel, heyelan, yangın da deprem gibi birer afettirler. Dolayısıyla afetleri bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Son 70 yılda afetlerden oluşan bina kayıplarına bakıldığında kayıpların % 40'nın deprem dışı etkenlerle olduğu görülebilir (Ergünay, 2001).

Türkiye'de 1903 – 1998 yılları arasında 130 civarında hasar yapan deprem meydana gelmiştir. Bu depremlerde 72.000 kişi ölmüş, 130.000 kişi yaralanmış ve 500.000 civarında konut birimi ve diğer yapıların yıkılması ya da kullanılmaz hale gelmesine neden olmuştur. Zarar vermede depremler ilk sırada yer almaktadır.

Acil Durum Yönetimi Modelleri ve Uygulamaları

ABD ve Japonya, acil durumların en fazla yaşandığı ve acil durum yönetimi alanında başarılı oldukları kabul edilen iki ülkedir. Bu bölümde, ABD, Japonya ve Türkiye acil durum yönetim modelleri incelenecek, AB ülkeleri ve Kanada modelleri ise belli başlı özelliklerine göre betimlenecektir.

ABD'de Acil Durum Yönetimi

Acil durum yönetimi deneyimi bakımından A.B.D dünyada önemli bir örneği oluşturmakta, tehlike ve risk çeşitliliğine rağmen ortak bir dil ve genel kabul görmüş bir sistemin ulusal düzeyde yapılandırıldığı ileri bir örnektir.

Amerika Birleşik Devleti (ABD) dünyanın en kötü hava koşulları ve sel baskını yaşanan uluslarından biridir. ABD 1989'dan beri yaşanan doğal ve insan kaynaklı felaketlerin sayısında ve bunlara yapılan harcama miktarında önemli bir artış yaşanmıştır. Ortalama bir yılda, ABD'de 10.000 şiddetli fırtına, 5.000 sel baskını, 800'den fazla hortum ve bir kaç kasırga meydana gelir ve bunların sonucu olarak 300-500 kişi ölür ve milyarlarca dolarlık maddi hasar meydana gelir. (Sylves, 1998,11). Mileti (1997, 2), Colorado Ulusal Tehlike Araştırma ve Uygulama Bilişim Merkezi'nde yaptıkları çalışmalarda, 1 Ocak 1975 ile 31 Aralık 1994 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde doğal tehlikeler yüzünden 24.000'den fazla insanın öldüğünü (yaklaşık haftada 23 kişi) ve yaklaşık 100.000 kişinin sakatlandığını (ayda 385) tahmin etmektedirler. Aynı süre içerisinde, yaklaşık olarak 500 milyar dolarlık zarar (haftada yarım milyar dolar) hesaplanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri doğal, teknolojik ve çatışma kaynaklı çok geniş ölçekli felaketler yaşamaktadır. Aşağıdaki tehlikeler listesi olası felaket türlerinin tamamını değil ancak çoğunu kapsamaktadır. Listede ABD'de karşılaşılan tipik tehlikeler yer almaktadır (FEMA 1999b Oct 1; FEMA 1999b Sept, 1; Sylves, 1998, 37).

- Toprak kayması
- Bombalama tehditleri
- Bina bombalamaları
- İç karışıklıklar
- Baraj taşmaları
- Kuraklıklar
- Çevre felaketleri
- Salgın Hastalıklar
- Patlamalar
- Yangınlar
- Sel baskınları
- Dolu yağışı
- Endüstrideki tehlikeli maddeler
- Tehlikeli madde taşıma kazaları
- Kasırgalar
- Kar fırtınaları
- Çamur ve toprak kaymaları
- Toplu hasar veren olaylar
- Nükleer santral kazaları
- Terörizm
- Tayfunlar ve rüzgar fırtınaları
- Taşımacılık kazaları
- Silah depolama tesisleri
- Uçak kazaları
- Köprü
- Atık kazaları
- Baraj ve köprü kazaları

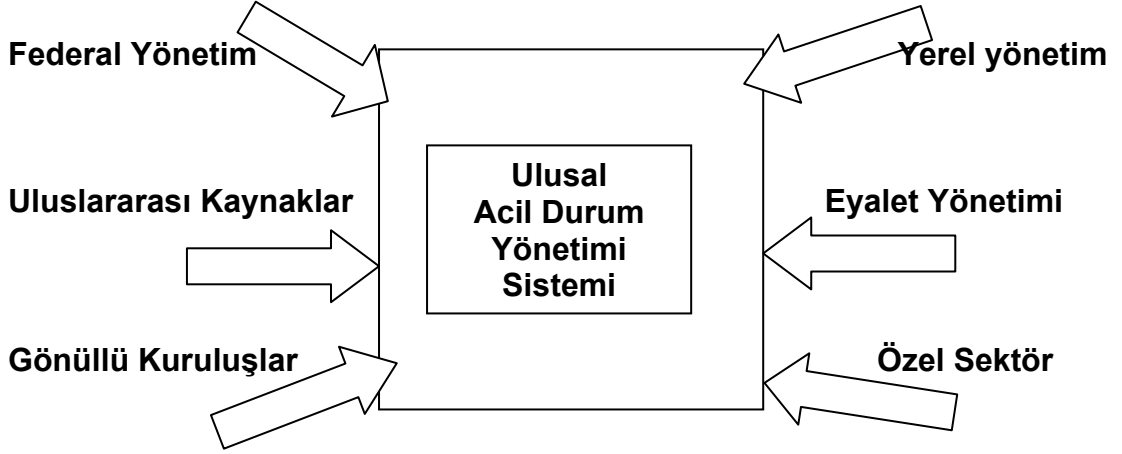
Amerika Birleşik Devletlerinde acil durum yönetimi alanının gelişmesinin en önemli nedeni olarak ülkedeki doğal ve doğal olmayan olayların çokluğu ve yarattığı kayıpların ekonomik olarak büyüklüğü gösterilebilir. Bunun dışındaki örgütsel nedenler aşağıda sıralanmıştır (Sylves 1998, 11-12)

Hükümetin acil durumlardaki çalışmalara katılımının birçok nedeni vardır. Bunlardan dört neden öne çıkmaktadır. **Birincisi**, acil durumlar yaratan olaylar, şiddetli çok ağır sosyal problemlere neden olabilirler. Bu olayların ekonomik, fiziksel ve duygusal bedelleri o kadar yüksek seviyelere ulaşabilir ki bunlar göz ardı edilemez veya küçümsenemez hale gelebilir. **İkincisi**, acil durumlar yoğun bir şekilde politize edilmiş olaylar olabilirler. Bunlar, yöneticilerin vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamada istek ve yetenek derecelerini açığa çıkarırlar. **Üçüncüsü**, acil durumlar, çok önemli sembolik elemanlar da içerir. İnsanlar bu olayları, çok kötü, hayatı tehdit edici ve kontrollerinin dışında görürler. **Son olarak**, çoğu acil durumlar, özellikle de çok kötü olanlar özel sektörün ele alamayacağı veya almayacağı problemlere yol açabilir. Bu olaylarla ilgili çalışmalar bir kamu malı ya da ortak malın özelliklerine uyar (Schneider 1995, 18).

ABD Ulusal Acil Durum Yönetimi Çerçevesi

Birleşik acil durum yönetim yetkilileri, politikaları, prosedürleri; yerel, eyalet ve federal hükümetin yanı sıra gönüllü kuruluşların, özel sektörün ve uluslararası kuruluşların kaynakları, büyük bir felaket veya acil durumun ardından sağlanan yardımın çerçevesini oluşturur. Bu çerçeve şekil 1'de verilmiştir (FRP 1999, 2).

Bu çerçeve içerisinde federal yönetim, eyalet ve yerel yönetimin yardım çabalarını desteklemek için personel, malzeme, erzak, tesis ve yönetsel danışmanlık hizmeti sunabilir. Bu kaynakları sağlamada, federal statüdeki çeşitli otoriteler ve kurumlar sorumlu tutulmuştur.

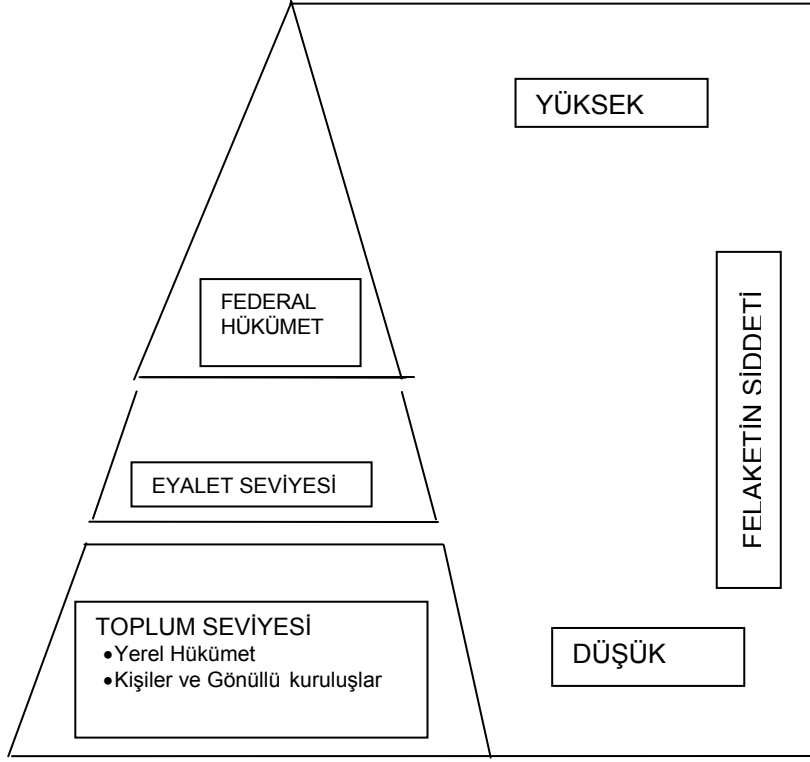
Şekil 3. ABD Ulusal Acil Durum Yönetimi Çerçevesi

ABD’de felaketler yerel seviyede halledilir, bunlara gerektiğinde sırasıyla eyaletler ve hükümet yardım eder. Yerel seviyelerde başlayan çalışmalar, önceden belirlenmiş prosedürle eyalet seviyesine ulaşır ve oradan da federal hükümete kadar gider. Amerikan sistemi, aşağıdan yukarıya doğru çalışır. Yerel yönetim, eyalet yönetimi ve federal yönetim acil durum yönetimi sorumluluğunu paylaşırlar. Üst yönetim seviyeleri, yerel yönetim faaliyetlerinin yerini almaya çalışmazlar. Bu üç yönetim seviyesi de koordineli bir şekilde, birleşik acil durum yönetim prosedürleri geliştirirler ve acil durumlardan kurtulma çalışmalarına katılırlar.

Acil Durum Yönetiminde Federal Hükümetin Rolü

ABD’de acil durum yönetimi için yapılan federal çalışmalar başkalarının çalışmalarına destek olmak üzeredir. Çoğu felakette federal hükümet ilgilenmez, acil durumlara ilgili esas sorumluluğu yerel yönetimlerle eyalet yönetimleri üstlenir. Federal hükümetin rolü 1950’den itibaren artmıştır.

Amerikan acil durum yönetimi paylaşılmış yetkiye dayanır, yukarıdan aşağıya inen kumanda kontrol sistemine dayanmaz. Onun yerine alttan-yukarıya giden yerel siyasi alt bölümlerin (ör: şehirler, kasabalar ve ufak yerel birimler) acil durum yönetiminden sorumlu oldukları bir yaklaşım vardır (Şekil 4).

Şekil 4. ABD’de Felaketin Şiddeti ile Yerel Eyalet ve Federal Müdahale İlişkisi

Elli eyaletin ve Amerikan cumhuriyetlerinin her birinde bir tür acil durum yönetim kurumu vardır. Bu kurumların, etkin bir biçimde organize olmaları ve güncellenmiş ve geliştirilmiş acil durum planları, tesisleri ve malzemeleri olması beklenir. Federal finansal yardım alabilmek için, her eyalet mutlaka yerel acil durum yönetim programlarını destekleyen ve kolaylaştıran bir eyalet acil durum yönetim programı yürütmeleri zorunludur (Waugh 2000,34).

ABD’de Acil Durum Yönetimi İle İlgili Yasal Düzenlemeler

ABD’de felaket kanunlarının gelişimi incelendiğinde, federal hükümetin çalışmalarına katılım seviyesinin ve alanının önemli ölçüde değiştiği görülmektedir. Afetle ilgili çalışmalarda, yakın bir döneme kadar sorumluluk kabul etmeyen bir trendden daha fazla sorumluluk almaya dönük bir trend gözlenmektedir (Sylves 1998, 77).

1950 Sivil Savunma Kanunu

Soğuk savaşa ve Birleşik Devletlere yapılabilecek bir nükleer saldırıya tepki olarak, 1950 yılında Federal Sivil Savunma Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun, sivil savunma programları aracılığıyla toplumu nükleer saldırıdan ve sonrasında oluşacak radyoaktif serpintiden korumayı amaçlıyordu. Bu amaçlara hizmet etmek için program; sığınma, acil durum uyarı sistemi ve tahliye planları üzerinde yoğunlaşmıştı (TEMA 2003; Sylves 1998, 77).

Sivil Savunma Kanunu'nun ADY politikalarına iki önemli etkisi vardır. Yasa ilk kez insan-yapımı tehlikelerin, en az doğal tehlikeler kadar hasar verici olabileceğini kabul etmiştir. Bu durum, ADY ilgili çalışmalar yapan kurumların amaçlarını, bütçelerini ve genel işleyişlerini uzun yıllar boyunca etkilemiştir (Sylves 1998,78).

1950 Felaket Yardımı Kanunu

Bu kanun ABD'deki felaket yardımının doğasını değiştirmiştir. 1950 Felaket Yardımı Kanunu (Sylves 1998, 78; FEMA 1999a Oct, 8):

1. İlk kez, Federal kaynakların (hükümet) bir felaket anında yardım etmek için kullanılabileceğini ve kullanılması gerektiğini belirtmiştir.
2. Özel yasalara ihtiyaç kalmadan sadece başkanın kararıyla hükümet yardımını daha kolay ulaştırılabilir hale getirmiştir.
3. Yerel yönetimlerin ve eyaletlerin yardım talep edebilecekleri standart bir prosedür belirlemiştir.

Günümüzde halen uygulamakta olan Felaket Yardımı Kanununun, 1950'deki Felaket Yardımı Kanununun biraz daha genişletilmiş bir şeklidir. Yönetimlerin felakete yardım şeklinin çerçevesini bu kanun çizmiştir. Kanunun ana maddeleri, felaket politikaları ve felakete uğrayanlara para yardımına ilişkin düzenlemelerdeki etkisini sürdürmektedir. Bu yasa, kongreye ihtiyaç olmadan sürekli olarak felaket yardımı almayı sağlamıştır. (FEMA 1999a Oct, 8; FEMA 2002a, 3).

1974 Felaket Yardımı Kanunu

Yönetimsel felaket politikasının gelişimi 1970'lerde de devam etmiş ve bu değişikliklerin bir çoğu 1974 Felaket Yardımı Kanunuyla ve sonraki düzenlemelerle sağlanmıştır. Aşağıda kanunun bir kaç özelliği yer almaktadır (Sylves 1998, 80):

1. Bireysel ve aile ödeneği programını başlatmıştır; bu program eyalet-yönetimindeki programlarda gerekli olabilecek paranın %75'ini karşılamaktadır;
2. Felakete müdahale etmenin dışında, onları hafifletmek için de çalışmalar yapacak kurumlar oluşturmuştur;
3. Gelecekteki felaketleri önleyecek stratejiler geliştirmeleri amacıyla yerel yönetimlere, eyaletlere ve federal kuruluşlara görev yüklemiştir ve;
4. Yönetimlerin çabalarının belirli bir tip felakete mücadele etmek yerine, farklı tehlike türleriyle baş edebilecek tarzda olmasının önemini vurgulamıştır.

Robert T. Stafford Felaket Yardımı ve Acil Durum Desteği Kanunu

Günümüzde felaket yardımı sağlamak için gerekli olan yetki 1988 yılında değiştirilen Robert T. Stafford Felaket Yardımı ve Acil Durum Desteği Kanununa dayanır. Bu yasa, felaketler sonucunda ortaya çıkan hasarları ve acıları azaltmadaki sorumluluklarını yapabilmeleri için, federal hükümetlerin düzenli ve sürekli bir şekilde yerel yönetimlere ve eyaletlere destek olmasını amaçlamaktadır. Stafford Kanunu başkana büyük felaket veya acil durum ilan etme yetkisi verir, geniş haklılık kriterleri belirler ve başkanın yetki verebileceği felaket türlerini belirtir.

ABD'deki, ADY ile ilgili kanunlar incelenirken, federal yönetimin, kamu sektörü sorumluluğunun büyük oranda arttığı ortaya çıkmaktadır.

Başkanlık Büyük Felaket ve Acil Durum Bildirisi

Başkanın büyük bir felaket ya da acil durum karşısında acil durum ilan etmesi, başkanlık büyük felaket ve acil durum bildirisi olarak adlandırılır ve

kısaca “başkanlık bildirisi” olarak bilinir. Başkanlık bildirisinin en önemli işlevi federal yardıma izin vermesidir. (Sylves 1998, 54).

“Beyaz Saray Paketi”, bir valinin başkanlık bildirisi istemesi üzerine, başkanın karar verebilmesi için hazırlanmış olan dokümanlara verilen addır. Beyaz Saray Paketi, başkana, valinin istemini “onaylama” ya da “geri çevirmeye” karar vermeden önce yaralanacağı bazı bilgiler sunar. (FEMA 2002b, 7);

Adım 1. FEMA ve Eyalet birlikte ön hasar tespiti yapar

Adım 2. Vali Federal yardım talebinde bulunur

Adım 3. FEMA istem hakkında başkana tavsiyede bulunur

Adım 4. Başkanlık bildirisi ya da geri çevirme

Şekil 5. ABD’de Başkanlık Bildirisi Süreci

Geri Çevirme, hükümetin valiliğin büyük felaket ya da acil durum bildirisi isteğini kabul etmediğini belirten bir harekettir. 1 Ocak 1953’den, 18 Ağustos 1994’e kadar olan başkanlık bildirisi isteklerinin yaklaşık %66.2’si kabul edilmiş ve %33.8 ise geri çevrilmiştir (Sylves 1998,55).

Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu (FEMA)

ABD’de, Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu (Federal Emergency Management Agency-FEMA) 1979 yılında felaket hafifletme, acil duruma hazırlıklı olma, müdahale etme ve acil durumdan çıkma için yürütülen bütün federal çalışmaların tek bir çatı altında toplanması amacıyla kurulmuştur.

Federal Acil Durum Yönetimi Kurumunun görevi can ve mal kaybını önlemek için acil durum yönetiminde liderlik yapmaktır. Kişileri ve kurumları; anlaşılabilir, hafifletme, hazırlıklı olma, müdahale ve yardım bölümlerini içeren bütün-tehlikeler acil durum yönetimi programı ile korumaktır. (FEMA 2002 Sep).

FEMA'nın kurulmasıyla birlikte, 1974 yılında kabul edilen Felaket Yardımı Kanununun başkana verdiği yetkilerin bir çoğu FEMA başkanına aktarılmıştır.

FEMA'nın kuruluşu tehlike hafifletmenin ve hazırlıklı olmanın önemini öne çıkarmış ve acil durum yönetimine tepkisel bir yaklaşım yerine önlemsel bir yaklaşım getirmiştir. Yasal düzenlemeler FEMA'nın temel görevi olarak aşağıdakileri yapması için yetki vermiştir:

1. Hükümet kaynaklarını harekete geçirme;
2. Hükümet çalışmalarını eyaletler ve yerel yönetimlerle koordine etme;
3. Felaketlerle mücadele ederken kamunun ve özel sektörün çabalarını yönetme.

FEMA'nın eşgüdüm rolü onun, acil durum yönetimine rehberlik etmede farklı seviyedeki yönetim kademeleriyle ve çeşitli kurumlarla olan ilişkilerini içerir. Stafford Kanunu, federal acil durum yönetimi ve acil durum hazırlığı sorumluluğunu FEMA'ya vermiştir. FEMA, federal acil durum hazırlığı, planlama, yönetim ve felaket yardımı fonksiyonlarını koordine etmekte birinci derece sorumludur. FEMA aynı zamanda federal felaket yardımı politikasını oluşturmaktan da sorumludur. Bu rol altında FEMA, Federal Tepki Planı (FTP) geliştirmeye ve sürdürmeye liderlik etmektedir (FRP 1999, 2).

ABD-ULUSAL ACİL DURUM YÖNETİMİ KURUMU ÖRGÜT YAPISI (Federal Emergency Management Agency-FEMA)						
Genel Danışma Ofisi Ulusal Hazırlık Ofisi Ulusal Güvenlik Koordinasyon Ofisi		Yönetim Ofisi Başkan Başkan Vekili Personel Şefi Stratejik Planlama ve Değerlendirme			Genel Denetim Ofisi Yurttaşlar Kurulu Ofisi Eşit Haklar Ofisi	
Bölge I	Müdahale ve İyileştirme Müdürlüğü ↓ Müdahale Bölümü İyileştirme Bölümü Yönetim Bölümü Federal Koordinasyon Görevlileri Ofisi	Ulusal Sigortalama ve Hafifletme Müdürlüğü ↓ Tehlike Haritalama Bölümü Mühendislik ve Teknoloji Bölümü Hafifletme Planlama ve Dağıtım Bölümü Program Finansmanı ve Endüstri İlişkiler Bölümü Risk İletişimi Bölümü Hak sahipliği, Garanti ve Sigortalama Operasyonu Bölümü	ABD İtfaiye Müdürlüğü ↓ Ulusal Yangın Akademisi Ulusal Yangın Programı Bölümü Ulusal Yangın Veri Merkezi Destek Servisi Bölümü Eğitim Bölümü Kent Arama ve Kurtarma Bölümü	Dış İlişkiler Müdürlüğü ↓ Kongre ve Hükümetle İlişkiler Bölümü Halkla İlişkiler Bölümü Uluslararası İlişkiler Bölümü	Bilgi Teknolojileri Hizmetleri Müdürlüğü ↓ Bilgi ve Kaynak Yönetimi Bölümü Yatırım ve İşletme Bölümü Sistem Mühendisliği ve Gelişim Bölümü	Yönetim ve İnsan Kaynakları Müdürlüğü ↓ İnsan Kaynakları Bölümü Finansal Yönetim Bölümü Yardım Yönetimi ve Hizmet Bölümü Meteorolojik Hava Olayları Acil Operasyon Bölümü
Bölge II						
Bölge III						
Bölge IV						
Bölge V						
Bölge VI						
Bölge VII						
Bölge VIII						
Bölge IX						
Bölge X						
Bölgesel Operasyonlar						

Şekil 6. ABD-Ulusal Acil Durum Yönetimi Kurumu Örgüt Yapısı

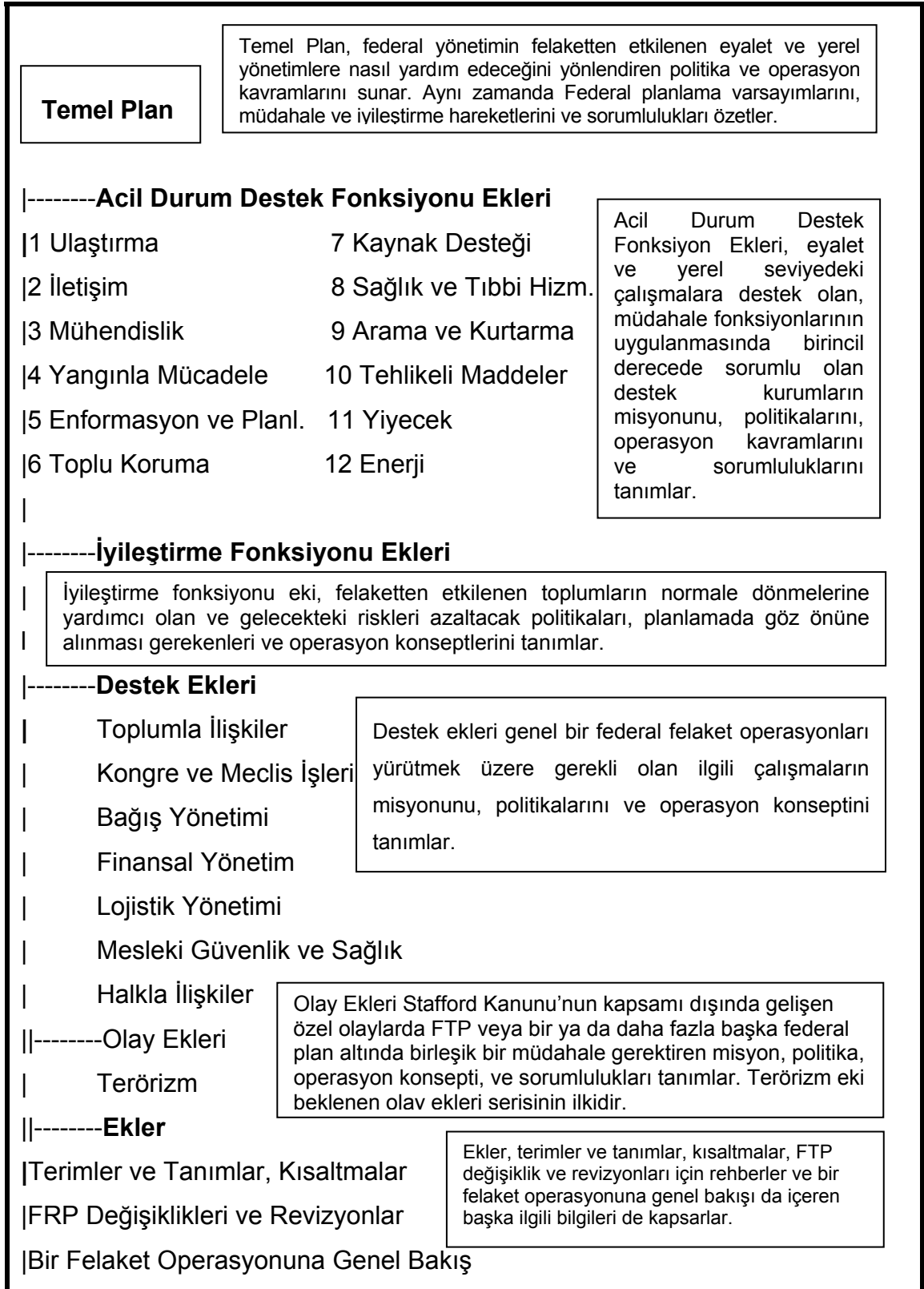
Federal Tepki Planı

Federal Tepki Planı (FTP) büyük bir acil durumda Eyalet yönetimlerinin ya da yerel yönetimlerin etkili bir biçimde hayat kurtarma, kamu sağlığını, güvenliğini ve mallarını koruma ve toplumları eski haline getirme işlevlerini yerine getiremediği durumlarda onlara yardım etmek üzere federal hükümetin Robert T. Stafford Felaket ve Acil Durum Yardımı Kanunu'nu nasıl uygulayacağını ana hatlarıyla belirtir. FTP aralarında Amerikan Kızıl Haç örgütünün de bulunduğu, bir büyük felaket veya acil durum sonrasında Başkanlık bildirisini takiben Hükümetin çalışmalarına yön veren 27 Federal bölüm ve kurumun politikalarını, planlama varsayımlarını, operasyon içeriğini, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını ve sorumluluklarını tanımlar (Witt, Federal Response Plan 1999, iii).

FTP'nin amacı hayat kurtarmak, kamu malını ve sağlığını korumak, her türlü acil duruma karşı güvenliği sağlamak için federal bölümlerin yeteneklerini birleştirerek felakete daha koordine bir federal müdahale sağlamak ve daha iyi acil durum hizmeti vermektir (Sylves 1998, ???).

FTP federal kurumlar arası müdahale timlerini organize etmekte Olay Komuta Sistemi (OKS) yaklaşımını kullanır. FTP bu örgütsel yapıyı desteklemekte bir hareket planı olarak görülebilir. FTP her birinden sorumlu olan lider konumunda bir kurumun başında bulunduğu 12 acil durum destek fonksiyonundan (ADDF) oluşur:

1. **Ulaştırma:** Acil durum müdahalesinde, iyileştirmede ve yardım edenlere gerekli olan ulaşım kaynaklarının kullanımını organize etmek.
2. **İletişim:** İletişim desteği sağlar ve bunları kontrol eder. Gereken yerlerde geçici iletişim desteği oluşturur.
3. **İmar İşleri ve Mühendislik:** Afet sonrası yaşam kurtarma ve yaşam koruma ile ilgili ihtiyaçlar için yardımcı olur. Teknik öneri ve değerlendirme, mühendislik hizmetleri, yapım, yönetim ve gözetimi, acil durum kontratları, atık su sistemi ve su temini için gereken acil durum onarımları ve emlak danışmanlığı desteklerini kapsar.

Şekil 7. Federal Tepki Planının Yapısı (FRP 1999, 5):

4. **Yangın Söndürme:** Yangın söndürme çalışmalarını yönetir ve koordine eder. Bu çalışmalar yangınların belirlenmesi ve söndürülmesini, gerekli personel, alet ve ihtiyaçların teminini içerir.
5. **Bilgilendirme ve Planlama:** Olası ve gerçekleşmiş bir acil durum veya afet konusunda bilgileri toplar, işler ve duyurulmasını sağlar.
6. **Halk Sağlığı (Kitleseel Bakım):** Barınakların temini, kitleseel beslenme, yardım malzemelerinin dağıtımını faaliyetlerini kapsar.
7. **Kaynak Desteği:** Lojistik ve kaynak desteği sağlar. acil durum malzemeleri, büro araç gereçleri, iletişim araçları, anlaşma ve ulaştırma hizmet ve personelini kapsar.
8. **Sağlık Hizmetleri:** Afet ya da acil durumdan etkilenenlerin sağlık sorunları ve tıbbi ihtiyaçlarını belirleme ve karşılama konusunda destek sağlar.
9. **Arama ve Kurtarma:** Enkaz altında kalmış kişilerin kurtarılması ve acil tıbbi müdahale yapılması konusunda destek sağlar.
10. **Tehlike Maddeler :** Olası veya gerçekleşmiş tehlikeli madde kaçağı veya boşalması durumunda müdahale amaçlı destek sağlar.
11. **Gıda ve İçecek:** Bir afet sonrası yiyecek, su ve buz ihtiyaçlarını tanımlar; uygun yiyeceklerin elde edilmesini, geçici depolama alanlarına ulaşımın düzenlenmesini, su ve yiyeceklerin dağıtımını kapsar.
12. **Enerji:** Acil durum müdahale faaliyetlerini desteklemek ve toplum hayatını normale döndürmek üzere elektrik ve yakıt bulunması konusundaki çabaların koordinasyonuna yardımcı olur. Yakıt ve enerji kıtlıklarına karşı çözüm politikaları oluşturur.

ADDF'lerin görevlerini yürütmede birbirlerine destek olmaları beklenir. Her ADDF yetkilerine, kaynaklarına, ve imkanlarına göre belirli bir fonksiyonel alana atanmış öncelikli bir kurum tarafından yönetilir. Diğer kurumlar fonksiyonel alanı desteklemek için kaynak ve imkanlarına göre bir ya da daha çok ADDF'yi desteklemekle görevlendirilir.

Acil Durum Yönetiminde Eyaletlerin Rolü

Elli eyaletin ve her Amerikan Cumhuriyeti bölgesinin bir eyalet acil durum yönetimi örgütü vardır. Bazı eyaletlerde acil durum yönetimi, doğrudan

valinin ofisine bağlı ve bağımsız bir kurum olarak örgütlenmiştir. Bazı eyaletlerde ise, askeriye bünyesinde, Kamu Güvenliği Bölümünde ya da başka bir bölümde yer alabilir. Bazı acil durum yönetim daireleri valilik personelinin yönetim yapısı içerisinde yer alır. Federal finansman desteği alabilmeleri için, her eyalette yerel acil durum yönetimini destekleyen ve onu geliştiren birer eyalet acil durum yönetim programı yürütölmeleri zorunludur (Waugh and Sylves 1996, 46-48).

Eyalet Valilerin Acil Durum Rolü

Valiler, eyalet yöneticileri olarak kendi eyaletlerindeki felaketslere ve acil durumlara müdahale edebilecek belirli acil durum gücüne sahiptir. Ellerinin altında eyalet acil durum yönetim kuruluşları, diğer eyalet destek kuruluşları ve eyaletin askeri gücü vardır. Eyalet felaket bildirisini yayınlamak veya felakete karşı eyaleti harekete geçirmede sorumlu yetkili validir. Çoğu eyalette valinin acil durum ya da felaket ilan etmesi felaket ve acil durum yardımı harcamalarını başlatmak için yeterlidir. Bir çok eyalette bu ilan eyalet acil durum tepki planını harekete geçirir. (Sylves 1998, 121-122).

Valiler ve Acil Durum Bildirileri

İhtiyaç duyulması halinde, valiler, bir emir veya bildiriyle, eyalet felaket bildirisini yürürlüğe koyar ve eyaletlerinde acil durum ilan edebilir. Acil durum yönetiminde valilerin oynadığı rol özetle;

- Acil durum yönetiminden sorumludur.
- Eyalette acil durum ilan etmek ve acil durumu sonlandırmak
- Eyaletin felaket müdahalesini idare eder.
- Eyaletin ulusal muhafız gücünü idare eder.
- Federal yardım istemede tek yetkilidir.
- Eyaletlerarası ortak yardım anlaşmalarını imzalar.

Acil Durum Yönetimi Eyalet Müdürlükleri

Eyalet acil durum yöneticileri eyalet yönetiminin sahip olduğu kaynakları, yerel yönetimlere acil durum ve felaketslere müdahale etmek ve onlardan kurtulmaları amacıyla ihtiyaç duyduklarında vermek üzere, acil

durumlara hazırlamaktan ve onların harekete geçirilmesini ve kullanımını koordine etmekten sorumludur (FEMA, 1999c September,3-4).

Eyalet acil durum yönetimi kurumlarının yapısı ve yeri hakkındaki bir inceleme, 44 eyalette acil durum yönetim müdürünün vali tarafından atandığını gösterir. Kurumların konumlandırılması eyaletlere göre farklılık gösterse de, acil durum yönetim müdürü 19 eyalette valiye, 19 eyalette eyalet başsavcısına, 6 eyalette de kamu güvenliği sekreterine bağlıdır (Sylves 1998).

Eyalet Tepki Planlaması

Eyalet Tepki Planı doğal ve teknolojik felaketlerde veya çatışmalarda yapılması gerekenleri içeren bir dokümandır. Her eyalet, doğal ya da teknolojik felaketlerde veya nükleer saldırılarda yapılması gereken hareketleri belirleyen bir acil durum operasyonları planı kullanır. Planlar, önceden belirlenmiş tahminlere, amaçlara ve mevcut olanaklara dayanarak yetkileri, ilişkileri ve hangi hareketin kimin tarafından, ne zaman ve nerede yapılacağını belirler (FEMA, 1993 Sept., 2-11).

Felakete müdahale etmede eyalet askeri gücü de rol oynar. Valiler doğal felaketlerde yardımcı olmaları için eyalet askeri gücünün belirli bir kısmını sıklıkla harekete geçirirler. (Minnesota Disaster Management Handbook, 2002, 33).

ABD’de Yerel Acil Durum Yönetimi

ABD’de yerel yönetim acil durum yönetiminin kalbidir. Yerel yönetimler ister kentler, şehirler, bucaklar, kasabalar veya kırsal kesimler olsun, acil durum yönetiminde merkezi örgütlerdir; çünkü bir felaket sonrası müdahale etmek de dahil, yerel yönetimler kamu güvenliğinde birincil sorumluluğa sahiptirler ve bu yüzden bir felakete ya da felaket tehdidine ilk acil durum müdahalesini yapan kuruluşlardır. Yerel yöneticiler, kendi imkanlarının felakete baş etmede yetersiz kalacağına inanıyorlarsa, acil durum ilan etmeye ve eyalet yardımı istemeye yetkilileri vardır.

Çoğu zaman yerel yetkili yasaya dayanarak acil durum ilan eder. Bu ilan genellikle acil durumun konusunu, etkilenen alanları ve yetkilinin ilanı

hangi yetkiye dayanarak yaptığını içerir. Meselenin ana noktaları genelde, felaketin veya acil durumun şiddetine ve kapsamına göre değişen seviyelerde hareketliliği ve acil durumu belirler. Kesin prosedürler bir yerden diğerine göre farklılık gösterir. Yerel yönetimlerin, bir felaket olduğunda, eğer durumları elveriyorsa hasar tespiti yapmaları, mümkün olan kaynakları toparlamaları ve çevre bölgelerden ve eyaletten yardım talebinde bulunmaları beklenir.

FEMA'nın eğittiği ve gerektiği anda ihtiyaç bölgesine göndermeye hazır tuttuğu binlerce profesyonel, gönüllü veya afet anında acil durumlara müdahale ekiplerinde geçici ve ücretli olarak çalışan afet yardım görevlisi bulunmaktadır. Bu ekiplerin esas görevi, doğrudan kurtarma çalışması yapmak ve gruplar arasında eşgüdümü sağlamaktır. Bu görevliler, afetzedelerle görüşmekten binalardaki hasarı saptamaya, halka telefonla bilgi vermekten resmi merkezlerle iletişim kurmaya, bilgisayarlara veri girmekten basın ve Kongre ile ilişkileri yürütmeye kadar birçok alanda görev üstlenmektedir.

Yerel yönetimlerde acil durum yönetim personeli çok çeşitlidir (Sylves, 1998, 139):

- Kısmi zamanlı, bedava çalışan gönüllüler
- Tam zamanlı gönüllüler, çok az maaş alırlar
- Tam zamanlı tek kişilik dükkanlar, ya çok az, ya da iyi maaş alırlar, ve
- Tam zamanlı çalışan çok iyi personele sahip kuruluşlar

Yerel Acil Durum Yöneticisinin Rolü

ABD'de bir çok bölgede ve orta ile büyük ölçekli şehirlerin çoğunda bir acil durum yönetim örgütü ve programı vardır. Daha kalabalık ve felaketlere daha açık bölgelerde genellikle tam zamanlı ve kendisine para ödenen personel görev yapar. Daha ufak yerleşim birimlerinde sadece kısmi zamanlı çalışan bir acil durum yöneticisi veya gönüllü bir acil durum yöneticisi vardır. Yerel acil durum yönetim kuruluşları az kaynağa sahip, kısmi zamanlı gönüllülerden, az yetkisi olanlardan çok yetkisi olana, konuyla ilgili bilişim teknolojisine sahip olan yüksek derecede profesyonel kurumlara kadar

değişmektedir. Genel trend acil durum yönetim ofisinin başında tam zamanlı görev yapan uzmanların yer almasıdır (FEMA, 1999d Sept., 7).

Yerel Acil Durum Hizmetleri Kurumları

Herhangi bir felakette kurum görevlilerinin çabalarını etkili bir biçimde koordine edebilmeleri, kaynakları etkin olarak kullanabilmeleri ve felaket kurbanlarına yardım edebilmeleri için, rollerini çok iyi anlamaları gerekir. Hiç bir kurum bir felaketi etkili bir şekilde tek başına çözemez. Amerikan sisteminde müdahale çalışmaları polisin, itfaiyenin, acil durum tıbbi personelinin, kamu sağlığı ve kamu işleri görevlilerinin ve daha birçoklarının kaynaklarını ve uzmanlıklarını gerektirir. ABD'de felaketle mücadele mevcut bu kurumlara yüklenmiştir. Genellikle bu kurumlar yerel yönetimin geleneksel birimleridir ve yerel yönetimlerin varolma nedenlerinden birileridir (Sylves 1998, 148):

1. İtfaiye Bölümleri
2. Güvenlik Güçleri:
3. Acil Durum Tıbbi Hizmetleri
4. Finans Bölümü
5. Kentsel Faydalı Hizmetler
6. Kamu İşleri Bölümü
7. İnsan Kaynakları Ofisi
8. Bina İnceleme Bölümleri
9. Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar

ABD'de Acil Durum Yönetiminde Gönüllü Kuruluşlar

Amerikan acil durum yönetiminde üçüncü sektör olarak adlandırılan ve kar amacı gütmeyen örgütler, gönüllü organizasyonlar, meslek birlikleri ve akademik kurumlar, toplum hizmet grupları ve kilise grupları acil durum yönetiminin her aşamasında önemli rol oynarlar. Genellikle, bir felaket sonrasında yardım sağlayan gönüllü kuruluşlar, İngilizce gönüllü kuruluşlar (Voluntary Agencies) kelimesinin kısaltılmışı olan VOLAG kelimesiyle anılırlar. Gönüllü kuruluşların bir çoğu toplumun geneli için gerekli olan, kamu yararı gözetilen kuruluşlardır.

Gönüllü kuruluşlar, kar amacı gütmeyen, topluma hiç bir ücret almadan ya da sadece yaptığı hizmetin maliyetini karşılayacak kadar ücret alarak hizmet veren kuruluşlardır. Gönüllü kuruluşlar için gerekli olan finansal destek genellikle bağışlardan, anlaşmalardan ve ödeneklerden gelir. Gönüllü kuruluşlar yasal olarak federal verginin dışında tutulmuşlardır (Sylves 1998, 183).

Gönüllü kuruluşlar genelde olay yerine en önce gelen ekiplerdendir. Çoğu ekip toplum bazlı olduğu için çok çabuk harekete geçebilmekte ve felaketzedelere yiyecek, barınak, giyecek sağlanması gibi en acil ihtiyaçları çok çabuk bir şekilde sağlayabilmektedir.

Çoğu gönüllü kuruluş felaket esnasında yardımda bulunduğu nüfus kesimiyle iç içe çalışmaktadır. Çoğu zaman, bu kuruluşlarda görev yapan gönüllüler kendilerini toplumsal hizmete adanmış arkadaş yahut komşulardır. Toplumla olan bu bağlarından dolayı, gönüllü kuruluşlar toplumun değer yargılarını, önceliklerini ve ruhunu çalışmalarına yansıtabilmektedir. Buna ek olarak, gönüllü kuruluşlar felaket öncesinde de o toplum içinde çalıştıklarından bir felaket esnasında tecrübelerine dayanarak hangi birey, aile yahut grupların daha çok yardıma ihtiyacı olduğunun farkındadır. Gönüllü kuruluşlar genelde bürokratik ve politik engellere fazla takılmazlar ve bağımsız olmaları nedeniyle daha yaratıcı çözümler sağlayabilirler (FEMA 1999e. 2).

ABD'de acil durum yönetimine ilgi duyan ve bu konuda çalışma yapan bir çok gönüllü kuruluş vardır. ABD'deki gönüllü kuruluşlar, acil durum yönetimin aşamaları dikkate alındığında şunlara katıldıkları görülmektedir (Sylves 1998, 158):

- **Hazırlıklı Olma:** Felaket planları geliştirmeye ve felakete müdahale edenleri eğitmeye yardım ederler; topluma felaket eğitimi kadar tesis ve kaynak da sağlarlar; kurtarmalara, tatbikatlara ve simülasyonlara katılırlar.
- **Müdahale:** Yerel, eyalet ve federal yetkililerle işbirliği halinde, eğitilmiş personel ve eğitilmemiş (fakat kullanışlı) yardımcılar ve tesisler sağlarlar; gönüllü kuruluşlar genellikle barınma, beslenme ve giydirme

gibi toplu hizmetlerin önemli bir bölümünü sağlarlar; normalde felaket müdahalesinde çalışmayan hizmet ve çıkar kurum ağlarını koordine ederler.

- **İyileştirme:** Gönüllü kuruluşlar ailelerin ve bireylerin tamamen iyileşmeleri için geri kalan uzun-dönemli ihtiyaçlarını belirlemek ve karşılamak üzere yönetimlerle ve etkilenen toplumlarla ortak çalışma yürütürler.
- **Hafifletme:** Zararın hafifletilmesi aşamasında yerel toplumu ve görevlileri, gelecek felaketler, zararın hafifletilebilmesi için ne yapmaları gerektiği konusunda eğitir. Bu görev de daha çok gönüllü kuruluşlara düşer. Aynı zamanda felaketin etkilerini ve ölümleri azaltıcı yasa önerisi ve programlar üretirler.

Gönüllü Kuruluşların İşbirliği ve Koordinasyonu

Felaket yardımı konusunda ele alınması gereken bir konuda, felaketlerde aktif rol alan gönüllü kuruluşların işbirliği ve koordinasyonudur. Ulusal seviyede, Ulusal Felaketlerde Aktif Olarak Gönüllü Çalışan Kuruluşlar Birliği, felaket müdahalesini birincil amacı yapan bir grup gönüllü kuruluştur. Birlik, felaketlere müdahale eden bir çok gönüllü kuruluşun planlama çabalarını koordine eder. ABD'nin önde gelen gönüllü kuruluşları şunlardır:

Amerikan Kızıl Haçı

Büyük bir alanda ve çok iyi eğitilmiş gönüllüleri ile örgütlenmiş olan Amerikan Kızıhaçı'ı felaketzedelerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çabalar. Temel kaynağı bağışlardan elde eden kurum hizmetlerini ücretsiz olarak verir. Önemli bir hayır kurumu olan Amerikan Kızıl Haçı (American Red Cross-ARC) 1.5 milyonun üzerinde gönüllüden oluşur. Kongre tarafından görev ve onay verilmiş insani bir örgüttür. Bunları gerçekleştirmek için çok geniş oşanaklara sahiptir (ARC 2003; Sylves 1998, 189):

Ev yangınları dahil, patlama, araç kazaları, zararlı atık madde kazaları, kasırga, deprem, sel baskını, fırtına ve diğer doğal ve insan kaynaklı felaketler olmak üzere her yıl 67000 den çok olaya müdahale etmektedir. 2001 yılında 73000'den çok olaya müdahale edilmiş, 122.000 kişiye barınma hizmeti

sağlanmış ve 122.000 aileye afet yardımı olarak para yardımı yapılmıştır (ARC 2003).

Kurtarma Ordusu

Kurtarma Ordusu ABD'de acil durum felaket yardımı sağlayan sosyal hizmet ağına sahip bir hayır kurumudur. Kurtarma Ordusu bireylerden ve kamu kaynaklarından aldığı yardımlarla fon sağlar. Uzun dönem hizmetleri için özel başvurularla fon sağlanır.

Kurtarma Ordusu görevlileri, felaketzedelere yiyecek, giyecek, mobilya, tıbbi malzemeler ve manevi destek sağlarlar. Yerel, bölgesel ve ulusal felaket hizmetleri programları geliştirmişlerdir. Bir felaket sırasında, Kurtarma Ordusu yemek yenecek bir yer tahsis eder, Kurtarma Ordusu tesislerinde ya da başka yerlerde barınaklar açar, felaketzedelere ve gönüllülere danışmanlık yapar, aile bireylerinin birbirlerini bulmalarına yardımcı olur ve felaketten etkilenenlerin akrabalarına ve arkadaşlarına bilgi sunar. Yeniden inşa çalışmalarına yardımcı olur ve aynı zamanda Eyalet Acil Durum Operasyon Merkezleriyle de birlikte çalışır. FEMA, Kızıl Haç ve diğerleri ile aralarında anlaşmaları vardır (Sylves 1998, 191).

Mennon Felaket Hizmetleri Birliği

Mennon Felaket Hizmetleri Birliği, felaketzedelere 1940'lardan bu yana yardım eden, genellikle temizleme, mal kurtarma, geçici tamirler yapma ve bir felaket sonrası kötü durumda olan yerleri yeniden inşa etme konularında hizmetler sunan kar amacı gütmeyen bir örgüttür. Finansmanları bağışlardan ve bazen yardım kampanyalarından sağlanır. Yeniden inşa etme konularında felaketzedelere işgücü ve destek sağlarlar, ancak para yardımı yapmazlar. Yeniden inşa için gerekli olan finansmanı ve malzemeyi sağlamak felaketzedelerin görevidir, ondan sonra Mennon Felaket Hizmetleri Birliği gerekli işgücünü sağlar (Sylves 1998, 196).

Amerikan İtfaiye Hizmetleri Topluluğu

Amerikan İtfaiye Hizmetleri Topluluğu ABD'deki en önemli profesyonel acil durum müdahale grubu olarak nitelendirilebilir. Günlük olarak başka çok az grup bir felaket ve acil durum müdahalesinde bu kadar sorumluluk alır. İtfaiye Hizmetleri kuruluşları bir yangın, tehlikeli madde kazası veya doğal

felaket anında genellikle ilk müdahale edenlerdir. Günümüzde onların görevleri sadece yangınlara müdahale etmekle sınırlı değildir, görevleri arasında acil durum tıbbi hizmetleri, arama-kurtarma, çevre koruma, radyolojik acil durum görevleri vb. yer almaktadır. İtfaiye Hizmetleri yangın incelemelerindeki görevlerine ek olarak acil durum yönetiminin hafifletme, hazırlıklı olma ve müdahale aşamalarında da çeşitli görevler alırlar. Federal, eyalet ve yerel acil durum yönetiminde merkez konumundadırlar. İtfaiye Hizmetlerinin acil durum yönetiminde artan bir rolü vardır (Sylves 1998 198).

ABD acil durum yönetimi sistemi bir bütün olarak incelendiğinde güçlü bir sistemi olduğu söylenebilir. Özellikle, merkezi hükümet ile eyalet ve yerel yönetimlerin sorumluluklarının paylaştırıldığı ve sistemi güçlendirecek mekanizmaların kurulduğu görülebilir.

ABD, Federal bir yönetim yapısı olması nedeniyle yapısal olarak Türkiye'den hayli farklı bir yönetim yapısına sahiptir. ABD, acil durum yönetimi yapısındaki temel özellik; federal düzeydeki acil durum yönetimi planının genel nitelikte olması, yerel acil durum yönetimi planlarının ise uygulamaya dönük olarak yerel yöneticiler, sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımıyla oluşturulmasıdır. Yerelleşmenin arttığı ölçüde planın daha fazla sahiplenileceği ve uygulamada daha başarılı olunacağı ABD'de genel kabul gören bir görüştür.

Japonya'da Acil Durum Yönetimi

Japonya da doğal afetler ve afet kayıpları açısından dünyanın önde gelen ülkeleri arasındadır. Japonya'nın bir deprem ülkesi olması afet yönetim konusunda sürekli çalışma yapılmasını gerektirmektedir.

Dünya'da oluşan toplam deprem enerjisinin % 10'unun açığa çıktığı Japonya'da hazırlık ve koruma önlemlerindeki büyük deneyimler sayesinde depremler afet haline dönüşmemektedir. Burada her yıl 7 büyüklüğünde; her 10 yılda da 8 ve üzerindeki bir büyüklükte bir deprem meydana gelmektedir.

Japonya'da doğal afetlerle ilgili yasal düzenleme, 1961 tarihli "Afetlere Karşı Önlemler Temel Kanunu" ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu kanun, 1997 yılında son şeklini almıştır.

Bu kanun, Japonya'da biri daimi, diğeri ise afet durumlarında olmak üzere iki ayrı örgütlenme öngörmüştür (Şener ve Tezer 2002). Daimi örgütlenme; ulusal, eyaletler ve belediyeler olmak üzere üç ayrı düzeyde yapılmıştır. Daimi örgütlenme; ulusal, eyaletler ve belediyeler olmak üzere üç ayrı düzeyde yapılmıştır. Bu daimi örgütlenmenin yanı sıra, Japonya'da bir afet durumunda kanun gereği derhal oluşturulması öngörülen bir acil durum kriz merkezi bulunmaktadır. Tüm bilgilerin toplandığı bu kriz merkezleri, hazırlanmış olan planlar çerçevesinde çalışmaların eşgüdümünü sağlamaktadır.

Ulusal Hükümet Düzeyi

Başbakanın başkanlığında toplanan Merkezi Afet Önleme Konseyi, afet önlem planlarının yapılması ve hazırlıklara ilişkin genel planlamayı yapmakla yükümlüdür. Afete ilişkin olarak operasyonel planlamadan çok, eşgüdüm ve kurumsal atama, görevlendirmeler ve plan kararlarının alınması konusunda faaliyet gösterir.

Şekil 8. Japon Afet Önleme Kurumları ve Sorumlulukları

Kaynak: İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması;

Bölgesel Hükümet Düzeyi

Bölge Valisi operasyonların eşgüdümünden, uygulanması, gereğinde genişletilmesinden sorumludur. Bölgesel Afet Önleme Konseyine başkanlık eder. Bölgesel Afet Önleme Konseyi planlama faaliyetini ulusal düzeydeki genel kararlar ve çerçevesine uygun olarak yürütür.

Belediye Düzeyi

Afet olması ihtimaline karşı her türlü hazırlığı yapmak, operasyonlara hazırlanmak ve yürütmekten sorumludur. Belediye örgütsel yapısı olan her birim için geçerlidir. Belediye Afet Önleme Konseyi, belediye başkanının başkanlığında belediye sınırları içindeki afet hazırlıkları ve önlemlerinin alınmasından sorumludur.

Merkezi Afetleri Önleme Konseyi

Ulusal düzeydeki örgütlenmede Başbakan'a bağlı olarak, Merkezi Afetleri Önleme Konseyi oluşturulmuştur. Bu konseyin temel görevi Afetleri Önleme Temel Planını oluşturmak ve uygulanmasını sağlamaktır. Temel Plan, herhangi bir doğal afet durumunda ilk dakikadan itibaren hangi kurumun ne yapacağını, kurumlar arası koordinasyonunun nasıl sağlanacağını ve afetlere karşı önceden afet sırasında ve sonrasında alınacak önlemler ile yapılacak işleri belirleyen dokümandır. Konsey yılda bir kez toplanarak uygulamaların getirdiği tecrübe ışığında Temel Planı gözden geçirmekte ve iyileştirmeler yapmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşların her birisi Temel Plan uyarınca afetlerle ilgili olarak kendi uygulama planlarını (Operational Plan) hazırlamaktadır. Dolayısıyla afetler konusunda, ilgili her bir Bakanlık, kurum ve kuruluşun yapmakla görevli olduğu işleri gösteren ve hangi zamanda, ne yapılacağını belirten uygulama planları bulunmaktadır (Aras, 2001, 17).

Benzeri düzenleme Eyalet Valiliği ve Belediyeler düzeyinde de yapılmakta, Eyalet Valisi ve Belediye Başkanlarına bağlı olarak oluşturulan Vilayet ve Belediye Afetleri Önleme Konseyleri, eyalet ve şehir belediyesi çapında ilgili tüm kuruluşların afetlerle ilgili ön hazırlık, eğitim, afet anında ve sonrasında faaliyetlerini belirleyen yerel uygulama planlarını hazırlamakta ve uygulanmasını sağlamaktadır. Japonya'da halkın doğal afetler konusunda eğitim işi belediyelere verilmiş bulunmaktadır (Aras 2001, 18).

Japonya ulusal acil durum yönetimi National Land Agency (NLA) adlı kuruluş tarafından yürütülmektedir. Başka bakanlıklara bağlı olarak

faaliyet gösteren kurumlarla eşgüdümü sağlamaktan sorumludur. Afet durumlarında operasyonlardan sorumlu olarak eşgüdümü sağlamakta ve Başbakanlığa karşı doğrudan sorumluluk taşımaktadır. Afet durumları dışında, ilgili kurumların eşgüdümünün sorumluluğunu almaktadır (Şener ve Tezer 2002).

Bu ajans yönetimi altında faaliyet gösteren Afet Önleme Bürosu (Disaster Prevention Bureau) ise, meydana gelebilecek her türlü afetle ilgili olarak önleyici veya etkileri azaltıcı politikaların belirlenmesi, planlanması ve yasal düzenlemelerin uygulanmasından sorumludur.

Diğer Ulusal Örgütler

Ülke çapında, her zaman hazır 500 kişilik bir Japon Arama Kurtarma Örgütü vardır. Doğu Asya ve Pasifik ülkelerine müdahaleyi helikopter ve uçaklar yardımı ile yapabilmektedir. Diğer yandan JICA (Japan International Cooperation Agency) örgütü özellikle yerel yönetim ve üniversitelerle okyanus aşırı ilişkilerinde afet önleme ve afete karşı önlemler başlığında projelere mali, ayni ve personel-proje desteği vererek o bölgelerden sürekli veri toplamakta ve deneyim birikimine yeni değerler katmaktadır.

Japan Disaster Relief (JDR) örgütü ise nakdi yardım yapmaksızın gönüllü seçilmiş personel desteği ile denizaşırı destek faaliyetlerini kendine ait yurt dışı depolarından aldığı ilaç araç gereç desteği ile uzmanlık gerektiren afet destek hizmetlerini üretmekte tüm dünyada operasyonlara katılmaktadır.

Yukarıda ABD ve Japonya gelişmiş bir acil durum yönetimi sistemi olması ve model olma özelliği dikkate alınarak ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Aşağıdaki tablolarda ABD, Japonya ve Kanada ve 15 AB ülkesindeki, acil durum yönetimi yapıları genel çerçevesiyle değerlendirilmektedir. Ülkelerin; planlama, uygulama ve kontrolden sorumlu kuruluşlar, farklı kademeler arasında bilgi ve hizmet akışı prosedürleri, müdahale ekiplerinin yapısı, diğer kaynaklar, gönüllü kuruluşlar, eğitim süreci ile ilgili değerlendirmeler, ulusal ve uluslararası ilişkilerin organizasyonu ve bu konudaki özel yasalar tablolarda değerlendirilmektedir (Şener ve Tezer 2002, 68-72; European Commission 1999, 48-96)

Çizelge 3. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması

	ABD			Kanada	Japonya		
Planlama ve Afete Hazırlıktan Sorumlu Kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> Federal Hükümet FEMA Eyalet Yönetimi Bölge Yönetimi Yerel Yönetimler Acil Durum Servisleri (OES) 			<ul style="list-style-type: none"> Federal Hükümet Kanada Acil Durum Hazırlık Ofisi Bölgesel ve yerel yönetimler Özel Sektör 	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal Halk Güvenlik Komisyonu Ulusal Polis Ajansı Ulusal Ülke Ajansı Afet Önleme Bürosu İçişleri Bakanlığına bağlı Yangın Güvenlik Ajansı 		
Acil Durumda Bilgi Akışı	<ul style="list-style-type: none"> ABD Başkanı FEMA Eyalet Yönetimi Bölge Yönetimi Yerel yönetim Olav Müdahale Fkipleri 			<ul style="list-style-type: none"> Milli Savunma Bakanlığı ve Kanada Acil Durum Hazırlık Ofisi Bölgesel Yönetim Yerel Yönetim 	<ul style="list-style-type: none"> Başbakanlık Ulusal Ülke Ajansı Afet Önleme Bürosu Vali (bölgesel hükümet) Belediye Bireysel sevice 		
Olaya Müdahale Ekipleri	Acil Yardım Servisleri	Kent-Arama Kurtarma	Sağlık Servisleri	Kanada Acil Durum Hazırlık Ofisine bağlı birimler	İtfaiye	Polis	Sağlık
	İtfaiye	Polis/Şerif	Gönüllü Kuruluşla		Deniz Güvenlik Ajansı	İtfaiye Arama Kurtarma Bölümü	Gönüllü doktorlar ve hemşireler
	Kızılhaç						
Yardıma Başvurulan Diğer Kuruluşlar	Özel sektör, ABD Ordusu, Ulusal Muhafızlar, Sahil Güvenlik vb.			Diğer ilgili bakanlıklar ve özel sektör	<ol style="list-style-type: none"> Genel Yönetim Dairesi Afetleri Önleme Koordinasyon Dairesi Yeniden İnşa ve İyileştirme Dairesi Deprem Felaketine Karşı Tedbirler Dairesi Afetlere Karşı Tedbirleri Uygulama D 		
Eğitim Kuruluşları	Afet Yönetimi Enstitüsü, Ulusal İtfaiye Akademisi ve diğer eğitim kuruluşları.			-	Afet Önleme Bürosu gönüllü eğitimi ve sağlık desteği veriyor		
Uluslar arası İlişkilerden Sorumlu Kurulu	FEMA ve FEMA Dış İlişkiler Ofisi			Acil Durum Hazırlık Ofisi	Afet Önleme Bürosu (Japan Disaster Relief) ve Bağlı Birimler		
Özel Yasalar	Acil Durum Planlama ve Halkı Bilgilendirme Kanunu; The Robert T. Stafford Afet Kurtarma ve Acil Durum Yardımı Kanunu			Acil Durum Kanunu ve Acil Durum Hazırlık Kanunu, 1988	1961 tarihli "Afetlere Karşı Önlemler Temel Kanunu" (1997 yılında düzenlenmiştir)		

Kaynak: Şener S. ve Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor**

Çizelge 3'ün Devamı. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması

	Avusturya	Belçika	Danimarka																											
Planlama Ve Afete Hazırlıktan Sorumlu Kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> Federal İçişleri Bakanlığı Alarm Merkezi İl İdaresine bağlı İl Alarm Merkezi 	<ul style="list-style-type: none"> İçişleri Bakanlığına Bağlı Koordinasyon ve Kriz Yönetimi Merkezi Sivil Korunma Genel Müdürlüğü İl Valiliği 	<ul style="list-style-type: none"> İçişleri Bakanlığına Bağlı Acil Durum Yönetimi Kurumu Belediye Yönetimi-Kurtarma Hazırlığı Yerel Polis 																											
Acil Durumda Bilgi Akışı	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal Kriz Yönetim Kurulu Federal İçişleri Bakanlığı Alarm Merkezi Eyalet Yönetimine bağlı Eyalet Alarm Merkezi Olaya Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> İçişleri Bakanlığına bağlı Koordinasyon ve Kriz Yönetimi Merkezi Sivil Korunma Genel Müdürlüğü İl valiliği Olaya Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> İçişleri Bakanlığı Acil Durum Yönetimi Kurumu Ulusal Kurtarma Birlikleri Belediye-Yerel Polis Olaya Müdahale Ekipleri 																											
Olaya Müdahale Ekipleri	<table border="0"> <tr> <td>İtfaiye</td> <td>Ambulans</td> <td>Avusturya Kızılhaç'ı</td> </tr> <tr> <td>Dağ Arama-Kurtarma</td> <td>Polis</td> <td>Gönüllüler</td> </tr> <tr> <td>Jandarma</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	İtfaiye	Ambulans	Avusturya Kızılhaç'ı	Dağ Arama-Kurtarma	Polis	Gönüllüler	Jandarma			<table border="0"> <tr> <td>İtfaiye</td> <td>Veri Bankaları</td> <td>Belçika Kızılhaç</td> </tr> <tr> <td>Sivil Korunma Birlikleri</td> <td>Jandarma</td> <td>Gönüllüler</td> </tr> <tr> <td>Ordu</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	İtfaiye	Veri Bankaları	Belçika Kızılhaç	Sivil Korunma Birlikleri	Jandarma	Gönüllüler	Ordu			<table border="0"> <tr> <td></td> <td>Ambulans</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ulusal Kurtarma Birlikleri</td> <td>Polis</td> <td>Gönüllüler</td> </tr> <tr> <td>Ordu</td> <td>Belediye Kurtarma</td> <td>Özel Kurtarma</td> </tr> </table>		Ambulans		Ulusal Kurtarma Birlikleri	Polis	Gönüllüler	Ordu	Belediye Kurtarma	Özel Kurtarma
İtfaiye	Ambulans	Avusturya Kızılhaç'ı																												
Dağ Arama-Kurtarma	Polis	Gönüllüler																												
Jandarma																														
İtfaiye	Veri Bankaları	Belçika Kızılhaç																												
Sivil Korunma Birlikleri	Jandarma	Gönüllüler																												
Ordu																														
	Ambulans																													
Ulusal Kurtarma Birlikleri	Polis	Gönüllüler																												
Ordu	Belediye Kurtarma	Özel Kurtarma																												
Yardıma Başvurulan Diğer Kuruluşlar	Diğer bakanlıklar ve Federal Ordu	Ulusal Savunma Bakanlığı ve belediyeler	Nükleer Güvenlik Bölümü, NBC de Uzman bir Kimya Laboratuvarı, Adalet Bakanlığı, Savunma Bak.																											
Eğitim Kuruluşları	İçişleri Bakanlığı'na ve İl yönetimlerine bağlı Sivil Korunma Okulları.	Kraliyet Sivil Korunma Okulu İtfaiye Eğitim Merkezleri	Yönetici Akademisi, Personel Koleji, Teknik Okul.																											
Uluslar arası İlişkilerden Sorumlu Kuruluş	Federal İçişleri Bakanlığı Alarm Merkezi	Sivil Korunma Genel Müdürlüğü	Acil Durum Yönetimi Kurumu																											
Özel Yasalar	Afet Önleme ve Kontrol Kanunu	1987 Seveso Kanunu ve 1990 Acil Durum ve Müdahale Kanunu	Afete Hazırlık Yasası, 1992.																											

Kaynak: Şener S. ve Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor**

Çizelge 3'ün Devamı. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması

	Almanya	İspanya	Finlandiya
Planlama Ve Afete Hazırlıktan Sorumlu Kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri bakanlığı içinde örgütlenmiş Bakanlıklar Arası Koordinasyon Grubu • Eyalet hükümeti • Bölge/İl Yönetimi 	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri ve Adalet Bakanlığı Sivil Korunma Genel Müdürlüğü • Otonom Bölge-Sivil Korunma Kurumu • Yerel Yönetim-Sivil Korunma Kurumu 	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri Bakanlığı, Kurtarma Bölümü, Kurtarma servisleri Müdürlüğü • İl yönetimi • Belediyeler
Acil Durumda Bilgi Akışı	<ul style="list-style-type: none"> • Bakanlıklar Arası Koordinasyon Grubu • Eyalet Hükümeti • Bölge/İl Yönetimi Başkanı, Acil Durum Personeli • Olaya Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri ve Adalet Bakanlığı Sivil Korunma Genel Müdürlüğü • Otonom Bölge-Sivil Korunma Kurumu • Yerel-Sivil Korunma Kurumu • Vali • Olaya Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurtarma Servisleri Müdürlüğü • İl Yönetimi • Acil Durum Kontrol ve Koordinasyon Merkezi • Belediye-İtfaiye • Olaya Müdahale Ekipleri
Olaya Müdahale Ekipleri	İtfaiye Kurtarma Servisleri Teknik Yardım Kurumu Uzmanlaşmış Kurtarma Servisleri Gönüllüler	İtfaiye Sağlık Servisleri Polis Kızılhaç Diğer Yerel Kaynaklar Ordu	İtfaiye Hükümete Bağlı Kurtarma Kuruluşları Sivil Savunma Polis Belediyeye Bağlı Kurtarma Kuruluşları Sağlık Gönüllüler
Yardıma Başvurulan Diğer	Federal Ordu, Federal Sınır Polisi (BGS)	Ulusal Havacılık Kurumu (ICONA) ve diğer bakanlıklar.	Fin Kızılhaç'ı, Havacılık ve Radyasyon Kurumları, Ulusal Muhafızlar ve Silahlı Kuvvetler, diğer bakanlıklar
Eğitim Kuruluşları	Federal hükümete ve eyalet hükümetlerine bağlı Sivil Korunma Okulu	-	Acil Durum Servisleri Koleji
Uluslar arası İlişkilerden Sorumlu Kuruluş	Teknik Yardım Kurumu	Sivil Korunma Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Kurtarma Bölümü, Kurtarma Servisleri Md.
Özel Yasalar	1949 Anayasası, 1968, 1972 Yasaları, 1997 Federal Yasa	Sivil Korunma Kanunu 1985, Sivil Korunma Standardı	Sivil Savunma Kanunu (1958)

Kaynak: Şener S. ve Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor**

Çizelge 3'ün Devamı. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması

	Fransa	Yunanistan	İrlanda
Planlama Ve Afete Hazırlıktan Sorumlu Kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri Bakanlığı Sivil Güvenlik Müdürlüğü (Sivil Güvenlik Operasyon Merkezi) • Beldeye bağlı planlama kuruluşu 	<ul style="list-style-type: none"> • Bakanlar arası koordinasyon kuruluşu • Sivil Korunma Genel Sekreterliği • Bölge genel sekreterliği • Diğer kuruluşlar 	<ul style="list-style-type: none"> • İrlanda Hükümeti, Bakanlıklar Arası Tavsiye Komitesi (Çevre ve Yerel Yönetim Bakanlığı, Sağlık ve Çocuk Bakanlığı, Adalet, Eşitlik ve Kanun Reformu Bakanlığı, Savunma Bakanlığı) • Müdahale Kuruluşları
Acil Durumda Bilgi Akışı	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri Bakanlığı Sivil Güvenlik Müdürlüğü • Afet Bölgesi Belde Yönetimi • Belde Kriz Personeli • Olaya Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri Bakanlığına Bağlı Sivil Korunma Genel Sekreterliği Operasyon Merkezi • Bölge Yönetimi (13) • İl Yönetimi (54) • Olaya Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Bakanlıklar arası Tavsiye Komitesi • Müdahale kuruluşları: itfaiye, polis, ambulans
Olaya Müdahale Ekipleri	<p>İtfaiye Sağlık</p> <p>Jandarma Polis Teknik Ekipler</p> <p>Ordu Sivil Güvenlik</p>	<p>Uzmanlaşmış yerel üniteler (mühendisler, doktorlar ve benzerleri</p> <p>Yerel Servisler İtf. Sağ ve güvenlik</p> <p>Bele-diye servisleri İçme suyu, bayındırlık</p>	<p>İtfaiye Bölge Sağlık Servisleri</p> <p>Ordu Polis</p>
Yardıma Başvurulan Diğer Kuruluşlar	Diğer bakanlıklar	Askeri birlikler, diğer bakanlıklar.	Sivil Savunma Rezervleri, Gönüllü Kuruluşlar (Kızıllıhaç, St.John Ambulans Hizmetleri) Ordu ve diğer bakanlıklar.
Eğitim Kuruluşları	Ulusal Toplum Güvenliği Enstitüsü	-	İtfaiye Servisleri Konseyi ve yerel yönetimin organize ettiği eğitim programı
Uluslar arası İlişkilerden Sorumlu	İçişleri Bakanlığı Sivil Güvenlik Müdürlüğü	Sivil Korunma Genel Sekreterliği	İrlanda Hükümeti
Özel Yasalar	Belediye Kanunu, 1987.	Kanun 2344/95, KHK 288/1996	İtfaiye Servisleri K.1981, Seveso Uyum Kanunu, 1986.

Kaynak: Şener S. ve Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor**

Çizelge 3'ün Devamı. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması

	italya	Lüksemburg	Hollanda																																				
Planlama ve Afete Hazırlıktan Sorumlu Kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Başbakan veya ilgili bakan ▪ Sivil Savunma Bölümü (Sivil Korunma Teşkilatı) ▪ Sivil Savunma Ulusal Konseyi ▪ Ulusal Sivil Savunma Servisi ▪ Vali 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İçişleri Bakanlığı- Sivil Korunma Müdürlüğü 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İçişleri Bakanlığı- Toplum Düzeni Ve Güvenliği Genel Müdürlüğü ▪ Afet Ve Kriz Yönetimi Müdürlüğü ▪ Yerel Koordinasyon Merkezi 																																				
Acil Durumda Bilgi Akışı	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bakanlar Konseyi ▪ Sivil Savunma bölümü ▪ Bölgesel Sivil Savunma komitesi ▪ Vali ve İl Sivil Savunma Komitesi ▪ Belediye Başkanına Bağlı Müdahale Ekipleri 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İçişleri Bakanlığı- Sivil Korunma Müdürlüğü ▪ Acil Durum Yardım Merkezi ▪ Operasyon Servisleri 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İçişleri Bakanlığı-Ulusal Koordinasyon Merkezi ▪ İl Koordinasyon Merkezi ▪ Belediye Başkanı ▪ Yerel Koordinasyon Merkezi ▪ Operasyon Timi-İtfaiye Servisleri 																																				
Olaya Müdahale Ekipleri	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">İtfaiye</td> <td style="width: 25%;">Yerel Kaynaklar</td> <td style="width: 25%;">Ulusal Sağlık Servisleri</td> <td style="width: 25%;"></td> </tr> <tr> <td>Teknik Ekipler</td> <td>Polis</td> <td>Gönüllüler</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ordu</td> <td>Kızılhaç</td> <td>Ulusal Dağ Kurtarma</td> <td></td> </tr> </table>	İtfaiye	Yerel Kaynaklar	Ulusal Sağlık Servisleri		Teknik Ekipler	Polis	Gönüllüler		Ordu	Kızılhaç	Ulusal Dağ Kurtarma		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">İtfaiye</td> <td style="width: 25%;">İlk Yardım Tugayı</td> <td style="width: 25%;">Ambulans</td> <td style="width: 25%;"></td> </tr> <tr> <td>Kurtarma Birlikleri</td> <td></td> <td>Gönüllüler</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Bayındırlık</td> <td></td> </tr> </table>	İtfaiye	İlk Yardım Tugayı	Ambulans		Kurtarma Birlikleri		Gönüllüler				Bayındırlık		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">İtfaiye</td> <td style="width: 25%;">Travma Merkezleri</td> <td style="width: 25%;">Sağlık Servisleri</td> <td style="width: 25%;"></td> </tr> <tr> <td></td> <td>Polis</td> <td>Gönüllüler</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kızılhaç</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	İtfaiye	Travma Merkezleri	Sağlık Servisleri			Polis	Gönüllüler			Kızılhaç		
İtfaiye	Yerel Kaynaklar	Ulusal Sağlık Servisleri																																					
Teknik Ekipler	Polis	Gönüllüler																																					
Ordu	Kızılhaç	Ulusal Dağ Kurtarma																																					
İtfaiye	İlk Yardım Tugayı	Ambulans																																					
Kurtarma Birlikleri		Gönüllüler																																					
		Bayındırlık																																					
İtfaiye	Travma Merkezleri	Sağlık Servisleri																																					
	Polis	Gönüllüler																																					
	Kızılhaç																																						
Yardıma başvuru diğer kuruluş	Ulusal bilim-araştırma kuruluşları, Devlet Orman Birlikleri vb.	Ordu ve 3 komşu ülkenin yardım servisleri.	Ordu, diğer bakanlıklar.																																				
Eğitim kuruluşları	-	Sivil Korunma müdürlüğü'ne bağlı Sivil Korunma Ulusal Okulu	Hollanda İtfaiye Servisleri ve Afet Yönetimi Enstitüsü																																				
Uluslararası ilişkilerden sorumlu kuruluş	Sivil Savunma Bölümü	Sivil Korunma Müdürlüğü	Ulusal Koordinasyon Merkezi																																				
Özel yasalar	Kanunlar 225/02, 225/92	Sivil Korunma Kanunu, 1990.	Sivil Korunma ve İtfaiye Kanunu, 1985.																																				

Kaynak: Şener S. ve Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor**

Çizelge 3'ün Devamı. Ülkelerin Acil Durum Yönetim Yapılarının Karşılaştırılması

	Portekiz	İsveç	İngiltere																
Planlama ve Afete Hazırlıktan Sorumlu Kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> •Ulusal Acil Durum Yönetim Merkezi •Sivil Korunma Ulusal Servisi •Vali-Bölge Acil Durum Yönetim Merkezi •Belediye Başkanı-Belediye Acil Durum Yönetim Merkezi 	<ul style="list-style-type: none"> • İsveç Hükümeti, Savunma Bakanlığı • İsveç Kurtarma Servisleri Teşkilatı • Belediyeler 	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezi Hükümet standartları belirler, yerel yönetimler ve diğer acil durum servisleri plan yapar 																
Acil Durumda Bilgi Akışı	<ul style="list-style-type: none"> •Başbakanlık/İçişleri Bakanlığı •Ulusal Acil Durum Yönetim Merkezi •Sivil Korunma Ulusal Servisi •Vali-Bölge Acil Durum Yönetim Merkezi •Belediye Başkan-Belediye Acil Durum Yönetim Merkezi 	<ul style="list-style-type: none"> • İsveç Hükümeti/Bölge Yönetimi • İsveç Kurtarma Servisleri Teşkilatı • Kurtarma Komutanı Altında Görev Yapan Kurtarma Tugayı • Belediye Kurtarma Servisleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezi hükümet • Yerel yönetimler: Yerel Acil Durum Merkezi • Acil Durum Servisleri: Polis, İtfaiye, Ambulans, Toplum ve Sağlık Servisleri ve Endüstri Servisleri • Polis: Operasyonu koordine eder. 																
Olaya Müdahale Ekipleri	<table border="0"> <tr> <td>İtfaiye</td> <td>Sağlık Servisleri</td> <td>Güvenlik Kuvvetleri, Polis</td> <td>Sivil Toplum Örgütleri</td> </tr> <tr> <td>Silahlı Kuvvetler</td> <td></td> <td></td> <td>Diğer Servisler</td> </tr> </table>	İtfaiye	Sağlık Servisleri	Güvenlik Kuvvetleri, Polis	Sivil Toplum Örgütleri	Silahlı Kuvvetler			Diğer Servisler	<table border="0"> <tr> <td>Kurtarma Tugayı</td> <td>Yerel Kurtarma Servisleri</td> </tr> <tr> <td>Polis</td> <td></td> </tr> </table>	Kurtarma Tugayı	Yerel Kurtarma Servisleri	Polis		<table border="0"> <tr> <td>İtfaiye</td> <td>Ambulans</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Polis</td> </tr> </table>	İtfaiye	Ambulans		Polis
İtfaiye	Sağlık Servisleri	Güvenlik Kuvvetleri, Polis	Sivil Toplum Örgütleri																
Silahlı Kuvvetler			Diğer Servisler																
Kurtarma Tugayı	Yerel Kurtarma Servisleri																		
Polis																			
İtfaiye	Ambulans																		
	Polis																		
Yardıma başvuru diğer kuruluşlar	Savunma Bakanlığı, Diğer Bakanlıklar	Silahlı Kuvvetler, Ulusal Denizcilik Kurumu, Sahil Güvenlik, Sivil Havacılık Dairesi, Özel Şirketler.	Diğer yerel yönetimler, merkezi hükümet, komşu devletler, AB ülkeleri ve NATO ülkeleri																
Eğitim kuruluşları	–	Kurtarma Servisleri Koleji	Acil Durum Planlama Koleji																
Uluslar arası ilişkilerden sorumlu kuruluş	Ulusal Acil Durum Yönetim Merkezi (CNOEPC)	İsveç Kurtarma Servisleri Teşkilatı	Merkezi Hükümet																
Özel yasalar	Sivil Korunma Sistemi Kanunları, 1991-1995	İsveç Kurtarma Servisleri Kanunu, 1987.	Yerel Yön. Kanunu 1972, CIMAH Seveso Uyum Ka. 1985, Sivil Korunma 1986, Entegre Acil Durum Yön. Politikası 1993.																

Kaynak: Şener S. ve Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor**

Dünyanın afet riski yüksek ve acil durum yönetimi alanında başarılı kabul edilen ABD ve Japonya ile 15 AB ülkesindeki ve Kanada'daki acil durum yönetimi modelleri incelenmiş ve birbirleri ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Varılan sonuçlar;

1. Organizasyon yapıları incelenen ülkelerde acil durum yönetimi yapısı, yerel yönetimden merkezi hükümete kadar çıkan bir yapıdadır.
2. İncelenen ülkelerin ortak bir özelliği afet öncesi ve sonrası sürekliliği sağlamak üzere kurulan ve tam-zamanlı görev yapan bir koordinasyon kuruluşunun varlığıdır.
3. İncelenen ülkeler, acil durum yönetiminde yerel ve merkezi örgütlenmenin, acil durum yönetimindeki rollerini tanımlamışlardır.
4. Acil durum yönetimi modeli incelenen ülkelerin büyük çoğunluğu acil durum yönetiminin dört evresini de içeren bir yapıya göre sistemlerini oluşturmuşlardır.
5. İncelenen ülkelerin çoğunda genel çerçeve niteliği taşıyan bir ulusal acil durum yönetimi planı bulunmaktadır.

Türkiye Acil Durum Yönetimi Yapısı ve İşleyişi

Ülkemizde afetlerle ilgili yasal çerçeve ve yönetim yapısı kanunlar ve bazı yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bunlardan önemli olanları ana hatlarıyla aşağıda açıklandığı şekildedir.

Kanunlar

Afetlerle ilgili yasal çerçeve ve yönetim yapısını düzenleyen kanunlardan bazıları aşağıda ele alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Yürürlükteki 1982 Anayasası olağanüstü durumlar ve afetlerle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Anayasa, tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım, yaygın şiddet hareketleri görülmesi hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kuruluna, olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilan edebilmesine olanak tanımaktadır. Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kuruluna olağanüstü

halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilme yetkisi vermektedir.

Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun

Kanunun 2. maddesi ile konuyla ilgili olarak Başbakanlığa koordinasyon görevi verilmiştir. Maddede, başbakanlığın buna ilişkin görevi şu şekilde tanımlanmıştır:

Ülke güvenliğini etkileyecek ölçekteki deprem, heyelan, kaya düşmesi, yangın, kaza, meteorolojik afet, nükleer ve kimyasal madde kazaları ve göç hareketleri ile ilgili acil durum yönetiminin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemleri almak ve acil durum yönetimi gerektiren olayların vukuundan önce alınacak önlemler, olay sırasında yapılacak arama, kurtarma ve yardım faaliyetleri ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.

Sivil Savunma Kanunu

1958'de yürürlüğe girmiştir ve geçen süre içerisinde bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Kanunun yüklediği sorumluluk İçişleri Bakanlığına aittir. Kanunun amacı, düşman taarruzlarında, tabii afetlerde ve büyük yangınlarda halkın can ve mal kaybının en aza indirilmesi, önemli tesislerin korunması ve faaliyetlerinin sürdürülmesi ve cephe gerisi moralin muhafazası için alınacak her türlü silahsız, koruyucu ve kurtarıcı faaliyetler anlamına gelen sivil savunmayla ilgili teşkilat, yetki ve sorumlulukları belirlemektir.

Olağanüstü Hal Kanunu

Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri, hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketleri ile bunların belirtilerinin ortaya çıkması ile kamu düzeninin bozulması durumlarında olağanüstü hal ilan

edilmesi ve bu gibi durumlarda uygulanması gereken hükümlerin belirlenmesi konusundaki görevleri içermektedir.

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun

1959'da yürürlüğe girmiştir. Kanunun yayınından sonra yaşanan çok sayıda deprem ve sel felaketleri üzerine 1968 yılında önemli değişiklikler yapılmıştır. Kanunun yüklediği sorumluluk Bayındırlık Bakanlığına aittir. Kanunun amacı, deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören yada görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle, yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslarla, yetki ve sorumlulukların belirlenmesidir.

İmar Kanunu

1985 yılında yürürlüğe giren kanunun yürütülmesinden Bayındırlık Bakanlığı sorumludur. Ancak yerel idarelere plan yapma ve yaptırma yetkisinin verilmesiyle uygulamada belediyelerin de sorumlulukları bulunmaktadır. Uygulamaların kontrolü belediye sınırları içinde belediyeler, dışında ise bakanlığın taşra teşkilatları tarafından yürütülmektedir. Kanun, imar planları yapım ve yürütülmesi konusunda hükümler içermektedir.

Türkiye Atom Enerjisi Kanunu

1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun yüklediği sorumluluk Başbakanlığa (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu) aittir. Bu kanunun amacı, Türkiye'deki tüm nükleer enerji kullanımının ve nükleer madde dolaşımının planlanması ve denetlenmesi, radyasyon güvenliğinin sağlanması, nükleer tesislerin korunması ve nükleer tehlikelerin önlenmesi konularıyla görevli ve Başbakanlığa bağlı Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun teşkilat ve görevlerinin belirlenmesidir.

Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu

Setlerin taşkın sularla yıkılma tehlikesine veya halkın su afetine maruz kalması durumunda, vatandaşların bildirme ve sele karşı mücadelede çalışma zorunluluğunu ve kurumların sorumluluklarını düzenleyen bir kanundur.

Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun

Bu Kanun'un amacı, tabii afete maruz kalan yörelerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesi, hasar ve tahribatın giderilmesi ve 2380 sayılı Kanun'a göre kurulmuş fonlardan (Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Mahalli İdareler) yapılacak yardıma ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun

Bu Kanunun amacı; yangın, yersarsıntısı, yer kayması, fırtına, taşkın, sel, don, dolu, kuraklık, haşere ve hastalık gibi nedenlerle tarımsal ürünleri, canlı - cansız (toprak dahil) üretim araçları ve tesisleri zarar gören veya yok olan ve bu yüzden çalışma ve üretme imkanları önemli ölçülerde bozulan çiftçilere, köylünün kurmuş olduğu tarımsal amaçlı üretim kooperatiflerine, Devletçe gerekli yardımların yapılmasını sağlamak ve yapılacak yardımlara ilişkin usulü ve esasları belirlemektir.

Yönetmelikler

Afetlerle ilgili yasal çerçeve ve yönetim yapısını düzenleyen yönetmeliklerden bazıları aşağıda ele alınmıştır.

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği

1997'de yürürlüğe giren yönetmeliğin amacı, kriz durumlarında faaliyet gösterecek olan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin, teşkilatlanmasını, tertiplenmesini, çalışma usullerini, görev ve sorumluluklarını belirlemek ve bu suretle, krize neden olan olayların başlangıcından bitimine kadar geçen süre içerisinde;

Krizi yaratan olayın önlenmesi, ortadan kaldırılması veya milli menfaatler doğrultusunda sona erdirilmesi maksadı ile gereken hazırlık ve faaliyetlerin yönlendirilmek, hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde; Genelkurmay Başkanlığı, ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon, işbirliği, sürat ve etkinlik sağlayarak krizin en az zararlı ve milli menfaatlerimiz doğrultusunda atlatılmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik

08 Mayıs 1988 tarihinde yürürlüğe giren bu yönetmeliğin temel amacı; devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı bir şekilde ulaşması ile afetzede vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardım yapılmasını sağlamak için acil yardım merkez ve taşra teşkilatlarının kuruluş ve görevlerini düzenlemektir.

Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlikleri ve Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik

21 Temmuz 2000 tarih ve 24116 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin amacı, Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlı arama kurtarma ekiplerinin kuruluş, görev, haberleşme, koordinasyon ve donanımla ilgili usul ve esaslarını belirlemek olarak belirtilmiştir.

Ülkemizdeki mevzuat, acil durum yönetimi konusunda alınacak afet sonrası acil durum eylemlerinin planlanmasına ağırlık veren operasyonel model yaklaşımlarını öngörmektedir. Mevzuatın acil durum yönetiminin tüm safhalarını ele alan bir yaklaşımla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Ülkemizde yasalarla kurulmuş ve koordinasyon görevi verilmiş birden fazla kuruluşun olması da yetki ve sorumluluklarda karmaşa yaratabilmekte ve koordinasyonla ilgili sorunlar ortaya çıkarmıştır. Farklı afetlerle ilgili olarak farklı bakanlık, kurum ve kuruluşların sorumlu tutulması farklı sektörlere ve uygulamalara bağlı ortaya çıkabilecek afetler yanında doğal afetlerin de çok çeşitli olması, pek çok farklı kurum ve kuruluşun konu içine dahil edilmesini

gerektirmektedir. Acil durumlar öncesinde yapılması gereken çalışmaların ve planlama faaliyetlerinin tek bir kurum çerçevesi içinde koordine edilerek toplanması gerekmektedir. Ülkemizde öncelikle acil durum yönetiminde koordinasyonun sağlanabileceği bir kurumu tanımlayan yasal düzenleme lere gereksinim duyulmaktadır.

Afet Yönetiminde Görevli Temel Kurumlar ve Yapılanmalar

Afet yönetim sistemimizde görev alan çok sayıda kamu kurum ve kuruluşu bulunmaktadır. Afetin büyüklüğüyle doğru orantılı olarak da ilgili kamu kuruluşlarının sayısı değişmektedir. Marmara ve Düzce depremleri gibi etkisi son derece geniş boyutta olan afetlerde hemen hemen bütün kamu kurum ve kuruluşları müdahil olabilmektedir (Başbakanlık, 2000).

Afetle ilgili çok sayıda kurum ve kuruluş olması, koordinasyon sorununu gündeme getirmektedir. Mevcut afet yönetim yapımız incelendiğinde, neredeyse ilgili kuruluş kadar koordinasyondan sorumlu kurum ve kuruluşun olduğu görülmektedir. Koordinasyondan sorumlu temel kurum ve kuruluşların yanında, değişik bakanlıklara bağlı birçok kurul ve kuruluşun yetkili olması, faaliyetlerin koordinasyonunu oldukça güçleştirmektedir.

Afet mevzuatımıza göre afetlerden sorumlu temel kuruluş olarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile ona bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü gözükse de zamanla birçok kamu kurum ve kuruluşu çeşitli hukuki düzenlemelerle afet durumunda sorumluluk sahibi olmuşlardır.

Afet yönetim sistemimizde görev alan kurum, kuruluş ve yapılanmaları iki grupta incelemek mümkündür. Birinci grupta afetlerde koordinasyon amaçlı kurulan, sürekli veya geçici merkez ya da kurullardır. Bunlar büyük çaplı merkezi yapılanmalardır. İkinci grupta, asli görevleri afetle ilişkili olan bakanlık birimleri ya da diğer kurum ve kuruluşlardır.

Afetle İlişkili Merkezi Yapılanmalar:

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi

Doğal Afetler Koordinasyon Kurulu

Merkez Koordinasyon Kurulu

Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu

Afet Yönetiminde Görevli Temel Kurumlar :

Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

Afet İşleri Genel Müdürlüğü

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü

Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

Kızılay Genel Müdürlüğü

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Ulusal Deprem Konseyi

Doğal Afetler Sigortalar Kurumu (DASK)

Yerel Yönetimler

Sivil Toplum Kuruluşları

Türk Silahlı Kuvvetleri,

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği 1997 yılında yayınlanarak, Türkiye`de kriz yönetim sistemi ve kriz yönetim teşkilatının temelleri atılmıştır.

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği esaslarına göre hazırlanan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönergesi de 1998 yılında yürürlüğe konulmuştur. BKYM Yönetmeliği gereğince kriz merkezi açmakla yükümlü bütün bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile il ve ilçelerin de kendi yönergelerini hazırlamaları ve kriz yönetim teşkilatlarını kurmaları sağlanmıştır.

Aşağıda belirtilen bakanlık ve kurumlardan;

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği; bu yönetmelik esaslarına göre kurulan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin devamlı faal halde tutulmasından, sistem içerisinde yer alan birimlerin bilgilendirilmesinden ve yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) (Türkiye'nin toprak bütünlüğüne, egemenlik haklarına, milli hedef ve menfaatlerine yönelik tehdit emarelerinin belirmesi ve gelişme göstermesi) ve (b) (Terör olayları, kanunsuz grev, lokavt ve işi bırakma eylemleri, etnik yapı, din ve mezhep farklılıklarından kaynaklanan

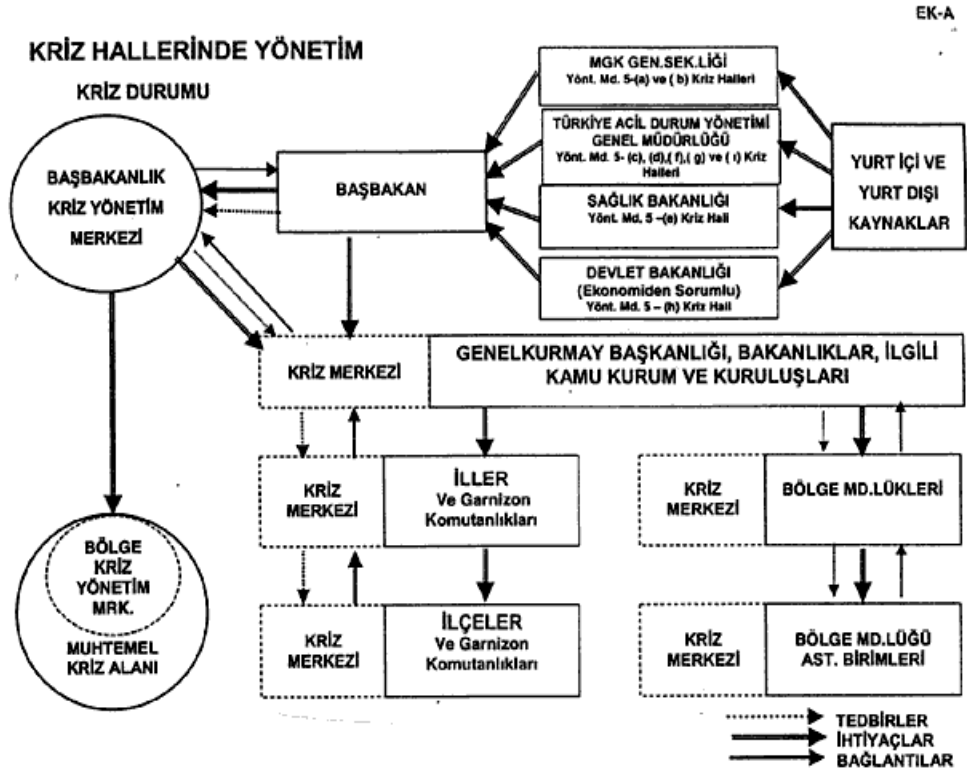
olaylar;) bentlerinde belirtilen kriz hallerine ait faaliyetleri Başbakan adına koordine etmekten,

Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü; Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (c) (Tabi afetler), (d) İltica ve büyük nüfus hareketleri ,(f) Büyük yangınlar), (g) (Nükleer ve kimyasal madde kazaları) ve (ı) (Diğer haller) bentlerinde belirtilen kriz hallerini koordine etmekten,

Ekonomiden sorumlu Devlet Bakanlığı; Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (h) (Ağır ekonomik bunalımlar) bendinde belirtilen kriz halini koordine etmekten,

Sağlık Bakanlığı; Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (e) (Tehlikeli ve salgın hastalıklar) bendinde belirtilen kriz halini koordine etmekten, sorumludur.

Kriz hallerinde yönetim ve birimlerin aralarındaki ilişkileri gösteren yapı, Şekil 9'da olduğu gibidir.

Şekil 9. Başbakanlık Kriz Hallerinde Yönetim ve Birimleri

Kaynak: Resmi Gazete (1997, Sayı: 22872).

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi; kriz emarelerinin belirmesi ve başlaması ile birlikte ilgili organlardan birinin (MGK, Bakanlar Kurulu, ilgili Bakanlar, MGK Genel Sekreteri ve Başbakanlık Müsteşarı) teklifi ve Başbakan'ın direktifi ile faaliyete geçer.

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi üç organdan oluşmaktadır;

- a) Kriz Koordinasyon Kurulu,
- b) Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu,
- c) Sekreteryaya.

Kriz Koordinasyon Kurulu, Başbakan veya yetki vereceği bir Devlet Bakanı başkanlığında krizin cinsine göre çağrılan yetkililerden oluşan ve kriz ile ilgili sorunların çözüme kavuşturulacağı en üst kuruldur.

Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu, Başbakanlık Müsteşarı'nın başkanlığında, krizin cinsine göre katılan yetkililerden oluşur ve krizin şiddetine göre Koordinatörün teklifi, Kurulun kararı ile uygun görülecek periyotlarda toplanır.

Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu, kriz yaratan olayların önlenmesi, ortadan kaldırılması ve milli menfaatler doğrultusunda yönlendirilmesi için Kriz Koordinasyon Kurulu tarafından verilen yetkiler çerçevesinde teknik ve bürokratik çalışmaları yürütür.

Sekreteryaya bu maksatla görevlendirilecek bir Başbakanlık Müsteşar Yardımcısının başkanlığında krizin cinsine göre çağrılan yetkililerden oluşur. Sekreteryaya, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği nezdinde çekirdek olarak kurulur, faaliyetlerini yürütür ve krizin başlaması ile birlikte personeli tamamlanır

Kriz Merkezleri Genelkurmay Başkanlığı, bakanlıklar, ilgili kurum ve kuruluşlar ile krizin meydana geldiği il ve ilçelerden en üst düzey yöneticilerin başkanlığında kurulur. İl ve ilçelerde var ise ilgili kuruluş amirleri de Kriz Merkezi'ne dahil edilir.

Kriz Merkezleri'nin görevleri şunlardır;

- Krizle ilgili durumları izler ve değerlendirir, değerlendirme sonuçlarına göre kararlar alır ve uygular,
- Sorumluluk alanındaki ihtiyaçları belirler, imkan dahilindeki ihtiyaçları karşılar, imkan dışındaki ihtiyaçları bir st merkeze bildirir,
- Birimler arası koordinasyonu sağlar,
- Gelişme ve uygulamalarla ilgili hususları Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezine bildirir,
- Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin düzenleyeceği tatbikatlara katılır.

Doğal Afetler Koordinasyon Kurulu

Doğal afetlerle ilgili tüm hizmetlerin ve yardımların önceden planlanması, kurtarma ve yardım çalışmalarındaki kopuklukların, yetersizliklerin ve gecikmelerin giderilmesi amacıyla bir Devlet Bakanının Başkanlığında, İçişleri, Maliye, Bayındırlık, Sağlık Bakanlarından oluşan "Doğal Afetler Koordinasyon Kurulu" kurulmaktadır.

Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu

Afetlere ilişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelikte Afetler Merkez Koordinasyon Kurulunun kuruluşu, görevleri ve çalışma esasları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Genel hayatı geniş lde etkileyen afetlerde Bayındırlık ve İşkan Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında; Milli Savunma Bakanlığı, Dışışleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı, alışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Müsteşarları ile, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı veya Genel Müdüründen kurulur. Genelkurmay Başkanlığının görev ve sorumlulukları ile ilgili konularda bu kurula Genelkurmay Başkanlığı temsilcisi de katılır.

Kurul, Başbakanlıktan alacağı talimatların uygulanmasını sağlar, afet bölgesi valilerinden ve diğer kaynaklardan alınan bilgilerden valilik

ihtiyaçlarının giderilmesi ve varsa sorunlarının çözümlenmesi için kararlar alır. Bu kararlar doğrultusunda bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile afet bölgeleri arasında işbirliğini ve koordinasyonu sağlar, çözümlenemeyen sorunlar varsa Başbakanlığa sunar, dış ve iç yardımlarla ilgili koordineyi sağlar, alınan bilgi ve raporların değerlendirilmesi sonucunda Başbakanlığa sürekli bilgi verir, Bakanlık, kurum ve kuruluşların illeri takviye ve destek planları gereğince yapılması gereken işlemleri her safhada izler, aksamalar varsa tedbirler alır, aldırır.

Büyük bir afet vukuunda kurul başkanının çağırısı üzerine toplanır, kurulun toplanma yeri Bayındırlık Bakanlığınca önceden tespit olunarak üyelere duyurulur, kararları oy çokluğu ile alır, kurulun sekreteryaya görevini Afet İşleri Genel Müdürlüğü 24 saat çalışma esasına göre yürütür.

Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu

Başbakanlıkça tabii afetler nedeniyle olağanüstü hal ilan edildiğinde, afetlerle ilgili koordinasyon, "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde "Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulunca ve Olağanüstü Hal Alt Komisyonunca yürütülür. Bu kurul olağanüstü hal ilanına sebep olan konu ile ilgili bulunan bakanlıklar temsilcilerinden meydana gelir.

Ana Arama ve Kurtarma Koordinasyon Merkezi

Ülkemizin uluslararası anlaşmalardan doğan sorumluluklarını yerine getirmek için kurulan Ana Arama Kurtarma Koordinasyon (AAKK) Merkezi, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından kurulmuş (97/9916 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı) ve 24 saat devamlı görev yapmaktadır.

AAKK Merkezinin görevi, hava sahası, kara hudutları, içsuları ve karasuları içinde ve açık deniz sahalarında hava ve deniz vasıtalarının karada, havada, su üstünde ve su altında tehlikeye maruz kalması, kaybolması veya kazaya uğraması hallerinde bu vasıtalardaki şahısların, kurtarma birliklerinin kullanılarak aranarak kurtarılması ile ilgili faaliyetleri koordine etmektedir.

Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY)

22.11.1999 tarihinde (2.11.1999 tarihli 23884 mükerrer sayılı R.G.) Başbakanlık Merkez Teşkilatı kapsamında bir ana hizmet birimi olarak, Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur. 14.06.2000 tarih ve 24079 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan KHK ile Başkanlık, Genel Müdürlük haline dönüştürülmüş ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü adını almıştır.

Acil Durum Yönetimi Başbakanlığın görevleri kapsamına eklenen, ülke güvenliğini etkileyecek ölçekteki deprem, heyelan, kaya düşmesi, yangın, kaza, meteorolojik afet, nükleer ve kimyasal madde kazaları ve göç hareketleri ile ilgili acil durum yönetiminin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemleri almak ve acil durum yönetimi gerektiren olayların vukuundan önce alınacak önlemler, olay sonrasında yapılacak arama, kurtarma ve yardım faaliyetleri ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.” ifadesi ile ülkemizde acil durum yönetiminin genel çerçevesi belirlenmiştir.

TAY'ın Görevleri:

- Acil durum yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarında acil durum yönetimi merkezlerinin kurulmasını sağlamak,
- Acil durum yönetimi gerektirecek olayların önlenmesi ve zararlarının azaltılması için kurum ve kuruluşlarca gerekli önlemlerin alınmasını, kısa ve uzun vadeli planların hazırlanmasını ve bilgi bankalarının kurulmasını izlemek ve değerlendirmek,
- Acil durum yönetimine geçilen hallerde kamu ve özel sektöre ait her türlü kara, deniz ve hava taşıtları ile kurtarma ve yardım araç ve gereçlerinden yararlanılmasında koordinasyon hizmetlerini yürütmek,
- Acil durumlarda yardım sağlayan gönüllü kuruluşlar ve kişiler için teşvik edici düzenlemeler yapmak, yardım malzemelerinin teslim alınmasını, korunmasını ve ihtiyaç noktalarına sevk edilmesinde koordinasyonu sağlamak,

- Başbakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak

Bu kuruluş yeni bir afet yönetim anlayışını ülkemize getirmek amacıyla Dünya Bankası'nın önerisi doğrultusunda kredi şartına bağlı olarak oluşturulmuş bir yapılanmadır. Afet yönetim sistemimizin ihtiyaç analizi sonucu oluşan bir yapı olmadığından, mevcut yapılanmalar karşısında ayırık kalmış bir yapıdır. Sayıca az ve konuda uzman olmayan personelle görev yapmakta olup bugüne kadar kendinden beklenen görevleri de yeterince yerine getirememiştir (Akdağ 2002, 63)

Bayındırlık Bakanlığı

Mevzuatımıza göre, afetten sorumlu temel kurum Bayındırlık Bakanlığıdır. Deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden önce ve sonra meskun alanlarda alınacak tedbirlerle yapılacak yardımları tespit etmek ve bunların uygulamasını sağlamak, bu konularda ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliğı yapmak görevi Bayındırlık Bakanlığına verilmiştir.

Bakanlık afete ilişkin bu görevlerini, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, diğer ana hizmet birimleri, bağı ve ilgili kuruluştan vasıtasıyla yerine getirir.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü: Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri 209 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Değişik 180 sayılı K.H.K. 11 nci maddesine göre şunlardır;

- Afet olduğunda acil yardım uygulaması ve koordinasyonunu yapmak,
- Afete uğramış bölgelerde süratle geçici yerleşme ve barınmayı sağlayıcı kısa ve uzun süreli tedbirler alıp uygulamak ve uygulatmak, bu bölgelere götürülmesi uygun görülen hizmetler için gerekenleri yapmak, ilgili Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,
- Afete uğramış ve uğraması muhtemel yerlerin imar ve geçici yerleşmeleriyle ilgili hazırlık, her türlü plan, proje, uygulama, yönetim ve denetim işlerini yapmak ve yaptırmak,
- Tabii afete uğrayabilecek bölgeleri tespit yetmek, afetlerin önlenmesi için gerekli tedbirleri almak,

- Afete uğrayabilecek bölgelerde afetlerden en az can ve mal kaybı ile kurtulmayı sağlayacak tedbir ve esasları ilgili Bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içinde belirleyip uygulanmasını sağlamak,
- Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak,

Temel görevleri, afet olduğunda acil yardım uygulaması ve koordinasyonunu yapmak, afete uğramış bölgelerde süratle geçici yerleşme ve barınmayı sağlayıcı kısa ve uzun süreli tedbirleri alıp uygulamak ve uygulatmak, bu bölgelere götürülmesi uygun görülen hizmetler için gerekenleri yapmak, ilgili bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyonu ve işbirliği sağlamak, afete uğramış ve uğraması muhtemel yerlerin imar ve geçici yerleşmeleriyle ilgili hazırlık, her türlü plan, proje, uygulama, yönetim ve denetim işlerini yapmak ve yaptırmak, tabii afete uğrayabilecek bölgeleri tespit etmek, afetlerin önlenmesi için gerekli tedbirleri almak, afete uğrayabilecek bölgelerde afetlerden en az can ve mal kaybı ile kurtulmayı sağlayacak tedbir ve esasları ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içinde belirleyip uygulanmasını sağlamaktır.

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü: Afete uğramış bölgelerde süratle geçici yerleşme ve barınmayı sağlayıcı kısa ve uzun süreli tedbirleri alıp uygulamak ve uygulatmak, bu bölgelere götürülmesi uygun görülen hizmetler için gerekenleri yapmak, ilgili bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyon ve işbirliği sağlamak; afete uğramış ve uğraması muhtemel yerlerin imar ve geçici yerleşmeleriyle ilgili hazırlık, her türlü plan, proje, uygulama, yönetim ve denetim işlerini yapmak ve yaptırmak; tabii afete uğrayabilecek bölgeleri tespit etmek, afetlerin önlenmesi için gerekli tedbirleri almak; afete uğrayabilecek bölgelerde afetlerden en az can ve mal kaybı ile kurtulmayı sağlayacak tedbir ve esasları ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içinde belirleyip uygulanmasını sağlamak.

Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü: Deprem zararlarının azaltılması konusunda araştırmalar yapmak, depremleri ve etkilerini incelemek, elde edilen sonuçlara göre Türkiye'nin deprem durumunu gösteren yayınları ve haritaları hazırlamak, geliştirmek, deprem bölgelerinde inşa edilecek yapılarla ilgili tedbirleri, inşaat tekniklerini ve bu yapıların

projelendirme esaslarını belirlemek; Kamu konutları ve afetle ilgili daimi iskana ait genel bütçeye dahil kuruluşlarca yaptırılacak her türlü yapıların ve konutların etüt, proje ve keşiflerini yapmak veya yaptırmak, onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşaatın, bakım ve küçük onarım dışında esaslı büyük onarımlarını yapmak veya yaptırmak. proje standartlarını tespit etmek, uygulama konusunda gerekli tedbirleri almak, gerçekleşmeyi izlemek, denetlemek, gerektiğinde teknik yardımlarda bulunmak; afetle ilgili daimi iskan yerleşmelerinde imar planlarını ve alt yapı tesisleri planlarını ve bunlara ait etüt, harita, proje ve keşifleri yapmak ve yaptırmak, resen onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşaat işlerini yapmak veya yaptırmak.

Avrupa Afet Eğitim Merkezi (AFEM)

Avrupa Afet Eğitim Merkezi doğal ve teknolojik afetlerin önlenmesi ve bu afetlerden korunma konularında Açık Kısmi Anlaşma ülkelerinin çalışmaları çerçevesinde oluşturulan Bayındırlık ve İskan Bakanlığına bağlı bir kuruluştur.

İçişleri Bakanlığı

7269 Sayılı Kanuna göre İçişleri Bakanlığının acil durumlara ilgili görevi olarak şunlar belirlenmiştir;

- Bölgenin emniyet ve güvenliğini sağlamak, yağmacılığı önlemek amacıyla bölgeye giriş ve çıkışları denetim altına almak,
- Bölge içerisindeki trafik düzenini kontrol altına almak,
- Afet nedeniyle meydana gelen ölüm ve kayıplarla ilgili nüfus hareketlerini takip etmek,
- Toplu geçici iskan nakillerinde, can ve mal güvenliğini sağlamak,
- Her türlü haberleşme sistemleri ile afet haberleşmesine yardımcı olmak,
- İl ve ilçelere ait afet planlarının yapılmasında mahalli Sivil Savunma Teşkilatının, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının ilgili birimleri ile işbirliği içinde bulunmasını sağlamak,
- Afet acil yardım ve kurtarma hizmetleri ile sivil savunma servislerinde görevli personel ve yükümlülerin eğitimlerini yaptırmak,
- Genel emniyet ve asayiş planlarında muhtemel afetlerin tür ve çaplarına göre alınacak önlemlerin yer almasını sağlamak,

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

İçişleri Bakanlığına bağlı olarak görev yapan kuruluşun temel amacı; afetlerle ilgili değil, savaş sırasında cephe gerisi savunma hazırlıklarıdır. Fakat doğal afetlerde de kurtarma, ilk yardım, acil iâşe ve geçici barınma hizmetleri vermek görevleri verilmiştir.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü; düşman saldırılarına, doğal afetlere, büyük yangınlara karşı, halkın can ve mal kaybını en aza indirmek, resmi ve özel her türlü tesis ve teşekküllerin korunması faaliyetlerinin devamını sağlamak amacıyla her türlü silahsız, koruyucu ve kurtarıcı önlemleri almak ve gereğinde uygulamak amacıyla kurulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı

Afet sonrası yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme ihtiyaçlarını ve maddi yönden desteklenmelerini sağlamak Bakanlığın afetteki başlıca görevidir.

Bakanlık Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmeliğin 51. Maddesine göre kurulan 'Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu' içerisinde müsteşar tarafından temsil edilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının bu yönetmeliğe göre görevleri:

- Afet bölgesinde zarar gören okulların ivedilikle onarımını yaptırarak hizmete sokulmasını sağlamak,
- Gerektiğinde, okul ve yurtların geçici iskana tahsisini sağlamak,
- Eğitim ve öğretimin aksamaması için gerekli tertip ve tedbirleri almak,
- Yurt içi ve yurt dışından afet bölgesi için yardım amacı ile gelen eğitim malzemelerinin okullara dağıtımını sağlamak,
- Eğitim ve öğretimle ilgili şartlı yardımların yerine getirilmesinde gerekli işlemleri yapmaktır.

Kızılay

Bir dernek statüsünde olan ve 1868 yılında kurulan Kızılay'ın afetler sırasındaki yardımları, devletin bu işle görevli kurumlarına yardım ve destek mahiyetindedir.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü bir afetten sonra, özellikle sağlık, çadır, battaniye, giyim ve gıda malzemeleri ikmal konusunda afetzedelere yardımda bulunmaktadır. Yardımın, afet bölgesine en kısa zamanda ulaşımın sağlamak amacıyla Türkiye yedi bölge olarak değerlendirilmiş ve merkezi Ankara'da olmak üzere bu bölgelerde yardım depoları kurulmuştur. Yurt sathına yayılmış 648 Kızılay Şubesi ile afetlere anında müdahale imkanı sağlayan haberleşme sistemi bulunmaktadır,

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Devlet Bakanlarından birisine bağlı olarak faaliyet gösteren bu Fonun doğrudan afetle ilgisi olmamakla birlikte yaşanan afetler sonrası afet fonunun yetersiz kalması sonucunda devreye girdiği görülmektedir.

Ulusal Deprem Konseyi

Ulusal Deprem Konseyinin kuruluş gerekçesi şu şekilde tanımlanmaktadır (21 Mart 2000 tarihli 2000/9 sayılı Başbakanlık Genelgesi); Marmara ve Düzce depremleri sonrasında basın yayın organlarının gündeminde geniş bir biçimde yer alan deprem sorunu hakkında, yetkililer ve çeşitli bilim adamlarınca uzlaşmaya varılmamış konularda ve kişisel yaklaşımların ağırlıkta olduğu çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Bilimsel ortamda tartışılması doğal olan farklı görüş ve hipotezlerin yayın kuruluşları önünde açıklanması, kamuoyunun bilime duyduğu güveni, bilim adamına duyduğu saygıyı tehdit eder hale geldiği kanaatine varıldığından Başbakanlık tarafından Ulusal Deprem Konseyi adı altında bir kuruluş kurulmasına karar verilmiştir.

Doğal Afetler Sigortalar Kurumu (DASK)

17 Ağustos 1999 Marmara ve 12 Kasım 1999 Bolu-Düzce depreminden sonra, hükümet bundan sonraki depremlerde maddi hasarları

karşılmak amacıyla, "Tabii afetler sonunda doğacak zararların karşılanmasına yönelik bir sigorta sistemi"nin oluşturulması kabul edilmiştir.

Konu ile ilgili yasal düzenleme gereğince, Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binalar içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler zorunlu deprem sigortasına tabi tutulmaktadır. Bu sigorta ile, depremin, yangın, infilak ve yer kayması dahil, sigortalı binalarda ve temellerinde, doğrudan neden olacağı maddi zararlar, sigorta bedeline kadar Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından teminat altına alınmış olmaktadır.

Yerel Yönetimler

Acil yardım hizmetlerim yürütmek üzere, illerde valinin başkanlığında "il kurtarma ve yardım komitesi", ilçelerde kaymakamın başkanlığında "ilçe kurtarma ve yardım komitesi" kurulur, il ve ilçe acil yardımlarının yapılmasında, icrasında ve güncelliğın korunmasında birinci derecede vali ve kaymakamlar sorumludur. Bakanlıklar ve merkezi kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler, bu planları yapılmasında ve icrasına yardımcı olur. Bakanlık kurum ve kuruluşların taşra teşkilatları il ve ilçe planları içinde yer alır. Bakanlık kurum ve kuruluşların merkez teşkilatları ile bölgedeki askeri garnizon komutanlıkları, il ve ilçelere yardımcı olmak için kendi görevleri ile ilgili takviye ve destek planları yaparlar.

Afet sırasında mülki idare amirlerinin isteğiyile resmi kurum kuruluşlar ile özel, tüzel ve gerçek kişiler, afet sırasında kendilerine verilen görevleri öncelikle yapmaktan, istenen her türlü personel, araç. gereç ve teçhizatı zamanında vermekten sorumludurlar.

Afetlere ilişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmeliğ(e)(R.G. 8.5.1988, Sayı: 19808) göre kurulması gereken **il Acil Yardım Teşkilatı**, Valinin veya görevlendirileceği Vali Yardımcısı başkanlığında, Belediye başkanı, İl Jandarma Alay Komutanı, İl Emniyet Müdürü, Sivil Savunma Müdürü, İl Milli Eğitim Gençlik Müdürü, İl Bayındırlık Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Orman ve Çevre Müdürü,

Kızılay Temsilcisi ve Garnizon Komutanından oluşmaktadır. İlçe Acil Yardım Teşkilatı da, kaymakamın başkanlığında benzer yapıda oluşturulmuştur.

Acil yardım hizmetlerini yürütmekten sorumlu il ve ilçe kurtarma ve yardım komiteleri bu görevlerini çeşitli hizmet grupları eliyle yürütür. Bu hizmet gruplarının teşkili ve görevleri yine yönetmelikte ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Komite, başkanının çağrısı üzerine, büyük afetlerde ise çağrısız toplanır. Afetin büyüklük derecesine göre valilikçe gerekli görülürse komite, 24 saat çalışma esasına göre görev yapar. Komitenin sekreteryaya görevini afet bürosu yürütür. Afet halinde beliren ihtiyaçları Bayındırlık ve İskan Bakanlığına iletir.

İl Afet Bürosu

İl kurtarma ve yardım komitesi büro hizmetlerini yürütmek üzere Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerinde afet büroları kurulur. Valilikçe gerektiğinde büro, personel, araç ve gereç yönünden sivil savunma müdürlüğü ve diğer kuruluşlardan takviye edilir. Büyük afetlerde valilikçe büronun çalışma yeri değiştirilebilir. Bu bürolar sürekli olup, görevleri ve çalışma esasları yönetmelikte belirtilmiştir. Vali gerekli gördüğünde, büro 24 saat çalışma esasına göre görev yapar. Büroların temel görevleri; il ve ilçe acil yardım planlarının onaylanmasını, çoğaltılmasını, ilgili yerlere gönderilmesini ve saklanmasını sağlamak, olabilecek değişiklikleri izlemek ve ilgili yerlere bildirmektir.

Acil Yardım Hizmet Grupları

Acil yardım hizmetlerini yürütmekten sorumlu komite, bu hizmetleri aşağıda belirtilen hizmet grupları ile yürütür:

1. Haberleşme Hizmetleri Grubu,
2. Ulaşım Hizmetleri Grubu,
3. Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu,
4. İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri Grubu,
5. Ön Hasar Tespit ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu,

6. Güvenlik Hizmetleri Grubu,
7. Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu,
8. Tarım Hizmetleri Grubu,
9. Elektrik, Su ve Kanalizasyon Hizmetleri Grubu.

Belediyeler

Belediyeler yönetmelikle oluşturulan, il ve ilçeler bazında varolan acil yardım planları içerisinde diğer ilgili kuruluşlarla birlikte görev alırlar. İlgili yönetmeliğe göre mülki idare amirinin başkanlığını yaptığı İl ve İlçe Yardım Komitelerinde Belediye Başkanı bulunmaktadır. Komite, yapılacak hizmetleri yönetmelikte belirtilen hizmet grupları eliyle yapar Bu hizmet grupları içinde yerel yönetimlere de çeşitli görevler verilmiştir.

Belediyelerin afet yönetimindeki rolü son derece sınırlıdır. Yalnızca afet sonrasında yapılacak hizmetlerde kısmi rolleri bulunmaktadır.

17 Ağustos depremi ve sonrası yapılan değişikliklerle (R.G. 27.12.1999 tarih ve 23919 sayı) İl Özel İdarelerine, afetten doğan zararların giderilmesine yönelik olarak kendi sorumluluk alanlarında ve diğer illerde ilk yardım ve kurtarma ekipleri görevlendirebilme, barınma ihtiyaçlarının karşılanması için çadır kentler kurabilme, geçici konutlar yaptırabilme, bu amaçla mühendislik ve danışmanlık hizmetleri satın alabilme yetkisi verilmiştir. Ayrıca, İl Özel İdare bütçelerine sivil savunma arama ve kurtarma ekipmanları için ödenek koyma yükümlülüğü de getirilmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri

Türk Silahlı Kuvvetleri, başta arama kurtarma olmak üzere afete müdahil kamu kuruluşlarından birisidir. 7269 sayılı Kanuna göre afet bölgelerinde veya civarında bulunan TSK komutan ve amirleri, barış zamanında kendilerinden vali veya kaymakamlar tarafından istenecek yardımları üstlerinden emir beklemeksizin yapmakla görevlendirilmişlerdir.

Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiye’de afet yönetiminde bir dönüm noktası sayılabilecek Marmara depremi ardından çok sayıda gönüllü sivil toplum kuruluşu bölgede başarılı

faaliyetler göstermiş ve adını duyurmuştur. Çöken haberleşme bir sivil toplum örgütü olan Amatör Telsizciler Derneği tarafından sağlanmış ve sürdürülmüştür. Sivil toplum kuruluşları olan arama kurtarma derneklerine bağlı birlikler kurtarma çalışmalarında oldukça önemli bir başarı göstermiştir.

Türkiye Acil Durum Yönetimi ve Yasal Düzenlemelere İlişkin Değerlendirme

1990-2003 yılları arasındaki Resmi Gazete tarandığında, doğal afetlerle ilişkili yaklaşık 60'a yakın kanun, KHK veya kararlar ile düzenleme yapıldığı görülmektedir. Bunların çoğunluğu, tabii afetlerden zarar gören çiftçilerin borçlarının ertelenmesi, yardım yapılması, değişik bölgelerde meydana gelen afetlere ilişkin yardım yapılması vb. düzenlemeler oluşturmaktadır.

Acil durum yönetimine ilişkin mevzuatın incelenmesinde, tek tek olaylara ilişkin düzenlemelerin olmasının konu ile ilgili ilke düzeyindeki düzenlemelerin yetersizliğini gözler önüne sermektedir.

Bu amaçla ülkemizde yasalarla kurulmuş ve koordinasyon görevi verilmiş birden fazla kuruluşun olması da yetki ve sorumluluklarda karmaşa yaratabilmektedir. Bu nedenle öncelikle acil durum yönetiminde koordinasyonun sağlanabileceği bir yapılanmaya gereksinim duyulmaktadır. Bu kurum, farklı bakanlıklara ve diğer kurum ve kuruluşlara bağlı görev ve sorumlulukları koordine edebilecek şekilde yönetim hiyerarşisinde uygun konumda olmalıdır.

Ülkemizdeki mevzuata göre, kriz ortaya çıkmadan önce, zarar azaltmaya yönelik farklı kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecek çabaların koordinasyonunu sağlayan tam yetkili tek bir makam bulunmamaktadır. Bu durum aynı zamanda, afetlerin ortaya çıkışının ardından farklı kurum ve kuruluşlara bağlı acil durum yönetimi birimlerinin etkin olarak görevlerini gerçekleştirmelerine de engel olmaktadır. Bu nedenle afetler öncesinde, sırasında ve sonrasında alınması gereken tedbirlere yönelik uzun dönemli stratejik planlama, hazırlıklı olma, eğitim ve lojistik planlama konularında koordinasyon sağlayacak kurumsal yapıya gereksinim duyulmaktadır.

Eğitimde Acil Durum Yönetimi

Okulda Şiddet, sel baskınları, tehlikeli maddelerle ilgili vb. acil durum meydana gelebilir. Herhangi bir acil duruma yapılacak müdahale, okul ve bölge müdahale kurumları arasında koordine edilmelidir. İyi bir okul acil durum planına sahip olmak güvenli bir okul ortamını garantilemez, fakat öğrencileri koruyan, güvenli ve destekleyici bir öğrenme ortamı yaratmak için çabalar olduğunu gösterir (Florida Department of Education 2003).

Okul Acil Durum Yönetiminin Aşamaları

Acil durum yönetimi dört aşamadan oluşan bir süreci içerir: Bunlar, hazırlıklı olma, önleme, müdahale ve iyileştirme. Okul acil durum yönetiminin aşamaları olarak da aynı süreçler yürütülebilir.

Hazırlıklı Olma Aşaması

Hazırlıklı olma, acil durum meydana gelmeden önce, acil durum anında ne yapılacağına karar verme sürecidir. Hazırlıklı olma, okullar ve okul bölgesindeki kurumlar ile genel olarak toplum arasındaki çabaların koordinasyonunu içerir.

Hazırlıklı olma acil durumları önlemek ve ortaya çıktıklarında da onlara etkili bir şekilde müdahale edebilmek için bölgesel ve okul-bazlı planlama sürecidir. Örnek olarak bir depremin yıkıcılığına karşı en iyi savunma şekli hazırlıklı olmaktır.

Hazırlıklı olma, olaylara müdahale becerisi geliştirmeyi; personeli, öğrencileri ve velileri acil durumlarla ilgili olaylardaki rollerine hazırlamaya yardımcı olacak önlemleri içerir (Florida, 2003).

Okullarda yapılan hazırlıklı olma çalışmalarına verilebilecek örnekler şunlardır (Florida, 2003):

- Personel ve öğrenciler için felaket eğitimi ve tatbikatlar,
- Aileye haber verme prosedürlerinin geliştirilmesi,
- Okul acil durum planlaması,

- Eşgüdüm.

Müdahale Aşaması

Müdahale, bir acil durum ortaya çıktığında yapılması gerekenlerin uygulanması sürecidir. Kısaca müdahale, “yapmayı planladığınız şeyi yapmak” demektir. Bu aşamada, okullar mevcut acil durumla başa çıkmak için gerekli olan kaynakları harekete geçirirler.

Okuldaki bireylerin sağlığını ve güvenliğini korumak için evrensel acil durum prosedürleri ve acil durum yönetimi protokolleri bu aşamada kullanılmalıdır.

Müdahale bir olaydan etkilenen öğrenci ve personele hemen acil durum yardımı sağlamayı içerir. Bu aşamadaki çalışmalar, ayrıca ek yaralanma veya hasarın oluşma riskini de düşürmeye yönelik önlemleri içermelidir. Örnek olarak kapatma (kilitleme) önlemleri verilebilir (Florida, 2003).

Okuldaki müdahale çalışmalarına verilebilecek örnekler şunlardır (Florida, 2003) :

- Öğrenci sayımı,
- Kilitleme veya barınma prosedürünün uygulanması,
- Acil durum planının uygulanması,
- Tahliye,
- Ailelere haber verme ve iletişim prosedürünün çalıştırılması.

İyileştirme Aşaması

İyileştirme, yaşadıkları trajik olaylara bağlı olarak meydana gelen fiziksel, psikolojik ve duygusal travmalar konusunda insanlara yardımcı olma sürecidir. İyileştirme çalışmaları, sistemleri normal seviyeye çekmek için yapılanları içerir. Bunlar haftalardan yıllara kadar değişen uzunlukta, kısa ve uzun dönemli çalışmaları içerebilir. (Florida, 2003). İyileştirmeyi derhal ve devam eden olmak üzere iki farklı aşamada düşünmek gerekir. Acil durum sırasında yapılan iyileştirme (derhal iyileştirme) kısa dönemli gereksinimleri işaret ederken, devam eden iyileştirme aylar, hatta yıllar sürebilir.

Derhal iyileştirme, şok edici bir olayın ilk anlarından sonraki bir kaç güne kadar gereklidir. Sarsıcı bir olayın kurbanları genellikle şok halindedirler ve bu anda genellikle en temel insan ihtiyaçları olan yiyecek, barınak ve giyecek bulma esas odak noktasıdır. Uzun-dönemli iyileştirme ihtiyaçları hemen belirgin olmayabilir ve pek çok öğrenci için uzun süre devam edecek bir destek gerekebilir. Devam eden destek, bazı bireylere olaylardan haftalar, aylar hatta yıllar sonra bile destek vermek demektir.

Müdahale ve iyileştirme çalışmaları sık sık çakışan alanlardır. Örneğin bir müdahale çalışması acil durum araçlarının çalışabilmesi için ana yollardaki enkazın kaldırılması şeklinde olabilir. Ancak, yollardaki, parklardaki enkazın temizlenmesi iyileştirme çalışmalarına örnek olarak gösterilebilir. Okuldaki iyileştirme çalışmalarına verilebilecek örnekler şunlardır (Florida, 2003):

- Halkın sığınmasına açılan okula giriş çıkışın serbest olması.
- Tesis yenileme,
- Alt yapı yenileme,
- Kriz müdahale ekibinin çalışmaları.

Önleme/Hafifletme Aşaması

Hafifletme, bir acil durumun olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalara denir ve bu amaçla yapılan bütün çalışmaları kapsar. Bu çalışmalar mevcut tehlikeleri ortadan kaldırma, bir acil durum halinde etkili müdahale veya bir acil durum sonrası iyileştirme yardımları şeklinde olabilir.

Hafifletme önlemleri bir acil durum öncesinde, acil durum sırasında veya acil durum sonrasındaki iyileştirme safhasında uygulanabilir. Hazırlık aşamasında, okul güvenlik tespiti çalışması ardından yapılan hafifletme çalışmaları, tespit sırasında belirlenen tehlikeleri ortadan kaldırmakta kullanılabilir. Müdahale aşamasında hafifletme, acil durum protokollerini yürürlüğe koyma sürecidir. İyileştirme aşamasında ise, hafifletme önlemleri olayın psikolojik veya duygusal etkilerini azaltmaya yönelik müdahalelerdir. Bunlar etkiyi ertelemek, yok etmek veya azaltmak için yapılan çalışmalardır (Florida, 2003).

Bir hafifletme programı oluşturmanın ilk adımı okulu etkileyebilecek tehlikeleri ve onların muhtemel sonuçlarını tanımlamaktır. Örneğin; fırtına, sel, yangın vb. durumlara neden olabilecek yapısal ve yapısal olmayan hasar kaynaklarının belirlenmesidir. İkinci adım, okulu hem yapısal hem de yapısal olmayan hassas noktalar açısından incelemektir (Washington State and Kitsap, 1998). Okullarda yapılabilecek önleme/hafifletme çalışmalarına aşağıdakiler örnek olarak verilebilir (Florida, 2003):

- Okulun etrafındaki duvarların yükseltilmesi,
- Ziyaretçilerin akışını merkezi bir noktadan geçirmek,
- Isıtma, havalandırma gibi elektrikli cihazları yüksek yerlere yerleştirmek.

Acil Durum Seviyeleri

Okulları etkileyen felaketler üç ayrı kategoriye ayrılabilir (Kuban 1992). Bu ayırım her üç felaket türü için de ayrı planlama ihtiyacını ortaya çıkarır. Bir alerjik reaksiyon gibi okul-bazlı olaylardan, bir deprem gibi toplum-genişliğindeki olaylara kadar bir çok durumu anlamak ve bunlara karşı hazırlıklı olmak çok önemlidir. Bu üç kategori (Kuban 2002):

- Okula özel
- Sistem genişliğinde
- Toplum genişliğinde

Aşağıdaki farklı acil durum seviyeleri ve toplum-seviyesindeki felaketlerin okullara yapabilecekleri olası etkiler yer almaktadır (Kuban 2002).

Okul Seviyesindeki Acil Durumlar

Okula özgü felaketler, okul çerçevesinde, okul personeliyle halledilebilecek ve dışarıdan büyük yardımlara gerek duyulmadan çözümlenebilen durumlardır. Alerjik reaksiyon, okul tesislerinin kirlenmesi; basit rehine durumları, okul içerisindeki ufak karışıklıklar (ör: protestolar), öğrenci veya personelin doğal yoldan, kaza eseri veya başka nedenlerden ölümü yer alır. Genelde bu gibi durumlar okulu etkilese de, bazen okul dışındaki toplumu da etkileyebilir.

Bölge Seviyesindeki Acil Durumlar

Sistem genişliğinde felaketler, toplumun eğitim sistemini, çalışma düzenini bozar ve eğitim etkinliklerinin gerçekleşmesini büyük oranda etkiler. Bu olaylar okul bölge personelinden ya da bölge destek ekibinden yardım ve destek gerektiren olaylardır. Buna örnek olarak su baskınlarını veya kötü hava şartları yüzünden ulaşımın aksamasını, orman yangını nedeniyle yapılan tahliyeleri, salgın hastalıkları, iç karışıklıkları, ağır finansal zararları ve öğretmenlerin greve gitmelerini, beklenmeyen bir ölüm, intihar tehdidi su veya elektrik kesintileri, yabancı birinin okula girmesi gösterilebilir. Bu olaylar okul-dışı çalışanların yardımını gerektirse de, toplum-seviyesindeki felaketlerin ihtiyaç duyduğu büyüklükte değildir.

Toplum Seviyesindeki Acil Durumlar

Bunlar okul, bölge, yerel, ulusal ve uluslar arası müdahale örgütlerinin müdahalesini gerektiren büyük-çaplı olaylardır. Bunlara örnek olarak depremleri, fırtınaları, sel baskınlarını, büyük kimyasala kazaları veya patlamaları, öğrencilerin veya personelin toplu ölümlerini (ör: otobüs kazası) verebiliriz. Bütün bunlar topluma ve altyapısına zarar verir. Bu yüzden de doğrudan ya da dolaylı olarak okulun çalışma düzenini aksatırlar. Bu olayların bir çoğunda okulun görevi, gerekli toplum örgütleri tepki verene ve sorumluluğu üstlenene kadar okul acil durum protokollerini uygulamaktır. (ör: polis, arama kurtarma, itfaiye) Ancak okullar yardım gelene kadar kendi kaynaklarını kullanmaya hazırlıklı olmalıdır.

Geniş Ölçekteki Felaketlerin Etkileri Anlamak

Geniş ölçekteki felaketlerde okullar kendi kaynaklarıyla baş başa kalmaya hazırlıklı olmalıdır, çünkü felaketin büyüklüğüne bağlı olarak yardım gelmesi gecikebilir. Unutmamalı ki, bir deprem veya kasırga gibi geniş ölçekteki felaketlerde okul kadar civardaki toplum da etkilenecektir. Aşağıda büyük bir felaket anında toplumda görülebilecek olası etkiler sıralanmaktadır (FEMA's Multi-Hazard Program for Schools 1999). Uzmanlar, yıkıcı bir felaket sonrasında okulların 3 ya da daha fazla gün kendi başlarına kalabileceklerini bildirmektedirler. Büyük bir felaket sonrasında şunlar görülebilir:

- Geniş telefon kesintileri.
- Yolların kapanması, köprülerin yıkılması.
- Yolların trafik yüzünden tıkanması.
- Kamuya yararlı hizmetlerin kaybı veya zarar görmesi.
- Barajlarda hasarlar meydana gelmesi.
- Değişik kaynaklı yangınlar.
- Yakıt ve tehlikeli madde sızıntıları.
- Düşen cisimler yüzünden ölümler ve yaralanmalar, yangın dumanı soluma, tehlikeli maddelerin açığa çıkması, uçan yıkıntılar, çöken çatılar, ani su baskınları ve toprak kaymaları.
- Yangınlar, dökülmeler ve arama kurtarma çalışmaları aralarında polisin, itfaiyenin ve acil durum sağlık personelinin de bulunduğu normal acil durum müdahale ekiplerinin sınırlarını aşacaktır.

Felaketlerin Okullardaki Etkileri

Okulun tesisleri, personeli ve örgütsel düzeni felaketlerden etkilenebilir. Bu etkiler arasında; kısmi hasar, okul tesislerinin büyük ölçüde yıkılması veya kirlenmesi, öğrencilerin ya da personelin ölmesi ve okulun çalışma düzeninde önemli ölçüde aksamalar yer almaktadır. Aşağıda bu 3 tür etki ele alınmış ve açıklanmıştır (Kuban 2002):

Tesisler Üzerindeki Etkiler

Bazı durumlarda okullar ve tesisleri zarar görmemiş gibi gözükmesine rağmen kullanılamaz haldedir. Okulun kanalizasyon sisteminin patlaması, çeşitli kimyasalların etrafa yayılması nedeniyle çevrenin kirlenmesi veya elektrik, ısınma vb. sistemlerinin zarar görmesi yüzünden olabilir.

Felaketten etkilenmeyen okulların binaları, kumanda merkezi, barınma merkezi veya kurtarma ekiplerinin dinlenme alanları haline dönüşebilir. Okullar aynı zamanda hastane, morg, tıbbi hizmet kurumu veya hükümet binası olarak da görev yapabilir. Bunun dışında, toplumun felaket müdahale kurumlarının ihtiyaçlarına göre, ne kadar süre gerekiyorsa o kadar uzun bir süre için başka amaçlarla da kullanılabilir. Böyle durumlarda, okulların

eğitimsel görevleri acil durum müdahale operasyonları karşısında ikinci plana düşecektir.

Okul Personeli Üzerindeki Etkiler

Felaketler, okul personeli, öğrenciler ve aileler üzerinde kalıcı ve geçici etkilere neden olabilir, bunlardan bazıları yaralanabilir, bazıları ölebilir ya da sevdiklerini kaybedebilirler. Bu etkiler, ekonomik, fiziksel ve ruhsal olabilir. Hepsinin üzerinde, felaketten herkes duygusal anlamda etkilenir ve travmatize olur (Raphael 1986). Duygusal travma muhtemelen felaketin en uzun süren etkisi olacaktır.

Felaketlerin Örgütler Üzerindeki Etkileri

Felaket sonrasında okul yöneticileri, öğrenciler, personel, anne babalar, ilgili vatandaşlar, çeşitli kurumların üyeleri ve medyanın ilgisinin okulda toplanması beklenebilir (LaValla, Stoffel, ve Erwin 1991). İnsanların bir noktada toplanmaları kaynak akınına yol açacağından yarardan çok zarar verebilir. Bazı durumlarda okula yığılan gelişigüzel kaynaklar okul yöneticilerinin olayı ve içeriğini kontrol etme yeteneklerini zedeleyebilir. Bunları en aza indirmek için, okul yöneticileri bölge acil durum planlaması çalışmalarında aktif görevler almalıdır. Acil durumların büyüklüğüne bağlı olarak örgütler (okullar da dahil) otoritelerinin bir kısmını yerel ve merkezi yöneticilere devretmek durumunda kalabilirler.

Okul Acil Durum Yönetimi; Acil Durum Planlaması

Okul acil durum planları, acil durumlarda, okulların ve üst yönetimlerinin okul ortamını yeniden iyi bir eğitim seviyesine getirebilmeleri için gerekli olan çabaları bütünleştirir. Yeniden eski haline getirilen güçlü eğitim ortamı, öğrenci başarısına hizmet eder ve güvenli okulların oluşmasına katkıda bulunur (Reaves 2001).

Okul acil durum yönetimi, kriz müdahale eğitimi, okul güvenliği planlaması, acil durum müdahalesi, uzun dönem iyileştirme çalışmaları vb. teknik destek talebindeki artışlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bir okulun ya da tesisin koşul ve kaynaklarına göre düzenlenen planların bölge seviyesindeki

planlarla bütünleştirilmesi, acil durumları etkin bir şekilde yönetme olanağı artırır. Okul acil durum yönetimi kendi planlarını geliştirebilmeleri için bölgelere ve okullara adım adım bir model sunar. (Reaves 2001)

Okul acil durum yönetiminin amacı; okul üst yönetimi, okul yöneticileri, öğretmenler, okul çalışanları, öğrenciler, veliler ve diğer bireylere okullarda ve çevresinde meydana gelen acil durumlarda nasıl davranacakları konusunda yol göstermektir. (Minnesota Statutes 2002).

Planlama ister bölge için isterse okullar için yapılsın, acil durum planlaması bir tehlikeye veya olaya karşı olan müdahaleyi örgütler ve geliştirir. Planlama süreci, okulda veya okul bölgesindeki potansiyel tehlikeleri ve olası sonuçlarını göz önüne almaya, kaynakları belirlemeye, rolleri tanımlamaya ve prosedürleri belirlemeye olanak tanır (Florida 2003).

Okul acil durumlarına karşı geliştirilen bir plan aşağıdaki özellikleri taşımalıdır (LaValla vd., 1991, 7; Victoria 1997) ;

- Plan, okulun ve çevresinin maruz kalabileceği potansiyel tehlikelerin ve acil durumların okul tarafından yönetilme şeklini tanımlamalıdır. Personel ve öğrencilerin içeriği bilmesini ve acil durum sırasında uygulanacak prosedürlere alışkın olmaları için düzenli olarak tatbikat yapmalarını öngörmelidir. Meydana gelecek bir acil durumun etkilerini azaltmak için önleyici önlemlerin alınmasını sağlamalıdır.
- Planın esnek olmasıdır. Okulun sadece bir kaç dakika veya saat süren ve okulun baş edebileceği ufak çaplı yerel olaylardan, bir kaç gün boyunca sürebilecek ve dış yardım gerektiren büyük çaplı olaylara kadar çok çeşitli acil durumları yönetebilmesi için yardımcı olacak prosedürler geliştirilmelidir. Prosedürler, bir acil durum anında personelin, öğrencilerin ve ziyaretçilerin rol ve sorumluluklarını belirler, özel türlerdeki acil durumlarda takip edilmesi gereken hareketleri tanımlar.
- Öğrencilerin, öğretmenlerin veya ziyaretçilerin güvenlik ve refahını etkileyebilecek bütün olaylar derhal rapor edilmeli ve mümkün olan en kısa sürede müdahale edilmelidir. Acil duruma maruz kalan insanların

güvenlikleri ve refahı acil durumun her safhasında göz önünde bulundurulmalıdır.

- Bir acil durumun etkisinde kalanlar, ilk kriz çözüldükten sonra bile, uzun süre olayın etkisinde kalabilirler.
- Plan her yıl gözden geçirilmelidir. Bir acil durum meydana geldikten sonra, en kısa sürede plan gözden geçirilmeli ve prosedürlere uyulup uyulmadığına ve prosedürlerin işe yarayıp yaramadığına bakılmalıdır.
- Planın bir kopyası emniyette ve itfaiye yetkililerine gönderilerek acil durum esnasında uygun prosedürlerin belirlendiğinden emin olunmalıdır.

Planlamanın ana kurallarından biri, planlama çabasında ekip yaklaşımını kullanmaktır. Planlama asla tek kişilik bir çaba olmamalıdır. Planlamanın başlangıcından itibaren okul personeli ve mümkün oldukça veliler planlamaya dahil edilmelidir ve planlama çalışmaları ilerledikçe onlara da katılım fırsatları verilmelidir. Katılım yoksa ve planlama sürecinin mantığı anlaşılıyorsa planlar kullanılamamaktadır (Washington, 1998).

Herhangi bir okul veya kurum için başarılı bir acil durum yönetim planı geliştirmek için, aşağıdaki noktalar planlama sürecinin temelleridir (Washington, 1998).

- Planlara bağlılık örgütsel ihtiyaca göre olmalıdır ve plan dıştan gelen bir zorlamayla değil, “yapılacak doğru şey” olduğu için yapılmalıdır.
- Felaketin gerektirdikleri mutlaka anlaşılmalıdır.
- Planlama çabası için yönetimin desteği şarttır.
- Yönetim ve personel plana sahip çıkmalıdır.
- Bir planın işlevsel olması için toplumun kaynaklarını anlamak ve toplumdaki destek görmek çok önemlidir.

Doğru bir planlama süreci, yetki ve koordinasyonu, görev ve sorumlulukları ayrıntıyla veren bir planla sonuçlanır. Plan fonksiyonel bir yaklaşım kullanılarak hazırlanırsa aşağıdaki koşulları taşıyor demektir (Florida, 2003).

- Acil durum hazırlığı, müdahale ve iyileştirmenin tüm yönlerini kapsıyor ve önleme/hafifletme meselelerine değiniyor demektir.

- Bütün acil durumlarda, hatta önceden düşünölemeyen olaylarda bile kullanılabilir kadar esnektir.
- Risk derecesine bağlı olarak, gerekli olan tehlikeye-özel bilgiyi içerir.

Planı Geliştirmedeki Adımlar

Bir plan geliştirebilmek için dört temel adım atılması gerekmektedir (Florida, 2003). Yapılması gereken ilk iş planlama çalışmalarını yürütecek bir planlama çalışma grubu oluşturmaktır. Atılacak ikinci adım, varolan plan ve prosedürlerin gözden geçirilerek eksikliklerin belirlenmesidir. Planlama ekibi oluşturulduktan sonra, bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlanmalıdır, bu işlem üçüncü adımda gerçekleştirilir. Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra, planlama sürecindeki son adım acil durum planının kendisini oluşturmaktır.

Bir Çalışma Grubu (Planlama Komisyonunu) Oluşturma

Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumludur ve onun lideridir. Okuldaki bazı görevliler ekip üyesi olmak durumundadırlar. Bunların arasında: danışman, hemşire, sekreter, kütüphane görevlisi, sosyal çalışanlar, çeşitli uzmanlık alanlarındaki öğretmenler, kafeterya yöneticisi, okul psikologu, özel eğitimli personel yer alır. Bu bireylerin her birinin, ruh sağlığından fiziksel sağlığa kadar öğrenci ihtiyaçlarından, binanın önemli noktalarına ve toplumun kaynaklarına kadar bir çok konuda bilgileri vardır (Reaves 2001).

İşe öncelikle okulun değişik gruplarını temsil eden ve bir acil durum planının araştırılması ve oluşturulmasından sorumlu gruplar kurarak başlanmalıdır. Ana planlama grubu karar verme yetkisine sahip ve böyle bir planın uygulanmasında çalışabilecek okul yetkililerinden oluşmalıdır. Bu grup, okulda daha önceden oluşturulmuş ve çeşitli acil durumlar yaşayıp deneyim kazanmış bir acil durum takımı olabilir. Ancak, planlama grubu okulun tüm bölümlerini temsil etmelidir. Yerel acil durum yönetimi ve benzer alanlarda deneyim sahibi diğer kişi ya da gruplar da katılmalıdır. Kolaylıkla uygulamaya sokulabilecek bir planın geliştirilebilmesi için bu grupların tümünün bilgi ve

desteğini almak çok önemlidir. Planı yasal zorunlulukların sonucu bir baskı ortamında geliştirmekten kaçınılmalıdır (New Jersey, 1997).

Planlama süreci öğrenmeyi sağlar ve planlama katılımcıları arasında ve toplumda ilişkiler kurar. Ufak bir okulda iki kişi bir komisyonu oluşturabilir. (Washington, 1998). Okulun büyüklüğü planlama komisyonunun büyüklüğünü belirleyecektir. Okulun büyüklüğüne ve ihtiyaçlarına göre acil durum ekibi 6-12 kişi arasında olabilir. Her ne kadar bu görevliler resmi olarak acil durum ekibini oluştursalar da, acil durum protokollerini uygulamada ve sorumlulukları altındaki öğrencilerin güvenliklerini sağlamada çalışanların her birinin sorumluluğu olduğu açıkça belirtilmelidir (Reaves 2001).

Planlama ekibinin üyeleri seçilirken aşağıdaki öneriler göz önünde bulundurulmalıdır (Florida, 2003):

- Yöneticiler, personel, öğrenciler, anne babalar gibi bütün ilgi grupları için içine dahil edilmelidir.
- Öğrencilerin rol ve sorumlulukları dağıtılırken dikkat edilmelidir.
- Komisyon üyeleri planlama sorumluluklarını taşıyabilecek kadar yetenekli, bağlı, yetkili ve gerekli kaynaklara sahip olmalıdır.
- Komisyon üyeleri okul ve toplumla ilgili uzmanlığa sahip olmalı veya bu uzmanlığı nerede bulabileceğini bilmelidir.
- Komisyon üyeleri planlama amacıyla ve sürecinde mutabık olmalı işbirliği içerisinde çalışmalıdır.
- Ekipte hizmet vermesi için acil durum yönetimi veya müdahale kurumlarının bir veya daha fazla sayıda üyesi ekibe dahil edilmeye çalışılmalıdır.
- Dış kurum temsilcilerini belirlerken, zaten koordine olduğunuz örgüt ve bireyler öncelikle düşünülmelidir.

Komisyonunda, okulda varsa aşağıdaki kişiler görev alabilir;

- Okul müdürü ve yardımcıları
- Öğretmenler
- Sağlık görevlileri
- Hizmetliler
- Memurlar
- Güvenlik görevlileri
- Okul aile birliği temsilcileri
- Uygun olan diğer personel

Ekibin kurulmasında önerilen bazı adımlar ise şunlardır (Blauvelt 1999, 85):

- Okul müdürü bütün personelle görüşerek acil durum yönetimi ekibini oluşturmak için gönüllüler istemelidir.
- Okul müdürü konuyla ilgilenen personelin bir listesini çıkartmalıdır.
- Potansiyel ekip üyeleriyle ekip üyeliğinden neler beklendiği konusunda bir görüşme yapılmalıdır.
- Acil durum yönetimi ekibini resmi olarak kurmak ve okulun acil durum yönetim planını geliştirmeye başlamak için bir ön toplantı düzenlenmelidir.
- Öğretim yılı boyunca protokolleri ve ortaya çıkabilecek sorunları gözden geçirmek için düzenli olarak (1-2 ayda bir) ekip toplantıları düzenlenmelidir. Planı incelemek, yönlendirmek ve güncellemek için tarihler belirlenmelidir.

Mevcut Plan/Prosedürleri Gözden Geçirilmesi

Bu aşamada, planın zayıf noktaları, okul ve okul bölgesinin gereksinimleri belirlenmelidir (Florida, 2003).

Tehlike Analizi Yapılması

Planlama ekibi oluşturulduktan sonra, bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlanmalıdır. Bu basmakta, gerçek ve potansiyel tehlikeleri belirlenmelidir. Tehlike analizi acil durum planını bir araya getirmede önemli bir ilk adımdır, çünkü okulun veya okul bölgesinin bu tehlikelerden birinin sonucunda ortaya çıkan bir olaya başarı ile müdahale edebilmesi için gerekli olan prosedürleri, eğitimi ve kaynakları belirlemesine olanak tanır (Florida, 2003).

Risk değerlendirmesi okulun binalarıyla başlamalı (kaldırımlar da dahil), okulun zeminlerini kapsamalı (mülklerin sınırına kadar) ve zeminlerin ötesinde en az üç kilometrelik bir alana yayılmalıdır. Değerlendirme aynı zamanda kamplarla, gezilerle ve okul dışı diğer aktivitelerle ilgili riskleri de kapsamaludur (Victoria, 1997).

Analizi sürecinde yedi adım vardır. (Florida, 2003). Bu adımların her birine aşağıda değinilmiştir.

1. Adım – Tehlikeleri Analiz Etmek (Tehlike Avı)

Okuluza etki edebilecek tehlikeleri sadece tanımlamak yetmez, aynı zamanda tehlikeleri analiz etmek de gerekir (Washington, 1998). Tehlike analizi okulu veya okul bölgesini potansiyel olarak tehdit eden bütün tehlikeleri belirlemeyi içerir. Bir tehlike listesi hazırlarken tüm tehlikeler dikkate alınmalıdır.

Her acil durum yönetim ekibi cana veya mala potansiyel tehlikeler oluşturan kendi okuluna ve tesislerine özel durumları belirlemek durumundadır. Bunlar arasında sınıfta kullanılan malzemeler, sorun çıkarabilecek tahliye yolları, coğrafi bölge yüzünden ortaya çıkabilecek tehlikeler, toplumda yer alan potansiyel tehlikelerin okul binalara yakınlığı, kampusu başka bir okulla paylaşmanın getirebileceği sorunlar, vs. yer alır (Reaves 2001).

Tehlike analiz adımı, okulda planlama ekibinizle bir yürüyüşe çıkmak iyi bir fikirdir. Çalışma grupları, okulda karşılaşılabilecek tehlikelerin bir listesini yapmalı, bunları sıralamalı ve acil durum planında yer alması gereken önlemler belirlenmelidir (Florida, 2003).

2. Adım – Her Tehlikenin Profilini Hazırlamak

İkinci adım her bir tehlike için bir tehlike profili hazırlamaktır. Her profil için aşağıdaki faktörleri göz önünde bulundurmak gerekir:

Gerçekleşme sıklığı

Ne sıklıkta meydana gelebilir?

Şiddeti ve potansiyel yoğunluğu

Ne kadar kötü olabilir?

Yeri

Muhtemelen nereye etki edebilir?

Olası coğrafi genişliği

Muhtemelen ne kadar büyük bir alanı etkileyebilir?

Süre

Ne kadar sürmesi beklenebilir?

Sezonluk seyri

Yılın en çok gerçekleşmesi beklenen zamanı nedir?

Gerçekleşme hızı

Ne kadar hızlı gerçekleşebilir?

Uyarı imkanı

Ne kadar uyarı zamanı var ve bir uyarı sistemi var mı?

3. Adım – Hassasiyeti Belirlemek

Yukarıda açıklanan profil bilgisi, tehlike belirleme ve 1. adımdaki veri analizi ile birleştirmek cana, mala ve okula ya da okul bölgesinin bir tehlikenin etkilerine olan hassasiyetini belirlemeye yardımcı olur. Öğrenciler, personel ve tesisler veya ulaştırma gibi destek kaynaklarının hassasiyeti belirlendikten sonra, bir sonraki adıma, yani risk belirlemeye geçmek gerekir. Okulun veya okul bölgesinin hassasiyet ve risklerini anlamak müdahale veya iyileştirme sürecinde daha başarılı olmayı sağlayacak kritik bilgileri edinmeye olanak tanıyabilir.

4. Adım – Riski Belirlemek

Risk bir tehlikenin öğrenciler, personel, hizmetler, belirli tesis ve yapılar üzerindeki beklenen etkisi veya hasar olasılığıdır. Risk faktörleri arasında şunlar yer alabilir:

Coğrafi özellikler

Okulun bulunduğu yerin topoğrafisi, toprak bileşimi vb. özellikleri incelenmelidir.

Altyapıların yaşam süreleri

Okuldaki su, elektrik, havagazı gibi faydalı hizmetler ile haberleşme ve ulaştırma sistemlerinin durumu incelenmelidir.

Başlıca tesisler

Sınıflar, tuvaletler ve kafeterya gibi okula hizmet eden faydalı hizmetler risk altında bulunabilir. Alternatif çözümler belirlenmediği takdirde, faydalı hizmetlerin ortadan kalkması çocukların uzun süre okuldan ayrı kalmasına neden olabilir.

Risk Analiz Matrisi

Riski grafiksel olarak temsil etmek üzere, bütün tehlikeler veya potansiyel tehlikeler için bir risk analizi matrisi oluşturulabilir. Bir risk analizi matrisi oluştururken, dikey olarak bir olasılık skalası (düşük, orta, yüksek) ve yatay olarak da bir şiddet skalası (düşük, orta, yüksek) kullanılmalıdır. Tehlikeler matrikse yerleştirildiğinde, planlama ekibi okula veya okul bölgesine olan tehditleri görebilir. Daha sonra bu tehditler yüksekte düşüğe göre risk seviyelerine ayrılır.

5. Adım – Sonuçlara ve Senaryolara Karar Vermek

Belirlenen tehlikelerin bütün sonuçlarını etkili bir şekilde analiz etmek ve en tepedeki tehlikeler için senaryolar geliştirmek bir sonraki adımdır. Bu bir sonraki adımda ele alacağımız kaynak kısıtlılıklarını belirlemede önemli bir yoldur.

6. Adım – Olanaklar ve Kısıtlılıkları Belirlemek

Amaçlara ve hedeflere ulaşmak ve stratejileri belirlemek için mevcut ve gerekli olan olanaklar gözden geçirilmelidir. Bunlar; kaynaklar, insanlar, malzemeler, eğitim, yetenek seviyesinin farkında olmaktır.

7. Adım – Stratejik Planlama Sürecini Uygulama

Müdahale olanaklarını arttırmak için adım atılmadıysa potansiyel tehlikeleri belirlemenin hiç bir faydası yoktur. Tehlike belirlemenin bir sonucu olarak, felakete yapılan örgütsel müdahale olanakları ve prosedürler geliştirilmesi hedef alınmalıdır.

Stratejiler Geliştirme

Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra, planlama sürecindeki bir sonraki adım acil durum planının kendisini oluşturmaktır. Bir acil durum planının etkinliği insanların acil durum anında nasıl davranacakları ile belirlenir. Etkili bir müdahale sağlamak için, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler planın içeriğini ve acil durum anında yapmaları gerekenleri bilmelidir.

Okul Planları

Okul güvenliği planlarının doğasında koruyuculuk olmalıdır. Okul planları, çalışmalar sonucunda belirlenmiş güvenlik sorunlarını hafifletme çözümlerini de içermelidir. Okul acil durum yönetimi planları şunları içermelidir (Reaves 2001; Florida 2003; Victoria 1997; Ritchie, 1995):

- Okulla ilgili bilgiler.
- Riskler ve planda yer alan acil durum türleri.
- Risk düzeltme programı
- Olay komuta yapısı
- Okul olay yönetim ekibi üyeleri, rolleri ve sorumlulukları
- Acil durum müdahale ekibi rolleri ve sorumlulukları
- Evrensel acil durum prosedürleri
- Ek prosedürler
- Okul acil durum yönetimi protokolleri
- Acil durum hizmetlerinin telefon numaraları
- Polis, itfaiye ve diğer ilgili kurumların onayı.
- Acil durum eğitim ve tatbikat programı

Okulla İlgili Bilgiler

Okul binalarının şemaları ve planları, birincil ve ikincil tahliye yolları, çıkışlar, binanın içinde ve dışında önceden belirlenmiş güvenli noktalar, yangın alarmları, yangın söndürücüler, hortum ve muslukların yerlerini belirtmelidir. Şemaları ve planlar, bina yöneticisinin ofisinde ve gerekli yerlerde bulunmalı, okulun bağlı olduğu il/ilçe müdürlüğünde de dosyalanmış olmalıdır (Minnesota Statutes 2002). Planlar bir acil durum anında bütün acil durum hizmetleri görevlilerine derhal dağıtılmalıdır.

Riskler ve Planda Yer Alan Acil Durum Türleri

Okulu veya okul bölgesini potansiyel olarak tehdit eden bütün tehlikeler belirlenmelidir. Her bir tehlike için bir tehlike profili hazırlanmalı ve tehlikeler analiz edilmelidir. Acil durum yönetim ekipleri, tehlikelerin kendi okuluna ve tesislerine özgü durumunu belirlemek durumundadır. Bunlar arasında sınıfta kullanılan malzemeler, sorun çıkarabilecek tahliye yolları, coğrafi bölge yüzünden ortaya çıkabilecek tehlikeler, toplumda yer alan potansiyel tehlikelerin okul binalara yakınlığı, kampusu başka bir okulla paylaşmanın getirebileceği sorunlar, vs. yer alır Bir tehlike listesi hazırlarken tüm tehlikeler dikkate alınmalıdır. Okulları etkileyebilecek olası acil durumlar olarak şunlar sayılabilir (Victoria 1997):

- AIDS / HIV Enfeksiyonu
- Alerjik Reaksiyon
- Bomba Tehlikesi
- Deprem
- Gaz Sızıntısı
- Hava ile İlgili Olaylar
- İntihar
- Kaçırma
- Kimyasal Madde Dökülmesi
- Okuldaki Kazalar
- Otobüs Kazası
- Ölüm veya Ciddi Hastalık
- Rehine Durumu
- Silahlar
- Şiddet Olayları
- Tecavüz/Cinsel Taciz
- Travma
- Yangın
- Zehirlenme

Belirlenmiş bütün tehlikelerin aynı anda okullara zarar verme ihtimali düşüktür. Buna rağmen, okullarda ve okul yakınlarında meydana gelebilecek her tür acil duruma veya felakete karşı hazırlıklı olunmalıdır (Washington, 1998).

Risk Düzeltme Programı

Belirlenmiş riskleri, risk analizindeki önceliğe uygun olarak kaldırmayla ilgili iş ve işlemleri içerir. Okuldaki riskleri düzeltmek için öncelikle, okuldaki tehlikeler yapısal ve yapısal olmayan olarak sınıflanmalıdır (Rottman, 2000).

Yapısal tehlikeler binaya, çerçeveye, veya yapıya ait tehlikelerdir. Bu tehlikeler binanın parçalarıyla ilgilidir ve genellikle büyük yapı çalışmalarını olmadan düzeltilmeleri mümkün değildir.

Yapısal olmayan tehlikeler demirbaşlar, malzemelerle ilgilidir. Bu nesnelere okul binasının bütünlüğünü tehlikeye atamazlar, ancak felaket güçlerinin etkisi altında kaldıklarında çok büyük yaralanmaya yol açma potansiyelleri vardır. Asma tavanlar, ışıklar, pencereler, bilgisayarlar, televizyonlar, dolaplar, raflarda bulunan her şey, duvarlara asılı her şey yapısal olmayan tehlikeler grubuna alınabilir. Yapısal olmayan tehlikelerin oluşturduğu riskleri hafifletecek çözüm önerileri olarak; sabitleme teknikleri, kullanılmayan malzemenin saklanması, pencereleri transparan madde ile yapılandırılması, cihazların raflardan düşmelerini önlemek için bağlanması vb. verilebilir.

Olay Komuta Sistemi (OKS)

Her karmaşık iş organize edilmek durumundadır ve okullardaki acil durum yönetimi de bu karmaşık işlerden biridir. Olay komuta sistemi (OKS) acil durumlarda kullanılacak şekilde okullar için yönetim ve kontrol sistemi sunmaktadır. Sistem her tür ve büyüklükteki acil duruma hızlı, etkili ve organize bir müdahale ihtiyacını karşılamaktadır. Bu olaylara müdahale ederken OKS'de işi ve sorumluluğu bölmek pratik bir yöntemdir. OKS, ABD'de acil durumları yönetmekte yaygın olarak kullanılan sistematik bir yöntemdir. (Reaves, 2001; Washington, 1998). Modelin, acil duruma göre genişletilebilir bir sistemi vardır.

Acil durumlarda OKS kullanmanın avantajları şunlardır (Reaves, 2001);

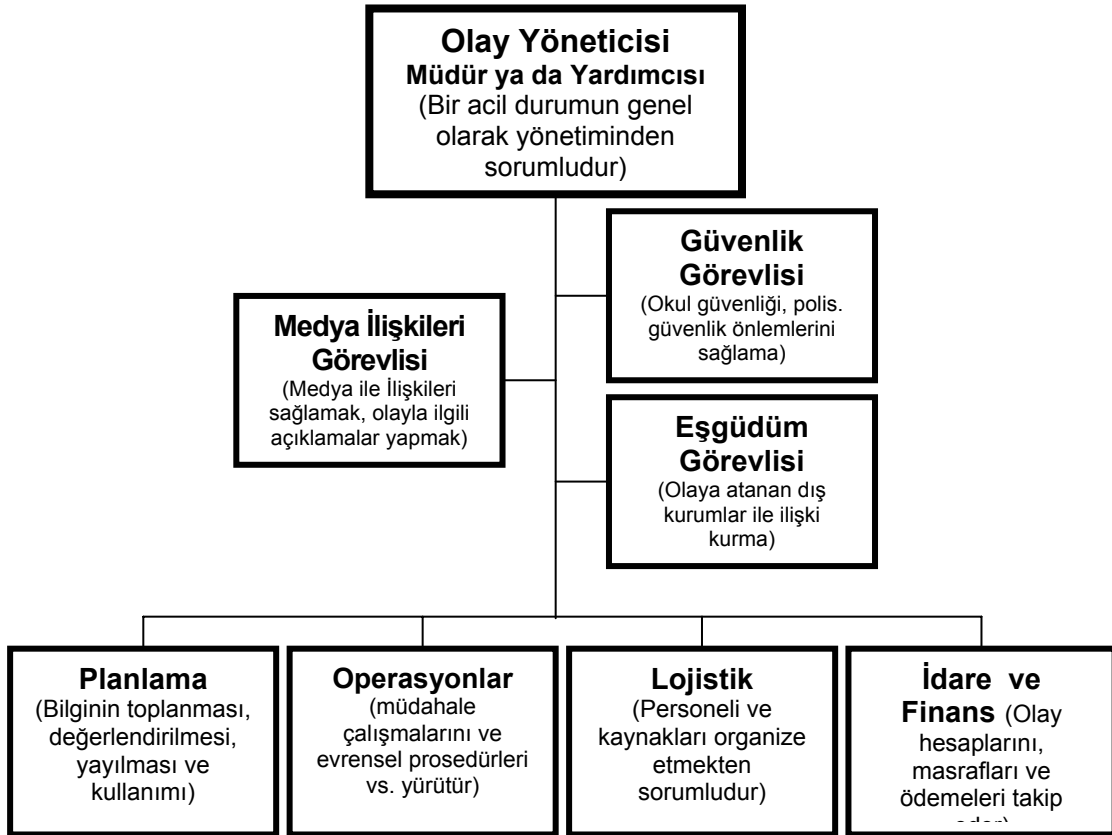
- OKS'nin temel bir dayanak noktası, bir acil durumda personelin o acil durumu yönetirken günlük işlerinden benzer başka bir fonksiyona geçebileceğidir. Örneğin bir acil durum anında müdür "Olay Yöneticisi" olacaktır.
- OKS'nin ardındaki temel varsayım, büyük ya da küçük her acil durumun, belirli görevleri ve fonksiyonları gerektirdiğidir. OKS yapısı acil durumun

boyutuna ve eldeki personelin mevcudiyetine göre genişleyebilir ya da daralabilir.

- OKS'nin bir başka kavramı ise kontrol alanıdır. Yapı hiç kimsenin 7'den fazla kişiden sorumlu olmamasını önermektedir. Bir grup insan aynı işi yapmadığı sürece, optimum sayı 5'dir; örneğin 1 kişi hepsi de öğrencilerle ilgilenen 10 öğretmenden sorumlu olabilir.
- Okulların OKS kullanmasının en önemli nedenlerinden biri de ortak terminolojidir. Eğer benzer roller benzer kelimelerle ifade edilirse müdahale kurumları okullarla daha iyi iletişim kurabilirler.

OKS'nin ana bölümleri şunlardır:

- **Yönetim:** Sorumlu olan
- **Operasyonlar:** Gerçekleştiren (“yaparak”)
- **Lojistik:** Mümkün kılan (“elde ederek”)
- **Planlama:** Mantıklı kılan (“düşünerek”)
- **İdare/Finans:** Mali açıdan hesaplı kılan (“kayıt ederek”)

Şekil 10. Olay Komuta Sisteminin Bölümleri

İlk modern okullar kurulduğundan beri bir çok açıdan olay komuta sistemi yürürlüktedir. Bir acil durum anında müdür kontrolü ve yönetim sorumluluğunu üzerine alır ve diğerlerini ihtiyaç duyulduğunda harekete geçirir. Nispeten küçük olan olaylarda, okul müdürü OKS yapısının bütün rollerini üstlenebilir. Eğer olay büyürse, personelden diğer bölümleri de gereksinim duyulan alanlarda harekete geçirebilir. Sırayla harekete geçirilen her birey, gerekli işlevlerin gerçekleştirilmesi için diğerlerini aşağıdaki gibi harekete geçirebilir.

OKS Yer Alan Bölümlerin ve Görevlilerin Roller ve Sorumlulukları

Olay komuta sisteminin okula uyarlanması aşağıdaki birimlere ve görevlilere gereksinim duyulur (Reaves, 2001). Olay yöneticisi, olayın seyrine göre bu görevlilerden ve bölümlerden ihtiyaç duyduklarını harekete geçirebilir.

Olay Yöneticisi

Yönetimi sağlar, can ve malı korumak için çalışır, acil durum müdahale çalışmalarının genel yönetiminden sorumludur. Acil durum yönetim planında, acil durum anında kimin hangi işlerden sorumlu olduğunu ismi ve unvanı ile birlikte belirtilir. Olay yöneticisi olarak okul müdürünün hizmet veremeyecek duruma düşme olasılığına karşı alternatif kişi belirlenmelidir. Bu kişi okul müdür yardımcısı olabilir. Olay yöneticisi yönetim ve kontrol için bir temel sunar ve okulda kimlerin hangi kararları verme yetkisine sahip olduğunu tanımlar (Trump 2000, 115; Washington, 998).

Güvenlik Görevlisi

Bir acil durumun güvenlik durumlarını izlemek ve bina içerisindekilerin güvenliğini sağlamak için önlemler geliştirmek güvenlik biriminin temel görevidir. (New Jersey, 1997).

Medya İlişkileri Görevlisi

Yerel medya kuruluşlarıyla ilişkileri geliştirmek; medyaya verilecek bilgileri hazırlamak; yönetim merkezi yakınında “medya merkezi” kurmak; olay

yöneticisi ve bölgedeki diğer ilgili kurumlarla bilgiyi koordine etmek; belge çalışmaları yapmak belli başlı görevleri arasındadır.

Eşgüdüm Görevlisi

Yerel/bölgesel kurumlara yapılan çalışmalarla ilgili bilgi vermek; olaya atanan dış kurumlar için öncelikli ilişkiye geçilecek birim olarak hizmet vermek; ihtiyaç anında hizmetlere ulaşmaya yardımcı olmak; olayları belgeleme çalışmaları yapmak temel görevlerindedir.

Planlama Bölümü

Küçük acil durumlarda olay yöneticisi planlama sorumluluğunu da yerine getirebilir. Etkisi daha geniş bir acil durumda olay yöneticisi planlama bölümü harekete geçirir. Planlama olayın gelişimiyle ve kaynakların durumuyla ilgili bilgi toplar ve bunları değerlendirir (Trump 2000, 115).

Olayın gelişimi konusunda bilgi toplayarak olay yöneticisine yardımcı olmak (ilgili yerlerin haritaları da dahil); süregelen planlama çalışmalarını yürütmek; olay zamanını kaydeden bir kayıt tutmak; belgeleme çalışmaları yapmak temel görevlerindedir.

Operasyonlar Bölümü

Bir okul kampusundaki personelin çoğu operasyonlar bölümü altındaki rollere atanacaklardır. Operasyonlar öğrencilerle ilgilenmekten ve evrensel acil durum prosedürlerine ve acil durum yönetim protokollerine göre müdahale çalışmalarını yürütmekten sorumludur. Operasyonlar bölümü altında ihtiyaç duyulan acil durum müdahale ekipleri oluşturulabilir (Trump 2000, 115).

Lojistik Bölümü

Gerekli araç-gereçleri, kaynakları, hizmetleri ve personeli sağlamaktan olduğu kadar iletişimden de sorumludur. Bu bölüm uzun süren acil durumlarda önemli bir rol oynayabilir (Trump 2000, 115).

İdari/Finans Bölümü

Bazen göz ardı edilen idare/finans bölümü olay masraflarını takip etmede ve masrafları ödemedede kritik önem taşır (Trump 2000, 115).

Tüm belgelendirme ve kayıt tutma işlerinden sorumludur; mümkün olduğu zamanlarda hasarı kamera ile veya fotoğraf makinesiyle görüntülemek; harcamaları ve finansal kayıpları takip etmek; bütün kayıtların güvenliğini sağlamak sorumluluk alanına giren işlerdendir.

Acil Durum Müdahale Ekipleri

Çalışanların ve okulla ilgili diğer kişilerin oluşturduğu acil durum müdahale ekiplerinin amacı; olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmaktır. Her bir ekibin özel fonksiyonları ve gereksinimleri vardır. Ekipler, olayın büyüklüğü ve okulun olanakları dikkate alınarak okul yönetimi tarafından ihtiyaçlar doğrultusunda harekete geçirilmektedir.

Bir acil durum anında, acil durum müdahale ekiplerinin rol ve sorumluluklarının ana hatları Ek 1'deki örnek planda verilmiştir.

Evrensel Acil Durum Prosedürleri

Evrensel acil durum prosedürleri belirli olaylara uygulanabilecek bir dizi açık direktiftir (Reaves 2001). Binanın güvenliğini sağlamak, sınıfların tahliyesi, binanın tahliyesi, kampusun tahliyesi veya sığınmayla ilgili genel prosedürleri içerir. (Minnesota Statutes 2002) Örneğin; tahliye etme; yangın, bomba ihbarı veya gaz sızıntısı gibi acil durumlara uygulanabilecek bir prosedürdür. Binadaki personelin mevcut acil durumun ne olduğunu illa da bilmesi gerekmez; onların sadece, karar verildikten sonra tahliye işleminin yapılacağını bilmeleri yeterlidir.

Bir dizi ufak evrensel prosedüre sahip olmanın avantajı basitliktir. Evrensel acil durum prosedürleri yürürlükte olunca, personelin her acil durum için farklı ve karmaşık direktifler öğrenmesine gerek kalmayacaktır. Bir acil durum başladığında, müdür olay yöneticisi olarak, olaya göre hangi evrensel acil durum prosedürünün uygulanacağına karar verecektir. Çeşitli sayıdaki acil duruma müdahale etmede faydalanılabilecek altı temel prosedür vardır

(Reaves 2001): Bunlar; Tahliye, Tersine Tahliye, Kötü Hava Koşullarında Güvenli Bölgeye Gidiş, Sığınma, Kilitleme, Çök, Sığın ve Bekle'dir.

Bir acil durum anında uygulanacak evrensel acil durum prosedürleri Ek 1'deki örnek planda verilmiştir.

Ek Acil Durum Prosedürleri

Evrensel acil durum prosedürlerinin karşılayamadığı bazı ihtiyaçlar, okula özgü durumlarla birlikte yeniden ele alınmalı ve ek prosedürler olarak plana eklenmelidir. Bunlar; erken okul kapatma ve öğrencilerin salıverilmesi prosedürü, ziyaretçi karşılama prosedürü, güvenlik birimleriyle ilgili prosedürler olabilir.

Bir acil durum anında uygulanacak ek acil durum prosedürleri Ek 1'deki örnek planda verilmiştir.

Okul Acil Durum Yönetimi Protokolleri

Türk eğitim sisteminde okullar yangın gibi acil durumlara karşı nispeten daha iyi hazırlanmışlardır. Öğretmenler ve öğrenciler, yangın alarmı duyulduğu zaman binaları boşaltmanın gerekliliğini iyi kavramışlardır. Bir yangın anında itfaiyeyi aramayı gayet iyi bilmektedirler.

Buna karşın, okullar son yıllarda çok çeşitli acil durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Okullar, şiddetten, kötü hava şartlarına, kimyasal sızıntılardan cinsel sarkıntılığa ve çocuk kaçırmaya kadar bir dizi geniş acil duruma karşı hazırlıklı olmak durumundadırlar. 1999 Körfez Depremi ve 2003 Bingöl Depremi sonrası, deprem son yıllarda üzerinde yoğunlaşılacak bir diğer acil durum türüdür.

Okullarda meydana gelebilecek pek çok olay vardır. Olması muhtemel olaylara karşı, personelin ve öğrencilerin hareket tarzlarının belirlenmesi yöneticilerin ve acil durum ekiplerinin işlerini kolaylaştıracaktır.

Acil durum protokolleri, acil durum anında yapılması gerekenleri göstermek ve okulların müdahalesini kolaylaştırmak için hazırlanmış rehber niteliğindedir. Acil durum protokolleri, acil durum anında yapılması gerekenlerle ilgili önceden karar vermeyi içerir.

Acil durum yönetimi protokollerinde, okulda meydana gelebilecek acil durumlarla uygun bir şekilde başa çıkmak için yapılması gerekenler vardır.

Acil durumun türüne göre, bazen acil duruma müdahale sadece okula kalabilir, bazen diğer kurumların yardımını gerektirebilir veya pek çok kurumun birlikte müdahalesini gerektirebilir.

Okullarda nispeten daha sık olarak görülebilecek olaylara karşı geliştirilen acil durum yönetimi protokolleri Ek 1'deki örnek planda verilmiştir.

İletişim

Geçerli olan acil durum telefon numaralarıyla kriz durumunun çözülmesinde yardımcı olabilecek her türlü yerel ve ilçe personelinin isim ve adresleri her binada bulunmalıdır. Listede gerektiğinde ulaşmak üzere polis, itfaiye, ambulans, hastane, yerel, ilçe, ve eyalet acil durum yönetim kurumları, belediye, kamu yararına çalışan yerel örgütler, gönüllü hastabakıcılar, psikolojik yardım/intihar hatları ve diğer il/ilçe kuruluşlarının telefon numaraları bulunmalıdır. Ayrıca okul personelinin telefonlar da bu dosyada bulunmalıdır. Listenin her bina için bir kopyası okul müdürlüğüne hazırlanmalı ve sürekli güncellenmelidir. (Minnesota Statutes 2002). Normal telefon hatlarının kesilmesi veya kullanılamaz hale gelmesi durumunda kullanılacak alternatif acil durum iletişim yolları planda yer almalıdır.

Polis, İtfaiye ve Diğer İlgili Kurumların Onayı

Temel bir planın amacı, acil durum yönetimi politikalarının detayını belirlemek, okul örgütünü tanımlamak, ekip arasındaki ilişkileri tanımlamak ve plan için sorumluluklar atamaktır. Plan, bölge acil durum planlarıyla entegre edilmeli ve acil durum kurumların onayını almalıdır. Bu kurumlar arasında, polis birimleri, itfaiye, yerel acil durum kurumları ve ilgili diğer kurumlardır. Planda onay verilen kurumlar belirtilmeli ve eğitim ve tatbikatlara bu kurumlarda dahil edilmelidir.

Egzersiz ve Tatbikat Eğitimi

Egzersiz, tek bir konuyla ilgili yürütülen bir acil durumun provasıdır. Bu provada, gerçek bir acil durum karşısında yapılacaklar test edilir. Okul acil durum planlarında bir egzersiz ve tatbikat eğitimi programı bulunmalı ve bu program uygulanmalıdır.

Egzersiz programının iki ana faydası vardır. Bunlardan ilki, bireysel eğitimidir, kişilerin yapılan uygulamalar sonucunda kendi konularında ve görevlerinde daha iyi olmalarının sağlanmasıdır. İkincisi ise, acil durum yönetim sisteminin geliştirilmesidir. Egzersiz programları sonucunda planların yürütülmesinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve öneriler doğrultusunda yenilenmesi yada geliştirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Piroğlu F. ve P. Özdemir 2001).

Bir egzersizin ya da tatbikatın odak noktası her zaman için, gerçek bir acil durum oluşmadan evvel problemleri belirlemek ve önlem almak olmalıdır. Düzeltici eylemler, egzersiz ve tatbikat tasarımının önemli parçasını oluşturur.

Okulların acil durum hazırlık planları, acil durumlara hazırlığı önemli bir parçası olan eğitim ve tatbikatları da içermelidir. Bütün öğrenciler ve personel sürekli olarak düzenli eğitime tabi tutulmalı ve bu sayede bir felaket meydana geldiğinde hazırlıksız olma olasılığı ortadan kaldırılmalıdır (Wold, 1987).

Okullarda gerçekleştirilecek eğitim programının amacı personelin ve öğrencilerin bir acil durumda uygun biçimde tepki vermesini sağlamaktır. Personelin planı anlamalarını sağlamanın en iyi yollarından birisi onları planın gelişim aşamalarına dahil etmektir. Bu sayede her biri kendi sorumluluklarını anlamının yanı sıra genel müdahale planını da anlayacaktır. Bir felaket anında kritik yerlerde görev alacak personel üyeleri de felaket kurbanı olabilir. Genel olarak planı herkesin anlaması ve bir çok konuda eğitim almaları olası kargaşayı ve kaosu önler (Florida, 2003, 15; Washington, 1998). Personel mutlaka plana aşina olmalı, plandaki sorumluluklarını anlamalı ve bunları yerine getirmede rahat olmalıdır.

Etkili bir acil durum planında herkesin bir rolü olduğunu unutmamalıdır. Güncelliği sağlamak amacıyla eğitim kayıtları saklanmalı ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Acil durum operasyon planının her bölümü düzenli olarak çalıştırmayı gerektirse de, öğrenciler, öğretmenler ve hizmetliler için gerçekleştirilen eğitim başlıca iki gruba ayrılabilir (New Jersey, 1997):

1. Genel bilgiler.

Potansiyel felaketler için;

- Uyarı sinyalleri, acil durum talimatları ve gerekli “acil yaşama teknikleri”
- Tahliye rotaları, toplanma merkezleri/sığınak yerleri
- Bir felaket sonrası kişisel ve grup terapi desteği
- Acil durum planında okul nüfusunu etkileyen değişiklikler

2. Özel Bilgiler

- Öğrencilere, öğretmenlere ve çalışanlara acil durum planındaki görevlerini yerine getirmeleri için verilen belirli görevler ve uygulamaları gereken prosedürler.
- Yerel acil durum planının yürürlüğe konulması/koordinasyonu
- İlk yardım eğitimi.

Alıştırma ve Egzersiz Düzeyleri

Öğrencinizi ve personelinizi olası acil durumlara hazırlamada kullanılabilecek beş farklı egzersiz türü vardır. Bunlar; yönlendirme semineri, tatbikat, masabaşı egzersizi, işlevsel tatbikat ve gerçek boyutta tatbikattır. Amaca göre uygun egzersiz türünü kullanmak planla ve müdahale ile ilgili öğrenilecek ve düzeltilecek dersleri oldukça geliştirecektir (Florida, 2003). Okullara öncelikle alıştırma ve masaüstü egzersizleri yaptırılmaları tavsiye edilir. Daha sonra büyük çapta simülasyonlar ve tatbikatlar gelebilir.

Yönlendirme Semineri (Oryantasyon)

İsminden de anlaşılacağı gibi, yönlendirme bir gözden geçirme ya da tanıtımdır. Genellikle resmi olmayan bir grup tartışması olarak ifade edilebilir ve çok düşük bir gerginliğe sahiptir. Amacı, katılımcıları görevleriyle, planlarla, yöntemlerle ve aletlerle tanıştırmaktır. Aynı zamanda sorumlulukların, eşgüdümün ve atanmayla ilgili soruların çözülmesi amacını da içerisinde barındırır. Yönlendirmenin ders, tartışma, slayt ya da video sunumu, bilgisayar gösterimi, forum ya da misafir öğretmen gibi çok çeşitli biçimleri vardır. Yönlendirmeler, tartışma bilgilerini veren ve tartışmaların yararlı olmasına yardımcı olan bir rehber tarafından yürütülür. Acil durum prosedürlerini ve planlarını tanıtmak için ideal bir yoldur. Bir acil durum planı tamamlandıktan sonra, bütün personel plana alıştırmalı, yönlendirilmelidir (Reaves, 2001, 23).

Tatbikat-Alıştırma

Tatbikatlar muhtemelen okullarda en çok kullanılan egzersiz biçimidir. Tek bir acil durumu çalışmak ve mükemmelleştirmek açısından çok uygundur (Washington, 1998). Alıştırma, normal olarak tek bir durumu ya da tek bir kurumun işlevini test etmek amacıyla düzenlemiş ve yürütücünün kontrolünde gerçekleştirilen bir faaliyettir. Alıştırmalar, aynı zamanda yeni aletlerle eğitimi, yeni kural ve yöntem geliştirmeyi veya mevcut yetenekleri korumayı sağlarlar. Alıştırma, plan içerisinde küçük bir parçaya odaklanır (Piroğlu ve Özdemir 2001).

Masabaşı Egzersizleri

Masabaşı egzersizleri resmi olmayan ve gerilimsiz bir ortamda, basitçe, planların, politikaların ve prosedürlerin nasıl uygulanacağını tartışılmasıdır. Bir acil durum veya felaket anında personel görev ve sorumlulukları hakkındaki soruları cevaplamak için çok iyi bir fırsattır. Aynı zamanda bir felaket sırasında okul personel ve yerel müdahale ekipleri veya ortak yardım anlaşması yapılan birimlerle ortaya çıkabilecek sorunları tartışmak için ideal bir ortamdır (Washington, 1998).

Fonksiyonel Egzersizler

Fonksiyoneller gerçek bir olayın stresini tam çaplı bir alıştırmaların maliyetine yol açmadan simule ederler. Okul içerisindeki çoklu fonksiyonları test etme fırsatı sunarlar (Washington, 1998). İşlevsel tatbikat, tamamen benzetilmiş ve karşılıklı etkileşimli bir egzersizdir. Bu tatbikat, bir yetki bölgesinin acil durum eylem planındaki bir ya da birkaç işlevi, benzetilmiş bir acil durumda müdahale etme becerisi açısından test eder. İşlevsel tatbikat öngörülen gerçekçi bir acil durum benzeşimi doğrultusunda ve belirli bir zaman baskısı altında bu acil duruma karşı eşgüdümlü bir müdahaleyi sahneler. Herhangi bir olası acil durumun oluşmasından önce, esnasında ya da sonrasında tek veya birçok acil durum işlevinin kuralları, yöntemleri, görevleri ve sorumlulukları üzerine odaklanarak bunların sınanmasını sağlar (Piroğlu ve Özdemir 2001).

Gerçek Boyutta Tatbikat

Gerçek boyutta bir tatbikat, gerçek bir afet sırasında oluşabilecek olaylara ve yürütülecek müdahalelere olabildiğince yakındır. Acil durum yönetim sistemlerinin çalışabilirliğini oldukça gergin bir ortamda, gerçek müdahale koşulları altında değerlendirmek amacıyla tasarlanmış bir saha tatbikatıdır. Bunu gerçekçi bir şekilde başarıyla sonuçlandırmak için acil durum personelinin, alet ve gereçleri ve kaynakların tahsisi ve seferberliği gerekmektedir. Alıştırmadan, birçok kuruluşun eylemlerinin eşgüdümünü sağlamak, birçok acil durum işlevini sınamak ve ADYM'ni aktive etmek gibi yönleriyle farklıdır (Washington, 1998; Piroğlu ve Özdemir 2001).

Acil durum eğitimi ve tatbikatları okul acil durum yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Okul acil durum planında eğitim ve tatbikatlar yer almalı. Planların eğitim boyutu ihmal edilmemelidir.

İlgili Araştırmalar

Eğitimde acil durum yönetimi ile doğrudan ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Acil durum yönetimine ilişkin yurt-içinde ve yurt-dışında yapılan araştırmalar ve Türkiye'deki acil durum yönetimine ilişkin model arayışları aşağıda incelenmiştir.

Türkiye'de acil durum yönetimine ilişkin çalışmalara ağırlıklı olarak, yaklaşık 18.000 kişinin yaşamını yitirdiği 1999 yılındaki Körfez ve Düzce depremlerinin ardından başlanmıştır. 1999 yılındaki depremler, etkisi ve toplumda yarattığı travmalar açısından, acil durum yönetimi alanında Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı kabul edilebilir. Benzer durumlar, ABD ve Japonya için de geçerlidir. Bu ülkelerde de acil durum yönetimi sistemlerini yaşadıkları büyük felaketler sonunda yeniden yapılandırmışlar ve bugünkü gelişmiş sistemlerini kurmuşlardır.

Körfez depremi sonrasında acil durum yönetimine ilişkin çalışmalar üniversiteler düzeyine taşınmış ve konu ile ilgili olarak üç üniversitede araştırma merkezleri kurulmuş veya çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Bunlar; Orta Doğu Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (ODTÜ AYM), İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi (İTÜ ADYM),

Boğaziçi Üniversite Afet Yönetim Merkezi (Center of Disaster Management, CENDİM)'dir.

ODTÜ 1997 yılında Afet Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi'ni kurmuş ve konu ile ilgili araştırmalar yürütmektedir. Merkezin amaçları, doğal veya teknolojik afet zararlarının azaltılması için çok disiplinli bir anlayış içinde gerek fiziki ve teknolojik, gerek planlama ve yönetim bilimleri ve gerekse sosyal bilimler boyutlarında ulusal ve uluslararası kuruluşlara danışmanlık hizmetleri ve proje desteği sağlamak, eğitim hizmetleri sunmak, afet yönetimi konusunda araştırma ve geliştirme faaliyeti sürdürmek şeklinde belirtilmektedir (ODTÜ ADY, 2003).

Konuyla ilgili kurulan başka kuruluş ise ise; İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi'dir. ABD Acil Durum Yönetimi Kurumu (FEMA) işbirliği ile yürütülen ACHIEVE (Hazard Impact Reduction Effort Via Education) projesi ile kurulmuştur. Proje, profesyonel acil durum yönetimi uzmanlarının yetiştirilmesi için bir eğitim modelinin geliştirilmesi, toplumun bütün kesimlerinin afetlere hazırlıklı olmalarını ve acil durum planının önemini anlaşılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. İTÜ ADYM, acil durum yönetimi alanıyla ilgili pek çok kitap yayınlamış, eğitimler düzenlemiş, seminer ve kongre gerçekleştirmiştir.

Boğaziçi Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi (CENDİM), eğitim, inceleme ve araştırma yapan bir başka merkezdir.

Körfez Depremi sonrasında yapılan ve incelenmesi gereken çalışmalardan biri İçişleri Bakanlığı Strateji Daire Başkanlığının ve İTÜ Afet Yönetim Merkezinin birlikte gerçekleştirdiği Türkiye Acil Durum Yönetimi Modeli çalışmasıdır (Şener ve Tezer, 2002). Çalışmada, acil durum yönetimi ile ilgilenecek kurumun başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık düzeyinde örgütlenmesi önerilmiştir.

Modelde, yerel yönetim düzeyinde örgütlenme öngörülmüş ve burada gönüllü örgütlerin eşgüdümünü sağlayan en az bir birimin bulundurulmasıyla eğitim, standartların tespiti, alt yapı ve eşgüdüm konularında mevcut durumda yaşanan problemlerin giderilmesi düşünülmüştür.

İTÜ AYM'nce önerilen modele göre, varolan yapı ve yerine önerilenler çizelge 4'de özetlenmiştir.

İTÜ AYM tarafından önerilen modelde, farklı yönetsel düzeylerde ve bakanlıklar arasında eşgüdümün sağlanmasında, hiyerarşik yapıya ters düşmeden kararların en küçük yerleşim birimlerine kadar indirgenebilmesine olanak sağlamıştır. Operasyonel faaliyetlerin yürütülmesi il bazında Valiliklerin yetki ve sorumluluğu kapsamında olması öngörülmüştür.

Çizelge 4. İTÜ AYM Türkiye Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisi

Varolan Yapı	Önerilen Yapı
Çok kurumlu koordinasyon	Başbakanlığa bağlı Acil Durum Yönetimi ve Afet İşleri Müsteşarlığı
Meteorolojik tahmin ve erken uyarı sistemleri	Sismoloji ve Hava Tahmin Müdürlüğü
Yerel Yönetimlere bağlı İtfaiye Örgütü	"İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü"ne bağlı İtfaiye Örgütü
İçişleri Bakanlığına bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Taşra teşkilatı	İçişleri Bakanlığına ya da kurulması önerilen Acil Durum Yönetimi ve Afet İşleri Müsteşarlığı bağlı, Sivil Korunma Genel Müdürlüğü" Taşra teşkilatı korunmaktadır.
Sivil Korunma Genel Müdürlüğü ile İtfaiye ve Arama Kurtarma Teşkilatı	"Acil Durum Yönetimi ve Operasyonları Genel Müdürlüğü" adı altında İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer alması da olasıdır.
Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü	Müsteşarlık bünyesinde "Afet İşleri ve Yerel Yönetim Genel Müdürlüğü"
Yerel Düzeyde; varolan kurumların il müdürlükleri	Yerel yönetim düzeyinde afet işlerinin birer genel müdürlük düzeyinde teşkilatlanması
Valilik Sivil Savunma, Belediye ve ilgili diğer kurumlarla gönüllü kuruluşların işbirliği	Kurulması önerilen yerel yönetim genel müdürlüğü bünyesinde gönüllü örgütlerin eşgüdümünü sağlayan en az bir daire başkanlığı

Modelde, ülke, il ve ilçe düzeylerinin her birinde eşgüdüm gözetilerek planlama-karar alma süreci siyasi merci ve bilimsel kurumlar tarafından; operasyon ise eşgüdüm ve hiyerarşi zinciri kırılmadan itfaiye-sivil savunma-sağlık-askeri kurumlar ve emniyet kuvvetleri tarafından gerçekleştirilmekte, operasyon komuta sisteminin yürütücülüğü ise mülki yöneticilerce sağlanması öngörülmektedir.

11-14 Kasım 2002 (Başbakanlık,2003) tarihlerinde Ankara'da düzenlenen "Uluslararası Acil Durum Yönetimi Sempozyumu" sonuç raporunda da Türkiye'de etkin bir acil durum yönetimi stratejisinin

oluşturulabilmesi için gerekli olduğu düşünölenler ve sistemin iyileştirilmesi için yapılması gerekenler sıralanmıştır. Öncelikle yürürlükteki sistemin dünyadaki başarılı ölkeler uygulamaları ışığında kapsamlı biçimde irdelenmesi ve Türkiye'ye uygun acil durum yönetimi modellerinin ortaya konması gerekliliği vurgulanmıştır.

Sempozyum sonunda, Türkiye'de üst düzeyde bir afet eşgüdüm yönetimi biriminin oluşturulması yönünde görüş oluşmuştur. Temel görevi acil durum yönetimi olan kurumun, Başbakanlığa doğrudan bağlı bir müsteşarlık seviyesinde olmasının çalışmalarını etkin kılacağı görüşüne varılmıştır. Bu kuruluşun, acil durum sırasında ilgili kurumlar arasında eşgüdümü sağlayan, afete hazırlık evrelerinde ise ilgili merkezi ve yerel kuruluşlara yol gösteren, bilgi üreten, bilgi aktaran ve eğitim konularında teknik ve mali destek sağlayan bir rol üstlenmesi önerilmiştir.

İçişleri Bakanlığı merkez valileri tarafından yapılan Afet Yönetimin Yeniden Yapılandırılması ve Kriz Yönetimi (Mart 2002) adlı araştırmada, afet (kriz) yönetimine ilişkin bir model sunulmuştur. Araştırmada, ölkedeki afet yönetimi sorumluluğunu yüklenecek bir kurum olarak Başbakanlığa bağlı "Türkiye Afet Yönetimi Kurumu" adında yeni bir kurum oluşturulması önerilmiştir. Önerilen kurumun, acil durum yönetiminde ölkedeki tek yetkili kurum olması, kamu, özel ve sivil toplum kurum ve kuruluşları arasında işbirliği ve eşgüdümü sağlaması öngörülmüştür. Kurumun taşra yapısının ilin valisine bağlı bir kuruluş olarak örgütlenmesi önerilmiştir (Şener ve Tezer).

İstanbul Deprem Master Planı (2001), acil durum yönetimi alanında Türkiye'deki mevcut uygulamalara dikkat çekilmiş ve aksayan yönleri gidermek amacıyla, kısa ve uzun vadede uygulanmak üzere iki farklı öneri geliştirilmiştir.

Uzun vadede yapılması gerekenlerle ilgili önerilerde, afet yönetimiyle ilgili olan çok sayıdaki bakanlığın ve kurulun sayısında azalmaya gidilmesi ve yönetimin tek elde toplanarak eşgüdümün daha etkin olarak sağlanması düşünülmüştür. Buna uygun olarak, afetlerin kaynağına bakılmaksızın, acil durum yönetiminin aynı çatı altında toplanması da önerilmektedir. Kısa

vadede ise merkezi, il ve mahalle düzeylerinde yeni yapılanmalar öngörülmektedir.

Planda, merkezi düzeyde, Başbakanlığa bağlı afetlerden sorumlu bir müsteşar, Merkez Afet Hazırlık ve Müdahale Konseyi ve afet sonrasında kriz komuta merkezi olarak kurulmak üzere Afet Üst Kontrol Merkezi sorumlu merciler olarak belirlenmiştir. Bu merci ve kurulların, afetle ilgili ulusal politikaları saptamak, makro planları oluşturmak, afet öncesi ve sonrası ile ilgili eşgüdümü sağlamakla yükümlü olmaları önerilmiştir. İl düzeyinde ise, afetle ilgili koordinasyonundan sorumlu olmak üzere İl Afet Hazırlık ve Müdahale Konseyi ve karar verme mercii olarak İl Üst Kurulu önerilmiştir. Modelde mahalli düzeyde ve Mahalle Afet Gönüllüleri ve Mahalle Afet Kurulu gibi çeşitli birimlerin hayata geçirilmesi önerilmektedir.

16-17 Ocak 2003 tarihlerinde İstanbul'da, İTÜ Rektörlüğü, İTÜ AYM ve FEMA'nın işbirliğiyle gerçekleştirilen "Kocaeli'99 Acil Durum Yönetimi Konferansı", sonuç bildirisinde Türkiye acil durum yönetimi modelinin işleyişine ilişkin olarak ülke genelinde ve her seviyede olay komuta sisteminin yaygınlaştırılarak afet öncesi, sırası ve sonrasında kullanılması önerilmiştir (Kadioğlu, 2003).

Japon Hükümeti ile ortak olarak yürütülen, İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahili Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması Sonuç Raporunda da, merkez ve yerel yönetimler arasındaki bağlantının açıkça ortaya konduğu ve yetkilerin tabandan-tavana sistemi ile dağıtıldığı bir yapı önerilmektedir. Raporda her kurumun ana plana bağlı olarak kendi planını hazırlaması da diğer bir öneridir.

Genel olarak acil durum yönetimi ile ilgili çalışmalar yukarıda verilmiştir. Ancak, eğitimde acil durum yönetimi ile ilgili doğrudan bir çalışmaya rastlanamamıştır. 1999 Körfez Depremi sonrasında, ağırlıklı olarak deprem felaketini odağına alan ve depreme hazırlanmayı hedefleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Depreme nasıl davranılması gerektiği ile ilgili olarak çok sayıda broşür ve afiş hazırlanmıştır. Okullarda deprem anında, sırasında ve sonrasında nasıl davranılması gerektiğini gösteren afişler asılmıştır.

1999 Körfez Depreminin hemen sonrasında, UNICEF bölgede uygulanmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'yla (MEB) birlikte bir Psikososyal Okul Projesini geliştirmiştir. Her ilde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde ve okullarda görevli rehber öğretmenlerden oluşan bir proje ekibi, Ulusal Uzman Grubu, il Milli Eğitim Müdürlüklerinin ve uluslararası ortaklarının desteğiyle uygulamaları yürütmüşlerdir. Sekiz oturumluk psikoeğitim çocuklara, velilere ve öğretmenlere deprem gibi travmatik yaşantılarla başa çıkabilmek için gerekli temel psikolojik bilgileri sağlamıştır. Bu çalışmalar örnek alınarak, öğrencilerin karşılaşılabilecekleri travmatik/zorlu olaylara destek sağlamak amacıyla, MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 'Psikososyal Müdahale Birimi' oluşturulmuştur.

Bu birimle, tüm doğal afetler, yangın, istismar, intihar, ihmal, şiddet gibi yaşamın travmatik / zorlu olaylarına psikososyal destek sağlamak, bu olaylar karşısında merkezi ve yerel düzeyde kapasiteyi güçlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmalarda bu alanda hizmet veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlanarak, eğitim sistemine uygun planlamaların ve okul eylem planlarının geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Okullardaki acil durum çalışmaları, uzun yıllar yangın tatbikatlarından öteye geçememişken 1999 Körfez Depremi sonrasında buna deprem tatbikatları da eklenmiştir. Son yıllarda, acil durum yönetimi alanındaki sivil toplum kuruluşları, eğitim dernekleri ve basın yayın organlarının desteğiyle, yine deprem ağırlıklı olmak üzere okullarda acil durum yönetim çalışmalarına rastlanmaya başlanmıştır.

Bunlardan biri, depremle ilgili projeler yürüten MAY Derneği, afet hazırlıkları konusunda yetersiz bulunduğu okullar için OKAP (Okulları Afete Hazırlama Projesi) adında bir çalışma başlatmıştır. Ekonomik nedenlerle yaygınlaşamayan bu proje, dikkatleri okul acil durum yönetimine çekmesi açısından önemlidir. İstanbul Göktürk İlköğretim Okulu'nda yürütülmeye başlayan OKAP'ta öncelikle okul binasındaki eksikler saptanmış ve bu eksikleri giderecek yöntemler önerilmiştir. Bu arada okul personeli deprem anında ve deprem sonrası nasıl davranacakları konusunda ayrıntılı bir eğitimden geçirilmiştir. Afetin ardından gerekli olacak malzemenin saklandığı

bir acil ihtiyaç konteyniri hazırlanması projenin bir başka amacıdır. Daha sonra, okulun bütün mekanlarının afete hazırlık açısından yeniden düzenlenmesi, tehlike yaratacak eşyalar duvara sabitlenmesi ve camların kırılmaması için de pencerelere filmli camlar takılması projenin amaçları arasındadır (Milliyet, 24 Temmuz 2002).

Okulları hedefleyen bir diğer çalışma da Yöret Vakfı (2001) tarafından “Acil Durum Psikolojik Destek Projesi” adıyla başlatılmıştır. Projenin ilk aşamasında, pilot bölge olarak seçilen İstanbul'daki ilk ve orta dereceli okulların kriz durumlarına hazırlıklı olmasını sağlayabilmek için çalışmalar yürütülmektedir. Projede okulların, kriz durumlarına hazırlıklı olmalarını sağlamak, kriz sırasında ve sonrasında etkin müdahale çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Okul müdürleri, öğretmenler ve müfettişler, Amerikalı ve İsraili uzmanlar tarafından konuyla ilgili olarak bilgilendirilmiştir. Ayrıca, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak, Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) görevli 50 kişilik gruba “Kriz Müdahale” eğitimi verilmiş ve İstanbul ili için 50 kişilik “acil psikolojik destek ekibi” oluşturulmuştur.

Bingöl Depreminde Yatılı İlköğretim Bölge okulunun çökmesi ve çok sayıda öğrencinin ölmesi, dikkatleri okul binalarına çekmiş ve okul binalarının sağlamlığı tartışma konusu olmuştur. Bu ortamda, Hürriyet Gazetesi tarafından başlatılan “Okullarımız Yıkılmasın Kampanyası”nın ilk hedefi, 1.derece deprem kuşağında bulunan 30 ilimizdeki 190 Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu'nun depreme dayanıklı olup olmadıklarını bilimsel yöntemlerle belirlemek ve bu konudaki raporu iyileştirme projeleriyle birlikte yine Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmaktır. Bu kampanya çerçevesinde hedeflenen çalışmalar yapılmış, projeler Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulmuştur (www.hurriyet.com.tr).

Hazırlanan bir diğer projede, MEB ile Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, olası depremlerde can ve mal kaybını en aza indirebilmek amacıyla ilköğretim öğrencilerine yönelik “Temel Afet Bilinci Eğitimi Projesi”dir. (29 Mayıs 2004—NTVMSNBC Haber Portalı)

Proje çerçevesinde, 1 ve 2. derece deprem riski taşıyan 50 ilde, 2 yıllık dönemde 5 milyon ilköğretim öğrencisine ulaşılması hedeflenmektedir.

Projenin ilk etabında 50 ilden 5'er gönüllü öğretmen belirlenecek. Bu 250 ilköğretim öğretmeni, uzaktan eğitim yoluyla "temel afet bilinci" konusunda eğitilecek. Aralarından seçilen 100 öğretmen de Rasathane'de lider eğitim programına tabi tutulacak. Bir yıl sürecek bu sürecin ardından ikinci yıl, 100 lider öğretmen, 50 ilde 25 bin temel afet bilinci eğitmeni yetiştirecek. Bu eğitmenler de 200 bin öğretmen, 5 milyon öğrenci ve 100 bin veliye yönelik eğitime başlayacak.

Eğitimde, öğrencilerin yaş grupları gözetilecek. Öncelikle bütün yaş grupları için temel afet bilinci el kitabı hazırlanacak. Ardından 7-11 ve 12-15 yaş grupları için ayrı temel afet bilinci alıştırmaya kitapları kaleme alınacak. Öğretmenlere yönelik de uygulama rehberleri hazırlanacak. Bu dokümanlar, ileride okulların müfredat programlarına dahil edilebilecek. Ayrıca temel afet bilinci eğitimine, Bakanlık müfredatı çerçevesinde devamlılık sağlanması için de çalışma yürütülecek.

Konuyla ilgili olarak yurt dışında yapılan ve ulaşılabilen çalışmalar ise aşağıda sıralanmıştır.

Warlick (1994) araştırmasında, Teksas devlet okullarının acil durumlara hazırlığını değerlendirmektedir. "Teksas'daki okulların bütün tehlikelere zamanında ve etkili bir müdahale sunabilen çalışır durumda, ayrıntılı acil durum hazırlık planları var mıdır?", sorusuna yanıt aranan araştırmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmada, Teksas'daki okulların % 85'inin yazılı bir acil durum planı olduğunu; % 66'sının acil durumlardaki hareket tarzından sorumlu bir okul görevlisi olduğunu; sadece % 56'sının planlarını ilgili diğer kamu kurumlarıyla koordine ettiklerini; acil durum tatbikatları ve eğitiminin kamu okullarının %39'unda yapıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Okul görevlileri acil durum hazırlık planlarını önemli bir öncelik olarak görmelerine rağmen, ankete katılanların sadece % 20'si okullarını acil durum koşullarına hazırlıklı olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

ABD'deki okul bölgelerinin acil durum planlamasında ve meydana gelen doğal felaketlerde farklılıklar vardır. Bazı okullar, yaklaşımakta olan bir felaket için planlar yaparken, diğerleri bir felaket öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacak çalışmalarını planlamaktadırlar. Kaliforniya okul bölgeleri yerel kurumlarla birlikte, ayrıntılı acil durum planları geliştirmişlerdir. Diğer okul bölgelerinde acil durum hazırlığı çalışmalarını yangın tatbikatlarından öteye geçememiş ve planlar ağırlıklı olarak yerel kurumların yardımlarına dayanmaktadırlar. Araştırmanın bulguları, doğal felaketin bölgenin felaket planlaması ve hazırlığını etkilediğini belirten Fullan'ın Değişim Modelini desteklemektedir (Wilkins, 1994).

Araştırmada, tehlike eğitimi alan öğrencilerin daha gerçekçi risk algılamaları sahip oldukları, tehlike hazırlığının ve hafifletme stratejilerinin daha çok farkında oldukları, olumsuz duyguların azaldığı, anne-baba ve öğretmenleriyle tehlikeye hazırlığa ilişkin iletişimin arttığı bulgularına ulaşılmıştır. (Ronan vd., 2001).

Smith vd. (2001), tarafından gerçekleştirilen araştırmada amaç, ABD'nin Georgia, Kuzey Carolina ve Tennessee eyaletlerindeki devlet okullarındaki kriz yönetimi ve acil durum planlama durumlarını değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Araştırmada, okulların % 95'inde bölge planları ile bütünleştirilmiş bir kriz yönetim planı olduğu, % 77'sin de ise olay müdahale ekiplerinin olduğunu bildirilmiştir. Okulların % 88'i bir kriz anında yönetim sorumluluğunun okul müdürüne ait olduğunu, % 47'si ise geçen sene içerisinde bölge çapında bir tam günlük eğitim çalışması yapıldığını, % 26'sı ise bölgelerinin bir tam günlük eğitim çalışması yapıldığını belirtmiştir.

Kostinsky, Bixler, Kettl (2001) araştırmalarında, Columbine Lisesi katliamı sonrası meydana gelen okul içi şiddet tehditlerinin taklit nedeniyle gerçekleştirildiğini kanıtlamayı amaçlamışlardır. Yapılan araştırmada, Pennsylvania bölgesinde, Columbine katliamının ardından geçen 50 gün boyunca 354 okulda şiddete dayalı bir olay rapor edildiği bulunmuştur. Ayrıca okul yöneticileri, 1999 öncesi yıllık 1 veya 2 tehdit sayısının arttığını, tehditlerin % 56'sının olaydan sonraki 10 günlük zaman zarfı içerisinde gerçekleştiği belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmanın temel amaçlarından biri olarak, eğitimde acil durum yönetimi modeli ilgili literatüre göre geliştirilmiştir. Bu yönüyle araştırma belgelere dayalı analitik bir çalışmadır. Araştırmada geliştirilen Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modelinin, ilgililerin görüşlerine göre pratikteki uygulanabilirlik derecesinin saptanması, diğer bir temel amaçtır. Bu boyutu ile de araştırma, ampirik bir nitelik taşımaktadır. Bu durumda, araştırmada analitik ve ampirik desenler birlikte uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın ikinci alt amacını gerçekleştirmek için, birinci alt amaçla elde edilen bilgilere göre geliştirilen Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modelinin pratiğe uygunluğu; Milli Eğitim Bakanlığı yöneticileri, il eğitim yöneticileri, okul yöneticileri, öğretmenler, üniversitelerde eğitim yönetimi ve afet yönetimi alanında çalışan akademisyenler ile illerdeki sivil savunma görevlilerinin görüşlerine göre saptanmıştır.

Araştırmanın evrenini Burdur ve Yalova ilindeki öğretmenler, okul ve kurum yöneticileri, il-ilçe eğitim yöneticileri, sivil savunma görevlileri, MEB merkez örgütü yöneticileri (şube müdürü, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdür), MEB Sivil Savunma Sekreterliği yönetici ve görevlileri, üniversitelerde eğitim yönetimi ve afet yönetimi (İTÜ Afet Yönetim Merkezi-ODTÜ Afet Yönetim ve Uygulama Merkezi yönetici ve eğitmenleri)

alanında çalışan akademisyenler oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğü nedeniyle, araştırmada örneklem alma yoluna gidilmiştir.

Öğretmen ve yöneticiler, yakın zamanda bir afet yaşamış olan Yalova ili ile yakın zamanda bir afet yaşamamış olan Burdur illerinden, random yoluyla seçilmiştir. Burdur ilinde 2758 ve Yalova ilinde 1.645 öğretmen ve yöneticinin görev yaptığı belirlenmiştir.

Araştırmanın kapsamındaki Burdur ve Yalova illerinden, seçilen 924 öğretmen, 105 okul ve kurum yöneticisi (Çizelge 5), Türkiye genelinden seçilen 70 eğitim yönetimi akademisyeni, 27 afet yönetimi alanında çalışan akademisyen ve seçilen illerde ve bakanlık merkez örgütünde görev yapan 25 sivil savunma görevlisi ve MEB merkez örgütü ana hizmet birimlerinden 247 olmak üzere 1413 kişiye araştırma kapsamında ulaşılmaya çalışılmıştır.

Örneklem seçiminde; Bakanlık çalışanlarının tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Eğitim yönetimi ve afet yönetimi alanındaki akademisyenler, üniversitelerin WEB sitelerindeki bilgilere göre seçilmiş ve tamamına ulaşılmaması hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan illerdeki il-ilçe eğitim yöneticilerinden (MEM, Milli Eğitim Müdür Yrd., Şube Müd.) illerdeki 40 yöneticinin tamamına ulaşılmaması planlanmış ve bunlardan 32'sine ulaşılmıştır.

İllerin seçiminde, il büyüklüklerinin ve ildeki öğrenci-öğretmen sayılarının birbirine yakın olması araştırma kapsamına alınmalarında etkili olmuştur. İllerdeki okulların seçiminde, merkez ilçedeki okullar sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre (üst-orta-alt) 3 gruba ayrılmıştır. Gruplardaki öğretmen sayılarının eşitlenmesi amacıyla, öğretmen sayısı az olan küçük okullar daha fazla sayıda örnekleme yer almıştır. İlçelerin seçiminde, ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak üç farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip ilçeden ilçelerin düzeyleriyle aynı özelliği gösteren okullar örnekleme alınmıştır.

Çizelge 5'de, anketin planlandığı ve uygulandığı il, okul ve kurumların görevlere göre dağılımları verilmiştir.

**Çizelge 5. Anketin Uygulanmasının Planlandığı ve Uygulandığı İl,
Okul ve Kurumların Görevlere Göre Sayıları**

OKUL ADI	Ulaşıması Planlanan Yönetici Sayısı	Anket Dolduran Yönetici Sayısı	Ulaşıması Planlanan Öğretmen Sayısı	Anket Dolduran Öğretmen Sayısı	Tplm
İL: BURDUR					
Velicangil İlköğretim Okulu	1	1	25	20	21
Vali Süleyman Oğuz İlköğretim Okulu	2	2	10	8	10
USO Lisesi	2	2	16	13	15
TYSD İlköğretim Okulu	2	2	12	10	12
Turan İlköğretim Okulu	2	2	9	7	9
Tefenni Namık Kemal İÖÖ.	2	2	9	7	9
Tefenni İ. Kafesoğlu Lisesi	2	2	15	11	13
Tefenni Atatürk İÖÖ.	2	2	28	23	25
Suna Uzal İlköğretim Okulu	2	2	26	21	23
Mehmetçik İlköğretim Okulu	2	2	11	9	11
Mehmet Yıldızlı İlköğretim Okulu	2	2	24	19	21
M. Akif İlköğretim Okulu	2	2	20	16	18
Kemer Lisesi	1	1	3	2	3
Kemer İlköğretim Okulu	2	1	17	14	15
Karamanlı N. Güvener İÖÖ.	2	2	19	15	17
Karamanlı Lisesi	2	1	9	6	7
Karamanlı Devrim İÖÖ.	2	2	6	4	6
Karamanlı Atatürk İÖÖ.	2	2	7	7	9
İstiklal İlköğretim Okulu	1	1	18	16	17
Hüsnü Bayar İlköğretim Okulu	2	2	15	12	14
Gazi İlköğretim Okulu	2	2	26	21	23
Çavdır Lisesi	2	2	11	10	12
Çavdır İlköğretim Okulu	2	1	22	18	19
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	2	2	20	17	19
Bucak Cumhuriyet İÖÖ.	3	2	43	33	35
Bucak Atatürk İÖÖ.	3	3	34	27	30
Bahçelievler İlköğretim Okulu	2	2	34	27	29
Burdur Anadolu Meslek ve M. L.	3	3	40	34	37
Burdur Anadolu Lisesi	3	3	30	26	29
Burdur Merkez İÖÖ. (Sadece Yöneticilerine Ulaşılan)	18	18			18
İl Toplamı	77	73	559	453	526

Çizelge 5'in Devamı.

OKUL ADI	Ulaşıması Planlanan Yönetici Sayısı	Anket Dolduran Yönetici Sayısı	Ulaşıması Planlanan Öğretmen Sayısı	Anket Dolduran Öğretmen Sayısı	Toplam
İL: YALOVA					
75.Yıl Ziya Gökalp İÖÖ.	2	2	30	25	27
75.Yıl Mehmet Akif Ersoy İÖÖ.	2	2	41	32	34
Merkez Cumhuriyet İÖÖ.	2	2	26	22	24
Saffet Çam İlköğretim Okulu	2	2	45	37	39
Zübeyde Hanım İÖÖ.Okulu	2	2	35	29	31
Şaban Temuge İlköğretim Okulu	2	2	27	22	24
Anadolu Lisesi	3	3	40	34	37
Yalova Anadolu Meslek ve M.L.	3	2	29	25	27
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	3	3	16	14	17
Altınova Hürriyet İÖÖ.	2	2	24	20	22
Termal Yeni Yaşam PİÖ.	3	3	20	18	21
Çiftlikköy G. Abdurrahman İÖÖ.	2	2	32	25	27
İl Toplamı	28	27	365	303	330
OKULLARDA ULAŞILAN TOPLAM	105	100	924	756	856

Buna göre; araştırma kapsamında Burdur ve Yalova illerinde 100 okul yöneticisi ve 756 öğretmene ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan Milli Eğitim Bakanlığı ana hizmet birimlerinde görev yapan şube müdürü ve üstü yöneticilerden 247 üst düzey yöneticinin tamamına anket verilmiş ve bunlardan 140'ı geriye dönmüştür.

Araştırmada ulaşılması planlanan bir başka grup il sivil savunma yöneticileri ve görevlileri ile Milli Eğitim Bakanlığı Sivil Savunma Sekreterliği'ndeki sivil savunma uzman, yönetici ve görevlileridir. Bu gruptakilerin illerdeki ve bakanlıktaki sayıları az olduğundan örneklem alınmamış, tamamına ulaşılmıştır. MEB'nda 1'i yönetici olmak üzere 8 kişi, Burdur ilinde 2'si yönetici olmak üzere 10 kişi ve Yalova ilinde 2'si yönetici olmak üzere 7 kişiye ulaşılmıştır. Bu grupta ulaşılması planlanan 25 kişinin tamamına ulaşılmıştır.

Üniversitelerdeki Eğitim Yönetimi alanındaki akademisyenler ile Afet yönetimi alanındaki akademisyenler, araştırmada ulaşılması planlanan bir başka gruptur. Üniversitelerin eğitim yönetimi ve afet yönetimi alanındaki

akademisyenler üniversitelerin WEB sitelerindeki akademik bilgilerden yararlanılarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde, Eğitim Yönetimi alanında 70 akademisyen olduğu belirlenmiş ve bunların tamamına anket gönderilmiştir. Ulaşılması planlanan 70 akademisyenden 55'ine ulaşılmıştır. Bunlardan, 10'u Prof. Dr., 2'si Doç.Dr. ve 43'ü Yrd.Doç.Dr. unvanına sahiptir. Afet Yönetimi alanından ulaşılması planlanan 27 akademisyenden 18'ine ulaşılabilmiştir. Bunların da 8'i Prof.Dr., 5'i Doç.Dr. ve 5'i Yrd.Doç.Dr. unvanlıdır. Akademisyen sayısının az olması nedeniyle iki grup akademisyenler grubu adı ile birleştirilmiştir.

Sonuç olarak; araştırmada gönderilen 1350 anketten 1125'i geri dönmüştür. Anketlerin toplamda dönüş oranı % 83'dür.

Araştırmaya Katılanların Görevleri

Araştırmaya katılanların görevlerine göre dağılımları Çizelge 6'da verilmiştir.

Araştırmaya katılanların görev durumlarına göre dağılımı incelendiğinde, 1125 kişiden % 67,20'sinin öğretmen, % 8,80'nin okul yöneticisi, % 2,84'nün il/ilçe eğitim yöneticisi, % 2,23' ünün il sivil savunma yöneticisi/uzmanı, % 4,89'nun eğitim yönetimi alanında akademisyen, % 1,60'nın afet yönetimi alanında akademisyen oldukları görülmektedir.

Çizelge 6. Araştırmaya Katılanların Görevlerine Göre Dağılımları

Görev	N	%
Öğretmen	756	67,20
Okul Yöneticisi	99	8,80
İl/İlçe Eğitim Yöneticisi	32	2,84
İl Sivil Savunma Yöneticisi/Uzmanı	25	2,23
MEB Merkez Örgütü Yöneticisi	140	12,44
Eğitim Yönetimi Alanında Akademisyen	55	4,89
Afet Yönetimi Alanında Akademisyen	18	1,60
Toplam	1125	100,00

Araştırmaya Katılanların Görev Yerlerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılanların görev yeri değişkenine göre dağılımları Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7. Araştırmaya Katılanların Görev Yerlerine Göre Dağılımları

GÖREV / (YER) İL	Burdur	Yalova	MEB	Ünv.	Toplam	%
Öğretmen	453	303	---	---	756	67,20
Okul / İl / İlçe Eğitim Yöneticisi	96	35	---	---	131	11,64
Sivil Savunma Yöneticisi Görevlisi	10	7	8	---	25	2,23
Bakanlık Yöneticisi (Şube Müdürü Üstü)	---	---	140	---	140	12,44
Eğitim Yönetimi Alanında Akademisyen	---	---	---	55	55	4,89
Afet Yönetimi Alanında Akademisyen	---	---	---	18	18	1,60
Toplam	559	345	148	73	1125	100,00
%	49,68	30,67	13,16	6,49	100,00	100,00

Araştırmaya katılanların % 49,68’i Burdur ilinden, % 30,67’si Yalova ilinden, %13,16’sı MEB ana hizmet birimlerinden, % 4,89’u Üniversitelerin eğitim yönetimi alanında çalışan akademisyenlerden ve % 1,60’ı Üniversitelerde Afet Yönetimi alanında çalışan akademisyenlerden oluştuğu görülmektedir.

Araştırmaya Katılanların Unvanlarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılanların unvanlarına göre dağılımları Çizelge 8,’de verilmiştir.

Çizelge 8. Araştırmaya Katılanların Unvanlarına Göre Dağılımları

Unvan	N	%
Öğretmen	756	67,20
Okul Müdürü	45	4,00
Okul Müdür Yardımcısı	55	4,89
İl/İlçe Şube Müdürü	19	1,69
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı	13	1,16
Sivil Savunma Uzmanı ve Görevlisi	21	1,86
Sivil Savunma Yöneticisi	4	0,36
Yardımcı Doçent	47	4,18
Doçent	7	0,62
Profesör	18	1,60
MEB Şube Müdürü	117	10,40
MEB Daire Başkanı	18	1,60
MEB Genel Müdür Yardımcısı	5	0,44
Toplam	1125	100,00

Araştırmaya katılanların % 67,20'si öğretmen, % 4,00'ü okul müdürü, % 4,89'u okul müdür yardımcısı, % 1,69'u il ya da ilçe milli eğitim şube müdürü, % 1,16'sı il milli eğitim müdür yardımcısı, % 1,86'sı sivil savunma uzmanı ve görevlisi, % 0,36 sivil savunma yöneticisi, % 4,18'i yardımcı doçent, % 0,62'si doçent, % 1,60'ı profesör, % 10,40'ı MEB şube müdürü, % 1,60'ı MEB daire başkanı ve % 0,44'ü MEB genel müdür yardımcısıdır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Anketi, Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik eğitimde acil durum yönetimi modelinin uygunluğuna ilişkin görüşler belirlemek üzere geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde aşağıdaki basamaklar izlenmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine uygun olarak öncelikle Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli oluşturulmuştur. Bu amaçla, acil durum çalışmalarının oldukça gelişmiş olduğu ABD, Kanada, Japonya ve AB ülkeleri modelleri incelenmiş, Türkiye'deki modellerle karşılaştırılması yapılmıştır. Karşılaştırma sırasında, Türkiye'de konuya dahil pek çok kurum, kurumlararası görev binişiklikleri ve kurumların eşgüdümüne ilişkin sorunların olduğu görülmüştür. Merkezi örgütteki sorunlar; illerde konu ile ilgili sorumlu birimlerin olmayışı, eğitimle ilgili önerilecek modelin işlevsiz kalabileceği endişesini doğurmuştur. Eğitimde acil durum yönetimi modelinin sağlıklı bir yapılanmasının ancak genel modelin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasıyla olabileceği düşünülmüş ve eğitim için önerilecek bir modelin Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik olarak önerilmesine karar verilmiştir. Bu amaçla konu ile ilgili literatür incelenmiş ve ülke geneli için bir merkezi yapı ile illerde valilerin sorumluluğunda il ve ilçe acil durum birimlerine ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Önerilen bu yapı ile bütünleşik, çalışmanın asıl konusunu oluşturan eğitimde acil durum yönetimi modeli bu yapıya dayalı olarak geliştirilmiştir.

Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik eğitimde acil durum yönetimi modelinin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla geliştirilen model ankete dönüştürülmüş ve 77 maddelik, üç boyutlu bir ölçek elde edilmiştir.

Anket geliştirilmesinin ilk aşamasında, anket taslağı ile araştırmanın amacı ve geliştirilen modelin ana hatlarının gösterildiği bilgi notu, uzman

görüşü toplamak amacıyla eğitim yönetimi ve eğitim bilimleri alanındaki uzmanların* görüşüne sunulmuştur.

Alınan görüşler doğrultusunda anket maddeleri üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış, bazı maddeler anketten çıkarılmıştır. Ayrıca, anketi yanıtlayanların konuya yabancı olabilecekleri ile ilgili olarak yapılan eleştirilere bir çözüm olarak anketle birlikte modeli açıklayan bir bilgi notu hazırlanmıştır. Anketle birlikte bu bilgi notunun tüm katılımcılara ulaştırılması ve araştırmacının uygulamanın yapılacağı okul ve kurumlara bizzat giderek konu ile ilgili açıklama yapması ve gelebilecek soruları yanıtlaması, yine aynı amaçla düşünülmüş bir önlemdir.

Uzman görüşü alma aşaması sonrasında anket taslak formu 72 maddeye indirgenerek ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Taslak form iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise üç boyut olarak (Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü, Taşra Örgütü, Okul Acil Durum Yönetimi) eğitimde acil durum yönetimini modeline ilişkin maddelere/ifadelere yer verilmiştir. Türkiye acil durum yönetimi ile bütünlük eğitimde acil durum yönetimi modelinin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlemek için Likert tipi beşli bir derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte ifadeler Katılma Derecesi; Hiç Katılmıyorum, Az Katılıyorum, Orta Derecede Katılıyorum, Çok Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum olarak belirlenmiştir.

Anketin, içerik ve biçim açısından gerekli düzeltmeleri yapıldıktan sonra ön uygulama için Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Ön uygulama Isparta Gülkent Lisesi, Nazmiye Demirel İÖÖ, Bahçelievler İÖÖ'da

*** Anket uygulaması için görüşlerinden yararlanan uzmanlar:**

Ankara Üniversitesi'nden; Prof. Dr. Ali Balcı (tez danışmanı), Prof. Dr. İnyet Pehlivan Aydın (tez izleme komitesi üyesi), Prof. Dr. Işıl Ünal, Prof. Dr. Kasım Karakütük, Prof. Dr. Nilgün Köklü, Prof. Dr. Nejla Tural, Prof. Dr. Nizamettin Koç, Prof. Dr. Selahattin Öğülmüş, Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin Aksoy, Yrd. Doç. Dr. Şener Büyüköztürk, Dr. Şakir Çinkır, Hacettepe Üniversitesi'nden; Prof. Dr. Ş. Şule Erçetin (tez izleme komitesi üyesi) Prof. Dr. Yüksel Kavak, Prof. Dr. Hüseyin Başar, Prof. Dr. Nuray Senemoğlu, Gazi Üniversitesi'nden; Doç. Dr. Emin Karip, Süleyman Demirel Üniversitesi'nden; Yrd. Doç. Dr. Elife Doğan, Yrd. Doç. Dr. Ali Taş.

ve il merkezindeki diğer okullarda (yöneticilere) ile Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde yapılmıştır.

Anket, öğretmen, okul yöneticisi, il/ilçe eğitim yöneticisi, il sivil savunma görevlisi, eğitim yönetimi alanında akademisyenlerden oluşan 150 kişiye uygulanmıştır. Ön uygulama çalışmasında dönen anket sayısı 118 olmuştur (Çizelge 9). Bunlardan da 110 anket değerlendirmeye uygun bulunmuştur. Anketin yapı geçerliliği ve güvenilirliğinin sınanmasında bu sayının yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Çizelge 9. Ön Uygulamada Değerlendirmeye Alınan Anketlerin Yanıtlayıcılarının Görevlere Göre Dağılımı

GÖREV	f	%
Öğretmen	84	76,40
Okul Yöneticisi	16	14,50
İl/İlçe Eğitim Yöneticisi	7	6,40
İl Sivil Savunma Görevlisi	1	0,90
Eğitim Yönetimi Alanında Akademisyen	2	1,80
Toplam	110	100.00

Anket beşli Likert tipi bir dereceleme ölçeğine göre hazırlandığından, ön uygulamada beşli derecelendirme ve puanlama aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Katılma Derecesi

- (1) Hiç Katılmıyorum
- (2) Az Katılıyorum
- (3) Orta Derecede Katılıyorum
- (4) Çok Katılıyorum
- (5) Tamamen Katılıyorum

Eğitimde Acil Durum Yönetimi Anketi Ölçeği, birbirinden bağımsız olarak üç alt ölçekten (Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Ölçeği, Taşra Örgütü Ölçeği ve Okul Acil Durum Yönetimi Ölçeği) oluşmuştur.

Alt ölçeklerin yapı geçerliliği ya da tek boyutluluğunu sınamak üzere faktör analizinin önceden belirlenen bu üç boyuta (alt ölçeğe) göre yapılması

uygun görülmüştür. Bu doğrultuda, boyutların yapı geçerliliği için temel bileşenler analizi kapsamında varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Maddelerden faktör yük değerleri .30'un altında olanların ölçeğe alınmaması kararlaştırılmıştır (Rencher, 1995, 390). Ölçeklerin faktör analizi ve madde toplam korelasyonu sonuçları Çizelge 10, Çizelge 11 ve Çizelge 12'de verilmiştir.

Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Yapısı Ölçeği

Eğitimde acil durum yönetimi acil durum yönetimi merkez örgütü boyutu, ön uygulama formunda 19 madde yer almıştır. Ölçeğin bir ya da birden çok yapıyı ölçüp ölçmediği faktör analizi ile incelenmiştir.

Ön uygulama sonucu, bu boyuta ilişkin veriler üzerine yapılan faktör analiz sonuçları ile madde toplam korelasyon sonuçları Çizelge 10'de verilmiştir.

Çizelge 10. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Ölçeği Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyonu Sonuçları

A. ACIL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ	Fak. Yük	Mad. Kor.
1. Türkiye'de meydana gelen acil durumların yönetimi, Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır.	0,46	0,41
2. Başbakan, meydana gelen acil durumlarda, daha etkin mücadele ve merkezi kaynakları kullanabilmek amacıyla, ADY Müsteşarlığına danışarak, acil durum ilan edebilme yetkisine sahip olmalıdır.	0,49	0,45
3. Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu ; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır.	0,44	0,38
4. Acil Durum Danışma Kurulu; Üniversite ADY Merkezleri Başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilen birer öğretim üyesi, İlgili Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmalıdır.	0,58	0,52
5. ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir.	0,41	0,34
6. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır.	0,48	0,41
7. Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır.	0,46	0,39
8. Kurulacak olan Müsteşarlık, yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.	0,55	0,46
9. Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır.	0,62	0,54

Çizelge 10'un Devamı.

ACIL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ	Fak. Yük	Mad. Kor.
10. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	0,66	0,58
11. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	0,59	0,52
12. Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	0,60	0,53
13. Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	0,56	0,49
14. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili merkez birimleri Müsteşarlık bünyesine, taşra birimleri Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü bünyesine devredilmelidir.	0,59	0,52
15. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır	0,78	0,72
16. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	0,66	0,58
17. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	0,60	0,54
18. Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	0,57	0,50
19. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır.	0,58	0,51

Soru Sayısı= 19, Güvenirlik Katsayısı Alpha= .8801'dir. Faktörün açıkladığı varyans oranı= .32'dir.

Analiz sonuçlarına göre, maddelerden birinci faktör yük değerleri .30'un altında olanların ölçekten çıkarılması kararlaştırılmıştır. Ancak, maddelerin birinci yük değerleri .30'un altında olan madde olmamıştır; tek faktörün toplam varyansın % 32'sini açıkladığı görülmüştür (Çizelge 10). Ön uygulamada anlaşılma güçlüğü gözlenen 1. ve 2. maddeler yeniden düzenlenmiş, anlamı bozulmadan daha kolay anlaşılır hale getirilmiştir.

Taşra Örgütü Yapısı Ölçeği

Bu boyuta ilişkin ön uygulama sonucu elde edilen verilerle yapılan faktör analizi sonuçları ile madde toplam korelasyonu sonuçları Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11 . Taşra Örgütü Yapısı Ölçeği Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyonu Sonuçları

TAŞRA ÖRGÜTÜ	Fak. Yük	Mad.Kor.
20. Acil durum birden fazla ilde meydana gelmişse geçici olarak Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmalıdır.	0,61	0,56
21. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü görevini yürütmek üzere bir koordinatör vali atanmalıdır.	0,62	0,59
22. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulduğunda Acil Durum Yönetimi İl Müdürlükleri, bölge koordinatörlüğünün yönetimine girmelidir.	0,71	0,67
23. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Koordinatör Vali ve acil duruma maruz kalan il valileri veya yardımcılarında oluşmalıdır.	0,65	0,60
24. İl Acil Durum Yönetimi, Valiliğe bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.	0,72	0,66
25. Vali ilde acil durum ilan etmeye yetkili olmalıdır.	0,64	0,57
26. İl Acil Durum Yönetimi, acil durum ilanından önce ilk incelemeleri yaparak Valiye danışmanlık görevinde bulunmalıdır.	0,67	0,61
27. İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı, Belediye Başkanı, İlgili Daire Müdürleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşmalıdır.	0,60	0,52
28. İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, acil durumla ilgili ildeki tek yetkili kurum olmalıdır.	0,60	0,54
29. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır	0,54	0,54
30. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	0,65	0,64
31. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	0,68	0,67
32. İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	0,64	0,63
33. Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir.	0,45	0,41
34. Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, okullara acil durum yönetimi ile ilgili danışmanlık ve eğitim vermelidir.	0,61	0,54
35. İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün temel görevlerinden biri olmalıdır.	0,72	0,65
36. Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır.	0,63	0,53
37. Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır.	0,63	0,53
38. İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır.	0,63	0,54
39. İlçe acil durum yetkilisi, ilçedeki kurumların acil duruma hazırlanmasında danışmanlık görevi yapmalıdır.	0,59	0,51

Soru Sayısı= 20, Güvenirlik Katsayısı Alpha= .92'dir. Faktörün açıkladığı varyans oranı= .40'dır.

Faktör yük değeri .30'un altında madde olmadığından tüm maddeler ölçeğe girmiştir.

Okul Acil Durum Yönetimi Ölçeği

Bu boyuta ilişkin ön uygulama sonucu elde edilen verilerle yapılan faktör analizi sonuçları ile madde toplam korelasyonu sonuçları Çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 12 . Okul Acil Durum Yönetimi Ölçeği Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyonu Sonuçları

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ	Fak. Yük	Mad. Kor.
40. Okullarda meydana gelen acil durumların yönetimi, Olay Yönetim Ekibi (OYE) tarafından gerçekleştirilmelidir.	0,62	0,60
41. OYE, Olay Komuta Sistemi (OKS) ilkelerine göre çalışmalıdır.	0,61	0,59
42. OYE, ihtiyaca göre, acil durum müdahale ekipleri oluşturmalıdır.	0,64	0,61
43. Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumlu ve onun lideri olmalıdır.	0,55	0,53
44. OYE Operasyonlar bölümü, acil eylem planında açıklanan aktiviteleri yürütmeden, binaların içerisinde bulunanların sağlığını ve güvenliğini korumadan sorumlu olmalıdır.	0,69	0,68
45. OYE Planlama bölümü, olayın gelişimiyle ilgili bilgi toplama ve eldeki kaynakların durumuyla ilgili değerlendirme yapmalıdır.	0,79	0,77
46. OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır.	0,58	0,56
47. OYE Finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır.	0,73	0,72
48. Acil durum müdahale ekipleri, olaya müdahale etmede olay yönetimi ekibine yardımcı olmalıdır.	0,69	0,67
49. Tahliye Ekibi , personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır.	0,78	0,75
50. İlkyardım Ekibi , geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır.	0,70	0,67
51. Arama ve Kurtarma Ekibi , okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir.	0,82	0,80
52. Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi , küçük yangınları söndürme ve altyapı hizmetleri kesintiye uğradığında yeniden sunma çabası içinde olmalıdır.	0,76	0,74
53. Hasar Değerlendirme Ekibi , mühendisler gelene kadar okul binalarındaki hasar için değerlendirme yapmalı, binanın sağlamlığıyla ilgili kuşku varsa binanın tahliye edilmesini ve kapatılmasını sağlamalıdır.	0,77	0,76
54. Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi , okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır.	0,73	0,73
55. Öğrenci Gözetim Ekibi , ilk müdahale ekipleri olaya müdahale ederken öğrencileri gözetmelidir.	0,77	0,76

Çizelge 12'nin Devamı.

OKUL ACIL DURUM YÖNETİMİ	Fak. Yük.	Mad. Kor.
56. Destek ve Güvenlik Ekibi , öğrenciler ve personel için gerekli psikolojik destek ve güvenlik hizmeti sunmalı ve hemen eve dönülememesi ihtimaline karşı okulu hazırlamalıdır.	0,84	0,83
57. Planlama ekibi , acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır.	0,75	0,73
58. Planlama ekibinde, okul müdürü ve yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler ve uygun olan diğer personel görev almalıdır.	0,77	0,74
59. Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır.	0,73	0,71
60. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır.	0,75	0,73
61. Planlama ekibi, varolan plan ve prosedürlerin eksikliklerini belirlemelidir.	0,79	0,77
62. Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra acil durum planı oluşturulmalıdır.	0,83	0,81
63. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulla ilgili isim ve yer, yapının türü, kurumun türü, vb. bilgileri içermelidir.	0,77	0,74
64. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulun özel gereksinimleri ve özelliklerini tanımlamalıdır.	0,76	0,73
65. Okul Acil Durum Yönetimi Planlarının yasal dayanakları planda belirtilmelidir.	0,80	0,78
66. Örgüt şeması, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında bulunmalıdır.	0,83	0,81
67. Bölge planı ve çalışma yerinin genel bir tanımı, tesis şemaları, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında yer almalıdır.	0,85	0,83
68. Öğrenciler ve okul personeli hakkında özel bilgiler ve göz önüne alınması gereken gereksinimler planda belirtilmelidir.	0,76	0,74
69. Planda, çalışma yerinin maruz kalabileceği risklerin ve tehlikelerin bir değerlendirmesi yapılmalıdır.	0,80	0,77
70. Acil durum yönetimi ekip üyelerinin rolleri ve sorumlulukları planda yer almalıdır.	0,83	0,80
71. Acil durumlarda izlenecek acil durum protokolleri planda yer almalıdır.	0,72	0,70
72. Planların, riskleri azaltmak için bir fona sahip, tanımlanmış risk düzeltme programı olmalıdır.	0,71	0,68

Soru Sayısı= 33, Güvenirlilik Katsayısı Alpha= .97'dir. Faktörün açıkladığı varyans oranı= .55,72'dir. Bu boyutta faktör yükü .30'un altında madde olmadığından tüm maddeler ölçeğe girmiştir.

Ön uygulama sonuçlarına göre, faktör yükleri, .30'un altında olan soru olmadığı için soruların tamamı ankette bırakılmış ve 72 soruluk bir anket oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Anketin uygulanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Yalova İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Burdur Valiliği, Yalova Valiliği, ODTÜ Afet Yönetim ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü, İTÜ Afet Yönetim Merkezi Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulmuştur. Anketin uygulanabilmesi için ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. ODTÜ ve İTÜ Afet Yönetim Merkezi Müdürleriyle görüşülmüş ve sözlü olarak izin alınmıştır.

Burdur ve Yalova illerinde, Merkez ve ilçelerinden seçilen okullara anketler araştırmacı tarafından götürülmüş ve anket doldurulmadan önce gerekli açıklamalar yapılarak güdülenmeleri sağlanmış ve anketle birlikte verilen bilgi dokümanını incelemeleri istenmiştir. Anketler verildikten 2-3 gün sonra araştırmacı tarafından okullara yeniden gidilerek toplanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütündeki Şube müdürü ve üstündeki yöneticilere anket, araştırmacı tarafından ulaştırılmıştır. Bazı genel müdürlüklerde anket, araştırmacı tarafından dağıtılmış bazı müdürlüklerde ise idari şube müdürlerine anketler bırakılmış 7-10 gün sonra toplanmak için yeniden gidilmiştir. Bazı birimlere birer hafta arayla 2-3 kez bu amaçla gidilmiştir. Dağıtılan anketlerden 140'ı geri toplanabilmiştir. Bakanlık merkez örgütünde çok sayıda araştırma yapıldığı ve bu amaçla çok sayıda anket doldurmak zorunda kaldıkları gerekçesiyle anket doldurmada istekli olmadıkları gözlenmiştir.

Sivil Savunma ile ilgili yönetici ve görevlilere İl Sivil Savunma Müdürlüklerinden, görevli ve uzmanların kurumları belirlenmiş, araştırmacı tarafından kurumlara gidilerek anket bırakılmış ve toplanmıştır.

İl ve ilçe eğitim yöneticilerinden, ilçedeki okulların örnekleme alındığı ilçe yöneticilerine araştırmacı tarafından gidilerek, uzaktaki ilçelere ise ilköğretim müfettişleri aracılığı ya da posta yoluyla anket gönderilmiş ve aynı yolla geriye döndürülmüştür.

Eğitim Yönetimi alanındaki akademisyenlere, Ankara, İzmir ve İstanbul'dakilere elden, diğer illerdekilere geri dönüşümlü zarflarla posta yoluyla ulaştırılmıştır. Afet yönetimi alanındaki akademisyenlere İTÜ Afet Yönetim Merkezlerindeki İnternet sitelerindeki bilgilerden yararlanarak posta

yoluyla anketler gönderilmiş ve elektronik posta yoluyla anketlerin doldurulması için hatırlatma yapılmıştır. ODTÜ'deki öğretim elemanlarına 16.01.2004 tarihinde yapılan yuvarlak masa toplantısı sırasında ulaşılmış ve uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler, araştırmaya katılanların il ve görev grupları dikkate alınarak ayrı ayrı girilmiş sonra bu veriler birleştirilmiştir. Araştırmada değerlendirmeye alınan anket formlarının il (yer) ve görev değişkenine göre dağılımı ve çözümlemeye kullanılma durumuna göre birleştirilerek Çizelge 13'te verilmiştir.

Çizelge 13. Değerlendirmeye Alınan Anket Formlarını Dolduranların Görev ve Görev Yerlerine Göre Dağılımı

GÖREV / İL (YER)	Öğretmen	Okul / İl / İlçe Eğitim Yöneticisi	Sivil Savunma Yöneticisi Görevlisi	Bakanlık Yöneticisi (Şube Müd. Üstü)	Eğitim Yönt. / Afet Yönt. Alanında Akademisyen	Toplam
Burdur	453	96	10	---	---	559
Yalova	303	35	7	---	---	345
MEB	---	---	8	140	---	148
Üniversiteler	---	---	---	---	73	73
Toplam	756	131	25	140	73	1125

Buna göre; Burdur ve Yalova illerinden 756 öğretmen, 131 İl/ilçe/okul yöneticisi, Burdur, Yalova ve MEB Sivil Savunma Sekreterliğinden 25 Sivil Savunma/yöneticisi/görevlisi, MEB ana hizmet birimlerinden 140 şube müdürü ve üstü yönetici, Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Afet Yönetimi alanında çalışan 73 akademisyen olmak üzere toplam 1125 kişinin anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışmada öncelikle her bir boyut ya da ölçeğe giren maddeler için araştırmaya katılanların verdikleri yanıtların ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Bunlar görece önem sırasına konulmuş, sonra da alt ölçeğin

toplam ortalama ve standart sapması bulunmuştur. Bu sıralamada yüksek puan alan maddeler yüksek düzeyde, düşük puan alan maddeler ise düşük düzeyde uygulanabilir olarak yorumlanmıştır.

Daha sonra ise, görev, görev yeri değişkenlerine göre katılanların görüşleri arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ve t-testi ile araştırılmış, tek yönlü varyans analizinde anlamlı bulunan farklılıklar için farkın kaynağını bulmak üzere Scheffé Testi uygulanmıştır. Manidarlık sınamaları .05 düzeyinde yapılmıştır.

Her bir maddenin ve her bir alt ölçeğin aritmetik ortalamaları aşağıdaki gibi değerlendirilip yorumlanmıştır. Beşli derecelendirme ölçeğinde 1, 2, 3, 4 ve 5 seçenekleri bulunmakta ve bunun 4 aralığı vardır. 4/5= .80 'dir. Buna göre katılma düzeyi ve uygulanabilirlik puanlarının yorumlanması (uygulanan ölçeğin seçenek aralıkları) Çizelge 14'de verilmiştir.

Çizelge 14. Her Bir maddeye Katılma Düzeyi ve Uygulanabilirlik Puanları

Katılma Düzeyi		Uygulanabilirlik Düzeyi	
1	Hiç Katılmıyorum	1.00-1.79	Hiç
2	Az Katılıyorum	1.80-2.59	Az
3	Orta Derecede Katılıyorum	2.60-3.39	Orta
4	Çok Katılıyorum	3.40-4.19	Çok
5	Tamamen Katılıyorum	4.20-5.00	Tamamen

Buna göre, 1.00-1.79 arası olan maddelerin hiç uygulanamayacağı, 1.80-2.59 arası olan maddelerin az uygulanabileceği, 2.60-3.39 arası olan maddelerin orta düzeyde uygulanabileceği, 3.40-4.19 arası olan maddelerin çok düzeyde uygulanabileceği, 4.20-5.00 arası olan maddeler tamamen uygulanabilir olarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın birinci, ikinci ve üçüncü alt amaçları doğrultusunda toplanan verilerin çözümleri ile ulaşılan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda birinci alt problemde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye acil durum yönetimi ile bütünleşik eğitimde acil durum yönetimi model önerisi nasıl olmalıdır?
 - a) Merkez örgütü yapısı nasıl olmalıdır?
 - b) Taşra örgütü yapısı nasıl olmalıdır?
 - c) Okul örgütlenmesi nasıl olmalıdır?

Önerilen Türkiye Acil Durum Yönetimi İle Bütünleşik Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli

Acil durum yönetim modelleri incelenen ülkelerde, acil durum yönetimi yapısı, yerel yönetimlerden merkezi hükümete kadar çıkan hiyerarşik bir yapıdadır. İlk müdahale yerel kurtarma hizmetleri tarafından yapılmakta, olay büyüdükçe, destek birimleri dolayısıyla örgüt yapısı büyümekte ve komuta-kontrol merkezi hükümete kadar en üst seviyeye ulaşabilmektedir.

İncelenen ülkelerin acil durum yönetim modelleri aşağıdaki konularda ortak özellikler göstermektedir:

1. İncelenen ülkelerde acil durumlarda bilgi akışı, olaya müdahale eden ekiplerden merkezi hükümete kadar çıkan hiyerarşik bir yapı izlemektedir.

2. Olaylara müdahale için değişik isimlerde oluşturulmuş uzman ekipler, polis, itfaiye, sağlık birimleri, ordu, Kızılhaç ve gönüllülerden yararlanılmaktadır.
3. Acil durum yönetimini ülke çapında örgütleyen merkezi bir kurum İngiltere ve İrlanda dışındaki bütün ülkelerde vardır.
4. Acil durum yönetimi ile ilgili olarak uluslar arası ilişkilerden İngiltere ve İrlanda'da merkezi hükümet sorumlu iken, diğer ülkelerde acil durum yönetiminden sorumlu olarak belirlenen kurumlar uluslar arası ilişkileri de yürütmektedir.
5. İncelenen ülkelerdeki acil durum yönetimi eğitimi, acil durum yönetimi eğitimi vermek üzere kurulmuş özel enstitüler, akademi ve okullar gibi kurumlar tarafından yürütmektedir. Kanada, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'de eğitim vermek amacıyla özel olarak oluşturulmuş kurumlar yoktur.
6. İncelenen ülkelerde afet müdahalesini destekleyen yasal düzenlemeler vardır.

İncelenen ülkelerden ABD, Japonya, Yunanistan, İrlanda, Almanya, Portekiz, İsveç, İngiltere, İtalya'da acil durum yönetimi faaliyetlerinin koordine edilmesinden bakanlıklar üstü veya başbakanlık/kabine bünyesinde bir kurum örgütlenmiştir. Belçika, Avusturya, Danimarka, Fransa, İspanya, Finlandiya, Lüksemburg ve Hollanda'da ise İçişleri Bakanlığı bünyesinde örgütlenerek eşgüdümü sağlamaktadır. Acil durum yönetimini sağlayan kurum, sadece Kanada'da, Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde dir.

Acil durum yönetiminin ülkemizdeki yapısı incelendiğinde, Birden çok kurumun aynı konudan sorumlu olmasına karşılık, kimi sorumluluk ve görev alanlarının ise sahipsiz olması uygulamada sık sık yetki ve sorumluluk karmaşasına neden olmaktadır. Bu sorun, acil durum yönetimine ilişkin tüm işlevlerin bir elden ve eşgüdümlü olarak yönetilmesi ile ortadan kaldırılabilecektir.

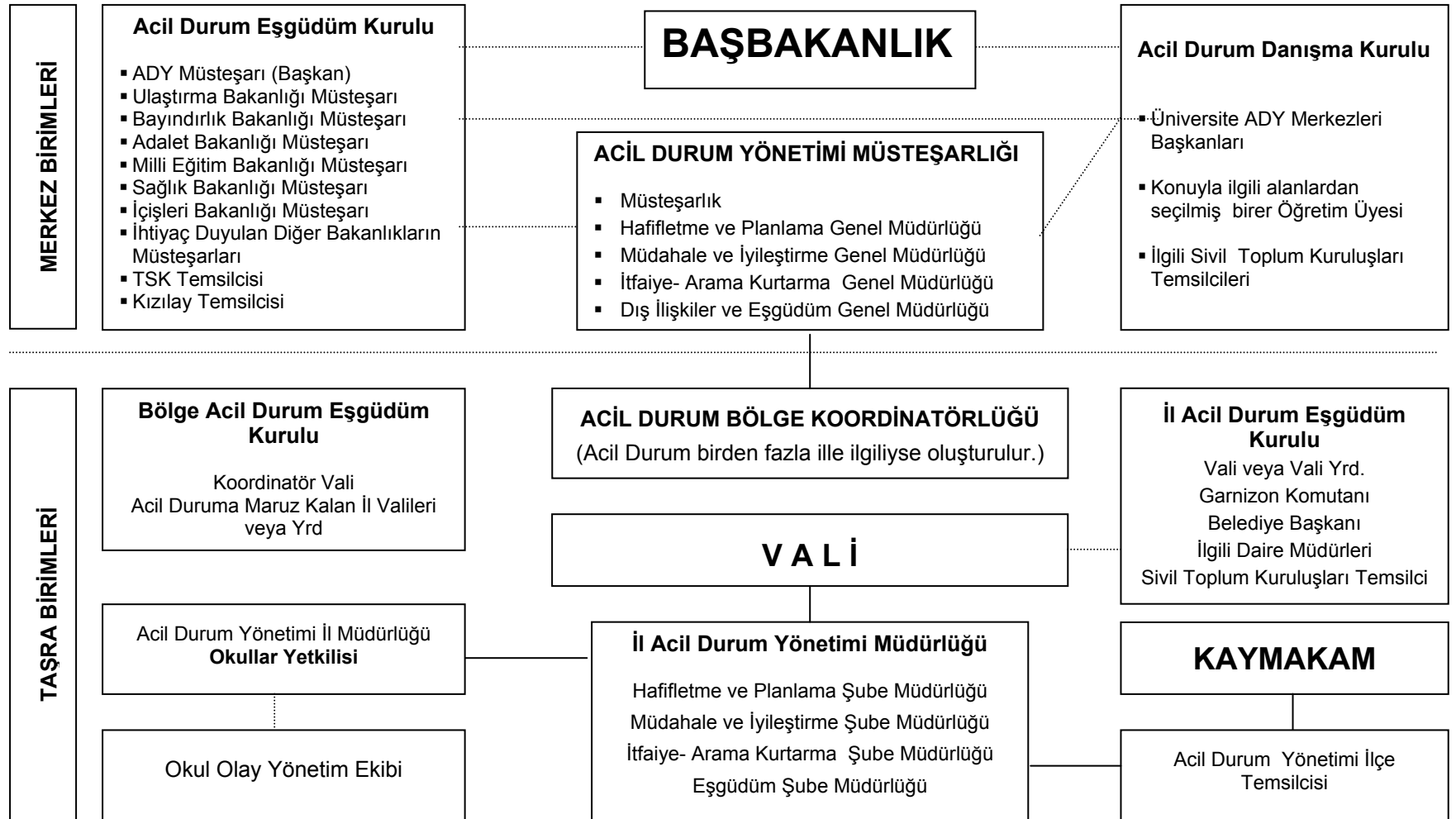
Türkiye Acil Durum Yönetimi Modeliyle ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde şu konularda görüş birliği ya da yaklaşık önerilerin ortaya koyulduğu görülmektedir.

1. Acil durum yönetimi konusunda bir eşgüdüm eksikliği vardır. Bunu sağlayacak, özerk bir kuruma gereksinim vardır.
2. Acil duruma müdahil kurumların kaynakları bu kuruma devredilmeli görev binişikliklerine izin verilmemelidir.
3. Acil durum yönetimi yerel ağırlıklı olarak örgütlenmeli, merkezi kurum, eşgüdüm ve eğitim kurumu olarak örgütlenmeli özel müdahale gerektiren konularda devreye girmelidir.
4. Merkezi kurum acil durum yönetiminin bütün evrelerini dikkate alarak örgütlenmelidir. Acil durumun öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacaklar ayrıntılı olarak ele alınmalıdır.
5. Merkezi yapıdaki dağınlık, yerel yönetim yapılarında da görölmektedir. Bu dağınlık önlenmeli, acil durum yönetimden sorumlu il birimleri kurulmalıdır.

1999 yılında yaşanan Körfez Depremi sonrasında yapılan çalışmalar ve geliştirilen model önerileri, Türkiye acil durum yönetimine ilişkin yasal düzenlemeler ve yapılanmalarla, acil durum yönetimi konusunda gelişmiş bir yönetim yapısına sahip olduğu kabul edilen ABD, Japonya ve Kanada ile girmeyi hedeflediğimiz AB ülkelerinin acil durum yönetimi modellerinin incelenmesi sonucunda bu araştırma kapsamında araştırmacı tarafından aşağıdaki “Acil Durum Yönetimi Modeli” önerisi geliştirilmiştir (Şekil 11). Bu modelde yer alan kurumların örgütlenişi ve görevleri aşağıda açıklanmıştır.

Acil Durum Yönetimi Modeli Merkezi Örgütü Yapısı

Geliştirilen modelde, Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı bünyesinde Müsteşarlık, Hafifletme ve Planlama Genel Müdürlüğü, Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü , İtfaiye- Arama Kurtarma Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü icra birimleri olarak, Acil durum Eşgüdüm Kurulu ve Acil Durum Danışma Kurulu da danışma birimleri olarak yer almıştır.

Şekil 11. Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli

Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı

Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı. Bakanlıklar üstü bağımsız bir kurum ve Başbakanlığa bağlı olarak görev yapan tam zamanlı bir koordinasyon kuruluşudur. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı, ülke düzeyinde acil durumların yönetiminden sorumlu bir kuruluştur. Başbakan tarafından atanan bir kişinin liderliğindeki bu müsteşarlık, acil durum yönetim faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlar. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı, ulusal boyuttaki endişe verici bilgileri Başbakanına iletir. Aynı zamanda Başbakanın “ulusal acil durum” ilanı konusunda karar vermesine yardımcı olacak bilgileri sağlar.

Acil durum yönetimi yapısı, yerel yönetimlerden merkezi hükümete doğru uzanan hiyerarşik bir yapıdadır. Acil durumlara ilk müdahale yerel kurumlar (itfaiye, sağlık hizmetleri, arama-kurtarma birlikleri vb.) tarafından yapılmaktadır. Afetin etkisi büyüdükçe, özel uzmanlık gerektiren müdahalelerde (kimyasal madde sızıntısı vb.) örgüt yapısı büyümekte, komuta ve kontrol merkezi hükümete kadar en üst seviyeye ulaşabilmektedir.

Modelde yerel acil durum yönetimi kurumlarının daha ağırlıklı rol üstlenmesi düşünülmüştür. Bu amaçla illerde Valiliklere bağlı olarak Acil Durum Yönetimi İl Müdürlükleri kurulması önerilmiştir. Bu müdürlükler, ilçelerde ihtiyaçları ve ilçenin kaynakları doğrultusunda kendileri için gereken acil durum birimlerini kuracaklardır. İllerde ve ilçelerde, kurumların her türlü kaynakları, TSK birlikleri ve gönüllü kuruluşlar, acil duruma müdahalede temel olacaklardır.

Merkezi ve yerel acil durum kurumları acil durum yönetiminin bütün evrelerini içeren bir yönetim modeliyle kurulmuştur. Müsteşarlığa bağlı genel müdürlükler örgütlenirken acil durum yönetiminin dört evresi temel alınmış ve genel müdürlükler bu anlayış etrafında örgütlenmiştir.

Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı Merkez Birimleri

- Müsteşarlık
- Hafifletme ve Planlama Genel Müdürlüğü
- Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü

- İtfaiye- Arama Kurtarma Genel Müdürlüğü
- Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü

Müsteşarlık

Müsteşarlık Makamı, Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı'nın sekreteryaya hizmetlerini yürütür. Başbakanlık ve diğer bakanlıklarla ilişkileri düzenler.

Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü

Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü, Müsteşarlığın hazırlıklı olma ve zarar azaltmaya ilişkin görevlerini yürütür. Bu amaçla aşağıdaki görevleri gerçekleştirir.

Planlama (Hazırlıklı Olma) Görevleri:

- Planlama (Ulusal Müdahale Planı).
- Etkili müdahale olanaklarının ve programlarının geliştirilmesi.
- Eğitim ve egzersizler (tatbikatlar).

Hafifletme (Zarar Azaltma) Görevleri:

Olayların ortaya çıkış olasılıklarını gidermek ya da etkilerini azaltmak için yapılanları içerir.

- Yapı standartlarının belirlenmesi.
- İmar planlarının yapılması.
- İzleme/kontrol etkinlikleri.
- Kamu eğitimi yapılması.
- Araştırma çalışmaları.
- Risk haritası çıkarılması.

Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü

Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü, Müsteşarlığın müdahale ve iyileştirmeye ilişkin aşağıdaki görevlerini gerçekleştirir.

Müdahale Görevleri:

- Acil yardımları sağlama.
- Hasar ve yaralanmaları mümkün olduğunca azaltma.

- İyileştirme uygulamalarını hızlandırma.

İyileştirme Görevleri:

- Kriz danışmanlığı
- Hasar değerlendirme
- Enkazın temizlenmesi
- Acil yardımlar
- Halkı bilgilendirme
- Geçici barınma
- Yeniden inşa

İtfaiye ve Arama- Kurtarma Genel Müdürlüğü

Arama- Kurtarma Genel Müdürlüğü, Müsteşarlığın itfaiye hizmetleri ve arama kurtarmaya ilişkin aşağıdaki görevlerini gerçekleştirir. Merkezi örgütte, özel müdahale gerektiren kimyasal-biyolojik sızıntı vb. olaylara müdahale edecek özel birimleri kurmak. Bünyesinde barındırmak, orman yangınlarına müdahale ile ilgili organizasyonu sağlamak gibi temel görevleri vardır. İl örgütleri ile ilgili olarak görevi de, illerdeki itfaiye örgütlerine ve arama kurtarma örgütlerine destek vermek, organizasyonlarını sağlamak, eğitimlerini vermek ve bu amaçla gerekli eğitim ortamlarını hazırlamaktır.

- Orman yangınları dahil, itfaiye teşkilatının her türlü görevi.
- Kimyasal ve biyolojik sızıntılara müdahale.
- Arama kurtarma birliklerinin organizasyonu.
- Acil müdahale ekiplerinin organizasyonu.

Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü

Acil durum anında, kamu kurum ve kuruluşlarının organizasyonu, yurt- içi ve yurtdışından gelecek yardımların organizasyonu önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların belirli bir düzen içerisinde sağlanması ve sürdürülmesi bu genel müdürlüğün görevleri arasındadır. Özellikle, ulusal düzeydeki bir afette acil durumla ilgili olarak halkın bilgilendirilmesi ve halkla ilişkilerin sürdürülmesi temel görevleri arasındadır. Bu genel müdürlüğün görevleri şu şekilde özetlenebilir.

- Kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkiler.
- Konuya müdahil olacak kurumların eşgüdümü.
- Yurtdışındaki ilgili kurumlarla ilişkiler.
- Halkla İlişkiler

Acil Durum Eşgüdüm Kurulu

Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, ADY Müsteşarı Başkanlığında, Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı, Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, ihtiyaç duyulan diğer bakanlıkların Müsteşarları, TSK temsilcisi, Kızılay temsilcisinden oluşur. Acil durum zamanlarında ve ihtiyaç duyulan anlarda ADY Müsteşarının daveti ile toplanır. Acil durumda gerekli olan eşgüdümün sağlanmasına katkıda bulunur.

Acil Durum Danışma Kurulu

Üniversite ADY Merkezleri başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilmiş birer öğretim üyesi, ilgili sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşur. Danışma kurulu Müsteşarlığın gereksinim duyduğu alanlarda danışma hizmeti verir.

Acil Durum Yönetimi Modeli Taşra Birimleri

Bölge, il veya ilçe olsun acil durum yönetimi etkinliklerinin başlangıç noktası yerel birimlerdir. Yerel yönetim örgütleri, halkın acil durumlara başa çıkabilmesi konusunda en büyük sorumluluğa sahiptirler.

Afetlere hazırlık, afet hasarlarının azaltılması ve iyileştirme konularında alınacak kritik önlemler yerel düzeyde uygulanabilir. Potansiyel tehlikeler en iyi yerel düzeyde çözümlenebilir, kaynakların en iyi bilinebileceği düzey yerel ölçektir, ilk müdahale yerel düzeyde yapılır, acil durum olayları yerel ölçekte başlar. Yine yerel düzeyde planlama yapanlar, kendi topluluklarını daha iyi tanırlar. Bir şeylerin ters gidebileceğini kestirebilirler, nerelerde özel zorlukların oluşacağını, yardım için kaynakların nerede olduğunu bilirler (Tezer 2001, 45).

Modelde, acil durum yönetiminde sorumluluğu olan taşra birimleri olarak, Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu,

Valilik, İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, Kaymakamlık ve İlçe Acil Yönetim Temsilciliği birimleri öngörülmüştür. Bu birimlerin hiyerarşik yapılanması ve sorumlulukları aşağıdaki açıklanmıştır.

Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü

Acil Durum birden fazla ille ilgiliyse ya da ilin kaynakları acil duruma müdahale etme yeteneklerini yitirdiğinden acil duruma başka illerin müdahalesi gerekebilir. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü bölgesel bir acil durum anında acil duruma müdahale komutasını üzerine alır ve illerin kaynaklarının gereksinim duyulan illere sevk edilmesini sağlar.

Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü, halkın meydana gelen acil durumlarla başa çıkabilmesi ve yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli önlemleri almakla sorumludur.

Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu

Koordinatör Vali başkanlığında, acil duruma maruz kalan il Valileri veya Vali Yardımcılarından oluşur. Koordinatör Vali bu konuda deneyimli olan merkez valileri arasından ya da Başbakan'ın uygun göreceği bir kişi atanır. Acil durum anına hazırlık olarak bölgelerdeki il valileri karşılıklı olarak yardım anlaşmaları imzalarlar ve konu ile ilgili eğitimleri yaparlar. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu bu konulardaki görevleri gerçekleştirir.

Vali

İl düzeyinde, vali vatandaşın güvenlik ve korunmasından sorumludur. Vali, il genelinde korunma ve hazırlıklı olma konusundaki faaliyetleri düzenleyecek bir İl Acil Durum Yönetim Merkezi kurulmasından sorumludur. Vali tarafından görevlendirilmiş bir yetkili liderliğinde il çapında acil durumla ilgili faaliyetlerin yapılanması ve işletilmesi Acil Durum Yönetim Merkezi tarafından yönlendirilir.

İl yöneticisi olarak ildeki bütün kamu kurum ve kuruluşlarının başıdır. Acil durum anında en yetkili ve sorumlu kişidir. İllerde acil durum ilan etmeye yetkilidir. Her dört evre için acil durum yönetiminin yürütülmesini sağlar. Merkezi yönetimle ilişkileri sürdürür. Acil durum anında kaynakları, il içerisinde sevk ve idare eder. İldeki ve bölgedeki askeri birliklerden acil duruma

müdahale için yardım isteyebilir. İl kaynaklarıyla baş edilemeyecek bir acil durum anında Başbakan'dan Ulusal acil durum ilanını isteyebilir.

İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu

Yerel düzeyde, acil durum yönetiminde farklı yeteneklere sahip gruplar mevcuttur. Bu durum, farklı grupların acil durumlarda farklı görevler almasını gerektirir. Acil durum yöneticisi, acil durumla ilgili personel, polis, itfaiye birlikleri, sağlık personeli, Kızılay, acil durumla ilgili gönüllü örgütler ile diğer kurumların personelinin rol ve fonksiyonlarının iyi tanımlanması. Birbirleriyle ilişkilendirilmeleri gerekir. İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu'nun bu işlevi yerine getirmesi beklenmektedir.

İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı, Belediye Başkanı, ilgili Daire Müdürleri, Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşur. Acil durum zamanlarında acil duruma müdahale için gerekli olan önlemlerin alınmasında kurumlar arası eşgüdümün sağlanmasına katkıda bulunur. Diğer zamanlarda il acil durum müdahale planlarına göre alınması gereken önlemler ve yapılması gerekenlerle ilgili olarak eşgüdüm sağlamaya çalışır. Bu kurulun sekreteryaya hizmetlerini İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü sağlar.

İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü

İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, il içerisindeki vatandaşları ve yerleşim birimlerini acil durumlara karşı korumakla görevlidir. İl düzeyinde acil durum yönetimi ve yerleşim birimleri arasındaki eşgüdümün sağlanmasıyla ilgilidir. Bir yerleşim yeri afetlerden korunma veya iyileştirme için ihtiyaç duyduğu kaynaklardan yoksun ise, müdürlük personel yada diğer kaynakları ile bu yerleşim yerine yardım eder.

İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, ildeki acil durumlarla ilgili her türlü sorumluluğu taşıyan kurumdur. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığının örgüt yapısına paralel olarak, Hafifletme ve Planlama Şube Müdürlüğü, Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü, İtfaiye- Arama Kurtarma Şube Müdürlüğü, Eşgüdüm Şube Müdürlüğü'nden oluşur. Müsteşarlıktaki genel müdürlüklerin görevlerini il açısından gerçekleştirmeye çalışırlar. İl acil durum yönetiminin

eylem birimleridir. Türü ne olursa olsun, acil durumlara müdahalede ilk birimdir. Bu amaçla ABD ve bazı ülkelerde olduğu gibi 911 benzeri bir acil yardım hattı kurar ve acil durumlara müdahaleyi yönetir.

İl Acil Durum Yöneticisinin temel görevi, yetki alanı içinde zarar azaltma, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme gibi konuların tümünün koordinasyonunu sağlamaktır. Bu amaçla; acil durum öncesi, sırası ve sonrasında gelebilecek kaynakları koordine eder; olası tehlikelere karşı acil durum planlaması yapar ve toplumun olası tehditlerden haberdar olmasını sağlar.

İl acil durum yöneticisi sorumlulukları arasına aşağıda konular da eklenebilir (Tezer 2001, 3-45):

- Planlama çalışmalarında özel ve kamu kuruluşlarının koordinasyonunun sağlanması,
- Yerel yöneticilerin acil durum yönetimi konusunda bilgilendirilmesi ve eğitilmeleri,
- Olası tehlikelerin etkilerinin tespit ve analizi,
- Acil durum sırasında kullanılacak ve özel sektörden sağlanabilecek insan ve malzeme kaynağı envanterinin çıkarılması,
- Kaynak eksikliklerinin belirlenmesi ve giderilmesi için uygun resmi kurum ve kuruluşlarla birlikte çalışılması,
- Toplum bilinçlendirme ve eğitim programlarının geliştirilmesi ve yürütülmesi,
- Acil durumda resmi kişi ve kurumlar ile toplumu uyaracak bir alarm sisteminin kurulması,
- Tüm tehlikeler için, deneyimli ve bilgili uzmanlar ve hasar tespit ekiplerinin oluşturulması ve sürekliliklerinin sağlanması,
- Acil durum ile ilgili tüm yerel birimlerin gözden geçirilmesi ve iyileştirme yönünde öneriler götürülmesi.

Kaymakam

İlçe yöneticisi olarak ilçedeki bütün kamu kurum ve kuruluşlarının başıdır. Acil durum anında ilçedeki en yetkili ve sorumlu kişidir. Acil durum anında kaynakları ilçe içerisinde sevk ve idare eder.

İlçe acil yardım planlarının yapılmasından, icrasından ve güncelliğinin sağlanmasından birinci derecede kaymakamlar sorumludur. Acil durumla ilgili olarak Valiliği hemen haberdar eder ve Valilikten ve bölgedeki askeri birliklerden acil duruma müdahale için yardım isteyebilir. Bakanlıklar, merkezi idare kurum ve kuruluşlar ile askeri birliklerin ilçe temsilcileri ilçe acil duurm planlarının yapılmasına ve uygulanmasına yardımcı olurlar.

Acil Durum Yönetimi İlçe Temsilcisi

Yerel acil durum temsilcisi, acil durumla ilgili etkinlikleri yönetmek üzere atamaya yetkili yerel makamlarca atanır. İl Acil Durum Yöneticisinin görevlerini ilçe açısından gerçekleştirmeye çalışır. Kamu, özel ayırımı yapmadan tüm kurumların ve kişilerin acil durumlara hazırlıklı olmaları için gerekli çalışmaları yapar. Türü ne olursa olsun, acil durumlara müdahalede ilk birimdir.

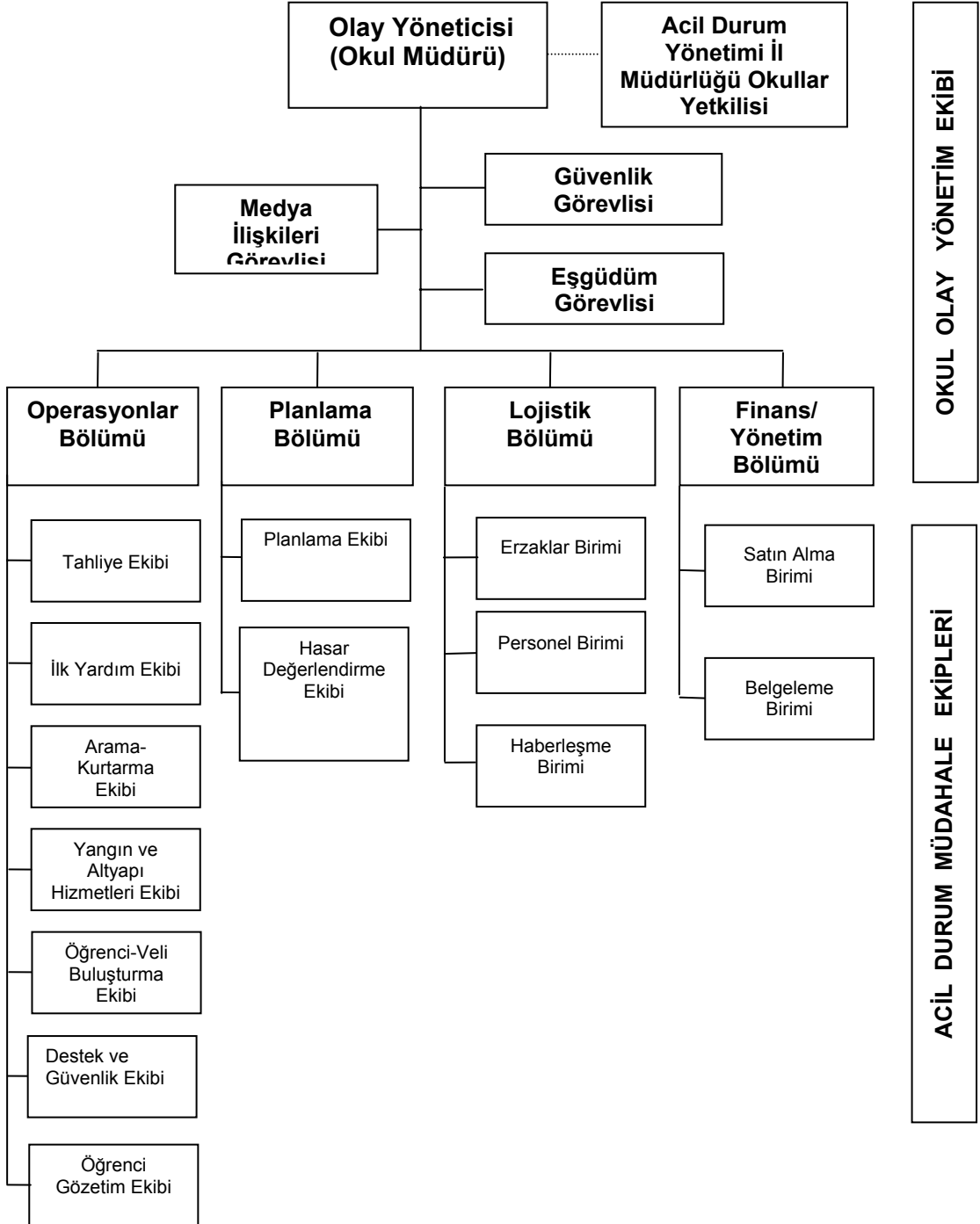
Özel Sektör Kuruluşları ve Gönüllü Kuruluşlar

İl ve ilçe acil durum yönetimi kurumları, sorumluk bölgelerindeki özel sektör kuruluşları ve gönüllü kuruluşların acil durum yönetimine katılımlarını artırmak için çaba gösterir. Bunların temsilcilerinin çalışmalara aktif olarak katılımını sağlamak için her fırsatta çaba gösterir. Özel sektör ve gönüllü kuruluşlar acil durum yönetiminin ayrılmaz bir parçası ve acil durumun her aşamasında katkı sağlayabilecek birimler olarak düşünülmelidir.

Okul Acil Durum Yönetimi Modeli Birimleri

Okul acil durum yönetiminin amacı; il/ilçe eğitim yöneticileri, okul yöneticileri, okul çalışanları, öğrenciler, veliler ve okulla ilişkili diğer bireylere okulların çevresinde meydana gelen kriz durumlarında nasıl davranacakları konusunda yol göstermektir. Bir diğer amacı, okul bölgelerinde meydana gelebilecek her tür acil durumdan önce, acil durum anında ve sonrasında alınması gereken önlemleri koordine etmek için kullanılan acil durum yönetimi

planlarının hazırlamasına rehberlik etmektir. Okullar için geliştirilen ve olay komuta sistemine göre hareket edecek olan, okul acil durum yönetimi modeli Şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12 . Okul Acil Durum Yönetimi Modeli

Planlama ister bölge için isterse okullar için yapılsın, acil durum planlaması bir tehlikeye veya olaya karşı müdahaleyi örgütler ve geliştirir. Planlama süreci, okul bölgesinde veya okullarda olabilecek potansiyel tehlikeleri ve sonuçlarını göz önüne almaya, müdahale kaynakları belirlemeye, bireylerin rolleri tanımlamaya ve acil durum müdahale prosedürlerini belirlemeye olanak tanır (Florida Department of Education 2003).

Olay Komuta Sistemi

Olay komuta sistemi (OKS) acil durumlarda kullanılabilecek şekilde okullar için yönetim ve kontrol sistemi sunmaktadır. Sistem, her tür ve büyüklükteki acil duruma hızlı, etkili ve organize bir müdahale ihtiyacını karşılamaktadır. Bu olaylara müdahale ederken OKS'de işi ve sorumluluğu bölmek pratik bir yöntemdir. OKS, ABD'de acil durumları yönetmekte yaygın olarak kullanılan sistematik bir yöntemdir.

Okul Olay Yönetim Ekibi (OYE)

OKS prensiplerine göre çalışan olay yönetim ekibinde, müdür bir acil durum anında yönetim sorumluluğunu üzerine alır ve diğerlerini ihtiyaç duyuldukça harekete geçirir. Nispeten küçük olan olaylarda, müdür OYE yapısının bütün rollerini üstlenebilir. Eğer olay büyürse, ihtiyaç duyulan bölümleri harekete geçirebilir. Harekete geçirilen her bölüm, gerekli fonksiyonların gerçekleştirilmesi için ekipleri harekete geçirebilir.

Bir acil durum anında okullar hasar görebilir veya tahliye edilmek zorunda kalabilir, insanlar yaralanabilir ve/veya acil durum müdahalesi gerekebilir. Acil durum müdahalesinin etkili bir şekilde yönetilebilmesi için bu çalışmaların koordine edilmesi gerekir. Bir ya da birkaç yerde birden meydana gelen acil duruma etkin bir müdahale için okullarda olay yönetim ekibi (OYE) ve buna bağlı olarak da acil durum müdahale ekiplerinin kurulması gerekmektedir.

Acil durumlar için okullar, acil durumun gerektirdiği yönetimi sunmaya hazır olmalıdır. OYE yöneticiler ve seçilmiş personelden oluşur. Çalışanlar okula koordine bir şekilde yardım etmek için hazırlanmış ve eğitilmiş olmalıdır. Operasyonları yönetmek için biri okul binası içinde, öbürü dışında olmak

üzere yönetim merkezi olarak iki yer seçilmelidir. İhtiyaca göre, uygun yönetim merkezi kullanılabilir.

Olay yönetim ekibi aşağıdaki fonksiyonları gerçekleştirmek amacıyla kurulabilir (Mann, Aker, Melin, Thurman, 2003)

1. Acil Durum Öncesinde

- Okulun planlama çalışmalarını ve bina acil durum müdahale ekiplerinin oluşturulmasını koordine eder.
- Acil durumları yönetebilmek için gerekli olan erzak ve malzemeler belirlenir ve tedarik edilir.
- Ekibi bir araya getirir ve olay yönetim ekibinin liderini belirler.

2. Acil Durum Esnasında

- Okuldaki bütün acil durum müdahale çalışmalarını koordine eder.
- Okulun bağlı olduğu il/ilçe eğitim müdürlüğü ile birlikte acil durum müdahale çalışmalarının tümünü rapor ve koordine eder.
- Okuldaki acil durum müdahale ekiplerinin çalışmalarını koordine eder.
- Eğer bina(lar) tahliye ediliyorsa öğrencileri ve personeli sayar.
- Derhal bir acil durum değerlendirmesi yapılır.
- İhtiyaca göre okul acil durum müdahale ekiplerini harekete geçirir.
- İl yardım ekipleri ile işbirliği sağlar.
- Bütün çalışmalar belgelendirilir.

3. Acil Durum Sonrasında

- Bağlı olunan müdürlüğe olayın belgeleri sunulmalıdır.
- İhtiyaca veya talebe göre iyileştirme çalışmalarına yardımcı olunmalıdır.

Olay Yöneticisi (Sorumlu)

Yönetim Merkezini kurarak olay komuta sistemini harekete geçirmek ve gerekli gördüğü bölüm şeflerini atamak temel görevidir.

Acil durumda harcamaları yapmak, personel atamasında bulunmak, can ve malı korumak için tahliye kararı ve yeniden başka bir yerde buluşmaya karar vermek konusunda tam yetkilidir. Olayın genel yönetimi; diğer fonksiyonları gözetmek; gerekli durumlarda tahliye ve yer değiştirme yetkisini

kullanma sorumluluğu vardır. Durumu değerlendirmek, yeni öncelikler belirlemek ve harcamalara ve kişisel çalışma planlarına onay vermek üzere Bölüm Şefleriyle gerektiği kadar toplantı düzenleyebilir.

Olay yöneticisinin görevleri aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Yönetim Merkezini harekete geçirir.
- Olayların, kararların ve yapılanların kaydını tutar.
- Bütün çalışanları, öğrencileri ve ziyaretçileri sayar.
- Acil durum operasyonlarını başlatın ve koordine eder.
- Bütün acil durum müdahale personelinden durum ve hasar raporları ister.
- Tahliyeye gerek olup olmadığına karar verir ve bu kararı bütün çalışanlara ve öğrencilere bildirir.
- Eğer okulun yapısal bir hasar gördüğü konusunda en ufak bir şüphe varsa, daha önceden acil durum sonrası inceleme yapması için anlaştığı mimar veya inşaat mühendisi ile temasa geçer.
- Ek acil durum müdahale raporları Olay Yönetim Merkezine geldikçe bilgileri güncellemeye devam eder.
- İç ve dış haberleşmeyi kontrol eder.

Güvenlik Görevlisi

Bir acil durumun güvenlik durumlarını izlemek ve bina içerisindekilerin güvenliğini sağlamak için önlemler geliştirmek güvenlik biriminin temel görevidir. (New Jersey, 1997).

Medya İlişkileri Görevlisi

Yerel medya kuruluşlarıyla ilişkileri geliştirmek; medyaya verilecek bilgileri hazırlamak; yönetim merkezi yakınında “medya merkezi” kurmak; olay yöneticisi ve bölgedeki diğer ilgili kurumlarla bilgiyi koordine etmek; belge çalışmaları yapmak belli başlı görevleri arasındadır.

Eşgüdüm Görevlisi

Yerel/bölgesel kurumlara yapılan çalışmalarla ilgili bilgi vermek; olaya atanan dış kurumlar için öncelikli ilişkiye geçilecek birim olarak hizmet

vermek; ihtiyaç anında hizmetlere ulaşmaya yardımcı olmak; olayları belgeleme çalışmaları yapmak temel görevlerindedir.

Planlama Bölümü Şefi

Olay Yöneticisinin gözetimi altında, planlama bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personelini gözetir. Durumdaki değişiklikleri gözlemlemek; kısa dönemli (1-2 gün) ve uzun dönemli (1-2 hafta) gelecekteki ihtiyaçları belirlemek ve/veya tahmin etmek; çalışmaları takip etmek ve kaydetmekten sorumludur. Olay Yöneticisine karşı sorumludur. Mevcut durum hakkında Operasyonlar Bölümünden, kaynakların/erzakların durumu hakkında Lojistik Bölümünden bilgi toplar. Durumdaki ve kaynaklardaki değişiklikleri bir çizelge üzerinde gösterir ve bunu bütün bölümlerin kullanmasını sağlar.

Operasyon Bölümü Şefi

Olay Yöneticisinin gözetimi altında, operasyon bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personelini gözetir. Bina sakinlerinin sağlık ve güvenliğini korumaktan sorumludur.

Mevcut durum hakkında Olay Yöneticisinden briefing alır. Görev alanına giren acil faaliyetlerin durumu ile ilgili Müdahale Ekip Liderlerinin rapor vermelerini sağlar. Ufak yangınları söndürmek, itfaiyeye haber vermek, gaz, elektrik, su hizmetlerinin durumunu tespit etmek ve gereken önlemleri almak, güvenlik nedeniyle arama kurtarma çalışmalarını en az iki kişilik ekipler halinde gerçekleştirmek, kurbanlara yardım etmek, öğrencileri saymak, isimleri, yerleri ve fiziksel durumlarını kaydetmek, ilk yardımı idare etmek ve diğer müdahalecilerin kullanmaları için yapılanları kaydetmek. Bina hasar tespiti yapmak gibi görevler bu şefliğin görev alanları içinde değerlendirilebilir.

Lojistik Bölümü Şefi

Olay Yöneticisinin gözetimi altında, lojistik bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personelini gözetir; Olay Yöneticisi tarafından verilen yetki çerçevesinde harcamalar yapar.

Personel, erzak (tıbbi ve genel) ve malzeme tedarik etmek; yakıt, yiyecek, su, alternatif ışık/enerji kaynağı ihtiyacını belirlemek; ihtiyaç duyulan

nesnelerin sevkıyatını ayarlamak; uzun dönemli ihtiyaçları gözetmek (3 günden fazla) ve Plan bölümü ile bilgi paylaşımında bulunmak **sorumluluk** alanındadır.

Aşağıdaki görevlerin gerçekleşmesi için girişimlerde bulunur sorumluluk alanındaki ekipleri yönetir:

Operasyonlar Bölümü hasarı, yaralanmaları ve genel durumu belirledikçe ihtiyaçları belirler. Gerekli sıklıklarda Operasyonlar Bölümü ile bir araya gelir.

Personelin ve gönüllülerin kişisel ihtiyaçlarını belirler; “işgücü havuzunu” idare eder. Gerekli olabilecek erzak ve malzemeleri tedarik eder; nakliyesini sağlar ve güvenli bir yerde saklanmasını gözetir. Talep edildikçe, kullanıldıkça kaynakları ve personeli takip eder. Bu bilgiyi Planlar Bölümü ile paylaşır. Harcamaların kaydını tutar. Bu bilgileri finans bölümü ile paylaşır.

Finans Bölümü Şefi

Olay Yöneticisinin gözetimi altında, finans bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personelinin gözetir; Olay Yöneticisi tarafından verilen yetki çerçevesinde ödemeler yapmaya yetkilidir. Olayla ilgili faturaları ve işlem süreçlerinin kaydını saklamak, uzun dönemli ihtiyaçları gözetmek (üç günden fazla) ve Planlar Bölümü ile bunu paylaşmaktan **sorumludur**.

Harcamaların kaydını tutmada Lojistik Bölümüne yardımcı olur. Gereken malzeme ve işgücü için gerekli ödemeleri yapar.

Acil Durum Müdahale Ekipleri

Çalışanların oluşturduğu acil durum müdahale ekiplerinin amacı olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmak ve normal acil durum hizmetleri bir acil durum nedeniyle verilemediği zamanlarda (**OAY**) çalışanları, öğrencileri ve ziyaretçileri ile ilgilenmektir. Her bir ekibin özel fonksiyonları ve eğitim gereksinimleri vardır. Bu bölümde her bir ekibin rol ve fonksiyonunu tanımlanacaktır. Her bir ekip, olay yönetim ekibinin idaresinde ve gözetiminde çalışacaktır. Harekete geçirildiklerinde ekipler:

1. Sadece normal yangın/yardım müdahalesi yoksa ya da gecikmişse kullanılacaktır.

2. Okulun Yönetim merkezine (yeri belirtilecek) rapor verecektir.
3. İhtiyaca göre olay yönetim ekibine yardım edecektir.
4. Fonksiyonları emir aldıkları ve eğitildikleri şekilde sunacaktır.
5. Bütün bulguları Yönetim merkezine rapor edecektir.

Tahliye Ekibi

Tahliye ekibinin aşağıdaki görevleri gerçekleştirmesi beklenmektedir:

Acil Durum Öncesinde:

- Okulun dışındaki toplanma yerlerini önceden belirlenmelidir. “Yangında” toplanılacak yerler başka tehlikelerde güvensiz olarak belirlenmedikçe bütün tahliyelerde kullanılabilir. “Yangında” toplanılacak yerin deprem tahliyesinde de kullanılıp kullanılmayacağını önceden belirlenmelidir.
- Bütün tahliye yolları altı ayda bir gözden geçirilmelidir. Okul tasarımı zamanla değişebilir, masalar, sıralar ve bölümler yer değiştirmiş olabilir. Tahliye yollarını gözden geçirmek ekibi, çalışanları ve öğrencileri eğitmede yardımcı olabilir.
- Tahliye esnasında özel durumu olan, risk altında bulunan çalışanlar ve öğrenciler önceden belirlenmelidir. Risk altındaki grubun nasıl tahliye edilecekleri konusunda onlarla görüş alışverişinde bulunulmalı, onlara tahliye esnasında yardımcı olacak birer arkadaş atanmalıdır.
- Bütün çalışanları, öğrencileri ve ziyaretçileri (eğer mümkünse) saymak için önceden bir yol belirlenmelidir.
- Bir okulun bütün bölümlerine/katlarına yetecek kadar kişi ekip üyesi olmalıdır.

Acil Durum Esnasında (yangın hariç)

- Tahliye yolunun güvenli ve toplanma yerinin herhangi bir tehlikeden (ör: yol üzerindeki enerji hatları/ağaçlar) uzak olduğuna emin olunmalıdır.
- Tehlikeli madde kazasıyla ilgili bir tahliye durumunda, toplanma yeri rüzgara ters yönde ve güvende olmalıdır.
- Bütün bulgular okulun olay yönetim ekibine rapor edilmelidir.

Acil Durum Sonrasında

- Bütün tahliye yolları ve kullanılan prosedürler gözden geçirilmeli, değişikliğe ihtiyaç olup olmadığını belirlenmeli ve okulun olay yönetim ekibine tavsiyelerde bulunulmalıdır.

İlk Yardım Ekibi

Büyük bir acil durumda okullar, normal acil durum tıbbi hizmetlerinden yoksun kalabilirler. Büyük-çaplı acil durumlar okulun binalarını ve malzemelerini yok ederek veya onlara hasar vererek acil durum tıbbi yardım hizmetlerini aksatabilirler. Dahası, hastaneler ve ilkyardım istasyonları daha az hasar görmüş veya daha rahat ulaşılabilen bölgelere taşınmış olabilir. Okuldaki ilkyardım ekibinden, geniş çaplı bir acil durum sonrasında, kamu ve özel tıbbi imkanlar kullanılmadığında ya da ulaşılamaz durumda olduğunda, seçilmiş personelin sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunması beklenmektedir.

Okul personeli kendi eğitimleri ve sertifikaları çerçevesinde temel ilk yardım hizmeti sunmaya hazır olmalıdır. Temel ilk yardım, temel tıbbi yardım becerileri gerektiren acil durum tıbbi hizmetleri demektir. Olay mahallinde, güvenli bir yerde bir ilk yardım merkezi kurulmalıdır. Yararlılar bulunarak bu ilk yardım istasyonuna taşınmalıdır.

Her bir okul için ilk yardım ve tıbbi becerilere sahip personel tespit edilmeli ve aşağıdaki fonksiyonları yerine getirecek olan İlk Yardım Ekiplerini harekete geçirilmelidir:

- Sağlık konusunda en becerili, en eğitilmiş kişi ilk yardım ekibinin lideri olarak atanmalıdır.
- Güvenli bir yerde bir ilk yardım istasyonu kurulmalıdır.
- Toplu yaralanmaların olduğu durumlarda triaj uygulanmalıdır. Triaj yaralanmalara ve tıbbi acil durumlara göre hastaların tedavi önceliğine göre kategorilerine ayrılması şeklinde tanımlanmaktadır.
- İlk yardım çantalarını ve acil durum malzemelerini toplamak.
- İmkanlar doğrultusunda yaralılarla ilgilenmek.

- Eğer mümkünse, çabaları profesyonel acil durum tıbbi hizmetleri verenlerle koordine etmek.
- Eğer mümkünse, ciddi şekilde yaralananlara tıbbi taşıma imkanı sağlamak ya da çağırmak.
- Ölenlere uygun şekilde davranmak.
- Yaralıların ve ölümlerin kayıtlarını tutmak.
- Yaralılara acil durum barınağı sağlamak.

Arama ve Kurtarma Ekibi

Arama ve kurtarma ekibi aşağıdaki eylemleri gerçekleştirmek üzere harekete geçecektir:

- Okulun iki kez aranmasını gerçekleştirmek.
- Mümkün olan durumlarda sıkışıp kalmış kurbanları kurtarmak.
- Eğer kurtarmak mümkün değilse, kurbanın yerini ilk yardım ekibine bildirmek.
- Kurtarma çalışmalarını ve kurbanların bilgilerini belgelendirmek.
- Araştırırken belirgin problemlere eğilmek: yapısal hasar, tehlikeli madde sızıntısı, vs.
- Gözlemlenen problemlerin ne olduğunu ve yerini kontrol listesine kaydetmek.
- Mümkün olduğunda, yakında meydana gelecek tehlikeleri arama ve kurtarma ekibi liderine rapor etmek.
- Aynı yerin birden fazla aranmasını ve gözden kaçırmayı önlemek için aranılan yerleri işaretlemek.

Arama kurtarma ekibi kurulurken ve etkinliklerini sürdürürken aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulacaktır:

- Her arama ve kurtarma ekibi en az iki kişiden oluşturulmalıdır.
- Okulun durumu ve olası tehlikeler hakkında yönetim merkezinden bilgi alınmalı ve iletişim sağlanmalıdır.
- Ekip üyeleri ihtiyaca göre baret, eldiven ve araç gereçle donatılmalıdır.

İlk Arama

- Bir arama planı oluşturulmalı, arama yapmaya başlamadan önce okul yönetilebilir alanlara ayrılmalıdır. Aranılan bölümleri ve karşılaşılan problemleri belirlemek için planlar kullanılmalı, aranılan yerler işaretlenmelidir.
- Tanımlama için bilinci yerinde olmayanların ve ölümlerin yerleri kaydedilmeli, her bir kişinin yanında bulunan tanımlayıcı nesnelere kaydedilmelidir.
- Kurbanları bulmak için her türlü çaba gösterilmeli, sıkışık kalmış kurbanların yerlerini belli edebilmeleri için, onlara işaretler gönderilmelidir.
- Daha fazla yaralamaya neden olmamak için kurbanlar dikkatlice hareket ettirilmeli, yaralılar ilk yardım istasyonuna götürülmeli, ölümler geçici ya da normal bir morga sevk edilmelidir.
- Ölümlere saygı gösterilmeli; vücudu örtülmeli. Bozulmaya karşı korunmalı ve onu tanımlamaya yarayacak nesnelere (elbise, saat, çanta, cüzdan ve benzeri) toplanmalı ve saklanmalıdır. Mümkünse, isimleri kaydedilmelidir.

İkinci Arama

- İlk aramada bulunan bütün kurbanlar ilgilendikten ve sevk edildikten sonra ikinci bir araştırma başlatılmalıdır. Bu aşamada. Bina hasarları ve gözlemler kaydedilmelidir.
- Arama ve kurtarma ekiplerinin bütün çalışmaları belgelendirilmelidir. Bu belgelendirme, aranılan alanları. Bulunan kurbanları, not edilen hasarı, zamanı, ekip üyelerini, vs. içermelidir. Kurbanlar hakkındaki bilgiler okulun olay yönetim ekibine rapor edilmelidir.

Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi

Bir acil durum anında, okullar yangına, gaz kaçaıklarına, su boruları patlamalarına, elektrik kesintilerine veya diğer altyapı hizmetlerinde problemlere yol açabilecek hasarlara uğrayabilir. Okul personeli eğitim ve olanakları dahilinde yangınlarla ve altyapı hizmetleri problemleriyle mücadele etmeye hazırlıklı olmalıdır. Bu ekip, seçilmiş personelle sınırlı yangın söndürme ve altyapı hizmetleri kesintiye uğradığında hizmetleri yeniden

sunma çabası içinde olmalıdır. İtfaiye ve altyapı hizmetleri ekibinin aşağıdaki fonksiyonları yerine getirmesi beklenmektedir:

- En yetenekli ve eğitilmiş kişiyi, itfaiye ve altyapı hizmetleri ekibi lideri seçmek.
- Konu ile ilgili malzeme ve araç gereç toplamak.
- Yangının yayılma eğilimi ve tehlikelerini değerlendirmek.
- Minimal yangın söndürme sağlamak.
- Büyük bir yangın tehdidi karşısında okulu tahliye etmek.
- Faydalı hizmetlerdeki tehlikelerin ve aksaklıkların bir değerlendirmesini yapmak.
- Önlem olarak altyapı hizmetlerini kapatma işlemlerini gerçekleştirmek.
- Risk altındakileri kurtarmak.
- Alanları güvenlik altına almak.

Hasar Değerlendirme Ekibi

Bir acil durum anında, okullar öğrencilerin ve personelin güvende olup olmadıklarını değerlendirmek için hızlı bir bina değerlendirmesi yapmaya hazırlıklı olmalıdır. Belirlenen personel konu ile ilgili eğitim görmelidir. Ekibin profesyonel görevliye bina hasarını değerlendirmede kullanabileceği bilgileri verecek biri olmalıdır. Seçilen kişiler binayı tanımalı ve deprem nedeniyle oluşabilecek olası hasarları bilmelidir.

Okul hasar değerlendirme ekibi, sadece okul binaları için hasar değerlendirmesi yapmalıdır. Bunlar sadece profesyonel yapı mühendisleri gelene kadar yapılacak ilk değerlendirmelerdir. Binanın sağlamlığı konusunda, şüpheye düşüldüğü durumlarda. Bina tahliye edilmeli ve kapatılmalıdır. Olay yönetim ekibi, aşağıdaki fonksiyonları yerine getirecek olan hasar değerlendirme ekibini/ekiplerini harekete geçirmelidir:

- Eğer zaman ve koşullar uygunsa tahliye değerlendirmesi yapmak.
- Bütün kat ve binalarda hızlı bir bina değerlendirmesi yapmak.
- Binayı kapatmak ya da bütün tehlikeli bölgelere uyarı kordonu çekmek.
- Bina hasarını belgelendirmek (Hasarın resimleri veya filmi çekilebilir).
- İhtiyaca göre profesyonel yardım istemek.

- Kalan tehlikeleri değerlendirmek ve mülk korumasını sağlamak.

Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi

Bir acil durum anında, okullar, öğrencilerle anne babalarını bir araya getirmeye hazır olmalıdır. Öğrenci-veli buluşturma ekibinin amacı, öğrencinin velisine düzenli bir şekilde teslim edilmesini sağlamaktır. Okullar. Bir acil durum sonrasında çocuğunu almak isteyen anne babaların hızlı bir şekilde okula gelmesine hazırlıklı olmalıdır. Ekip üyeleri okul girişindeki belirli yerlerde öğrencilerin anne babalarıyla buluşmalarını sağlamak için eğitilmelidir. Ekibin aşğıdaki fonksiyonları yerine getirmesi beklenmektedir:

Acil Durum Öncesinde:

- Okula girişlerde yer alacak yeniden buluşma yerlerinin yerini önceden belirlenmelidir.
- Öğrenci-veli buluşma yerleri için acil durum salıverme kartları kutusu hazırlanmalıdır.
- Öğrenci-veli buluşma yerlerinde önceden basılmış salıverme formları bulundurulmalıdır.

Acil Durum Esnasında:

- Öğrenci-veli buluşma yerleri hazırlanmalıdır.
- Bu yerlerde bulunacak personel ve gönüllü anne babalar belirlenmelidir.
- Öğrenci salıverme formları, öğrenci acil durum salıverilme kartlarının kopyaları önceden hazırlanmalıdır.
- Öğrencileri velilerine mümkün olduğu kadar çabuk vermeye hazırlıklı olunmalıdır.

Acil Durum Sonrasında:

- Salıverme formlarındaki öğrenci sayısı ile Yönetim merkezinde sayılan öğrenci sayısını karşılaştırılmalıdır.

Öğrenci/Personel Gözetim Ekibi

Bir acil durum anında, okullar olay anında görev yapan personeli ile olaya müdahale etmeye hazırlıklı olmalıdır. Öğrenci/personel gözetim ekibinin amacı ilk müdahale ekipleri olaya müdahale ederken öğrencileri gözetmektir.

Okul personeli aynı anda hem öğrencileri gözetebilmeli, hem de ilk müdahale ekiplerinin olaya müdahale edebilmesini sağlamalıdır. Diğer personel üyeleri ilk müdahale ekiplerini oluştururken, atanmış çalışanlar ve yedek personel öğrencilerle kalmalıdır. Öğrenci/Personel Gözetim Ekibi aşağıdaki fonksiyonları yerine getirmelidir:

Acil Durum Öncesinde

- Olay esnasında öğrencilerle kalacak personel belirlenmelidir.
- Yakında sınıflardan “Arkadaş” sınıf sıfatına sahip sınıflar belirlenmeli, arkadaş sınıfın öğretmeni ile temas kurulmalıdır.
- Arkadaş sınıfların sorumluluğunu üstlenebilmek için prosedürler geliştirilmelidir.
- Eğer birden çok sınıfın gözetilmesi gerekiyorsa, öğrencileri oyalamak üzere kullanılacak çalışma kutusu hazırlanmalıdır.

Acil Durum Esnasında

- Sınıflardaki yaralanmaların kapsamı belirlenmelidir.
- Tahliye yapabilme kabiliyeti değerlendirilmelidir.
- Daha önceden belirlenmiş arkadaş sınıflar kontrol edilmelidir.
- Sınıf tahliye edilmelidir.
- Toplanma yerine gelince, arkadaş sınıf teslim alınmalıdır.

Acil Durum Sonrasında

- Öğrenciler salıverildikten sonra, ekip üyeleri, Yönetim merkezine herhangi bir acil durum fonksiyonunda yardımcı olmalıdır.
- Sınıf öğretmenini öğrencilerinden almaya hazırlanılmalıdır.
- Birden fazla sınıfın sorumluluğunu alınmalıdır.
- Bilindiği kadarıyla öğrencilere kriz hakkında bilgi verilmelidir.
- Öğrencilere acil durum hakkında konuşmaları için yardımcı olunmalıdır.

Destek ve Güvenlik Ekibi

Bir acil durum anında, okullar, okul binasının ve okul alanının güvenliğini sağlamaya ve veliler öğrencileri güvenle alana kadar öğrencilerle ilgilenmeye hazırlıklı olmalıdır.

Destek ve güvenlik ekibi, okulun, öğrencilerin ve personelin güvenliğini sağlamak için gerekli olabilecek güvenlik hizmetini sunabilmeli ve olaylar nedeniyle olayın ardından öğrencilerin ve personelin hemen evine dönmemesi ihtimaline karşı okulu hazırlamalıdır. Destek ve güvenlik ekibi aşağıdaki fonksiyonları yerine getirmelidir:

Acil Durum Öncesinde

- Ekip üyeleri belirlenmelidir.
- Bütün kapıları açan anahtarları. Bariyer olarak kullanılacak bant, önceden yazılmış yaka kartları ve rozetler, okul şeması alet çantasına yerleştirilmelidir.
- Yardım etmeye gelen komşu okullar, öğrencilerle ilgili olmayan işlere atanmaları için gerekli hazırlıklar yapılmalıdır.

Acil Durum Esnasında

- Tahliyenin hemen ardından, ilk müdahale ekipleri (arama ve kurtarma, ilk yardım, vs.) işlerini tamamladıktan sonra yönetim merkezinin belirttiği şekilde (eğer mümkünse) okul güvenlik koridoru altına alınmalıdır.
- Okulun hasar değerlendirme ekibiyle birlikte, yapısal ya da yapısal olmayan bir hasarı olduğu görülen alanlar bantlarla kapatılmalıdır.
- Ekip üyeleri okulun giriş noktalarına yerleştirilmeli ve gelenler öğrenci veli buluşma alanlarına yönlendirilmelidir.
- Eğer ihtiyaç olursa, öğrenciler ve personel için barınak ve tuvalet alanları oluşturulmalıdır.

Acil Durum Sonrasında

- Okulu yeniden kurmada hem yönetim merkezi hem mühendisler hem de personel ile birlikte çalışmaya hazır olunmalıdır.

- Faydalı hizmetleri kontrol edin ve herhangi bir tehlikeyi önlemek için ne gerekliyse onu yapın. Bu arada hangi faydalı hizmetlerin hala çalışıp çalışmadığına bakın ve bulguları yönetim merkezine rapor edilmelidir.
- Eğer gerekli ise, tahliye yardımcı olunmalıdır.
- Acil durum su kaynaklarının kullanımını gözetin (su ısıtıcılarındaki sular bile dahil).
- Eldeki yiyecek stoklarını sayın ve durum gerektiriyorsa, yiyecek dağıtımını planlayın.
- İtfaiye, polis, arama kurtarma, tıbbi hizmetler ve gönüllüleri yardım gereken yerlere yönlendirilmeli ve medya ve halkla ilgilenmesi için ana kapıya birini yerleştirilmelidir. Yönetim merkezi bu çalışmalardan haberdar edilmelidir.

İkinci ve Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Aşağıda, araştırmanın ikinci ve üçüncü amacı doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel çözümleri sonunda ulaşılan bulgular ve bulgulara ilişkin yapılan yorumlar yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci alt amacında, araştırma kapsamına alınan aşağıdaki görevlilerin eğitimde acil durum yönetimi modelinin; merkez örgütü, taşra örgütü, okul acil durum yönetimi örgütü, önerisinin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

- d) Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin görüşleri nedir?
- e) İl/ilçe eğitim yöneticilerinin görüşleri nedir?
- f) Okul yöneticilerinin görüşleri nedir?
- g) Öğretmenlerin görüşleri nedir?
- h) Üniversitelerde eğitim yönetimi alanında görev yapan akademisyenlerin görüşleri nedir?
- i) Üniversitelerde afet yönetimi alanında çalışan akademisyenlerin görüşleri nedir?

j) İllerdeki sivil savunma yöneticileri/uzmanları ve görevlilerinin görüşleri nedir?

Araştırmanın üçüncü problemde ikinci problemdeki görüşler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Bu nedenle, ikinci ve üçüncü probleme ilişkin bulgular birlikte verilecektir.

Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisinin Uygunluğuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Probleme ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen anketin ikinci bölümdeki sorularla elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan il/ilçe eğitim yöneticilerinin sayılarının az olması nedeniyle okul yöneticileri grubuyla birleştirilerek İl/ilçe ve okul yöneticileri adıyla değerlendirmeye alınmıştır.

Afet yönetimi alanındaki akademisyenlerin sayılarının az olması nedeniyle eğitim yönetimi alanındaki akademisyenlerle birleştirilmiş ve akademisyenler grubu oluşturulmuştur. Diğer gruplar aynı adla alınmış ve göreve ilişkin beş grup oluşturulmuştur.

Öncelikle grupların tümünün görüşleri çözümlenmiş ve daha sonra görev ve il değişkenlerine göre eğitimde acil durum yönetimi modeli önerisinin uygunluğuna ilişkin görüşler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla maddeler aritmetik ortalamalarına göre görece önem sırasına dizilerek sıralanmış ve maddelere katılma düzeyleri çizelgede gösterilmiştir. Ayrıca, en çok katıldıkları ilk üç madde ile en az katıldıkları son üç madde verilmiş ve bunun nedenleriyle ilgili yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Bu görüşler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı bu bulgulardan hemen sonra verilmiştir.

ADY Merkez Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılanların acil durum yönetimi merkez örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması, standart sapması ve görece önem sırası ve katılma durumu/uygulama düzeyleri Çizelge 15'de verilmiştir.

Çizelge 15. Araştırmaya Katılanların ADY Merkez Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

ACIL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ Merkezîyetçi bir yapı içerisinde. Başbakanlıkta ve değişik bakanlıklarda örgütlenmiş. Birimler arasında görev örtüşmesinin olduğu, ilgili birimlerin. Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık olarak, eşgüdüm ve eğitim amaçlı birim olarak yeniden örgütlenmesi gerektiği, dikkate alınarak;	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası	Katılma Durumu / Uygulama Düzeyi
1. Türkiye’de meydana gelen acil durumların yönetimi. Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır.	3,62	1,37	16	*
2. Başbakan, meydana gelen acil durumlarda, daha etkin mücadele ve merkezi kaynakları kullanabilmek amacıyla, ADY Müsteşarlığına danışarak, acil durum ilan edebilme yetkisine sahip olmalıdır.	3,84	1,26	7	*
3. Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu ; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Millî Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden	4,09	1,09	4	*
4. Acil Durum Danışma Kurulu; Üniversite ADY Merkezleri Başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilen birer öğretim üyesi, İlgili Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmalıdır.	3,95	1,09	5	*
5. ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir.	4,16	1,02	3	*
6. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır.	4,19	1,02	1	*
7. Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır.	4,18	0,99	2	*
8. Kurulacak olan Müsteşarlık, yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.	3,64	1,28	15	*
9. Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır.	3,57	1,32	17	*
10. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,79	1,20	8	*
11. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,72	1,27	11	*
12. Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,74	1,31	10	*

(n=1125) * Katılma düzeyi “Çok Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “çok”

Çizelge 15'in Devamı.

ACİL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ	\bar{x}	SS	Görelİ Önem Sırası	Katılma Durumu / Uygulama Düzeyi
13. Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,56	1,37	18	*
14. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili merkez birimleri Müsteşarlık bünyesine, taşra birimleri Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü bünyesine devredilmelidir.	3,85	1,24	6	*
15. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır	3,70	1,25	12	*
16. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,66	1,26	13	*
17. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,74	1,28	9	*
18. Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,65	1,30	14	*
19. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryası hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryası makamı oluşturulmalıdır.	3,53	1,31	19	*
(N= 1125) Toplam	3,80	0,78		

* Katılma düzeyi "Çok Katılıyorum", Uygulanabilirlik düzeyi "çok"

Çizelge 15'deki acil durum yönetimi merkez örgütü boyutuna ilişkin görüşlerin ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılanların, araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere "çok" düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi merkez örgütü modeli "çok" düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Ortalamaların görelî önem sırası ele alındığında 6. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,19$) ile birinci sırada, 7. maddenin ($\bar{x} = 4,18$) ikinci sırada ve 5. maddenin ($\bar{x} = 4,16$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır” en çok kabul gören öneri olmuştur. Bunu, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” önerisi ve “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Bu bulgular, acil durum yönetimi örgütünün ulusal düzeydeki görevleri gerçekleştirmesinin beklendiğini, ancak bir eşgüdüm, eğitim ve danışma kurumu olarak görülmek istediği şeklinde yorumlanabilir. Bu katılımcıların yerleşme eğilimlerinin bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Ortalamaların görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 19. maddenin ($\bar{x} = 3,53$) en son sırada, 13. maddenin ($\bar{x} = 3,56$) sondan ikinci sırada ve 9. maddenin ($\bar{x} = 3,57$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır”, “Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir” ve “Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Son yıllarda kamu hizmetlerine ilişkin bazı kavramların yıpranmasının bu maddelerin en son sıraya düşmelerinin nedeni olarak görülebilir. Sekreteryaya hizmetlerinin; kamu kaynaklarıyla yaratılan saltanatı, işe alma yetkisinin; adam kayırmayı, çağırıştırdığından yeterince desteklenmedikleri düşünülebilir.

Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılanların acil durum yönetimi taşra örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması, standart sapması ve görece önem sırası Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16. Araştırmaya Katılanların Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütünün Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

TAŞRA ÖRGÜTÜ; Merkez örgütü, eşgüdüm ve eğitim amaçlı olarak örgütlenmiş ve icracı görevlerinin taşra birimlerine devredildiği ve ilde acil durum yönetimine ilişkin yeni bir yapılanmanın oluşturulduğu dikkate alınarak;	\bar{x}	S	Görelî Önem Sırası	Katılma Durumu / Uygulama Düzeyi
20. Acil durum birden fazla ilde meydana gelmişse geçici olarak Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmalıdır.	4,12	1,08	10	*
21. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü görevini yürütmek üzere bir koordinatör vali atanmalıdır.	3,82	1,27	14	*
22. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulduğunda Acil Durum Yönetimi İl Müdürlükleri. Bölge koordinatörlüğünün yönetimine girmelidir.	3,93	1,16	13	*
23. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Koordinatör Vali ve acil duruma maruz kalan il valileri veya yardımcılarında oluşmalıdır.	3,93	1,16	12	*
24. İl Acil Durum Yönetimi, Valiliğe bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.	4,07	1,07	11	*
25. Vali ilde acil durum ilan etmeye yetkili olmalıdır.	4,18	1,05	6	*
26. İl Acil Durum Yönetimi, acil durum ilanından önce ilk incelemeleri yaparak Valiye danışmanlık görevinde bulunmalıdır.	4,13	1,00	9	*
27. İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı, Belediye Başkanı, İlgili Daire Müdürleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşmalıdır.	4,19	0,98	4	*
28. İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, acil durumla ilgili ildeki tek yetkili kurum olmalıdır.	3,80	1,21	15	*
29. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır	3,65	1,25	17	*
30. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,57	1,26	18	*
31. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,70	1,25	16	*
32. İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,51	1,30	20	*

N=1125

* Katılma düzeyi “Çok Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “çok”

** Katılma düzeyi “Tamamen Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “Tamamen”

Çizelge 16'nın Devamı.

TAŞRA ÖRGÜTÜ;	\bar{X}	S	Görelİ Önem Sırası	Katılma Durumu/ Uygulama Düzeyi
33. Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir.	3,55	1,39	19	*
34. Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, okullara acil durum yönetimi ile ilgili danışmanlık ve eğitim vermelidir.	4,14	1,07	8	*
35. İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün temel görevlerinden biri olmalıdır.	4,17	1,00	7	*
36. Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır.	4,25	1,79	2	**
37. Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır.	4,27	0,93	1	**
38. İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır.	4,20	0,98	3	**
39. İlçe acil durum yetkilisi, ilçedeki kurumların acil duruma hazırlanmasında danışmanlık görevi yapmalıdır.	4,19	0,98	5	*
N=1125	Toplam	3,97	0,77	

* Katılma düzeyi "Çok Katılıyorum", Uygulanabilirlik düzeyi "çok"

** Katılma düzeyi "Tamamen Katılıyorum", Uygulanabilirlik düzeyi "Tamamen"

Çizelge 16'da acil durum yönetimi taşra örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin görüşlerin ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılanların, araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere "çok" düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi taşra örgütü modeli "çok" düzeyde uygulanabilir bulunmuştur. Araştırmaya katılanlar, "Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır", "Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır", "İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır" ifadelerine "tamamen" katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu maddelerdeki öneriler "tamamen" uygulanabilir bulunmuştur. Diğer maddelere "çok" düzeyinde katılmışlar ve çok düzeyde uygulanabilir bulmuşlardır.

Ortalamaların görelİ önem sırası ele alındığında "tamamen" düzeyinde katıldıkları 37. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{X} = 4,27$) ile birinci sırada, 36.

maddenin ($\bar{x}=4,25$) ikinci sırada ve 38. maddenin ($\bar{x}=4,20$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır” “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır” “İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Bu bulgular, acil durum yönetimi taşra örgütünün yerel düzeydeki görevleri gerçekleştirmesinin beklendiğini, ancak diğer yerel bir örgüt olan il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmalarının istediği şekilde yorumlanabilir. Bu boyuttaki bulgular, katılımcıların yerelleşme eğilimlerini desteklediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Ortalamaların göreceli önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 32 maddenin ($\bar{x}=3,51$) en son sırada, 33. maddenin ($\bar{x}=3,55$) sondan ikinci sırada ve 30. maddenin ($\bar{x}=3,57$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu maddeleri aynı nitelikte öneri sunan 29. madde ($\bar{x}=3,65$) izlemektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük dört madde olarak, “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” “Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Araştırmaya katılanların ağırlıklı olarak yeni birimler oluşturulmasını öneren bu maddelere, kamu kurumlarının büyümesine yol açacağı ve bürokrasiyi çoğaltacağı düşüncesiyle çok kuvvetli desteklenmediği düşünülebilir. “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” önerisinin de alt sıralarda olması yerleşik kurumlara sahip çıkışın bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Okul Acil Durum Yönetiminin Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Katılımcıların okul acil durum yönetimi örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması, standart sapması ve önem sırası Çizelge 17’de verilmiştir.

Çizelge 17. Araştırmaya Katılanların Okul Acil Durum Yönetimi Modelinin Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Ortalaması, Standart Sapması, Görelî Önem Sırası ve Katılma /Uygulama Düzeyi

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ; Okulun ve çevresinin maruz kalabileceği acil durumların okul tarafından yönetilme şeklinin tanımlandığı ve ilgili kişilerin nasıl davranacakları konusunda yol gösterildiği dikkate alınarak;	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	Katılma Düzeyi/ Uygulama Düzeyi
40. Okullarda meydana gelen acil durumların yönetimi, Olay Yönetim Ekibi (OYE) tarafından gerçekleştirilmelidir.	4,17	1,04	23	*
41. OYE, Olay Komuta Sistemi (OKS) ilkelerine göre çalışmalıdır.	4,12	1,02	29	*
42. OYE, ihtiyaca göre, acil durum müdahale ekipleri oluşturmalıdır.	4,23	0,99	14	**
43. Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumlu ve onun lideri olmalıdır.	4,19	1,05	21	*
44. OYE Operasyonlar bölümü, acil eylem planında açıklanan aktiviteleri yürütmeden. Binaların içerisindeki kişilerin sağlığını ve güvenliğini korumadan sorumlu olmalıdır.	4,15	0,98	26	*
45. OYE Planlama bölümü, olayın gelişimiyle ilgili bilgi toplama ve eldeki kaynakların durumuyla ilgili değerlendirme yapmalıdır.	4,19	0,94	20	*
46. OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır.	3,97	1,15	32	*
47. OYE Finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır.	3,89	1,18	33	*
48. Acil durum müdahale ekipleri, olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmalıdır.	4,16	0,95	25	*
49. Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır.	4,36	0,89	3	**
50. İlk Yardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır.	4,36	0,90	2	**
51. Arama ve Kurtarma Ekibi , okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir.	4,31	0,94	4	**
52. Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi , küçük yangınları söndürme ve altyapı hizmetleri kesintiye uğradığında yeniden sunma çabası içinde olmalıdır.	4,30	0,93	6	**
53. Hasar Değerlendirme Ekibi , mühendisler gelene kadar okul binalarındaki hasar için değerlendirme yapmalı. Binanın sağlamlığıyla ilgili kuşku varsa binanın tahliye edilmesini ve kapatılmasını sağlamalıdır.	4,17	1,10	22	*

N=1125

* Katılma düzeyi “Çok Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “çok”

** Katılma düzeyi “Tamamen Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “Tamamen”

Çizelge 17'nin Devamı.

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ	\bar{X}	S	Görelİ Önem Sırası	Katılma Düzeyi/ Uygulama Düzeyi
54. Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır.	4,36	0,93	1	**
55. Öğrenci Gözetim Ekibi, ilk müdahale ekipleri olaya müdahale ederken öğrencileri gözetlemelidir.	4,28	0,98	8	**
56. Destek ve Güvenlik Ekibi, öğrenciler ve personel için gerekli psikolojik destek ve güvenlik hizmeti sunmalı ve hemen eve dönülememesi ihtimaline karşı okulu hazırlamalıdır.	4,25	0,97	12	**
57. Planlama ekibi , acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır.	4,29	0,94	7	**
58. Planlama ekibinde, okul müdürü ve yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler ve uygun olan diğer personel görev almalıdır.	4,22	0,98	16	**
59. Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır.	4,03	1,07	31	*
60. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır.	4,09	1,01	30	*
61. Planlama ekibi, varolan plan ve prosedürlerin eksikliklerini belirlemelidir.	4,14	1,00	28	*
62. Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra acil durum planı oluşturulmalıdır.	4,20	0,97	19	**
63. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulla ilgili isim ve yer, yapının türü, kurumun türü, vb. bilgileri içermelidir.	4,22	0,98	17	**
64. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulun özel gereksinimleri ve özelliklerini tanımlamalıdır.	4,26	0,93	10	**
65. Okul Acil Durum Yönetimi Planlarının yasal dayanakları planda belirtilmelidir.	4,23	0,97	13	**
66. Örgüt şeması, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında bulunmalıdır.	4,26	0,96	9	**
67. Bölge planı ve çalışma yerinin genel bir tanımı, tesis şemaları, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında yer almalıdır.	4,25	0,98	11	**
68. Öğrenciler ve okul personeli hakkında özel bilgiler ve göz önüne alınması gereken gereksinimler planda belirtilmelidir.	4,15	1,03	27	*
69. Planda, çalışma yerinin maruz kalabileceği risklerin ve tehlikelerin bir değerlendirmesi yapılmalıdır.	4,22	0,97	18	**
70. Acil durum yönetimi ekip üyelerinin rolleri ve sorumlulukları planda yer almalıdır.	4,30	0,92	5	**
71. Acil durumlarda izlenecek acil durum protokolleri planda yer almalıdır.	4,23	1,01	15	**
72. Planların, riskleri azaltmak için bir fona sahip, tanımlanmış risk düzeltme programı olmalıdır.	4,17	1,01	24	*
N=1125	Toplam	4,20	0,75	

* Katılma düzeyi “Çok Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “çok”

** Katılma düzeyi “Tamamen Katılıyorum”, Uygulanabilirlik düzeyi “Tamamen”

Çizelge 17'deki okul acil durum yönetiminin uygunluğuna ilişkin görüşlerin ortalamaları ($\bar{x}=4.20$) incelendiğinde, araştırmaya katılanların, araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetiminin ilişkin görüşlere “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Okul acil durum yönetimine uygunluğuna ilişkin görüşler “tamamen” uygulanabilir bulunmuştur.

Ortalamaların görelisi önem sırası ele alındığında “tamamen” düzeyinde katıldıkları 54. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}= 4,36$) ile birinci sırada, 50. maddenin ($\bar{x}=4,36$) ikinci sırada ve 38. maddenin ($\bar{x}=4,36$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır”, “İlkyardıı Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılmadığında, sınırlı oranda ilk yardıı hizmetleri sunmalıdır”, “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Bu bulgular ve bunları takip eden ilk sıralardaki bulguların okuldaki müdahale ekiplerinin görevleriyle ilgili olanlardır. Bu durum, araştırmaya katılanlar, acil durum müdahale ekiplerini görelisi önem sırasının en üstlerine yerleştirerek okul acil durum yönetiminin işe vuruk bir yapıyla örgütlenmesi isteklerini açığı çıkarmışlardır, şeklinde yorumlanabilir.

Ortalamaların görelisi önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x}= 3,89$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x}=3,97$) sondan ikinci sırada ve 59. maddenin ($\bar{x}= 4,03$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak, “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır”, “Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır”, maddeleri gelmektedir.

Araştırmaya katılanlar günümüzdeki okul örgütlenmeleriyle gerçeleştirilmesinin oldukça zor olacağını ya da gereksiz olarak düşündükleri

olay komuta sisteminin bir bölümü olarak önerilen finans ve lojistik bölümleri kurulması önerisine alt sıralarda yer vermişlerdir.

Planlama ekibi ile ilgili maddenin ($\bar{x}=4,29$) 7. sırada “tamamen katılıyorum” olarak desteklenmiştir. Bu nedenle, “planlama ekibi 6-12 kişi olmalıdır” önerisinin sıralamada altlarda yer bulması, 6-12 sayılarının marjının açıklığı nedeniyle desteklenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak, toplam puanlarının ortalamaları incelendiğinde araştırmaya katılanların, acil durum yönetimi merkez örgütü ($\bar{x}=3,80$) ve taşra örgütüne ($\bar{x}=3,97$) ilişkin önerilere “çok” düzeyinde katıldıkları ve modeli “çok” uygulanabilir buldukları, okul acil durum yönetimine ilişkin önerilere ise “tamamen” katıldıkları ve ($\bar{x}=4,20$) modeli “tamamen” uygulanabilir buldukları söylenebilir.

Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisinin Uygunluğuna İlişkin Görev Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın üçüncü alt amacında, araştırma kapsamına alınanların, “eğitimde acil durum yönetimi modeli önerisinin uygunluğuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”, sorusuna yanıt aranmıştır.

Problemin çözümünde kullanılan görev değişkenine ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen anketin birinci bölümdeki soruyla elde edilmiştir.

Araştırmanın bu kısmında öncelikle her boyuta ilişkin görüşler, görev değişkeni dikkate alınarak aynı çizelgede farklı sütunlarda ortalamaları, standart sapmaları ve görelî önem sırasına göre verilmiştir. Görev değişkenine göre hazırlanan çizelgelerin altına grubun toplam puanları verilerek modelin uygunluğuna ilişkin görüşler belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca görelî önem sırasına göre en yüksek ortalamayla benimsenmiş 3 öneri ve en düşük ortalamayla belirlenmiş 3 öneri verilmiş ve bunlara ilişkin yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

Görev değişkenine göre grupların ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. F testi manidar çıktığında, gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak için ise LSD testi yapılmıştır.

Görev Değişkenine Göre ADY Merkez Örgütüne İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılanların görev değişkenine göre, öğretmen, il/ilçe/okul yöneticileri, MEB yöneticileri, sivil savunma yöneticileri/uzmanları/görevlileri (sivil savunma grubu) ve akademisyenler gruplarının acil durum yönetimi merkez örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası Çizelge 18’de verilmiştir.

Çizelge 18’de acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, öğretmenlerin araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,77$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi merkez örgütü modeli çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Öğretmenlerin ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 5. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}= 4,19$) ile birinci sırada, 6. maddenin ($\bar{x}=4,15$) ikinci sırada ve 7. maddenin ($\bar{x}=4,12$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” Öğretmenler tarafından en çok kabul gören öneri olmuştur. “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır” önerisi ve bunu, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümlü sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören diğer önerilerdir.

Çizelge 18. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin Görev Değişkenine Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

ACİL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ BOYUTU	Öğretmen			İl/ilçe ve okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
	\bar{X}	S	Ö N E M	\bar{X}	S	Ö N E M	\bar{X}	S	Ö N E M	\bar{X}	S	Ö N E M	\bar{X}	S	Ö N E M
ACİL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ; Merkeziyetçi bir yapı içerisinde. Başbakanlıkta ve değişik bakanlıklarda örgütlenmiş. Birimler arasında görev örtüşmesinin olduğu, ilgili birimlerin. Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık olarak, eşgüdüm ve eğitim amaçlı birim olarak yeniden örgütlenmesi gerektiği, dikkate alınarak;															
1. Türkiye’de meydana gelen acil durumların yönetimi. Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır.	3,51	1,42	17	3,73	1,39	14	3,74	1,10	7	4,76	0,60	1	3,89	1,16	11
2. Başbakan, meydana gelen acil durumlarda, daha etkin mücadele ve merkezi kaynakları kullanabilmek amacıyla, ADY Müsteşarlığına danışarak, acil durum ilan edebilme yetkisine sahip olmalıdır.	3,78	1,29	8	3,98	1,27	6	3,85	1,12	5	4,48	1,08	8	3,99	1,11	8
3. Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu ; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Millî Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır.	4,09	1,13	4	4,08	1,08	4	4,14	0,86	1	4,64	0,64	2	3,78	1,18	14
4. Acil Durum Danışma Kurulu; Üniversite ADY Merkezleri Başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilen birer öğretim üyesi, İlgili Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmalıdır.	3,99	1,10	5	4,04	1,07	5	3,61	1,04	11	3,56	1,33	19	4,15	0,83	4
5. ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir.	4,19	1,01	1	4,15	1,13	3	3,94	0,94	4	4,44	1,16	10	4,19	1,00	3
6. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır.	4,15	1,08	2	4,34	0,88	2	4,08	0,92	2	4,52	0,92	7	4,42	0,78	2
7. Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır.	4,12	1,04	3	4,40	0,77	1	4,08	0,90	3	4,56	0,65	4	4,44	0,87	1
8. Kurulacak olan Müsteşarlık, yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.	3,60	1,30	15	3,71	1,32	15	3,57	1,18	13	4,48	0,96	9	3,84	1,15	13
9. Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır.	3,49	1,37	18	3,67	1,27	16	3,47	1,20	16	4,56	0,77	5	3,99	1,01	9
10. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,72	1,24	10	3,89	1,19	8	3,85	1,01	6	4,56	0,82	6	4,03	1,11	7

Çizelge 18'in Devamı

	Öğretmen			İl/ilçe ve Okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
11. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,63	1,30	14	3,85	1,30	9	3,74	1,12	9	4,60	1,04	3	4,11	1,10	5
12. Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,66	1,34	13	3,83	1,33	11	3,74	1,17	8	4,44	1,16	11	4,07	1,12	6
13. Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,56	1,38	16	3,51	1,43	19	3,51	1,28	14	3,96	1,21	15	3,59	1,32	16
14. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili merkez birimleri Müsteşarlık bünyesine, taşra birimleri Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü bünyesine devredilmelidir.	3,83	1,28	6	3,98	1,20	7	3,70	1,10	10	4,36	1,04	12	3,93	1,15	10
15. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır	3,74	1,28	9	3,75	1,24	13	3,49	1,15	15	3,92	0,95	16	3,60	1,29	15
16. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,71	1,27	11	3,64	1,27	17	3,46	1,21	17	3,88	1,09	17	3,41	1,32	19
17. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,80	1,27	7	3,85	1,30	10	3,37	1,24	18	4,32	1,03	13	3,44	1,32	17
18. Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,70	1,30	12	3,83	1,25	12	3,33	1,29	19	3,76	1,16	18	3,44	1,34	18
19. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryası hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryası makamı oluşturulmalıdır.	3,45	1,36	19	3,56	1,37	18	3,60	1,08	12	4,08	1,04	14	3,89	0,99	12
Toplam: $\bar{X}=3,80$, $S=0,78$	3,77	0,80		3,88	0,72		3,70	0,75		4,31	0,51		3,90	0,71	
Toplam: N=1125	N= 756			N=131			N=140			N=25			N=73		

Bu bulgular, öğretmenlerin, ADY Müsteşarlığı'nı eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak, ulusal plan hazırlama, merkezde kurumlar arası eşgüdümü sağlayan bir birim olarak görülmek istendiği şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 19. maddenin ($\bar{x}=3,45$) en son sırada, 9. maddenin ($\bar{x}=3,49$) sondan ikinci sırada ve 1. maddenin ($\bar{x}=3,51$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak "Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryası hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryası makamı oluşturulmalıdır", "Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır" ve "Türkiye'de meydana gelen acil durumların yönetimi. Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır" maddeleri gelmektedir.

Bu bulgulara dayanarak, öğretmenlerin, güçlü bir merkezi örgütü desteklemedikleri söylenebilir.

Çizelge 18'de acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin il/ilçe ve okul yöneticileri görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan il/ilçe ve okul yöneticilerinin, araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,88$) "çok" düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi merkez örgütü modeli "çok" düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

İl/ilçe ve okul yöneticileri ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 7. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,40$) ile birinci sırada, 6. maddenin ($\bar{x}=4,34$) ikinci sırada ve 5. maddenin ($\bar{x}=4,15$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, "Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır" İl/ilçe ve okul yöneticileri tarafından en çok kabul gören öneri olmuştur. "Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri

olmalıdır” önerisi ve bunu, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Bu bulgularla, öğretmenlerin bu boyuta ilişkin bulguları örtüşmektedir. Aynı üç madde iki grupta da öne çıkmıştır. Aynı yorumlar bu grup için de geçerlidir.

İl/ilçe ve okul yöneticileri ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 13. maddenin ($\bar{x} = 3,51$) en son sırada, 18. maddenin ($\bar{x}=3,56$) sondan ikinci sırada ve 16. maddenin ($\bar{x} = 3,64$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

İl/ilçe ve okul yöneticileri ortalaması en düşük üç madde olarak “Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir” “Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır”, “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

ADY Müsteşarlığı'na yeni birimler eklenmesine ilişkin öneriler il/ilçe ve okul müdürü gruplarında da önem sırasının altlarına doğru itilmiştir.

Çizelge 18'de acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin MEB yöneticileri görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan MEB yöneticilerinin, araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,70$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü “çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

MEB yöneticileri ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 3. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,14$) ile birinci sırada, 6. maddenin ($\bar{x}=4,08$) ikinci sırada ve 7. maddenin ($\bar{x}=4,08$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu ; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır”, “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır”, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

MEB yöneticileri kendi bakanlıklarının da adının geçtiği “Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu” ile ilgili maddeyi görece önem sırasına göre öne çıkarmışlardır. Bunu kendi işlerini de kolaylaştıracak ulusal acil durum planı ve ADYM’nin eşgüdüme ilişkin görevleri izlemektedir.

MEB yöneticileri ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 18. maddenin ($\bar{x} = 3,33$) en son sırada, 17. maddenin ($\bar{x} = 3,37$) son dan ikinci sırada ve 16. maddenin ($\bar{x} = 3,46$ ortalama ile son dan) üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

MEB yöneticileri ortalaması en düşük üç madde olarak “Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır”, “İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Bu bulgular, kamu reformu ve kamuda küçülmenin konuşulduğu bugünlerde yeni genel müdürlükler kurulmasına ilişkin önerilerin görece önem sırasının gerisine itilmesinden kaynaklanabilir.

Çizelge 18’deki acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin Sivil Savunma grubunun görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan Sivil Savunma grubu, araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,31$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları

belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü boyutu tamamen düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Sivil Savunma grubu ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 1. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,76$) ile birinci sırada, 3. maddenin ($\bar{x}=4,64$) ikinci sırada ve 11. maddenin ($\bar{x}=4,60$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görölmektedir.

Buna göre, “Türkiye’de meydana gelen acil durumların yönetimi. Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır” Sivil Savunma yöneticileri/uzmanları ve görevlileri tarafından en çok kabul gören öneri olmuştur. “Acil Durum Eşğüdüm (Koordinasyon) Kurulu; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma. Bayındırlık, Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır” önerisi ve bunu, “İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Halen süren yapıda acil durum yönetiminde önemli görevler yüklenen bu grup, merkez örgütüne ilişkin görüşlerini “kendilerini barındıracak bir çatı ihtiyacını vurgular nitelikte görelî önem sırasının başına koymuş ve bağlı madde olarak kurumun bu müsteşarlığa devrini de onaylamışlardır. Acil durumlarda eşğüdüm ihtiyacını giderecek kurul da bu grup tarafından önemsenmiştir.

Sivil Savunma yöneticileri/uzmanları ve görevlileri ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 4. maddenin ($\bar{x}= 3,56$) en son sırada, 18. maddenin ($\bar{x}=3,76$) sondan ikinci sırada ve 16. maddenin ($\bar{x}= 3,88$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görölmektedir.

Sivil Savunma grubu ortalamalarının en düşük üç maddesi olarak “Acil Durum Danışma Kurulu; Üniversite ADY Merkezleri Başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilen birer öğretim üyesi, İlgili Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmalıdır” “Kurumlar arasında eşğüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşğüdüm Genel Müdürlüğü

kurulmalıdır”, “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Sivil savunma grubu, üniversite ağırlıklı olarak önerilen danışma kurulunu ve yeni birimler oluşturulması önerilerini önem sırasının aşağılarına koymuşlardır. Türkiye’deki üniversitelerin bu çalışmalara yeni girmiş olması bunun bir nedeni olabilir.

Çizelge 18’deki acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin akademisyen görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan akademisyenler, araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,90$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi merkez örgütü modeli “çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Akademisyen görüşleri ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 7. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,44$) ile birinci sırada, 6. maddenin ($\bar{x}=4,42$) ikinci sırada ve 5. maddenin ($\bar{x}=4,19$) üçüncü sırada en yüksek ortalama sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” İl/ilçe ve okul yöneticileri tarafından en çok kabul gören öneri olmuştur. “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır” önerisi ve bunu, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Akademisyenler de ADYM’nin eşgüdüm ve planlamaya ilişkin görevlerini öne çıkarmışlardır.

Akademisyen görüşleri ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalama sahip üç madde olarak 16. maddenin ($\bar{x}= 3,41$) en son sırada, 18. maddenin ($\bar{x}=3,44$) sondan ikinci sırada ve 17. maddenin ($\bar{x}= 3,44$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalama sahip olduğu görülmektedir.

Akademisyen görüşleri ortalamalarının görece önem sırasına göre ortalaması en düşük üç madde olarak “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır” “Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır”, “İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır”, maddeleri gelmektedir.

Akademisyenler grubu önem sırasının en altına yeni birim oluşturulmasıyla ilgili önerileri itmişlerdir.

Görev değişkenine göre maddelerin görece önem sırası bir bütün olarak incelendiğinde, sivil savunma grubu dışındakilerin ortalamaları en yüksek üç madde/ifadenin büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sıralaması gruplara göre değişmekle birlikte, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır”, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” önerileri sivil savunma grubu dışında ortalaması ilk üç sırada en çok yer alan maddelerdir. Ortalaması en düşük maddeler olarak, öğretmenler grubu dışındakilerce en çok tekrarlanan iki madde (16 ve 18. madde), “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır” ile “Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleridir. Bunlara yakın olarak 3 grup tarafından en düşük ortalama ile 17. madde (“İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır”) seçilmiştir.

Acil durum yönetimi merkez örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev değişkeni açısından bakıldığında; Öğretmenler ($\bar{x}=3,77$) çok düzeyinde, il ve okul yöneticileri ($\bar{x}=3,88$) çok düzeyinde, MEB yöneticileri

($\bar{x}=3,70$) çok düzeyinde, sivil savunma grubu (4,30) tamamen düzeyinde, akademisyenler grubu ($\bar{x}=3,90$) çok düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır.

Grupların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için yapılan varyans analizi ve varsa farkın kaynağının hangi grup ortalamasından kaynaklandığını gösteren LSD testi sonuçları aşağıda **Çizelge 19'da** gösterilmiştir.

Çizelge 19. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Toplam Puanlarının Göreve Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Farkı (LSD)	Görev	N	\bar{x}
Gruplararası	3650.484	4	912,621	4,187 *	4-1, 4-2, 4-3, 4-5	1. Öğretmen	756	3,77
Gruplarıçi	244144.094	1120	217,986			2. İl ve Okul Yön	131	3,88
Toplam	247794.578	1124				3. MEB Yönt	140	3,70
						4.Sivil Sav. Uz	25	4,30
						5. Akademisyen	73	3,90
					Toplam		1125	3,80

Araştırmaya katılanların “acil durum yönetimi merkez örgütü” toplam puanlarının “görev”e göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonucu incelendiğinde, gruplar arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir [(F4,1120= 4.187;*P<.05].

Farkın kaynağını bulmak için yapılan LSD testi sonuçları incelendiğinde, sivil savunma grubu ($\bar{x}=4.30$) ile öğretmenler (3,77) il/ilçe ve okul yöneticileri (3,88), MEB yöneticileri (3,70) ve akademisyenler (3,90) grubunun görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Farkın kaynağı, sivil savunma grubudur.

Sivil savunma grubu, halen acil durum yönetiminin önemli bir kurumudur ve konuya diğer gruplara göre daha yakındır. Uygulamaların ve sorunların odağında yer alan bir kurumdakilerin görüşlerinin diğer gruplardan farklılaşması beklentiler doğrultusundadır. Bu grup modeli daha yüksek bir ortalama ile desteklemektedir.

Görev Değişkenine Göre ADY Taşra Örgütüne İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılanların görev değişkenine göre, öğretmen, il/ilçe/okul yöneticileri, MEB yöneticileri, sivil savunma ve akademisyenler gruplarının acil durum yönetimi taşra örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası Çizelge 20'de verilmiştir.

Çizelge 20. Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin Görev Değişkenine Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

ACIL DURUM YÖNETİMİ TAŞRA ÖRGÜTÜ BOYUTU	Öğretmen			İl ve okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM
TAŞRA ÖRGÜTÜ ; Merkez örgütü, eşgüdüm ve eğitim amaçlı olarak örgütlenmiş ve icracı görevlerinin taşra birimlerine devredildiği ve ilde acil durum yönetimine ilişkin yeni bir yapılanmanın oluşturulduğu dikkate alınarak;															
20. Acil durum birden fazla ilde meydana gelmişse geçici olarak Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmalıdır.	4,13	1,11	10	4,27	0,97	7	3,81	1,08	13	4,64	0,57	3	4,07	0,98	10
21. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü görevini yürütmek üzere bir koordinatör vali atanmalıdır.	3,86	1,26	14	3,89	1,31	14	3,56	1,29	15	4,20	1,22	14	3,68	1,20	15
22. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulduğunda Acil Durum Yönetimi İl Müdürlükleri. Bölge koordinatörlüğünün yönetimine girmelidir.	3,94	1,15	13	4,15	1,10	12	3,65	1,26	14	4,28	0,89	12	3,85	1,15	13
23. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Koordinatör Vali ve acil duruma maruz kalan il valileri veya yardımcılarında oluşmalıdır.	3,96	1,16	12	3,92	1,22	13	3,84	1,11	10	4,16	0,94	16	3,77	1,18	14
24. İl Acil Durum Yönetimi, Valiliğe bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.	4,07	1,08	11	4,20	1,15	11	3,99	0,91	7	4,36	0,91	10	3,88	1,14	12
25. Vali ilde acil durum ilan etmeye yetkili olmalıdır.	4,19	1,07	6	4,26	1,09	9	4,09	0,87	3	4,52	0,96	5	4,01	1,10	11
26. İl Acil Durum Yönetimi, acil durum ilanından önce ilk incelemeleri yaparak Valiye danışmanlık görevinde bulunmalıdır.	4,14	1,02	9	4,27	0,93	8	3,94	0,89	8	4,20	0,91	15	4,15	1,06	5
27. İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı. Belediye Başkanı, İlgili Daire Müdürleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşmalıdır.	4,16	1,02	7	4,46	0,81	1	4,07	0,87	4	4,48	0,77	6	4,12	1,01	9
28. İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, acil durumla ilgili ildeki tek yetkili kurum olmalıdır.	3,73	1,24	15	3,83	1,31	15	3,84	1,06	11	4,36	1,11	11	4,15	0,92	6
29. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır	3,68	1,26	17	3,51	1,38	19	3,51	1,11	16	4,12	0,88	17	3,67	1,25	17

Çizelge 20'nin Devamı

TAŞRA ÖRGÜTÜ	Öğretmen			İl ve okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M
30. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,58	1,30	18	3,57	1,23	18	3,39	1,12	18	4,24	0,88	13	3,59	1,22	19
31. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,72	1,27	16	3,78	1,19	16	3,46	1,20	17	4,08	1,29	18	3,68	1,22	16
32. İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,52	1,33	20	3,47	1,34	20	3,39	1,21	19	4,00	0,96	20	3,64	1,25	18
33. Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir.	3,58	1,40	19	3,66	1,45	17	3,31	1,23	20	4,08	1,32	19	3,29	1,44	20
34. Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, okullara acil durum yönetimi ile ilgili danışmanlık ve eğitim vermelidir.	4,15	1,09	8	4,31	0,94	6	3,84	1,04	12	4,48	0,77	7	4,16	1,07	3
35. İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün temel görevlerinden biri olmalıdır.	4,20	1,01	4	4,23	1,04	10	3,87	0,96	9	4,72	0,54	2	4,22	0,95	1
36. Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır.	4,26	2,09	2	4,35	0,97	3	4,09	0,90	2	4,84	0,37	1	4,15	1,00	7
37. Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır.	4,28	0,94	1	4,38	0,88	2	4,14	0,87	1	4,64	0,57	4	4,21	1,01	2
38. İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır.	4,21	0,99	3	4,33	0,96	4	4,03	0,95	5	4,44	0,77	8	4,16	0,99	4
39. İlçe acil durum yetkilisi, ilçedeki kurumların acil duruma hazırlanmasında danışmanlık görevi yapmalıdır.	4,19	1,00	5	4,31	0,95	5	4,00	0,92	6	4,44	0,82	9	4,14	0,93	8
Toplam: $\bar{X}=3,97$; $S=0,77$	3,98	0,78		4,06	0,71		3,79	0,75		4,36	0,52		3,93	0,77	
Toplam: N=1125	N= 756			N=131			N=140			N=25			N=73		

Çizelge 20'de acil durum yönetimi taşra örgütü boyutuna ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, öğretmenler araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,97$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli taşra örgütü boyutu ”çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Öğretmenlerin ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 37. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}= 4,28$) ile birinci sırada, 36. maddenin ($\bar{x}=4,26$) ikinci sırada ve 38. maddenin ($\bar{x}=4,21$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip üç madde görülmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere “tamamen” düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır. ” Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır” önerisi ve bunu, “İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Öğretmen ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç maddesi olarak 32. maddenin ($\bar{x}= 3,52$) en son sırada, 33. maddenin ($\bar{x}=3,58$) sondan ikinci sırada ve 30. maddenin ($\bar{x}= 3,58$) ortalama ile sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” ve “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 20'de acil durum yönetimi taşra örgütü boyutuna ilişkin İl/ilçe ve okul yöneticileri görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, İl/ilçe ve okul yöneticilerinin araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=4,06$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli taşra örgütü boyutu “çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

İl/ilçe ve okul yöneticilerinin ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 27. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,46$) ile birinci sırada, 37. maddenin ($\bar{x} = 4,38$) ikinci sırada ve 36. maddenin ($\bar{x} = 4,35$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip üç madde olarak görülmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere “tamamen” düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı, Belediye Başkanı, İlgili Daire Müdürleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşmalıdır”, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır” önerisi ve bunu, “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminden, ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

İl/ilçe ve okul yöneticilerinin ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 32. maddenin ($\bar{x} = 3,47$) en son sırada, 29. maddenin ($\bar{x} = 3,51$) sondan ikinci sırada ve 30. maddenin ($\bar{x} = 3,58$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” ve “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 20’de acil durum yönetimi taşra örgütü boyutuna ilişkin MEB yöneticileri görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, MEB yöneticileri araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 3,97$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli taşra örgütü boyutu “çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

MEB yöneticileri ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 37. madde en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,38$) ile birinci sırada, 36. maddenin ($\bar{x} = 4,35$) ikinci sırada ve 25. maddenin ($\bar{x} = 4,09$) üçüncü sırada en yüksek

ortalamaya sahip üç madde madde olarak görülmektedir. İlk iki maddelerdeki görüşlere “tamamen”, 3. maddeye çok düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır”, “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır” önerisi ve bunu, “Vali ilde acil durum ilan etmeye yetkili olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

MEB yöneticileri ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 33. maddenin ($\bar{x} = 3,31$) en son sırada, 32. maddenin ($\bar{x} = 3,39$) sondan ikinci sırada ve 30. maddenin ($\bar{x} = 3,39$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak, “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir”, “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” ve “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 20’de acil durum yönetimi taşra örgütü boyutuna ilişkin sivil savunma grubu görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, sivil savunma grubu araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,36$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli taşra örgütü boyutu “tamamen” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Sivil savunma grubu ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 36. madde en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,84$) ile birinci sırada, 35. maddenin ($\bar{x} = 4,72$) ikinci sırada ve 20. maddenin ($\bar{x} = 4,64$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere tamamen düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, ” Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır”, “İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü’nün temel görevlerinden biri olmalıdır” ve bunu, “Acil durum birden fazla ilde meydana gelmişse geçici olarak Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Sivil savunma grubu ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 32. maddenin ($\bar{x} = 4,00$) en son sırada, 33. maddenin ($\bar{x}=4,08$) sondan ikinci sırada ve 31. maddenin ($\bar{x} = 4,08$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görölmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” ve “İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 20’de acil durum yönetimi taşra örgütü boyutuna ilişkin akademisyenlerin görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, akademisyenlerin araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,93$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli taşra örgütü boyutu “çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Akademisyenlerin ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 35. madde en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,22$) ile birinci sırada, 37. maddenin ($\bar{x}=4,21$) ikinci sırada ve 34. maddenin ($\bar{x}=4,16$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip üç madde olarak sıralanmaktadır. Bu maddelerdeki görüşlere ilk iki maddeye “tamamen” düzeyinde, 3. maddeye “çok” düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü’nün temel görevlerinden biri olmalıdır”, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır” önerisi ve bunu, “Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, okullara acil durum yönetimi ile ilgili danışmanlık ve eğitim vermelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Akademisyenlerin ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 33. maddenin ($\bar{x} = 3,29$) en son sırada, 30. maddenin ($\bar{x}=3,59$) sondan ikinci sırada ve 32. maddenin ($\bar{x} = 3,64$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görölmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir”, “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” ve “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Akademisyenler, bu boyutta da önem sırasının en altına, yeni birim oluşturulmasıyla ilgili önerileri itmişlerdir. İtfaiyenin varolan durumunu desteklemiş ve belediyeler dışındaki kurumlara bağlanmasına karşı çıkmışlardır

Görev değişkenine göre maddelerin görelî önem sırası bir bütün olarak incelendiğinde, sivil savunma grubu dışındakilerin ortalamaları en yüksek üç madde/ifadenin büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sıralaması gruplara göre değişmekle birlikte (35-36 ve 37. maddeler), “İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü’nün temel görevlerinden biri olmalıdır”, “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır”, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır” ifadeleri ortalaması ilk üç sırada en çok yer alan maddelerdir. Ortalaması en düşük maddeler olarak, en çok tekrarlanan (30-32 ve 33. maddeler), “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” ifadelerdir.

Acil durum yönetimi taşra örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev değişkeni açısından bakıldığında; Öğretmenler ($\bar{x}=3,98$) çok düzeyinde, il ve okul yöneticileri ($\bar{x}=4,06$) çok düzeyinde, MEB yöneticileri ($\bar{x}=3,79$) çok düzeyinde, sivil savunma grubu (4,36) tamamen düzeyinde, akademisyenler grubu ($\bar{x}=3,93$) çok düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır.

Grupların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için yapılan varyans analizi ve varsa farkın kaynağının hangi grup

ortalamasından kaynaklandığını gösteren LSD testi sonuçları aşağıda Çizelge 21’de gösterilmiştir.

Çizelge 21. Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütü Toplam Puanlarının Göreve Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark (LSD)	Görev	N	\bar{X}
Gruplararası	3794,582	4	948,646	4,038 *	1-3, 1-4, 2-3, 3-4, 4-5	1. Öğretmen	756	3,98
Gruplarıçi	263090,266	1120	234,902			2. İl ve Okul Y	131	4,06
Toplam	266884,848	1124				3. MEB Yönt.	140	3,79
						4.Sivil Sav.Uz	25	4,36
						5.Akademisyen	73	3,93
						Toplam	1125	3,97

Araştırmaya katılanların “acil durum yönetimi taşra örgütü” toplam puanlarının “görev”e göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonucu incelendiğinde, gruplar arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. [(F4.1120)= 4.038;*P<.05]

Farkın kaynağını bulmak için yapılan LSD testi sonuçları incelendiğinde, sivil savunma uzmanları ve görevlileri (\bar{X} =4.30) ile il ve okul yöneticileri (\bar{X} =4,06), MEB yöneticileri (\bar{X} =3,79) ve akademisyenlerin (\bar{X} =3,93) görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir.

Sivil Savunma grubunun görüşleri, diğer görev gruplarında anlamlı farklılık göstermektedir. Grupların ortalamaları incelendiğinde sivil savunma grubu “tamamen” düzeyinde katılırken, diğer gruplar “çok” düzeyinde katılmışlardır. Öneriler her iki grup tarafından da destek görmüştür. Ancak, sivil savunma grubu acil durum yönetimi taşra örgütüne ilişkin görüşleri daha kuvvetli desteklemektedirler.

Görev Değişkenine Göre Okul Acil Durum Yönetimine İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılanların görev değişkenine göre, öğretmen, il/ilçe/okul yöneticileri, MEB yöneticileri, sivil savunma ve akademisyenler gruplarının acil durum yönetimi taşra örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ortalaması, standart sapması ve göreceli önem sırası Çizelge 22’de verilmiştir.

Çizelge 22. Okul Acil Durum Yönetimi Boyutunda Yer Alan Maddelerin Görev Değişkenine Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ BOYUTU	Öğretmen			İl ve okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M
OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ; Okulun ve çevresinin maruz kalabileceği acil durumların okul tarafından yönetilme şeklinin tanımlandığı ve ilgili kişilerin nasıl davranacakları konusunda yol gösterildiği dikkate alınarak;															
40. Okullarda meydana gelen acil durumların yönetimi, Olay Yönetim Ekibi (OYE) tarafından gerçekleştirilmelidir.	4,18	1,09	23	4,24	0,99	17	3,92	0,87	30	4,00	0,96	33	4,37	0,77	9
41. OYE, Olay Komuta Sistemi (OKS) ilkelerine göre çalışmalıdır.	4,13	1,06	29	4,24	0,97	18	3,93	0,88	29	4,04	1,02	32	4,27	0,93	21
42. OYE, ihtiyaca göre, acil durum müdahale ekipleri oluşturmalıdır.	4,27	1,03	9	4,18	1,05	23	4,00	0,83	23	4,32	0,85	22	4,29	0,81	18
43. Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumlu ve onun lideri olmalıdır.	4,16	1,10	26	4,19	1,12	21	4,16	0,86	5	4,72	0,54	1	4,32	0,78	14
44. OYE Operasyonlar bölümü, acil eylem planında açıklanan aktiviteleri yürütmeden. Binaların içerisindeki kişilerin sağlığını ve güvenliğini korumadan sorumlu olmalıdır.	4,15	1,03	27	4,17	0,97	26	4,04	0,82	17	4,44	0,71	14	4,23	0,81	24
45. OYE Planlama bölümü, olayın gelişimiyle ilgili bilgi toplama ve eldeki kaynakların durumuyla ilgili değerlendirme yapmalıdır.	4,20	0,97	20	4,19	0,96	22	4,03	0,81	18	4,40	0,65	20	4,26	0,78	22
46. OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır.	3,99	1,18	32	3,76	1,29	32	3,86	0,96	32	4,32	0,85	23	4,23	0,89	25
47. OYE Finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır.	3,92	1,19	33	3,69	1,26	33	3,73	1,11	33	4,12	0,93	31	4,08	0,98	31
48. Acil durum müdahale ekipleri, olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmalıdır.	4,16	1,00	25	4,16	0,91	27	4,03	0,82	19	4,44	0,71	15	4,21	0,85	29
49. Tahliye Ekibi , personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır.	4,33	0,95	3	4,56	0,71	2	4,21	0,82	1	4,72	0,61	2	4,45	0,65	4
50. İlkyardım Ekibi , geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılmadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır.	4,36	0,94	2	4,40	0,87	7	4,20	0,83	2	4,60	0,76	7	4,51	0,63	2
51. Arama ve Kurtarma Ekibi , okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir.	4,29	0,98	4	4,41	0,89	6	4,17	0,88	3	4,68	0,63	3	4,48	0,73	3

Çizelge 22'nin Devamı.

OKUL ACIL DURUM YÖNETİMİ BOYUTU	Öğretmen			İl ve okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M	\bar{X}	S	ÖNE M
52. Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi , küçük yangınları söndürme ve altyapı hizmetleri kesintiye uğradığında yeniden sunma çabası içinde olmalıdır.	4,28	0,97	5	4,42	0,87	5	4,16	0,83	6	4,44	0,82	16	4,42	0,85	5
53. Hasar Değerlendirme Ekibi , mühendisler gelene kadar okul binalarındaki hasar için değerlendirme yapmalı. Binanın sağlamlığıyla ilgili kuşku varsa binanın tahliye edilmesini ve kapatılmasını sağlamalıdır.	4,20	1,11	21	4,29	1,05	15	3,95	0,98	28	4,20	1,38	25	4,07	1,19	32
54. Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi , okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır.	4,37	0,96	1	4,50	0,82	3	4,17	0,91	4	4,20	1,00	26	4,42	0,78	6
55. Öğrenci Gözetim Ekibi , ilk müdahale ekipleri olaya müdahale ederken öğrencileri gözetmelidir.	4,28	1,00	7	4,46	0,88	4	4,12	0,90	12	4,36	0,95	21	4,26	1,00	23
56. Destek ve Güvenlik Ekibi , öğrenciler ve personel için gerekli psikolojik destek ve güvenlik hizmeti sunmalı ve hemen eve dönülemez ihtimaline karşı okulu hazırlamalıdır.	4,25	1,00	11	4,32	0,96	14	4,14	0,84	8	4,20	1,04	27	4,29	0,87	19
57. Planlama ekibi , acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır.	4,28	0,97	8	4,79	4,42	1	4,14	0,87	9	4,56	1,00	9	4,36	0,82	10
58. Planlama ekibinde, okul müdürü ve yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler ve uygun olan diğer personel görev almalıdır.	4,21	1,03	19	4,40	0,82	8	4,05	0,90	16	4,52	0,92	11	4,34	0,79	13
59. Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır.	4,03	1,10	31	4,21	0,99	19	3,89	0,99	31	4,44	1,00	17	3,86	1,03	33
60. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır.	4,11	1,04	30	4,03	1,09	31	3,98	0,84	26	4,20	1,08	28	4,11	0,89	30
61. Planlama ekibi, varolan plan ve prosedürlerin eksikliklerini belirlemelidir.	4,14	1,04	28	4,12	1,03	29	4,01	0,92	21	4,32	1,03	24	4,30	0,72	15
62. Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra acil durum planı oluşturulmalıdır.	4,22	1,01	17	4,20	0,89	20	4,03	0,89	20	4,44	0,87	18	4,29	0,81	20
63. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulla ilgili isim ve yer, yapının türü, kurumun türü, vb. bilgileri içermelidir.	4,23	1,01	16	4,35	0,82	10	4,01	0,96	22	4,52	0,77	12	4,23	0,91	26

Çizelge 22'nin Devamı.

OKUL ACIL DURUM YÖNETİMİ BOYUTU	Öğretmen			İl ve okul Yöneticisi			MEB Yöneticisi			Sivil Savunma			Akademisyen		
	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM	\bar{X}	S	ÖNEM
64. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulun özel gereksinimleri ve özelliklerini tanımlamalıdır.	4,27	0,97	10	4,34	0,88	12	4,06	0,88	14	4,48	0,65	13	4,36	0,67	11
65. Okul Acil Durum Yönetimi Planlarının yasal dayanakları planda belirtilmelidir.	4,25	0,99	12	4,35	0,92	11	3,99	0,97	25	4,64	0,64	5	4,23	0,92	27
66. Örgüt şeması, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında bulunmalıdır.	4,25	1,01	13	4,36	0,90	9	4,14	0,84	10	4,56	0,71	10	4,36	0,81	12
67. Bölge planı ve çalışma yerinin genel bir tanımı, tesis şemaları, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında yer almalıdır.	4,25	1,02	14	4,29	0,93	16	4,14	0,87	11	4,64	0,64	6	4,30	0,78	16
68. Öğrenciler ve okul personeli hakkında özel bilgiler ve göz önüne alınması gereken gereksinimler planda belirtilmelidir.	4,17	1,04	24	4,08	1,10	30	4,00	1,02	24	4,20	0,96	29	4,30	0,86	17
69. Planda, çalışma yerinin maruz kalabileceği risklerin ve tehlikelerin bir değerlendirilmesi yapılmalıdır.	4,21	1,01	18	4,18	1,00	24	4,11	0,83	13	4,60	0,65	8	4,42	0,72	7
70. Acil durum yönetimi ekip üyelerinin rolleri ve sorumlulukları planda yer almalıdır.	4,28	0,96	6	4,34	0,86	13	4,16	0,84	7	4,68	0,56	4	4,55	0,62	1
71. Acil durumlarda izlenecek acil durum protokolleri planda yer almalıdır.	4,24	1,04	15	4,18	1,04	25	4,06	0,89	15	4,44	0,82	19	4,42	0,94	8
72. Planların, riskleri azaltmak için bir fona sahip, tanımlanmış risk düzeltme programı olmalıdır.	4,20	1,03	22	4,15	0,96	28	3,98	0,94	27	4,16	1,03	30	4,23	0,91	28
Toplam: $\bar{X}=4,20$; $S=0,75$	4,21	0,79	--	4,25	0,70	--	4,05	0,70	--	4,41	0,64	--	4,30	0,55	--
Toplam: N=1125	N= 756			N=131			N=140			N=25			N=73		

Çizelge 22’de okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, öğretmenler araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimine ilişkin görüşlere ($\bar{x}=4,21$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi modeli “tamamen” uygulanabilir bulunmuştur.

Öğretmenlerin ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 54. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}= 4,37$) ile birinci sırada, 50. maddenin ($\bar{x}=4,36$) ikinci sırada ve 49. maddenin ($\bar{x}=4,33$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere tamamen düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Öğrenci-Veli Buluşurma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır” “İlkyardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır” önerisi ve bunu, “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Öğretmenlerin ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x}= 3,92$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x}=3,99$) sondan ikinci sırada ve 59. maddenin ($\bar{x}= 4,03$)’nin sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ve “. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 22’de okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin il/ilçe ve okul yöneticileri görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, il/ilçe ve okul yöneticileri araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimine ilişkin görüşlere ($\bar{x}=4,25$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi modeli “tamamen” uygulanabilir bulunmuştur.

İl/ilçe ve okul yöneticileri ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 57. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,79$) ile birinci sırada, 49. maddenin ($\bar{x} = 4,56$) ikinci sırada ve 54. maddenin ($\bar{x} = 4,50$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere tamamen düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Planlama ekibi, acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır” “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır” önerisi ve bunu, “Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

il/ilçe ve okul yöneticileri ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x} = 3,76$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x} = 3,69$) sondan ikinci sırada ve 60. maddenin ($\bar{x} = 4,03$)’nin sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ve “Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelgede okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin MEB yöneticileri görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, MEB yöneticileri araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimine ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,05$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi modeli “çok” uygulanabilir bulunmuştur.

MEB yöneticileri ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 49. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,21$) ile birinci sırada, 50. maddenin ($\bar{x} = 4,20$) ikinci sırada ve 51. maddenin ($\bar{x} = 4,17$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Burada 1. ve 2. maddelerdeki görüşlere tamamen, 3. maddeye “çok” düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır”, “İlk Yardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır” önerisi ve bunu, “Arama ve Kurtarma Ekibi, okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

MEB yöneticileri ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x} = 3,73$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x} = 3,86$) sondan ikinci sırada ve 59. maddenin ($\bar{x} = 3,89$)'nin sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ve “. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 22’de okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin sivil savunma grubu görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, sivil savunma grubu araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimine ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,41$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi modeli “tamamen” uygulanabilir bulunmuştur.

Sivil savunma grubu ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 43. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,72$) ile birinci sırada, 49. maddenin ($\bar{x} = 4,72$) ikinci sırada ve 51. maddenin ($\bar{x} = 4,68$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere tamamen düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumlu ve onun lideri olmalıdır” “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır” önerisi ve bunu, “Arama ve Kurtarma Ekibi, okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Sivil savunma grubu ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 40. maddenin ($\bar{x} = 4,00$) en son sırada, 41. maddenin ($\bar{x} = 4,04$) sondan ikinci sırada ve 47. maddenin ($\bar{x} = 4,12$)'nin sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip olduğu görölmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Okullarda meydana gelen acil durumların yönetimi, Olay Yönetim Ekibi (OYE) tarafından gerçekleştirilmelidir”, “OYE, Olay komuta sistemi (OKS) ilkelerine göre çalışmalıdır” Ve “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 22’de okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin akademisyen görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, akademisyenler araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimine ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,30$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi modeli “tamamen” uygulanabilir bulunmuştur.

Akademisyenler ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 70. madde en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,55$) ile birinci sırada, 50. maddenin ($\bar{x} = 4,51$) ikinci sırada ve 51. maddenin ($\bar{x} = 4,48$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görölmektedir. Bu maddelerdeki görüşlere tamamen düzeyinde katılım vardır.

Buna göre, “Acil durum yönetimi ekip üyelerinin rolleri ve sorumlulukları planda yer almalıdır” “İlk Yardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır” önerisi ve bunu, “Arama ve Kurtarma Ekibi, okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Akademisyenlerin ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 59. maddenin ($\bar{x} = 3,89$) en son sırada, 53. maddenin ($\bar{x} = 4,07$) sondan ikinci sırada ve 47. maddenin ($\bar{x} = 4,08$) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görölmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden

oluşmalıdır”, “Hasar Değerlendirme Ekibi, mühendisler gelene kadar okul binalarındaki hasar için değerlendirme yapmalı. Binanın sağlamlığıyla ilgili kuşku varsa binanın tahliye edilmesini ve kapatılmasını sağlamalıdır” ve “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Görev değişkenine göre maddelerin göreceli önem sırası bir bütün olarak incelendiğinde, en yüksek üç madde/ifadenin büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sıralaması gruplara göre değişmekle birlikte, (49-50 ve 51. maddeler), “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır”, “İlk Yardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır”, Arama ve Kurtarma Ekibi, okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir” ifadeleri en az 3 grup tarafından ilk üç sırada, en çok yer almıştır. Ortalaması en düşük maddeler olarak. Bütün gruplarca en düşük desteklenen üç madde içerisinde (47. madde) “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır” ifadesi yer almaktadır. Varolan yönetim yapısına en fazla aykırılık gösteren bu ifadenin en az desteklenmesi varolan yapıyla çelişmesiyle açıklanabilir. En az üç grup tarafından ortalaması en düşük üç madde içerisine sokulan, diğer ifadeler, 46 ve 59. maddelerdir. “OYE lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ile “Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır” ifadeleri de destek bulmayan maddelerdir. Lojistik kavramı da okullarımız için alışık olunmayan bir kavramdır. Yönetim yapısında herhangi bir yere oturtulamaması desteklenmeme nedeni olabilir. Planlama ekibinin büyüklüğüne ilişkin 6-12 sayısının marjının açıklığı veya kalabalık bir grup oluşturacak olması desteklenmeme nedeni olarak düşünülebilir.

Acil durum yönetimi okul örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev değişkeni açısından bakıldığında; Öğretmenler ($\bar{x}=4,21$) tamamen düzeyinde, il ve okul yöneticileri ($\bar{x}=4,25$) tamamen düzeyinde, MEB yöneticileri ($\bar{x}=4,05$) çok düzeyinde, sivil savunma grubu (4,41)

tamamen düzeyinde, akademisyenler grubu ($\bar{x}=4,30$) tamamen düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır.

Grupların okul acil durum yönetimine ilişkin ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için yapılan varyans analizi ve varsa farkın kaynağının hangi grup ortalamasından kaynaklandığını gösteren LSD testi sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 23. Okul Acil Durum Yönetimi Toplam Puanlarının Göreve Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark (LSD)	Görev	N	\bar{X}	
Gruplararası	5958,862	4	1489,715	2,421	1-3, 2-3, 3-4, 3-5	1. Öğretmen	756	4,21	
Gruplarıçi	689158,751	1120	615,320			2. İl ve Okul Y.	131	4,25	
Toplam	695117,612	1124				3. MEB Yönt.	140	4,05	
						*	4.Sivil Sav.Uz.	25	4,41
							5.Akademisyne	73	4,30
							Toplam	1125	4,20

Araştırmaya katılanların “okul acil durum yönetimi örgütü” toplam puanlarının “görev”e göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonucu incelendiğinde, gruplar arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir [(F4.1120)= 2,421;*P<.05].

Farkın kaynağını bulmak için yapılan LSD testi sonuçları incelendiğinde, MEB yöneticileri ($\bar{x}=4,05$) ile sivil savunma uzmanları ve görevlileri ($\bar{x}=4,41$), il ve okul yöneticileri ($\bar{x}=4,25$), akademisyenlerin ($\bar{x}=4,30$) ve öğretmenlerin ($\bar{x}=4,21$) görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir.

Fark MEB yöneticilerinin görüşlerinden kaynaklanmaktadır. Grupların görüşlerinin ortalamalarına bakıldığında, MEB yöneticileri grubu dışındakiler okul acil durum yönetimine ilişkin ifadelerle “tamamen” düzeyinde katılırken, MEB yöneticileri grubu “çok” düzeyinde katılmışlardır. Uygulamanın içerisinde, sahada olan grupların, okulların acil durum yönetimi gereksinimlerinin karşılanmasına dönük çabalarda daha destekleyici oldukları söylenebilir.

Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli Önerisinin Uygunluğuna İlişkin Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın üçüncü alt amacında, araştırma kapsamına alınanların, “eğitimde acil durum yönetimi modeli önerisinin uygunluğuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”, sorusuna yanıt aranmıştır.

Problemin çözümünde kullanılan görev yapılan il değişkeni, araştırmacı tarafından anket uygulanma aşamasında, anketlerin il değişkenine göre ayrıştırılması ve SPSS programına kodlanarak girilmesiyle elde edilmiştir. Görev yapılan il ile ilgili veriler örneklem seçiminde kullanılan “yakın bir zamanda afet yaşamamış bir il” ve “yakın bir zamanda afet yaşamış bir il” olarak belirlenmiştir. Bunlar sırasıyla Burdur ve Yalova illeridir. Görev yapılan il göre görüşler arasında farklılık olup olmadığının araştırılması bu konudaki deneyimlerin konuya ilişkin görüşleri etkileyebileceği sayılıyla seçilmiştir.

Araştırmanın bu kısmında öncelikle her boyuta ilişkin görüşler, il yapılan görev değişkeni dikkate alınarak aynı çizelgede farklı sütunlarda ortalamaları, standart sapmaları ve görelî önem sırasına göre verilmiştir. Görev değişkenine göre hazırlanan çizelgelerin altına grubun toplam puanları verilerek modelin uygunluğuna ilişkin görüşler belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca görelî önem sırasına göre en yüksek ortalamayla benimsenmiş 3 öneri ve en düşük ortalamayla belirlenmiş 3 öneri verilmiş ve bunlara ilişkin yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

Görev yapılan il değişkenine göre, acil durum yönetiminin boyutlarında (merkez-taşra-okul acil durum yönetimi) grupların ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için “t testi” yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Görev yapılan il göre sonuçlar, her boyut ayrı çizelgede olmak üzere, aynı çizelgede verilmiştir. Ayrıca aynı çizelgede iki ilin toplam sonuçları da verilmiştir.

Görev Yapılan İl Değişkenine Göre ADY Merkez Örgütüne İlişkin Görüşler

Görev yapılan il değişkenine göre, Burdur ve Yalova illerinde görev yapanların ve her iki ilin görüşleri birleştirildiğinde acil durum yönetimi merkez örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerin ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası Çizelge 24’de verilmiştir.

Çizelge 24. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin Araştırma Kapsamına Alınanların Görev Yaptıkları İllere Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutu	Burdur			Yalova			Burdur+Yalova		
	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası
A. ACİL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ; Merkeziyetçi bir yapı içerisinde. Başbakanlıkta ve değişik bakanlıklarda örgütlenmiş. Birimler arasında görev örtüşmesinin olduğu, ilgili birimlerin. Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık olarak, eşgüdüm ve eğitim amaçlı birim olarak yeniden örgütlenmesi gerektiği, dikkate alınarak;									
1. Türkiye’de meydana gelen acil durumların yönetimi. Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır.	3,50	1,43	17	3,68	1,40	15	3,62	1,37	16
2. Başbakan, meydana gelen acil durumlarda, daha etkin mücadele ve merkezi kaynakları kullanabilmek amacıyla, ADY Müsteşarlığına danışarak, acil durum ilan edebilme yetkisine sahip olmalıdır.	3,71	1,33	9	4,01	1,20	6	3,84	1,26	7
3. Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır.	3,99	1,17	4	4,28	1,00	2	4,09	1,09	4
4. Acil Durum Danışma Kurulu; Üniversite ADY Merkezleri Başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilen birer öğretim üyesi, İlgili Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmalıdır.	3,95	1,11	5	4,03	1,09	5	3,95	1,09	5
5. ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir.	4,09	1,09	3	4,34	0,91	1	4,16	1,02	3
6. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır.	4,13	1,06	2	4,27	1,03	3	4,19	1,02	1
7. Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır.	4,13	1,04	1	4,23	0,95	4	4,18	0,99	2
8. Kurulacak olan Müsteşarlık, yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.	3,61	1,28	15	3,65	1,33	17	3,64	1,28	15
9. Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır.	3,47	1,38	18	3,66	1,31	16	3,57	1,32	17
Toplam (N)	N=559			N=345			N=904		

Çizelge 24'ün Devamı.

Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutu	Burdur			Yalova			Burdur+Yalova		
	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	SS	Görelî Önem Sırası
A. ACIL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ; Merkeziyetçi bir yapı içerisinde. Başbakanlıkta ve değişik bakanlıklarda örgütlenmiş. Birimler arasında görev örtüşmesinin olduğu, ilgili birimlerin. Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık olarak, eşgüdüm ve eğitim amaçlı birim olarak yeniden örgütlenmesi gerektiği, dikkate alınarak;									
10. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,72	1,24	8	3,84	1,21	10	3,79	1,20	8
11. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,65	1,30	13	3,74	1,31	14	3,72	1,27	11
12. Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,66	1,35	12	3,79	1,32	12	3,74	1,31	10
13. Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.	3,52	1,38	16	3,63	1,41	18	3,56	1,37	18
14. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili merkez birimleri Müsteşarlık bünyesine, taşra birimleri Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü bünyesine devredilmelidir.	3,82	1,24	6	3,95	1,30	7	3,85	1,24	6
15. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır	3,68	1,26	11	3,86	1,27	9	3,70	1,25	12
16. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,65	1,29	14	3,79	1,24	11	3,66	1,26	13
17. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,74	1,29	7	3,92	1,22	8	3,74	1,28	9
18. Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,68	1,29	10	3,76	1,30	13	3,65	1,30	14
19. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır.	3,43	1,34	19	3,56	1,38	19	3,53	1,31	19
Toplam (\bar{X} ve S)	3,74	0,79		3,90	0,78		3,80	0,79	
Toplam (N)	N=559			N=345			N=904		

Çizelge 24’de acil durum yönetimi merkez örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin Burdur ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Burdur ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,74$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü boyutu çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Burdur ilinde görev yapanların ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 7. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}= 4,13$) ile birinci sırada, 6. maddenin ($\bar{x}=4,13$) ikinci sırada ve 5. maddenin ($\bar{x}=4,09$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır”, “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır” önerisi ve Bunu, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Öğretmenlerin ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 19. maddenin ($\bar{x}= 3,43$) en son sırada, 9. maddenin ($\bar{x}=3,47$) sondan ikinci sırada ve 1. maddenin ($\bar{x}= 3,50$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır”, “Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır” ve “Türkiye’de meydana gelen acil durumların yönetimi. Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 24’de acil durum yönetimi merkez örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin Yalova ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Yalova ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,90$) “çok” düzeyinde katıldıkları

belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü boyutu çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 5. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,34$) ile birinci sırada, 3. maddenin ($\bar{x} = 4,28$) ikinci sırada ve 6. maddenin ($\bar{x} = 4,27$) üçüncü sırada en yüksek ortalama sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir. ” Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır”, “. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır” önerisi ve bunu, “. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalama sahip üç madde olarak 19. maddenin ($\bar{x} = 3,56$) en son sırada, 13. maddenin ($\bar{x} = 3,63$) sondan ikinci sırada ve 8. maddenin ($\bar{x} = 3,65$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalama sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır”, “Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir” ve “Kurulacak olan Müsteşarlık, yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 24'deki acil durum yönetimi merkez örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin Burdur ve Yalova illerinde görev yapanların birlikte görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Burdur ve Yalova ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen merkez örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 3,80$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum

yönetimi modeli merkez örgütü boyutu çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 6. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,19$) ile birinci sırada, 7. maddenin ($\bar{x} = 4,18$) ikinci sırada ve 5. maddenin ($\bar{x} = 4,16$) üçüncü sırada en yüksek ortalama sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır.” Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır” önerisi ve bunu, “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalama sahip üç madde olarak 19. maddenin ($\bar{x} = 3,53$) en son sırada, 13. maddenin ($\bar{x} = 3,56$) sondan ikinci sırada ve 9. maddenin ($\bar{x} = 3,57$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalama sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır”, “Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir” ve “Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Görev yapılan il değişkenine göre maddelerin görece önem sırası bir bütün olarak incelendiğinde, en yüksek üç madde/ifadenin büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sıralaması gruplara göre değişmekle birlikte, 5-6 ve 7. maddeler, ilk üç sırada, en çok yer alan maddelerdir. Ortalaması en düşük maddeler olarak. Bütün gruplarca en düşük üç madde içerisinde yer alan 19. madde ile en son üç madde içerisinde bir kez girmiş olan 1-8-9 ve 13. maddelerdir.

Grupların acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için yapılan t-testi sonuçları Çizelge 25’de gösterilmiştir.

Çizelge 25. Acil Durum Yönetimi Merkez Örgütü Boyutunda Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Görüşlerin Karşılaştırılması

Gruplar	Gözlem Sayısı	\bar{x}	SS	Sd	t değeri Önem Denetimi
Burdur	559	3,74	0,79		-2,80
Yalova	345	3,89	0,78	902	*P<.05

$$t .05 \geq 1.96$$

Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin Burdur ve Yalova’da görev yapanların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Sonuç, Yalova grubu lehinedir.

Sonuçlar, Yalova grubunun, 1999 yılında yaşadığı deprem felaketi nedeniyle konuya daha duyarlı olacağı ve acil durum yönetimiyle ilgili çalışmalarda daha destekleyici olacağı beklentilerini karşılar niteliktedir.

Görev Yapılan İl Değişkenine Göre ADY Taşra Örgütüne İlişkin Görüşler

Görev yapılan il değişkenine göre, Burdur ve Yalova illerinde görev yapanların acil durum yönetimi taşra örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerin ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası Çizelge 26’da verilmiştir.

Çizelge 26’da acil durum yönetimi taşra örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin Burdur ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Burdur ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,94$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü boyutu çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Burdur ilinde görev yapanların ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 37. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,27$) ile birinci sırada, 39. maddenin ($\bar{x}=4,19$) ikinci sırada ve 38. maddenin ($\bar{x}=4,19$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 26. Acil Durum Yönetimi Taşra Örgütü Boyutunda Yer Alan Maddelerin İllere Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

TAŞRA ÖRGÜTÜ BOYUTU;	Burdur			Yalova			Yalova + Burdur		
	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası
TAŞRA ÖRGÜTÜ; Merkez örgütü, eşgüdüm ve eğitim amaçlı olarak örgütlenmiş ve icracı görevlerinin taşra birimlerine devredildiği ve ilde acil durum yönetimine ilişkin yeni bir yapılanmanın oluşturulduğu dikkate alınarak;									
20. Acil durum birden fazla ilde meydana gelmişse geçici olarak Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmalıdır.	4,12	1,13	9	4,25	1,00	8	4,12	1,08	10
21. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü görevini yürütmek üzere bir koordinatör vali atanmalıdır.	3,75	1,32	14	4,08	1,16	14	3,82	1,27	14
22. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulduğunda Acil Durum Yönetimi İl Müdürlükleri. Bölge koordinatörlüğünün yönetimine girmelidir.	3,91	1,17	12	4,08	1,10	13	3,93	1,16	13
23. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Koordinatör Vali ve acil duruma maruz kalan il valileri veya yardımcılarında oluşmalıdır.	3,86	1,18	13	4,14	1,12	12	3,93	1,16	12
24. İl Acil Durum Yönetimi, Valiliğe bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.	4,06	1,09	11	4,16	1,08	11	4,07	1,07	11
25. Vali ilde acil durum ilan etmeye yetkili olmalıdır.	4,15	1,09	6	4,29	1,02	4	4,18	1,05	6
26. İl Acil Durum Yönetimi, acil durum ilanından önce ilk incelemeleri yaparak Valiye danışmanlık görevinde bulunmalıdır.	4,13	1,03	8	4,24	0,97	10	4,13	1,00	9
27. İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı. Belediye Başkanı, İlgili Daire Müdürleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşmalıdır.	4,18	0,98	4	4,25	1,04	9	4,19	0,98	4
28. İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, acil durumla ilgili ildeki tek yetkili kurum olmalıdır.	3,71	1,24	15	3,83	1,27	16	3,80	1,21	15
	N		N=559			N=345			N=904

Çizelge 26'nın Devamı.

TAŞRA ÖRGÜTÜ BOYUTU;	Burdur			Yalova			Yalova + Burdur		
	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası
TAŞRA ÖRGÜTÜ; Merkez örgütü, eşgüdüm ve eğitim amaçlı olarak örgütlenmiş ve icracı görevlerinin taşra birimlerine devredildiği ve ilde acil durum yönetimine ilişkin yeni bir yapılanmanın oluşturulduğu dikkate alınarak;									
29. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır	3,62	1,27	17	3,75	1,30	17	3,65	1,25	17
30. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,52	1,30	19	3,73	1,26	18	3,57	1,26	18
31. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,65	1,27	16	3,85	1,25	15	3,70	1,25	16
32. İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.	3,44	1,33	20	3,66	1,31	20	3,51	1,30	20
33. Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir.	3,53	1,40	18	3,72	1,40	19	3,55	1,39	19
34. Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, okullara acil durum yönetimi ile ilgili danışmanlık ve eğitim vermelidir.	4,10	1,12	10	4,26	1,00	6	4,14	1,07	8
35. İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün temel görevlerinden biri olmalıdır.	4,14	1,04	7	4,30	0,97	3	4,17	1,00	7
36. Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır.	4,17	1,06	5	4,42	2,84	1	4,25	1,79	2
37. Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır.	4,27	0,95	1	4,30	0,92	2	4,27	0,93	1
38. İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır.	4,19	1,00	3	4,28	0,96	5	4,20	0,98	3
39. İlçe acil durum yetkilisi, ilçedeki kurumların acil duruma hazırlanmasında danışmanlık görevi yapmalıdır.	4,19	1,00	2	4,26	0,97	7	4,19	0,98	5
Toplam	3,94	0,76		4,09	0,78		4,00	0,77	
N	N=559			N=345			N=904		

Buna göre, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır” İlçe acil durum yetkilisi, ilçedeki kurumların acil duruma hazırlanmasında danışmanlık görevi yapmalıdır”, önerisi ve bunu, “İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Burdur ilinde görev yapanların ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 32. maddenin ($\bar{x} = 3,44$) en son sırada, 30. maddenin ($\bar{x} = 3,52$) sondan ikinci sırada ve 33. maddenin ($\bar{x} = 3,53$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” ve “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 26’da acil durum yönetimi taşra örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin Yalova ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Yalova ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,09$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü boyutu çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 36. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,42$) ile birinci sırada, 37. maddenin ($\bar{x} = 4,30$) ikinci sırada ve 35. maddenin ($\bar{x} = 4,30$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır”, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır”, önerisi ve bunu, “İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü’nün temel görevlerinden biri olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 32. maddenin ($\bar{x} = 3,66$) en son sırada, 33. maddenin ($\bar{x} = 3,72$) sondan ikinci sırada ve 30. maddenin ($\bar{x} = 3,73$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” ve “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 26'daki acil durum yönetimi taşra örgütü yapısı ve işleyişi boyutuna ilişkin Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların birlikte görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Burdur ve Yalova ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen taşra örgütüne ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,00$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre acil durum yönetimi modeli merkez örgütü boyutu çok düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 37. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,27$) ile birinci sırada, 36. maddenin ($\bar{x} = 4,25$) ikinci sırada ve 38. maddenin ($\bar{x} = 4,20$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre, “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır”, “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır”, önerisi ve bunu, “İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 32. maddenin ($\bar{x} = 3,51$) en son sırada, 33. maddenin ($\bar{x} = 3,55$) sondan ikinci sırada ve 30. maddenin ($\bar{x} = 3,57$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır”, “Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir” ve “Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Görev yapılan il değişkenine göre maddelerin görelî önem sırası bir bütün olarak incelendiğinde, en yüksek üç madde/ifadenin büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sıralaması gruplara göre değişmekle birlikte, 36-37 ve 38. maddeler, ilk üç sırada, en çok yer alan maddelerdir. Ortalaması en düşük maddeler olarak, Sıralaması gruplara göre değişmekle birlikte 32. madde ile 33 ve 30. maddelerdir.

Grupların acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için yapılan t-testi sonuçları aşağıda Çizelge 27’de gösterilmiştir.

Çizelge 27. Acil Durum Yönetimi Taşra Boyutunda Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Görüşlerinin Karşılaştırılması

Gruplar	Gözlem Sayısı	\bar{x}	SS	Sd	t değeri Önem Denetimi
Burdur	559	3,94	0,76		-2,91
Yalova	345	4,09	0,78	902	*P<.05

t .05 \geq 1.96

Acil durum yönetimi ilişkin Burdur ve Yalova’da görev yapanların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Sonuç, Yalova grubu lehinedir. Sonuçlar, Yalova grubunun, 1999 yılında yaşadığı deprem felaketi nedeniyle konuya daha duyarlı olacağı ve acil durum yönetimiyle ilgili çalışmalarda daha destekleyici olacağı beklentilerini karşılar niteliktedir.

Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Okul Acil Durum Yönetimi Örgütüne İlişkin Görüşler

Görev yapılan il değişkenine göre, Burdur ve Yalova illerinde görev yapanların, acil durum yönetimi okul örgütünün uygunluğuna ilişkin görüşlerin ortalaması, standart sapması ve görelî önem sırası Çizelge 28’de verilmiştir.

Çizelge 28. Okul Acil Durum Yönetimi Boyutunda Yer Alan Maddelerin İllere Göre Ortalaması, Standart Sapması ve Görelî Önem Sırası

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ BOYUTU	Burdur			Yalova			Burdur+ Yalova		
	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelî Önem Sırası
OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ; Okulun ve çevresinin maruz kalabileceği acil durumların okul tarafından yönetilme şeklinin tanımlandığı ve ilgili kişilerin nasıl davranacakları konusunda yol gösterildiği dikkate alınarak;									
40. Okullarda meydana gelen acil durumların yönetimi, Olay Yönetim Ekibi (OYE) tarafından gerçekleştirilmelidir.	4,11	1,13	24	4,32	0,97	20	4,17	1,04	23
41. OYE, Olay Komuta Sistemi (OKS) ilkelerine göre çalışmalıdır.	4,06	1,08	29	4,28	0,95	26	4,12	1,02	29
42. OYE, ihtiyaca göre, acil durum müdahale ekipleri oluşturmalıdır.	4,11	1,10	23	4,49	0,87	4	4,23	0,99	14
43. Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumlu ve onun lideri olmalıdır.	4,09	1,13	25	4,30	1,03	23	4,19	1,05	21
44. OYE Operasyonlar bölümü, acil eylem planında açıklanan aktiviteleri yürütmeden. Binaların içerisindeki kişilerin sağlığını ve güvenliğini korumadan sorumlu olmalıdır.	4,08	1,05	28	4,29	0,95	24	4,15	0,98	26
45. OYE Planlama bölümü, olayın gelişimiyle ilgili bilgi toplama ve eldeki kaynakların durumuyla ilgili değerlendirme yapmalıdır.	4,14	1,00	20	4,32	0,90	21	4,19	0,94	20
46. OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır.	3,92	1,20	32	4,05	1,18	32	3,97	1,15	32
47. OYE Finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır.	3,86	1,20	33	3,97	1,20	33	3,89	1,18	33
48. Acil durum müdahale ekipleri, olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmalıdır.	4,11	1,01	21	4,26	0,93	27	4,16	0,95	25
49. Tahliye Ekibi , personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır.	4,30	0,97	1	4,49	0,83	5	4,36	0,89	3
N	N=559			N=345			N=904		

Çizelge 28'in Devamı

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ BOYUTU	Burdur			Yalova			Burdur+ Yalova		
	\bar{X}	S	Görelİ Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelİ Önem Sırası	\bar{X}	S	Görelİ Önem Sırası
50. İlk Yardım Ekibi , geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunulmalıdır.	4,29	0,95	2	4,51	0,87	3	4,36	0,90	2
51. Arama ve Kurtarma Ekibi , okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir.	4,25	1,02	5	4,42	0,88	7	4,31	0,94	5
52. Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi , küçük yangınları söndürme ve altyapı hizmetleri kesintiye uğradığında yeniden sunma çabası içinde olmalıdır.	4,23	1,01	7	4,41	0,87	8	4,30	0,93	7
53. Hasar Değerlendirme Ekibi , mühendisler gelene kadar okul binalarındaki hasar için değerlendirme yapmalı. Binanın sağlamlığıyla ilgili kuşku varsa binanın tahliye edilmesini ve kapatılmasını sağlamalıdır.	4,11	1,17	22	4,36	0,98	17	4,17	1,10	22
54. Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi , okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır.	4,26	1,02	3	4,59	0,77	1	4,36	0,93	1
55. Öğrenci Gözetim Ekibi , ilk müdahale ekipleri olaya müdahale ederken öğrencileri gözetlemelidir.	4,25	1,00	4	4,38	0,96	14	4,28	0,98	8
56. Destek ve Güvenlik Ekibi , öğrenciler ve personel için gerekli psikolojik destek ve güvenlik hizmeti sunmalı ve hemen eve dönülemez ihtimaline karşı okulu hazırlamalıdır.	4,18	1,04	12	4,40	0,89	10	4,25	0,97	12
57. Planlama ekibi , acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır.	4,24	1,01	6	4,56	2,79	2	4,33	1,75	4
58. Planlama ekibinde, okul müdürü ve yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler ve uygun olan diğer personel görev almalıdır.	4,19	1,07	10	4,33	0,87	19	4,22	0,98	16
59. Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır.	4,02	1,12	31	4,12	1,02	31	4,03	1,07	31
Toplam									
N	N=559			N=345			N=904		

Çizelge 28'in Devamı

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ BOYUTU	Burdur			Yalova			Burdur+ Yalova		
	\bar{x}	S	Görelİ Önem Sırası	\bar{x}	S	Görelİ Önem Sırası	\bar{x}	S	Görelİ Önem Sırası
60. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır.	4,04	1,07	30	4,20	0,97	30	4,09	1,01	30
61. Planlama ekibi, varolan plan ve prosedürlerin eksikliklerini belirlemelidir.	4,09	1,06	27	4,25	0,97	29	4,14	1,00	28
62. Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra acil durum planı oluşturulmalıdır.	4,17	1,03	16	4,31	0,93	22	4,20	0,97	19
63. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulla ilgili isim ve yer, yapının türü, kurumun türü, vb. bilgileri içermelidir.	4,18	1,05	13	4,36	0,87	16	4,22	0,98	17
64. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulun özel gereksinimleri ve özelliklerini tanımlamalıdır.	4,22	0,99	9	4,37	0,88	15	4,26	0,93	10
65. Okul Acil Durum Yönetimi Planlarının yasal dayanakları planda belirtilmelidir.	4,19	1,03	11	4,39	0,87	12	4,23	0,97	13
66. Örgüt şeması, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında bulunmalıdır.	4,17	1,06	15	4,43	0,85	6	4,26	0,96	9
67. Bölge planı ve çalışma yerinin genel bir tanımı, tesis şemaları, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında yer almalıdır.	4,18	1,06	14	4,39	0,90	11	4,25	0,98	11
68. Öğrenciler ve okul personeli hakkında özel bilgiler ve göz önüne alınması gereken gereksinimler planda belirtilmelidir.	4,09	1,09	26	4,28	0,98	25	4,15	1,03	27
69. Planda, çalışma yerinin maruz kalabileceği risklerin ve tehlikelerin bir değerlendirmesi yapılmalıdır.	4,15	1,07	19	4,34	0,87	18	4,22	0,97	18
70. Acil durum yönetimi ekip üyelerinin rolleri ve sorumlulukları planda yer almalıdır.	4,23	1,01	8	4,41	0,82	9	4,30	0,92	6
71. Acil durumlarda izlenecek acil durum protokolleri planda yer almalıdır.	4,15	1,10	18	4,38	0,90	13	4,23	1,01	15
72. Planların, riskleri azaltmak için bir fona sahip, tanımlanmış risk düzeltme programı olmalıdır.	4,16	1,05	17	4,25	0,97	28	4,17	1,01	24
Toplam	4,15	0,81	--	4,34	0,70	--	4,22	0,77	--
N	N=559			N=345			N=904		

Çizelge 28’de acil durum yönetimi okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin Burdur ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Burdur ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin görüşlere ($\bar{x}=3,15$) “çok” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi boyutu “çok” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Burdur ilinde görev yapanların ortalamalarının görelî önem sırası ele alındığında 49. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,30$) ile birinci sırada, 50. maddenin ($\bar{x}=4,29$) ikinci sırada ve 54. maddenin ($\bar{x}=4,26$) üçüncü sırada en yüksek ortalama sahip üç madde olarak gelmektedir.

Buna göre, “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır”, “İlk Yardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır”, önerisi ve bunu, “Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Burdur ilinde görev yapanların ortalamalarının görelî önem sırasına göre en düşük ortalama sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x}=3,86$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x}=3,92$) sondan ikinci sırada ve 59. maddenin ($\bar{x}=4,02$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalama sahip üç madde olarak görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ve “Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 28’de acil durum yönetimi okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin Yalova ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Yalova ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin görüşlere ($\bar{x}=4,34$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları

belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi boyutu “tamamen” düzeyinde uygulanabilir bulunmuştur.

Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 54. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,59$) ile birinci sırada, 57. maddenin ($\bar{x} = 4,56$) ikinci sırada ve 50. maddenin ($\bar{x} = 4,51$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip üç madde olarak gelmektedir.

Buna göre, “Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır”, “Planlama ekibi, acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır”, önerisi ve bunu, “İlk Yardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x} = 3,97$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x} = 4,05$) sondan ikinci sırada ve 59. maddenin ($\bar{x} = 4,12$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak sıralanmaktadır.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ve “Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Çizelge 28’deki acil durum yönetimi okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde, Burdur ve Yalova ilinde görev yapanlar araştırmacı tarafından geliştirilen okul acil durum yönetimi boyutuna ilişkin görüşlere ($\bar{x} = 4,22$) “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre okul acil durum yönetimi boyutu “tamamen” düzeyde uygulanabilir bulunmuştur.

Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırası ele alındığında 54. maddenin en yüksek ortalama ($\bar{x} = 4,36$) ile birinci

sırada, 50. maddenin ($\bar{x}=4,36$) ikinci sırada ve 49. maddenin ($\bar{x}=4,36$) üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip üç madde olarak gelmektedir.

Buna göre, “Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır”, “İlkyardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır”, önerisi ve bunu, “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Burdur ve Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının görece önem sırasına göre en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak 47. maddenin ($\bar{x}=3,89$) en son sırada, 46. maddenin ($\bar{x}=3,97$) sondan ikinci sırada ve 59. maddenin ($\bar{x}=4,03$ ortalama ile) sondan üçüncü sırada en düşük ortalamaya sahip üç madde olarak görülmektedir.

Buna göre, ortalaması en düşük üç madde olarak “OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır”, “OYE lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır” ve “Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır” maddeleri gelmektedir.

Acil durum yönetiminin okul acil durum yönetimine ilişkin görüşlerinin görev yapılan il değişkenine göre değişip-değişmediğini belirlemeye yönelik yapılan “t testi” sonuçları Çizelge 29’da gösterilmiştir.

Çizelge 29. Okul Acil Durum Yönetimi Boyutunda Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Görüşlerinin Karşılaştırılması

Gruplar	Gözlem Sayısı	\bar{x}	SS	Sd	t değeri Önem Denetimi
Burdur	559	4,14	0,80		-3,59
Yalova	345	4,33	0,70	902	*P<.05

t .05 \geq 1.96

Acil durum yönetimi ilişkin Burdur ve Yalova’da görev yapanların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Sonuç, Yalova grubu lehinedir.

Sonuçlar, Yalova grubunun, 1999 yılında yaşadığı deprem felaketi nedeniyle konuya daha duyarlı olacağı ve acil durum yönetimiyle ilgili çalışmalarda daha destekleyici olacağı beklentilerini karşılar niteliktedir.

Burdur ve Yalova illerinde görev yapanların görev yapılan il değişkenine göre görüşlerinin karşılaştırılmasında her üç boyuta ilişkin Yalova ilinde görev yapanların ortalamalarının Burdur ilinde görev yapanlardan anlamlı olarak farklıdır. Fark Yalova grubu lehinedir. Acil durum deneyimi yaşama, acil durum yönetiminin boyutlarına ilişkin görüşleri etkilemektedir.

Eğitimde Acil Durum Yönetimi Modeli'nin uygulanmasına ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmada kullanılan anket 3 boyutlu olarak toplam 72 sorudan oluşturulmuştur. Yapılan göreve, görev yapılan ile göre görüşler arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmış ve gruplar arasında her boyutta anlamlı farklılık bulunmuştur.

Araştırmaya katılanlar, merkez örgütüne ilişkin görüşlere 19 madde de "çok" düzeyinde, taşra örgütüne ilişkin görüşlere, 17 madde de "çok" düzeyinde, 3 maddede de tamamen, okul acil durum yönetimi örgütüne ilişkin görüşlere, 14 madde de "çok" düzeyinde, 19 maddeye de tamamen katılmışlardır. Hiç katılmıyorum ($\bar{x}=1.79$), az katılıyorum ($\bar{x}=1.80-2.59$) ve orta derecede katılıyorum ($\bar{x}=2.60-3.39$) düzeylerinde madde bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, araştırmaya katılanlar acil durum yönetimi merkez örgütü ve taşra örgütüne ilişkin önerilere "çok" düzeyinde katıldıkları ve modeli "çok" uygulanabilir buldukları, okul acil durum yönetimine ilişkin önerilere ise "tamamen" katıldıkları modeli "tamamen" uygulanabilir buldukları söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara göre araştırmacının önerilerine yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmanın birinci amacına yönelik olarak yapılan literatür taramasına dayalı bulguların sonuçları şöyledir:

1. Acil durum yönetim modelleri incelenen ülkelerde, acil durum yönetimi yapısı, yerel yönetimlerden merkezi hükümete kadar çıkan hiyerarşik bir yapıdadır. İlk müdahale yerel acil durum örgütleri tarafından yapılmakta, olay büyüdükçe, örgüt yapısı büyümekte ve komuta-kontrol merkezi hükümete kadar en üst seviyeye ulaşabilmektedir.
2. İncelenen ülkelerden ABD, Japonya, Yunanistan, İrlanda, Almanya, Portekiz, İsveç, İngiltere, İtalya'da acil durum yönetimi faaliyetlerinin koordine edilmesinden bakanlıklar üstü veya başbakanlık/kabine bünyesinde bir kurum örgütlenmiştir. Belçika, Avusturya, Danimarka, Fransa, İspanya, Finlandiya, Lüksemburg ve Hollanda'da ise İçişleri Bakanlığı bünyesinde örgütlenerek eşgüdümü sağlamaktadır. Acil durum yönetimini sağlayan kurum, sadece Kanada'da, Milli Savunma Bakanlığı bünyesindedir.
3. Acil durum yönetimi konusunda bir eşgüdüm eksikliği vardır. Bunu sağlayacak, özerk bir kuruma gereksinim vardır.
4. Acil duruma müdahil kurumların kaynakları bu kuruma devredilmeli görev binişikliklerine izin verilmemelidir.
5. Acil durum yönetimi yerel ağırlıklı olarak örgütlenmeli, merkezi kurum, eşgüdüm ve eğitim kurumu olarak örgütlenmeli özel müdahale gerektiren konularda devreye girmelidir. Yeni kurulacak kurum bir icra biriminden çok, yönlendirici, koordine edici, eğitici, denetleyici bir

yapıda olmalı, acil durum yönetimi mahallinde kurulacak ve mahallinde denetlenecek birimlerce yerine getirilmelidir.

6. Merkezi kurum acil durum yönetiminin bütün evrelerini dikkate alarak örgütlenmelidir. Acil durumun öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacaklar ayrıntılı olarak ele alınmalıdır.
7. Ana görevi hazırlık çalışmaları, koordinasyon, eğitim, standardizasyon ve uluslararası ilişkiler olan bir üst yönetim kurulmalı, acil durumlara ilişkili her tür müdahale tek elden ve yerel düzeyde yürütülmelidir.
8. Kurulacak kurumun, Başbakanlığa doğrudan bağlı bir müsteşarlık seviyesinde olması çalışmaları etkin kılacaktır. Kurulacak kurum idari ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.
9. Kurulacak modelin işletilebilmesi için yasa ve yönetmeliklerde düzenlemelere ihtiyaç vardır. Acil durum yönetimi, mevzuattaki dağınıklığı toparlayacak yeni bir yasa ile yeniden tanımlanmalıdır.
10. Halen varolan, aynı amaca dönük örgütlenmeler kurulacak olan Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı'na devredilmelidir. Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, Belediyelerin itfaiye ve İlk Yardım birimleri ve Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili birimleri. tasfiye edilecek ve devredilecek kurumlar arasındadır.
11. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı merkez örgüt yapısı, acil durum yönetiminin dört aşaması dikkate alınarak ve görev odaklı olarak örgütlenmelidir.
12. Başbakan, Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığının raporu doğrultusunda acil durum ilan edebilmelidir.
13. Merkezi yapıdaki dağınıklık, yerel yönetim yapılarında da görülmektedir. Bu dağınıklık önlenmeli, acil durum yönetimden sorumlu il birimleri kurulmalıdır.
14. Acil durum ilan edilen illere, diğer illerin kaynakları ve bu amaçla oluşturulan fonlar ulaştırılabilmelidir.

15. Valiler, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün ön inceleme raporuna dayanarak illerinde acil durum ilan edilmesini Başbakan'dan isteyebilmelidir.
16. İlde, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, ilçede ise Acil Durum Yönetimi İlçe Temsilcisi okul yönetimine danışma hizmeti vermelidir.
17. Okullar diğer örgütlenmeler içinde önerildiği gibi, olay komuta sistemi ile yönetilmelidir. Acil durumlarda, okul müdürü olay yöneticisi olarak okullardaki tek yetkili olmalıdır.
18. Okul müdürü ihtiyaç duyduğu olay komuta istemine bağlı şefliği ve bunlara bağlı olarak oluşturulan birimi-ekibi harekete geçirebilmelidir.
19. Okul Olay Yönetim Ekibi, Okul Müdürü başkanlığında, öğretmenler, oluşmalı, müdahale ekipleri, öğretmenler, çalışanlar ve öğrencilerden oluşmalıdır.
20. Okul Olay Yönetim Ekibi konu ile ilgili birim okula geldiğinde olaya müdahaleyi ilgili birime devretmeli, ihtiyaç duyulan okul ekipleri görevine devam etmelidir.

Araştırmanın ikinci amacına yönelik, modelin uygulanabilirliğine ilişkin bulgulara dayalı sonuçlar şöyledir:

1. Acil durum yönetimi merkez örgütü ve taşra örgütü yapısı “çok” düzeyinde, okul acil durum yönetimi “tamamen” düzeyinde uygulanabilir bulunmuştur.
2. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin olarak geliştirilen, “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı'nın temel görevlerinden biri olmalıdır” en çok kabul gören öneri olmuştur. Bunu, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” önerisi ve “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.
3. Bu boyutta ortalaması en düşük üç madde olarak “Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır”, “Orman

Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir" ve "Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır" maddeleri gelmektedir.

4. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin olarak geliştirilen "Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır" "Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır" "İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır" önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.
5. Bu boyutta, ortalaması en düşük dört madde olarak, "İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır" "Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir" "Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır" "Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır" maddeleri gelmektedir.
6. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin olarak geliştirilen, "Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır", "İlkyardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır", "Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır" önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.
7. Bu boyutta, ortalaması en düşük üç madde olarak, "OYE finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır", "OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır", "Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine

göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır”, maddeleri gelmektedir.

8. Acil durum yönetimi merkez örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev değişkeni açısından bakıldığında; Öğretmenler, il ve okul yöneticileri, MEB yöneticileri, akademisyenler grubu çok düzeyinde, sivil savunma grubu tamamen düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır.
9. Acil durum yönetimi taşra örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev değişkeni açısından bakıldığında; Öğretmenler, il ve okul yöneticileri, MEB yöneticileri, akademisyenler grubu çok düzeyinde, sivil savunma grubu tamamen düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır.
10. Acil durum yönetimi okul örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine, görev değişkeni açısından bakıldığında; öğretmenler, il ve okul yöneticileri, sivil savunma grubu, akademisyenler grubu, tamamen düzeyinde, MEB yöneticileri çok düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır.
11. Acil durum yönetimi taşra örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev yapılan il değişkeni açısından bakıldığında; Burdur ve Yalova ilinde görev yapanlar çok düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin Burdur ve Yalova’da görev yapanların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Sonuç, Yalova grubu lehinedir.
12. Acil durum yönetimi merkez örgütü boyutundaki önerilere katılma derecesine görev yapılan il değişkeni açısından bakıldığında; Burdur ve Yalova ilinde görev yapanlar çok düzeyinde uygulanabilir bulmuşlardır. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin Burdur ve Yalova’da görev yapanların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Sonuç, Yalova grubu lehinedir.

Öneriler

Araştırmanın bulgularına dayalı öneriler şöyledir:

1. Acil durum yönetimi yapısı; merkez, taşra ve okul örgütlenmesi olarak, acil durumun dört aşamasını da dikkate alacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Mevcut kurumlar müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.
2. Acil durum yönetimi merkez örgütü, Başbakanlığa bağlı Müsteşarlık düzeyinde özerk bir kurum olmalıdır.
3. Acil durum yönetimi yapısı yerel ağırlıklı olarak oluşturulmalı, merkezi örgüt, eğitim, danışma ve eşgüdüm birimi olmalıdır.
4. Ulusal acil durum planı, Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı tarafından hemen oluşturulmalıdır.
5. Acil durum yönetimi alanına gerekli elemanları yetiştirmek ve alandakilerin hizmet-içi eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere üniversiteler bünyesinde konuyla ilgili olarak kurulan enstitülerin sayısı ve olanakları artırılmalıdır.
6. Yerel acil durum yönetimi kurumları, ulusal plana uygun olarak yerel planlarını geliştirmelidirler.
7. Acil durum Yönetimi Müsteşarlığı merkez örgütü, acil durum yönetiminin dört aşamasını içerecek şekilde, görev odaklı olarak yapılandırılmalıdır.
8. İllerde, acil durum yönetimi il müdürlükleri, acil durum yönetiminin sorumlusu ve Valiliğe bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.
9. İlçe acil durum örgütleri ilçe acil durum temsilcilerinin sorumluluğunda ve kaymakamlığa bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.
10. Okul acil durum yönetimi, olay yönetim sistemi gereklerine uygun olarak kurulmalıdır.
11. Okullarda acil durum müdahale ekipleri oluşturulmalıdır. Bu ekipler; Planlama Ekibi, Tahliye Ekibi, İlk Yardım Ekibi, Arama ve Kurtarma Ekibi, Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi, Hasar Değerlendirme Ekibi,

Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, Öğrenci Gözetim Ekibi, Destek ve Güvenlik Ekibi olmalıdır.

12. Planlama ekiplerinin hazırlayacağı okul acil durum planlarına uygun olarak gerekli hazırlıklar, eğitim ve tatbikatlar yapılmalıdır.
13. Okul acil durum planları, yerel planlarla ilişkilendirilmelidir.
14. Okul acil durum planları sürekli güncellenmeli ve okul acil durum yönetimi yapısı da gelişmelere uygun olarak yenilenmelidir.
15. Acil durum prosedürleri ve okul acil durum protokolleriyle yeterince çalışılmalıdır. Bunlar, çevrenin ve okulun gereksinimlerine uygun olarak yenilenmelidir.
16. Milli Eğitim Bakanlığı, okuldaki acil durumların istatistiğini tutmalı ve her yıl yayınlamalıdır.
17. Bakanlık Sivil Savunma Birimi, okulların acil durumlara hazırlıklarına rehberlik edebilmek için acil durum yönetimi ile ilgili rehber kitaplar yayınlamalıdır.

EK 1

**ÖRNEK
OKUL ACİL
DURUM
YÖNETİMİ
PLANI**

.....Okulu Acil Durum Planı

.....Okulu Acil Durum Yönetimi Planı olarak hazırlanan bu doküman, okulun ve çevresinin maruz kalabileceği potansiyel tehlikeleri tanımlama ve acil durumların yönetilme şeklini tanımlamaktadır.

Okul acil durum yönetiminin amacı; il/ilçe eğitim yöneticileri, okul yöneticileri, okul çalışanları, öğrenciler, veliler ve okulla ilişkili diğer bireylere okulların çevresinde meydana gelen kriz durumlarında nasıl davranacakları konusunda yol göstermektir. Bir diğer amacı, okul bölgelerinde meydana gelebilecek her tür acil durumdan önce, acil durum anında ve sonrasında alınması gereken önlemleri koordine etmek için kullanılan acil durum yönetimi planlarının hazırlamasına rehberlik etmektir. Bu plan, yukarıda belirtilen amaçla, Olay Yönetim Ekibi Planlama Bölümü liderliğinde diğer bölümlerin işbirliği ile hazırlanmıştır.

Planın esnek olması amaçlanmıştır. Okulun, sadece bir kaç dakika veya saat süren, okulun baş edebileceği ufak çaplı yerel olaylardan, bir kaç gün boyunca sürebilecek ve dış yardım gerektiren büyük çaplı olaylara kadar çok çeşitli acil durumları yönetebilmesi hedeflenmiştir. Bir acil durum anında personelin, öğrencilerin ve ziyaretçilerin rol ve sorumluluklarını belirlenmiş ve planda prosedürler ve protokoller olarak yer almıştır. Bu planda aşağıdaki bölümlere yer verilmiştir:

- Okulla ilgili bilgiler
- Riskler ve planda yer alan acil durum türleri.
- Risk düzeltme programı
- Olay komuta yapısı ve olay yönetim ekibi
- Okul olay yönetim ekibi üyeleri, rolleri ve sorumlulukları
- Evrensel acil durum prosedürleri
- Ek prosedürler
- Okul acil durum yönetimi protokolleri
- Acil durum hizmetlerinin telefon numaraları
- Polis, itfaiye ve diğer ilgili kurumların onayı.
- Acil durum eğitim ve tatbikat programı

Okul Hakkında

.....Okulu öğrencilerini ağırlıklı olarak yakınlarındaki mahalleden ve şehrin değişik bölgelerinden alan bir okuldur. Okul kuzey-güney yönünde betonarme olarak, 1985'lerde inşa edilmiş iki katlı, iki ayrı binadan oluşmaktadır. İçerisinde yer aldığı alanda, okulun batı tarafını sınırlayan, üç hektarlık doğal tabiat örtüsü vardır. Okulun 6-14 yaş grubunda, 400 civarında öğrencisi vardır. Uzak bölgelerden gelen öğrenciler yoğun bir trafikten geçerek okula servislerle gelmektedir.

Riskler ve Planda Yer Alan Acil Durum Türleri

Okul soba ile ısıtılıyor olması nedeniyle, sobaların yakıldığı dönemlerde diğer dönemlere göre daha fazla yangın tehlikesi altındadır. Okulun batı yönündeki doğal bitki örtüsünden dolayı yangınlara karşı özellikle hassastır.

Trafik yoğunluğu ve geçmişteki ciddi kazalar düşünülecek olursa, öğrencilerin okulun ön kapısındaki ana cadde nedeniyle kazalara maruz kalma riski yüksektir.

Kış boyunca, okulun yakınlarındaki alçak bölgeleri sık sık su basmaktadır ve okula giriş çıkışı engellemektedir. Kar yağışı olduğu dönemlerde okul bahçesinde ve çıkış kapısındaki kaldırımlarda oluşan buzlanma, öğrencilerin düşüp yaralanmasına neden olmaktadır.

Okuldan ve acil durum hizmetlerinden önemli ölçüde uzaklarda bulunan yerlere geziler düzenlenmektedir. Okuldan uzak noktadaki bu tür yerlerde çeşitli tehlikeler vardır.

Okulun bulunduğu bölge birinci derecede deprem bölgesidir. Son 30 yılda yaklaşık on yıl arayla ölümlü depremler meydana gelmiştir. Bölgedeki kırılmayan faylar nedeniyle bölgenin yıkıcı olabilecek yeni bir deprem üretmesi beklenmektedir.

Plan, okulu etkileyebilecek aşağıdaki tehlikelere karşı önlemleri içermektedir:

- AIDS / HIV Enfeksiyonu
- Alerjik Reaksiyon
- Bomba Tehlikesi
- Deprem
- Gaz Sızıntısı
- Hava ile İlgili Acil Durumlar
- İntihar
- Kaçırma
- Kimyasal Madde Dökülmesi
- Okuldaki Kazalar
- Otobüs Kazası
- Ölüm veya Ciddi Hastalık
- Rehine Durumu
- Silahlar
- Şiddet Olayları
- Tecavüz/Cinsel Taciz
- Travma
- Yangın
- Zehirlenme

Risk Düzeltme Programı

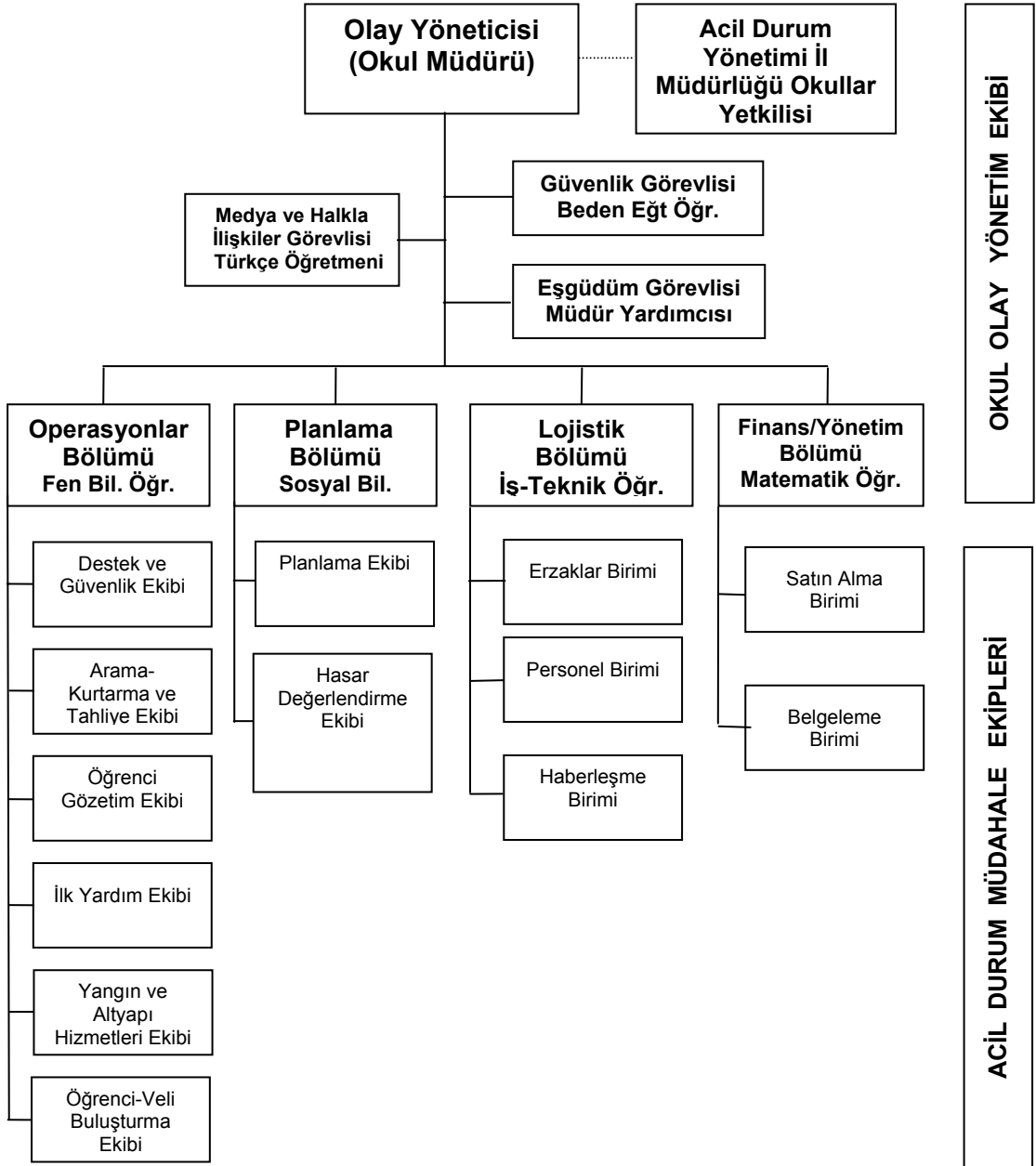
Okulun taşıdığı risklere karşı bir risk düzeltme programı mevcuttur. Risk düzeltme programı, özellikle depreme karşı yapısal ve yapısal olmayan risklerin belirlenmesi ve yapısal olmayan riskler karşı sabitleme yapılmasını hedeflemektedir. Yapısal risklere karşı İl Milli Eğitim Müdürlüğü desteğiyle okul binasının mühendislerle inceletilecektir. İhtiyaç duyulduğunda okul binasının yapısal kısımları güçlendirilecektir. Okul önündeki caddede, öğrencilerin karşıdan karşıya geçişlerini kolaylaştırmak için nöbetçi öğretmen gözetiminde üst sınıflardaki öğrenciler trafik görevlisi olarak görevlendirilecektir. Uzun vadede üst ya da alt geçit yapımı için girişimde bulunulacaktır. Kar yağışındaki buzlanmayı engellemek için kar yağışlarında küreme ve tuzlama yapılacaktır.

Olay Komuta Sistemi ve Olay Yönetim Ekibi

Okulun acil durum yönetiminde, olay komuta sisteminde uyarlanan Olay Yönetim Ekibi (OYE) kullanılacaktır. OKS prensiplerine göre çalışacak olan olay yönetim ekibinde, okul müdürü bir acil durum anında yönetim sorumluluğunu üzerine alır ve OYE diğer bölümlerini ihtiyaç duyuldukça harekete geçirecektir. Nispeten küçük olan olaylarda, müdür OYE yapısının

bütün rollerini üstlenebilir. Eğer olay büyürse, ihtiyaç duyulan bölümleri okul müdürü harekete geçirecektir. Harekete geçirilen her bölüm, gerekli fonksiyonların gerçekleştirilmesi için ekipleri harekete geçirebilir. Aşağıdaki şemada, okul olay yönetim ekibi ve bunlara bağlı olarak görev yapan acil durum müdahale ekipleri yer almaktadır. Okul yönetim ekibinin yapısı aşağıdaki gibi olacaktır.

Okul Acil Durum Yönetimi

Olay Yönetim Ekibi Görev Dağılımı

<u>Unvanı:</u>	<u>Adı Soyadı:</u>	<u>Ekipteki Görevi:</u>
Okul Müdürü	Olay Yöneticisi (sorumlu)
Müdür Yardımcısı	Eşgüdüm Görevlisi
Beden Eğitimi Öğretmeni	Güvenlik Görevlisi
Türkçe Öğretmeni	Medya ve Halkla İlişkiler Gör.
Fen Bilgisi Öğretmeni	Operasyonlar Bölümü Şefi
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Planlama Bölümü Şefi
İş ve Teknik Öğretmeni	Lojistik Bölümü Şefi
Matematik Öğretmeni	Finans/Yönetim Bölümü Şefi

Olay Yöneticisi (Sorumlu)

Yönetim merkezini kurarak olay komuta sistemini harekete geçirmek ve gerekli gördüğü bölüm şeflerini harekete geçirmek temel görevidir.

Acil durumda harcamalar yapmak, personel atamasında bulunmak, canı ve malı korumak için tahliye ve yeniden başka bir yerde buluşmaya karar verme konusunda tam yetkilidir. Olayın genel yönetimini sağlamak; diğer bölümleri gözetmek; sorumlulukları arasındadır. Durumu değerlendirmek, yeni öncelikler belirlemek, harcamalara ve kişisel çalışma planlarına onay vermek üzere bölüm şefleriyle gerektiği kadar toplantı düzenleyebilir.

Olay yöneticisinden bu plan dahilinde aşağıdaki görevleri gerçekleştirmesi beklenmektedir;

- Yönetim merkezini harekete geçirir.
- Olayların, kararların ve yapılanların kaydını tutar.
- Bütün çalışanları, öğrencileri ve ziyaretçileri saydırır.
- Acil durum operasyonlarını başlatır ve koordine eder.
- Bütün acil durum müdahale personelinden durum ve hasar raporları ister.
- Tahliye gerek olup olmadığına karar verir ve bu kararı bütün çalışanlara ve öğrencilere bildirir.

- Eğer okulun yapısal bir hasar gördüğü konusunda en ufak bir şüphe varsa, daha önceden acil durum sonrası inceleme yapması için anlaştığı mimar veya inşaat mühendisi ile temasa geçer.
- Ek acil durum müdahale raporları olay yönetim merkezine geldikçe bilgileri güncellemeye devam eder.
- İç ve dış haberleşmeyi kontrol eder.

Eşgüdüm Görevlisi

Yerel/bölgesel kurumlara yapılan çalışmalarla ilgili bilgi vermek; olaya atanan dış kurumlara öncelikle olarak ilişkiye geçecek bir birim olarak hizmet vermek; ihtiyaç anında hizmetlere ulaşmaya yardımcı olmak; olayları belgeleme çalışmaları yapmak temel görevlerindedir.

Güvenlik Görevlisi

Bir acil durumun güvenlik durumlarını izlemek ve bina içerisindekilerin güvenliğini sağlamak için önlemler geliştirmek güvenlik biriminin temel görevidir.

Medya İlişkileri Görevlisi

Acil durumlarda yerel medya kuruluşlarıyla ilişkileri geliştirmek; medyaya verilecek bilgileri hazırlamak; yönetim merkezi yakınında “medya merkezi” kurmak; olay yöneticisi ve bölgedeki diğer ilgili kurumlara eşgüdümü sağlamak; belge çalışmaları yapmak belli başlı görevleri arasındadır.

Planlama Bölümü Şefi

Olay yöneticisinin gözetimi altında, planlama bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personeli gözetir. Durumdaki değişiklikleri gözlemek; kısa dönemli (1-2 gün) ve uzun dönemli (1-2 hafta) gelecekteki ihtiyaçları belirlemek ve/veya tahmin etmek; çalışmaları takip etmek ve kaydetmekten sorumludur. Olay yöneticisine karşı sorumludur. Mevcut durum hakkında operasyonlar bölümünden, kaynakların/erzakların durumu hakkında lojistik bölümünden bilgi toplar. Durumdaki ve kaynaklardaki değişiklikleri bir çizelge üzerinde gösterir ve bunu bütün bölümlerin kullanmasını sağlar. Kendisine bağlı ekiplerin sevk ve idaresinden sorumludur.

Operasyon Bölümü Şefi

Olay yöneticisinin gözetimi altında, operasyon bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personelini gözetir. Bina sakinlerinin sağlık ve güvenliğini korumaktan sorumludur.

Mevcut durum hakkında olay yöneticisinden brifing alır. Görev alanına giren acil faaliyetlerin durumu ile ilgili müdahale ekip liderlerinin rapor vermelerini sağlar. Ufak yangınları söndürmek, itfaiyeye haber vermek, gaz, elektrik, su hizmetlerinin durumunu tespit etmek ve gereken önlemleri almak, güvenlik nedeniyle arama kurtarma çalışmalarını en az iki kişilik ekipler halinde gerçekleştirmek, kurbanlara yardım etmek, öğrencileri saymak, isimleri, yerleri ve fiziksel durumlarını kaydetmek, ilk yardımı idare etmek ve diğer müdahalecilerin kullanmaları için yapılanları kaydetmek, bina hasar tespiti yapmak gibi görevler bu şefliğin görev alanı içinde değerlendirilecektir.

Lojistik Bölümü Şefi

Olay yöneticisinin gözetimi altında, lojistik bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personelini gözetir; olay yöneticisi tarafından verilen yetki çerçevesinde harcamalar yapar.

Personel, erzak (tıbbi ve genel) ve malzeme tedarik etmek; yakıt, yiyecek, su, alternatif ışık/enerji kaynağı ihtiyacını belirlemek; ihtiyaç duyulan nesnelerin sevkiyatını ayarlamak; uzun dönemli ihtiyaçları gözetmek (3 günden fazla) ve planlama bölümü ile bilgi paylaşımında bulunmak **sorumluluk** alanındadır.

Aşağıdaki görevlerin gerçekleşmesi için girişimlerde bulunup sorumluluk alanındaki ekipleri yönetecektir:

Operasyonlar Bölümü hasarı, yaralanmaları ve genel durumu belirledikçe ihtiyaçları belirler. Gerekli sıklıklarda operasyonlar bölümü ile bir araya gelir.

Personelin ve gönüllülerin kişisel ihtiyaçlarını belirler; “işgücü havuzunu” idare eder. Gerekli olabilecek erzak ve malzemeleri tedarik eder; nakliyesini sağlar ve güvenli bir yerde saklanmasını gözetir. Talep edildikçe,

kullanıldıkça kaynakları ve personeli takip eder. Bu bilgiyi planlar bölümü ile paylaşır. Harcamaların kaydını tutar, bu bilgileri de finans bölümüyle paylaşır.

Finans Bölümü Şefi

Olay yöneticisinin gözetimi altında, finans bölümü tarafından ele alınan faaliyetleri idare eder ve bölüm personeli gözetir; Olay yöneticisi tarafından verilen yetki çerçevesinde ödemeler yapmaya yetkilidir. Olayla ilgili faturaları ve işlem süreçlerinin kaydını saklamak, uzun dönemli ihtiyaçları gözetmek (üç günden fazla) ve planlar bölümü ile bunu paylaşmaktan **sorumludur**.

Harcamaların kaydını tutmada lojistik bölümüne yardımcı olur. Gereken malzeme ve işgücü için gerekli ödemeleri yapar.

Acil Durum Müdahale Ekipleri

Okul çalışanları, veliler ve okul yakınındaki gönüllülerden oluşan okulu acil durum müdahale ekipleri; olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olacaktır. Her bir ekip bu planda belirtilen özel fonksiyonlarını yerine getirecektir. Okulumuz için aşağıdaki ekipler oluşturulacaktır. Ekip üyelerinin adları altında her bir ekibin işlevlerine yer verilmiştir. Ekiplerin bağlı olduğu bölümler yukarıda şemada gösterilmiştir.

Tahliye Ekibi

Ekip Üyeleri:

1. Öğretmen	A Blok Sorumlusu
2. Öğretmen	B Blok Sorumlusu
3. Öğrenci	A Blok 1. Kat
4. Öğrenci	A Blok 2. Kat
5. Öğrenci	B Blok 1. Kat
6. Öğrenci	B Blok 2. Kat

Tahliye ekibinin aşağıdaki görevleri gerçekleştirmesi beklenmektedir:

Acil Durum Öncesinde:

- Okulun dışındaki toplanma yerlerini önceden belirlenmelidir. “Yangında” toplanılacak yerler başka tehlikelerde güvensiz olarak belirlenmedikçe

bütün tahliyelerde kullanılabilir. “Yangında” toplanılacak yerin deprem tahliyesinde de kullanılıp kullanılmayacağını önceden belirlenmelidir.

- Bütün tahliye yolları altı ayda bir gözden geçirilmelidir. Okul tasarımı zamanla değişebilir, masalar, sıralar ve bölümler yer değiştirmiş olabilir. Tahliye yollarını gözden geçirmek ekibi, çalışanları ve öğrencileri eğitmede yardımcı olabilir.
- Tahliye esnasında özel durumu olan, risk altında bulunan çalışanlar ve öğrenciler önceden belirlenmelidir. Risk altındaki grubun nasıl tahliye edilecekleri konusunda onlarla görüş alışverişinde bulunulmalı, onlara tahliye esnasında yardımcı olacak birer arkadaş atanmalıdır.
- Bütün çalışanları, öğrencileri ve ziyaretçileri (eğer mümkünse) saymak için önceden bir yol belirlenmelidir.
- Bir okulun bütün bölümlerine/katlarına yetecek kadar kişi ekip üyesi olmalıdır.

Acil Durum Esnasında (yangın hariç)

- Tahliye yolunun güvenli ve toplanma yerinin herhangi bir tehlikeden (ör: yol üzerindeki enerji hatları/ağaçlar) uzak olduğuna emin olunmalıdır.
- Tehlikeli madde kazasıyla ilgili bir tahliye durumunda, toplanma yeri rüzgara ters yönde ve güvende olmalıdır.
- Bütün bulgular okulun olay yönetim ekibine rapor edilmelidir.

Acil Durum Sonrasında

- Bütün tahliye yolları ve kullanılan prosedürler gözden geçirilmeli, değişikliğe ihtiyaç olup olmadığını belirlenmeli ve okulun olay yönetim ekibine tavsiyelerde bulunulmalıdır.

İlk Yardım Ekibi

Ekip Üyeleri:

Unvanı:	Adı Soyadı:	Niteliği:
1. Okul Sağlık Personeli	(Varsa)
2. Öğretmen	İlk yardım sertifikalı
3. 8. Sınıf Öğrencisi	İlk yardım eğitilmiş

Okulumuz için ilk yardım ekibinin aşağıdaki işlevleri olacaktır:

- Sağlık konusunda en becerili, en eğitimli kişi ilk yardım ekibinin lideri olarak atanmıştır.
- Güvenli bir yerde bir ilk yardım istasyonu kurulmalıdır.
- Toplu yaralanmaların olduğu durumlarda triaj uygulanmalıdır. Triaj yaralanmalara ve tıbbi acil durumlara göre hastaların tedavi önceliğine göre kategorilerine ayrılması şeklinde tanımlanmaktadır.
- İlk yardım çantalarını ve acil durum malzemelerini toplamak.
- İmkanlar doğrultusunda yaralılarla ilgilenmek.
- Eğer mümkünse, çabaları profesyonel acil durum tıbbi hizmetleri verenlerle koordine etmek.
- Eğer mümkünse, ciddi şekilde yaralananlara tıbbi taşıma imkanı sağlamak ya da çağırmak.
- Ölenlere uygun şekilde davranmak.
- Yaralıların ve ölülerin kayıtlarını tutmak.
- Yaralılara acil durum barınağı sağlamak.

Arama ve Kurtarma Ekibi

Unvanı:

Adı Soyadı:

Görev Yeri:

Ekip 1 Üyeleri

1. Öğretmen	A Blok
2. Memur	A Blok

Ekip 2 Üyeleri

1. Öğretmen	B Blok
2. Teknisyen	B Blok

Ekip 3 Üyeleri

1. Öğretmen	A-B Blok
2. Veli (okul yakınında işyeri)	A-B Blok

Arama ve kurtarma ekibi aşağıdaki eylemleri gerçekleştirmek üzere harekete geçecektir:

- Okulun iki kez aranmasını gerçekleştirmek.
- Mümkün olan durumlarda sıkışıp kalmış kurbanları kurtarmak.

- Eğer kurtarmak mümkün değilse, kurbanın yerini ilk yardım ekibine bildirmek.
- Kurtarma çalışmalarını ve kurbanların bilgilerini belgelendirmek.
- Araştırırken belirgin problemlere eğilmek: yapısal hasar, tehlikeli madde sızıntısı, vs.
- Gözlemlenen problemlerin ne olduğunu ve yerini kontrol listesine kaydetmek.
- Mümkün olduğunda, yakında meydana gelecek tehlikeleri arama ve kurtarma ekibi liderine rapor etmek.
- Aynı yerin birden fazla aranmasını ve gözden kaçırmayı önlemek için aranılan yerleri işaretlemek.

Arama kurtarma ekibi kurulurken ve etkinliklerini sürdürürken aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulacaktır:

- Her arama ve kurtarma ekibi en az iki kişiden oluşturulmalıdır.
- Okulun durumu ve olası tehlikeler hakkında yönetim merkezinden bilgi alınmalı ve iletişim sağlanmalıdır.
- Ekip üyeleri ihtiyaca göre baret, eldiven ve araç gereçle donatılmalıdır.

İlk Arama

- Bir arama planı oluşturulmalı, arama yapmaya başlamadan önce okul yönetilebilir alanlara ayrılmalıdır. Aranılan bölümleri ve karşılaşılan problemleri belirlemek için planlar kullanılmalı, aranılan yerler işaretlenmelidir.
- Tanımlama için bilinci yerinde olmayanların ve ölülerin yerleri kaydedilmeli, her bir kişinin yanında bulunan tanımlayıcı nesnelere kaydedilmelidir.
- Kurbanları bulmak için her türlü çaba gösterilmeli, sıkışıp kalmış kurbanların yerlerini belli edebilmeleri için, onlara işaretler gönderilmelidir.
- Daha fazla yaralamaya neden olmamak için kurbanlar dikkatlice hareket ettirilmeli, yaralılar ilk yardım istasyonuna götürülmeli, ölümler geçici ya da normal bir morga sevk edilmelidir.

- Ölülere saygı gösterilmeli; vücudu örtülmeli. Bozulmaya karşı korunmalı ve onu tanımlamaya yarayacak nesnelere (elbise, saat, çanta, cüzdan, ve benzeri) toplanmalı ve saklanmalıdır. Mümkünse, isimleri kaydedilmelidir.

İkinci Arama

- İlk aramada bulunan bütün kurbanlar ilgilenildikten ve sevk edildikten sonra ikinci bir araştırma başlatılmalıdır. Bu aşamada. Bina hasarları ve gözlemler kaydedilmelidir.
- Arama ve kurtarma ekiplerinin bütün çalışmaları belgelendirilmelidir. Bu belgelendirme, aranılan alanları. Bulunan kurbanları, not edilen hasarı, zamanı, ekip üyelerini, vs. içermelidir. Kurbanlar hakkındaki bilgiler okulun olay yönetim ekibine rapor edilmelidir.

Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi

<u>Unvanı</u> :	<u>Adı Soyadı:</u>	<u>Görevi:</u>
1. Öğretmen	Lider
2. Öğretmen	Üye
3. Öğrenci	Üye

İtfaiye ve altyapı hizmetleri ekibinin aşağıdaki fonksiyonları yerine getirecektir:

- En yetenekli ve eğitilmiş kişiyi, itfaiye ve altyapı hizmetleri ekibi lideri seçmek.
- Konu ile ilgili malzeme ve araç gereç toplamak.
- Yangının yayılma eğilimi ve tehlikelerini değerlendirmek.
- Minimal yangın söndürme sağlamak.
- Büyük bir yangın tehdidi karşısında okulu tahliye etmek.
- Elektrik, su vb. hizmetlerdeki tehlikelerin ve aksaklıkların bir değerlendirmesini yapmak.
- Önlem olarak altyapı hizmetlerini durdurma işlemlerini gerçekleştirmek.
- Risk altındakileri kurtarmak.
- Alanları güvenlik altına almak.

Hasar Değerlendirme Ekibi

<u>Unvanı :</u>	<u>Adı Soyadı:</u>
1. Öğretmen
2. Teknisyen
3. Veli (işyeri okul yakınında)

Hasar değerlendirme ekibini aşağıdaki fonksiyonları yerine getirmek için harekete gececektir:

- Eğer zaman ve koşullar uygunsa tahliye değerlendirmesi yapmak.
- Bütün kat ve binalarda hızlı bir bina değerlendirmesi yapmak.
- Binayı kapatmak ya da bütün tehlikeli bölgelere uyarı kordonu çekmek.
- Bina hasarını belgelendirmek (Hasarın resimleri veya filmi çekilebilir).
- İhtiyaca göre profesyonel yardım istemek.
- Kalan tehlikeleri değerlendirmek ve mülk korumasını sağlamak.

Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi

<u>Unvanı :</u>	<u>Adı Soyadı:</u>
1. Öğretmen
2. Veli
3. Veli

Öğrenci-veli buluşturma ekibinin aşağıdaki fonksiyonları yerine getirecektir:

Acil Durum Öncesinde:

- Okula girişlerde yer alacak yeniden buluşma yerlerinin yerini önceden belirlenmelidir.
- Öğrenci-veli buluşma yerleri için acil durum salıverme kartları kutusu hazırlanmalıdır.
- Öğrenci-veli buluşma yerlerinde önceden basılmış salıverme formları bulundurulmalıdır.

Acil Durum Esnasında:

- Öğrenci-veli buluşma yerleri hazırlanmalıdır.
- Bu yerlerde bulunacak personel ve gönüllü anne babalar belirlenmelidir.
- Öğrenci salıverme formları, öğrenci acil durum salıverilme kartlarının kopyaları önceden hazırlanmalıdır.
- Öğrencileri, velilerine olabildiğince çabuk vermeye hazırlıklı olunmalıdır.

Acil Durum Sonrasında:

- Salıverme formlarındaki öğrenci sayısı ile yönetim merkezinde sayılan öğrenci sayısını karşılaştırılmalıdır.

Öğrenci/Personel Gözetim Ekibi

<u>Unvanı</u> :	<u>Adı Soyadı:</u>
1. Öğretmen
2. Öğretmen
3. Öğrenci

Öğrenci/Personel Gözetim Ekibi aşağıdaki fonksiyonları yerine getirecektir:

Acil Durum Öncesinde

- Olay esnasında öğrencilerle kalacak personel belirlenmelidir.
- Yakında sınıflardan “arkadaş” sınıf sıfatına sahip sınıflar belirlenmeli, arkadaş sınıfın öğretmeni ile temas kurulmalıdır.
- Arkadaş sınıfların sorumluluğunu üstlenebilmek için prosedürler geliştirilmelidir.
- Eğer birden çok sınıfın gözetilmesi gerekiyorsa, öğrencileri oyalamak üzere kullanılacak çalışma kutusu hazırlanmalıdır.

Acil Durum Esnasında

- Sınıflardaki yaralanmaların kapsamı belirlenmelidir.
- Tahliye yapabilme kabiliyeti değerlendirilmelidir.
- Daha önceden belirlenmiş arkadaş sınıflar kontrol edilmelidir.
- Sınıf tahliye edilmelidir.

- Toplanma yerine gelince, arkadaş sınıf teslim alınmalıdır.

Acil Durum Sonrasında

- Öğrenciler salıverildikten sonra, ekip üyeleri, yönetim merkezine herhangi bir acil durum fonksiyonunda yardımcı olmalıdır.
- Sınıf öğretmenini öğrencilerinden almaya hazırlanılmalıdır.
- Birden fazla sınıfın sorumluluğunu alınmalıdır.
- Bilindiği kadarıyla öğrencilere kriz hakkında bilgi verilmelidir.
- Öğrencilere acil durum hakkında konuşmaları için yardımcı olunmalıdır.

Destek ve Güvenlik Ekibi

Unvanı _____ :

Adı Soyadı:

1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma
2. Güvenlik Görevlisi
3. Öğretmen

Destek ve güvenlik ekibi aşağıdaki fonksiyonları yerine getirmelidir:

Acil Durum Öncesinde

- Ekip üyeleri belirlenmelidir.
- Bütün kapıları açan anahtarları. Bariyer olarak kullanılacak bant, önceden yazılmış yaka kartları ve rozetler, okul şeması alet çantasına yerleştirilmelidir.
- Yardım etmeye gelen komşu okullar, öğrencilerle ilgili olmayan işlere atanmaları için gerekli hazırlıklar yapılmalıdır.

Acil Durum Esnasında

- Tahliyenin hemen ardından, ilk müdahale ekipleri (arama ve kurtarma, ilk yardım, vs.) işlerini tamamladıktan sonra yönetim merkezinin belirttiği şekilde (eğer mümkünse) okul güvenlik koridoru altına alınmalıdır.
- Okulun hasar değerlendirme ekibiyle birlikte, yapısal ya da yapısal olmayan bir hasarı olduğu görülen alanlar bantlarla kapatılmalıdır.
- Ekip üyeleri okulun giriş noktalarına yerleştirilmeli ve gelenler öğrenci veli buluşma alanlarına yönlendirilmelidir.

- Eğer ihtiyaç olursa, öğrenciler ve personel için barınak ve tuvalet alanları oluşturulmalıdır.

Acil Durum Sonrasında

- Okulu yeniden kurmada hem yönetim merkezi hem mühendisler hem de personel ile birlikte çalışmaya hazır olunmalıdır.
- Elektrik, su gibi hizmetleri kontrol edin ve herhangi bir tehlikeyi önlemek için ne gerekliyse onu yapın. Bu arada hangi hizmetlerin hala çalışıp çalışmadığına bakın ve bulguları yönetim merkezine rapor edin.
- Eğer gerekli ise, tahliye yardımcı olun.
- Acil durum su kaynaklarının kullanımını gözetin (su ısıtıcılarındaki sular bile dahil).
- Eldeki yiyecek stoklarını sayın ve durum gerektiriyorsa, yiyecek dağıtımını planlayın.
- İtfaiye, polis, arama kurtarma, tıbbi hizmetler, ve gönüllüleri yardım gereken yerlere yönlendirilmeli ve medya ve halkla ilgilenmesi için ana kapıya birini yerleştirilmelidir. Yönetim merkezi bu çalışmalardan haberdar edilmelidir.

Evrensel Acil Durum Prosedürleri

Tahliye

Dışarıdaki koşullar içerdekilerden daha iyi ise kullanılacak bir prosedürdür. Tahliye prosedüründe okul yöneticileri ve öğretmenlerin yapmaları gerekenler aşağıdaki gibidir:

Okul Müdürü ve Yardımcıları

- Tahliye prosedürünü başlatın.
- Bina yöneticisi olarak, öğrencilerin ve personelin bina dışına (birincil toplanma merkezi) mı yoksa yeniden toplanma merkezine (ikincil toplanma merkezi) mi tahliye olması gerektiğine karar verin.
- Alışılmış olan en kısa ve güvenli yoldan gidin (birincil yol tıkanmışsa veya tehlikeli ise ikincil yolu kullanın).
- Güncellenmiş öğrenci listelerini alın.
- Özel yardıma ihtiyacı olanlara yardım sağlayın.

- Öğrenci/personel eşyaları için durmayın.
- Elektrikli aletleri, gazı, ısıtma ve havalandırmanın kapatılmasını sağlayın.
- Kapıları kapattırın.
- Bölge politikası ışığında anne babalara ve velilere haber verin.
- Kararlaştırılan toplanma alanına gidin.
- Yaralı var mı bakın.
- Öğretmenlerden yoklama sonuçlarını alın; öğrenci sayma ve salıverme prosedürlerine göre rapor yazın.
- Sonraki talimatları bekleyin.

Öğretmenler:

- Yönetici yolu değiştirmedikçe, öğrencileri tatbikatlarda kullandığınız yolu izleyecek şekilde yönlendirin.
- Sınıf listesini alın.
- Sınıfın kapılarını ve ışıklarını kapatın.
- Binanın dışına çıkınca bütün öğrencileri sayın. Eğer kayıp öğrenci varsa hemen yöneticilere haber verin.
- Öğrenciler ikincil yeniden toplanma merkezine tahliye edilirse, sınıfın başında kalın. İkincil yeniden toplanma merkezine varınca bir kez daha sayım yapın.

Tersine Tahliye

İçerdeki koşullar dışarıdakilerden daha iyi ise kullanılacak bir prosedürdür. Bu prosedürü çalıştırmak için atılması gereken adımlar şunlardır:

Anons yapıldığında:

- Öğrencileri ve personeli mümkün olan en hızlı şekilde hareket ettirin.
- Özel yardıma ihtiyacı olanlara yardım edin.
- Yaralı var mı bakın.
- Yoklama alın; öğrenci sayma ve salıverme prosedürlerine göre hareket edin.
- Sonraki talimatları bekleyin.

Kötü Hava Koşullarında Güvenli Bölgeye Gidiş

Kötü hava şartlarıyla ilgili acil durumlarda kullanılacak bir prosedürdür

Anons yapıldığında ya da alarm duyulduğunda:

- Kararlaştırılan güvenli bölgelere (sığınaklar) sığınmak için en kısa ve güvenli yoldan gidin (birincil yol tıkanmışsa veya tehlikeli ise ikincil yolu kullanın).
- Ek binalardaki sınıflarda bulunanlar kararlaştırılmış güvenli bölgelere gitmek için ana binaya gideceklerdir.
- Öğrenci sayımı sınıf listelerinizi alın.
- Yoklama alın; öğrenci sayma ve salıverme prosedürlerine göre rapor yazın.
- Özel yardıma ihtiyacı olanlara yardım edin.
- Öğrenci/personel eşyaları için durmayın.
- Bütün kapıları kapatın.
- “Her şey yolunda” denilene kadar güvenli bölgede kalın.
- Sonraki talimatları bekleyin.

Sığınma Prosedürleri

Bir acil durum anında, belirlenen güvenli bölgelere gitmeyi ve orada kalmaya ilişkin prosedürdür:

- Yönetici, öğrencileri ve personeli güvenli bölgelerde toplanmaları için uyardığında, herkesi binaların içine sokun.
- Öğrenciler derhal koridorları boşaltacak ve en yakın sınıfa ya da belirlenmiş güvenli bölgeye gideceklerdir.
- Özel yardıma ihtiyacı olanlara yardım edin.
- Uygunsa, bütün kapıları ve pencereleri kapatıp bantlayın, ayrıca kapıların altındaki boşlukları doldurun.
- Zaman varsa, açıktaki yiyecekleri kaplara veya buzdolaplarına koyun.
- Tavsiye edilmişse, ağızınızı bir mendil, kağıt mendil veya havlu ile kapatın.
- Yoklama alın; öğrenci sayma ve salıverme prosedürlerine göre rapor yazın.
- Kimsenin sınıfı terk etmesine izin vermeyin.

- Bütün kapı ve pencerelerden uzak durun.
- Sonraki talimatları bekleyin.

Kilitleme Prosedürleri

Bina sakinlerini binadaki potansiyel tehlikelerden korumak ve okulu güvenliğe almanın bir yolu kilitleme prosedürleri uygulanacaktır.

Anons yapıldığında:

- Yönetici belirlenen sistem üzerinden uyarı anonsu yaparak kilitleme prosedürlerini başlatacaktır.
- Öğrenciler derhal koridorları boşaltacak ve en yakın sınıfa ya da belirlenmiş bölgeye gideceklerdir.
- Özel yardıma ihtiyacı olanlara yardım edin.
- Bütün pencereleri ve kapıları kapatın ve ne olursa olsun dışarı çıkmayın.
- Bütün oda ve pencere kapılarını kapatın, kapıları kilitleyin.
- Bütün kapı ve pencerelerden uzak durun ve öğrencileri iç duvarlara yöneltip çöktürün.
- Işıkları söndürün.
- Sessiz olun.
- Yönetici her şey yolunda çağrısı yapana kadar kimsenin sınıftan dışarıya çıkmasına izin vermeyin.
- Sonraki talimatları bekleyin.

Çök, Sığın ve Bekle

Binaya veya çevreye zarar verebilecek deprem ve benzeri olaylarda uygulanacaktır.

- Çök emri verildiğinde; yere çökün, bir masa veya sırada siper alın ve yüzünüz pencereden uzakta olsun.
- Sığın emri verildiğinde; yüzünüzü kollarınıza dayayarak gözlerinizi koruyun.
- Bekle emri verildiğinde; masa ya da sandalyelerin ayaklarına tutunarak mevcut durumunuzu koruyun.
- Özel yardıma ihtiyacı olanlara yardım edin.

- Sonraki talimatları bekleyin.

Ek Prosedürler

Erken Okul Kapatma ve Öğrencilerin Salınması Prosedürü

Eğer okulun kapanma sebebi bir acil durum ise, hareket tarzı şöyle olmalıdır;

- Öğrencileri otobüslere yönlendirip otobüse bindiklerinde isimlerini kontrol ederek yoklama yapın.
- Kampus içinde öğrencilerin aileleri tarafından alınabilecekleri bir bölge belirleyin.
- Kendi araçları olan öğrenciler, velilerine haber verildikten ve araçlarını kullanabilecek durumda olduklarına dair bir değerlendirme yapıldıktan sonra hemen eve gitmeleri konusunda uyarılmalıdırlar.
- Okulun kapanma sebebi bir acil durum tahliyesi ise, öğrencileri ve personel daha önceden belirlenmiş olan toplanma noktasına götürülmek için gerekli prosedür izlenmelidir.
- Öğrencilerin toplanma noktasından salınmalarına ancak tahliyeye sebep olan durumun değerlendirmesinden sonra izin verilmelidir. (örneğin, Hareket etmek güvenli mi?).

Ziyaretçi Karşılama Prosedürü

Ziyaretçi karşılamada göz önüne alınması gereken noktalar:

- Bütün ziyaretçileri gidecekleri yerlere yöneltin (giriş ve çıkış kapısı gibi) işaretler yerleştirin.
- Olumlu karşılama işaretlerinden yararlanın (hoş geldiniz gibi)
- Bütün ziyaretçilerin personelin görebileceği ve konuşabileceği bölgeden içeri giriş yapmalıdır.
- Bütün ziyaretçiler giriş kaydı yaptırmalı ve yaka kartı veya uygun başka bir işaret taşımalıdır
- Görevli gelen ziyaretçinin geliş amacını, göreceği kişiyi ve gideceği binayı sormalıdır.
- Gelen kişi okulu tanımıyorsa veya okulda hangi binaya gideceğinden emin değilse, bir görevli ona eşlik edebilir veya onu karşılayabilir.
- Ziyaretçiler çıkarken çıkış kaydı yaptırmalıdır.

- Bu politikalarda hiç kimseye ayrıcalık tanınmamalıdır.
- Bu politikadan ve içeri kimin girdiğini bilme ihtiyacından veli-öğretmen kuruluşları, veliler, vb. haberdar edilmelidir.
- Bütün öğretmenler ve personel politikadan haberdar olmalı ve bilmelidir.
- Bütün personel yaka kartsız bir kişiye soru sorabilmeli ve girmek istediği binaya girmeden önce kayıt yaptırması gerektiğini belirtmelidir.

Okul Acil Durum Yönetimi Protokolleri

Acil durum protokolleri (ADP), acil durum anında yapılması gerekenlerle ilgili önceden karar vermeyi içerir.

Minnesota Department of Public Safety (1999). Bremerton School District, North Kitsap School District, School-Centered Emergency Management and Recovery Guide (Shawn, Reaves M. 2001), Chelmsford Devlet Okulları Kriz Yönetim Planı (2003), California Department of Education. (2002), Emergency procedures for school (Ritchie 1995), School Disaster Planning (LaValla, Stoffel, Erwin 1991), Making Schools Safe for Student (Blauvelt 1999) adlı çalışmalardan yararlanılarak araştırmacı tarafından uyarlanmıştır. Okullarda görülebilecek acil durumlar sadece aşağıdakilerle sınırlı değildir. Ancak daha sık olarak görülenler ele alınmış ve bunlara ilişkin acil durum protokolleri geliştirilmiştir.

Okullarda nispeten daha sık olarak görülebilecek olaylara karşı geliştirilen acil durum yönetimi protokolleri:

- AIDS / HIV Enfeksiyonu ADP
- Alerjik Reaksiyon ADP
- Bomba Tehlikesi ADP
- Deprem ADP
- Gaz Sızıntısı ADP
- Hava ile İlgili ADP
- İntihar ADP
- Çocuk Kaçırma ADP
- Kimyasal Dökülmesi ADP
- Okuldaki Kazalar ADP
- Otobüs Kazası ADP
- Ölüm veya Ciddi Hastalık ADP
- Rehine Alma Durumu ADP
- Silahlarla İlgili ADP
- Şiddet Olayları ADP
- Tecavüz/Cinsel Taciz ADP
- Travma ADP
- Yangın ADP
- Zehirlenme ADP

AIDS / HIV Enfeksiyonu ADP

Henüz tedavisinin bulunamaması ve bulaşıcı olması nedeniyle HIV Enfeksiyonu insanlarda paniğe neden olabilen bir durumdur. Öncelikle yöneticiler paniğe kapılmamalı, AIDS'li birey hakkında gelişigüzel herkese bilgi vermemelidir. Bu gizli bir bilgi olarak kalmalıdır.

Müdür ve Personelin Sorumlulukları;

- AIDS/HIV'li birisi olduğu hakkında bilgi verirken gerekli dikkat gösterilmelidir.
- AIDS'li çocukla sürekli temas halinde olan müdür yardımcıları, öğretmenler, okul hemşiresi, memurlar ve yardımcı personelden bu olayı gizli tutmaları istenmelidir.
- Doktorlar aksini söylemedikçe, bireyin okula ve okul aktivitelerine katılımını yasaklanmamalıdır.
- Eğer çocuk vücut fonksiyonlarını ve vücut sıvılarını kontrol edemiyor veya başkalarını ısırabilecekse, o zaman ortamı daha kısıtlı olmalıdır.
- Bu olayın duyulabileceğini düşünerek, gelebilecek tepkilere hazırlık olması amacıyla öğretmen ve velileri bilgilendirmek için uzmanların konferans vermelerini sağlayın. Bu konferansa olabildiğince çok velinin katılımını sağlamak için çaba gösterilmelidir.
- Öğretmenlerin derslerinde AIDS'le ilgili açıklayıcı bilgiler vermelerini sağlanmalı, özellikle geleneksel yapımızda var olan kan kardeşliği vb. uygulamaların hastalığın bulaşmasına neden olacağı öğrencilere açıklamaları istenmelidir.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Alerjik Reaksiyonlar ADP

Alerjik reaksiyonlar, okul kaynaklı ya da öğrenciler arasında yaygınsa ve bir öğrencinin ölümüne neden olabilecek derecede etkili hale gelmişse okul için bir sorun olarak algılanabilir.

Alerjik reaksiyonların olası belirtileri;

- Cilt tahrişi veya kaşınma, isilik, burun kaşınması veya burun çekme, bölgesel şişmeler, dil şişmesi.

- Huzursuzluk, terleme, korku, şok.
- Nefes alma güçlüğü, kusma, öksürme, ses kısıklığı.

Personelin ilk yapması gerekenler:

- Bir risk varsa hemen 112'yi arayın.
- Bilinen alerjiler için ilk yardım çantası isteyin.
- Eğer böcek sokması varsa, böceğin iğnesini hemen çıkarın.
- Okul Müdürüne haber verin.
- Öğrencinin/çalışanın rahat olmasını sağlayın.
- Sadece güvenlik nedeniyle hareket edin.

Müdür, Müdür Yrd.:

- Olaya göre 112'yi arayın.
- Veliye haber verin.
- Bir doktorun gözetiminde tıbbi müdahale uygulayın, gerekli ise etkilenen alana buz tatbik edin, hastayı sıcak tutun veya size gösterilene yapın.
- Nefes alma güçlüğü var mı bakın.
- İliştirilmiş bir etikete şunları kaydedin: böcek sokmasının veya yenen yiyeceğin yeri ve zamanı, verilmişse ilacın adı, dozu ve verilme saati.

Önleyici/Destekleyici Çalışmalar:

- Her çocuk için ailesi tarafından acil durum sağlık kartı hazırlanmalı ve okul personelinin kolaylıkla ulaşabileceği bir yerde tutulmalıdır.
- Öğrenci okula servis aracıyla geliyorsa otobüs şoförleri bilinen bütün akut reaksiyonlar için acil durum dosyaları taşımalıdır.
- Özel sağlık durumuna sahip olan çalışanlar yöneticiyi haberdar etmeli ve hangi zorluklar ve olası iyileştirici çalışmaların neler olduğu konusunda bilgi vermelidir.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Bomba Tehdidi ADP

Okul ya da tesisler zaman zaman bomba tehdidi alabilirler, bu gerçek olabilir ya da okulu eğitimden alıkoymaya yönelik bir eylem olabilir. Her

durumda ciddiye alınmalı öğrenciler asla riske atılmamalıdır. Böyle bir durum olması halinde yapılması gerekenler:

Personelin çalışmaları:

- Telefonla haberi alan kişi aşağıdakileri yapmak için elinden geleni yapmalıdır:
- Konuşmayı mümkün olduğunca uzatın.
- Arka plandaki sesleri ve karşı tarafın konuşma tarzını belirlemeye çalışın.
- Arayan kişiden bombanın tanımını yapmasını isteyin, nerede olduğunu ve ne zaman patlayacağını sorun.
- Arayan kişinin tesisi ne kadar bildiğini belirlemeye çalışın.
- Telefonu meşgul etmekten kaçının, yetkilileri aramak için başka bir telefon kullanın.
- Telefonda görüşen görevli, oyalanmadan, derhal müdürü veya yetkili kişiyi haberdar etmelidir.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- 112'yi ve destek verebilecek diğer kurumları arayın.
- Standart prosedürleri kullanarak okulu derhal boşaltın.
- Bombanın olası yerini göz önüne alarak tahliye yollarında gerekli rota değişikliklerini yapın.
- Eğer bombaya benzer bir şey bulunursa: sakın dokunmayın; polis gerekeni yapacaktır.
- Cep telefonlarını kapayın, telsizle konuşmayın.
- Çevreyi olduğu gibi bırakın, bir şeye dokunmayın.
- Herhangi bir elektrikli aleti veya elektrik sistemini değiştirmekten kaçının (Işıkları kapatmayın, termostatı değiştirmeyin vb.).
- Kapıları açmaktan ve kapamaktan sakının.
- Personeli binadan en az 500 mt. uzağa tahliye edin; kötü hava şartlarında veya uzun sürmesi olası bir araştırmada öğrencileri alternatif bina yerine götürün.
- Bomba paniğinde kimin telefon etmiş olabileceğine dair bir ipucu bulabilmek için gelmeyenler listesini kontrol edin.

- Standart öğrenci sayımı ve rapor verme prosedürlerini takip edin.
- Acil durum personeli “her şey yolunda” çağrısı yaptıktan sonra sınıflara dönün.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Deprem ADP

Deprem sırasında hayatta kalmak için bazı kuralların bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir. Deprem öncesi yapılacak hazırlıklar, deprem anı ve sonrasında uyulması gereken kuralların neler olduğunun bilinmesi yaşamsal önem taşımaktadır. Depremler haber vermeden gerçekleştikleri için, hemen yapılması gereken şey en iyi şekilde siper alarak canımızı korumaktır. Sarsıntı geçene kadar diğer bütün çalışmalar beklemelidir. Eğer insanlar düşen nesnelere korunuyorsa, yerin sallanması korkutucudur, ancak her zaman o kadar da tehlikeli olmayabilir.

İçerde iseniz:

Deprem sırasında sakin olup, paniğe kapılmayın, cesaretinizi toplayın, koşmayın. Depremler genellikle hafif bir sarsıntı, gürültü ile başlar ve birkaç saniye sonra daha yıkıcı sarsıntılar gelir.

- Eğer bulunduğunuz noktadan kendinizi 10-15 saniye içinde bina dışına çıkacak pozisyonunuz varsa, dışarı kaçmaya çalışın. Bu yöntem sadece giriş altı, giriş ve 1. katta olanlar için geçerlidir. Deprem sırasında ilk 10-15 saniye binayı terk edebilmek açısından çok önemlidir.
- Eğer binayı 10-15 saniye içinde terk edemiyorsanız, kesinlikle merdivenlerden, merdiven boşluklarından ve asansörlerden uzak durunuz. Yıkılan binalarda en yüksek oranda ölüm bu noktalarda meydana gelmektedir.
- Okul, tiyatro, sinema, alışveriş merkezi gibi kalabalık yerlerdeyseniz, kesinlikle merdivenlere, asansörlere koşmayın. Unutmayın ki bu yerler hasar görmese dahi, aynı anda yüzlerce kişinin panik içerisinde koşarak çıkış yerlerinden binayı terk etmeleri mümkün değildir. Kendinizi koltuk, sıra gibi yerlerde koruma alın, sakin olun ve başkalarını da aynı şekilde davranmaya davet edin.

- Büyük bir depremde ayakta durmanız, koşmanız mümkün değildir.
- Çömelin ya da döşemeye yatın.
- Sağlam bir masa, sıra, mobilya veya kapı kasasının altına girin ve başınızı koruyun.
- Masaya tutunun ve onunla birlikte hareket etmeye hazır olun. Pozisyonunuzu sallantı duruncaya kadar ya da hareket etmek güvenli oluncaya kadar değiştirmeyin.
- Dış duvarlardan, pencerelerden, cam ve düşme tehlikesi olan nesnelere uzak durun.
- Sıkışmaları en az indirmek için kapıları açık bırakın.
- Düşen nesnelere olabileceğinden, bina içinde ya da dışarıya doğru koşmaya kalkışmayın; eğer hiçbir sırası ve mobilyası olmayan bir odadaysanız, bir iç duvara veya kapı eşiğine yaslanın ve çömelin.
- İlk şokun ardından, tahliye ve standart öğrenci sayımı işlemlerine başlayın.

Dışarıda iseniz:

- Hemen binadan ve elektrik kablolarından uzaklaşın.
- Yüzükoyun yere yatın ve sarsıntıların geçmesini bekleyin.
- Deprem bitene kadar açık alanda bekleyin.
- Standart öğrenci sayımı prosedürlerini takip edin.
- Yetkiniz olmadıkça binaya girmeye çalışmayın.
- Ateş yakmayın veya yere düşen kablolara dokunmayın.
- Müdürden gelebilecek talimatlara karşı tetikte olun.

Toplanma alanları:

- Deprem güvenli alanları binalardan ve elektrik hatlarından uzakta olmalıdır.
- Herkesi yer altı gaz sisteminden ve kanalizasyonlardan uzak tutulmalıdır.
- 112'yi arayın. Uzun süre yardım gelmeyebileceğini göz önüne alın.
- Artçı şok halinde öğrencileri sakin olmaları ve yerde kalmaları konusunda cesaretlendirilmelidir.
- İhtiyaca göre acil durum ilk yardımını idare edin.

- Okul Olay Yönetim Ekibi, “her şey yolunda” çağrısı yapmadan binalara girmeyin .
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Gaz Sızıntısı ADP

Kafeterya ve kütüphane yöneticisi de dahil bütün okul personeli, herhangi bir gaz sızıntısı şüphesinde derhal müdüre haber vermelidir.

Personelin Çalışmaları

- Müdüre haber verin.
- Öğrencileri tehlikeli bölgeden uzaklaştırın.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Gaz sızıntısı içeriden kaynaklanıyorsa, tahliye prosedürlerini uygulayın.
- 112’yi ve gerekli kurumları arayın.
- Gaz şirketine haber verin.
- Alternatif bina yerine gidip gitmemeye karar verin.
- Eğer gaz sızıntısı dışarıdan kaynaklanıyorsa, dışarıda kalın ve öğrencileri bir başka alana götürün.
- Acil duruma müdahale edenler “her şey yolunda” çağrısı yapmadan binalara girmeyin
- Okul için ilave adımlar (eğer varsa):
- -----

Hava Olayları ile ilgili ADP

Kötü hava şartları öğrenciler ve yetişkinler için bir kriz durumu yaratabilir. Burada en sık karşılaşılan durum kötü hava şartlarının, örneğin aşırı kar yağışının, okul zamanında meydana gelmesi ve eve ulaşımın öğrenciler ve yetişkinler için çok tehlikeli hale gelmesidir. Diğer örnekler arasında hortum, buz fırtınası, kasırga, vb. yer alabilir.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Hava koşullarındaki olası bir değişikliğe karşı gerekli acil durum yönetim ekibi üyelerini harekete geçirin.
- Hava koşullarındaki değişiklikleri gözlemlemek için hava durumu raporlarını takip edin

- Kötü hava şartları güvenli bölge prosedürlerini başlatın.
- Öğrencileri okuldan erken dağıtmanın uygun olup olmadığına karar verin.
- Öğrenci servislerini haberdar edin ve iletişimi koparmayın.
- Bütün öğrenciler ve personel belirlenen güvenli bölgelere hareket etmelidir.
- Bir sonraki talimatları duyabilmek için sessiz olun.
- Ek binalardaki sınıflarda bulunanlar derhal ana binaya, belirlenen barınak yerlerine hareket edeceklerdir.
- Standart öğrenci sayımı ve rapor verme prosedürlerini takip edin.
- Barınakta bulunanlar “her şey yolunda” denilene kadar buldukları yerden ayrılmayacaklardır.
- Binanın hasar gördüğü durumlarda öğrenciler binanın daha güvenli yerlerine veya binadan daha güvenli yerlere aktarılacaklardır.
- Eğer tahliye gerçekleşirse, acil durum müdahale ekipleri tarafından “her şey yolunda” denilene kadar binaya girmeyin.
- Eğer bina hasar görmüşse; 112’yi arayın, ilk yardım başlatın.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

İntihar ADP

İntihardan bahsetme, intihar hakkında konuşma veya yazma bir yardım çağrısıdır ve ciddiye alınmalıdır. Yaşamı tehdit eden bir durumla karşılaşıldığında, gerekli bütün kaynakların harekete geçirilmesi çok önemlidir. Böyle koşullarda, öğrenci mahremiyetinin yerini hayat kurtarma çalışmaları ve müdahalesi alır.

Aşağıdaki bölümlerde öğrencilerin gelebileceği üç intihar seviyesi ve bu durumda yapılması gerekenler vardır:

- 1) İntihar tehdidi veya düşüncesi
- 2) İntihara teşebbüs
- 3) Gerçekleşmiş intihar

İntihar Tehdidi veya Düşüncesi Durumunda Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler:

Öğretmenler, öğrencilerden birinin intihar eğilimlerini fark ettiğinde veya öğrenci intihar etmek tehdidinde bulunduğu bu durum görmezlikten gelinemez. Bu konuda aşağıdakiler yapılabilir:

- Öğrencinin ne söylediğini ve intihar tehdidini dikkate alın.
- Okul danışmanı, psikolog, müdür veya başka uygun düşen uzmandan yardım alın. Potansiyel bir intiharı asla kendi başınıza halletmeye kalkışmayın.
- Öğrencinin sözsüz mesajlarını inceleyin. Genellikle yüz ifadeleri, vücut dili ve diğer işaretler öğrencinin söylediğinden daha fazlasını anlatırlar.
- Öğrencinin intiharı düşünüp düşünmediğini sorun. Eğer cevabı “evet” ise, o zaman bunu nasıl yapmayı tasarladığını ve bunun için ne gibi adımlar attığını sorun. Bu tehdidin ne kadar ciddi olduğunu anlamanıza yardımcı olacaktır, risk çok yakında gerçekleşecekse hemen harekete geçin.
- Kişiye ona önem verdiğinizi ve kendisini güvende tutacak yardımcı bulacağınızın garantisini verin.
- Öğrenciyle kalın, onun bir ruh sağlığı alanında bir profesyonele transfer olmasına yardımcı olun. Öğrenci size güvenmiştir, o yüzden siz de bu güvenin başka birine aktarılmasına yardımcı olmalısınız.
- Öğrenciyi bir an bile olsa yalnız bırakmayın.
- Şok olmuş gibi davranmayın, gizlilik yemini etmeye veya bir tehdidi savuşturmaya kendinizi hazırlayın.
- Öğrencinin sizi krizin bittiğine dair ikna etmesine izin vermeyin. Genellikle en tehlikeli zamanlar kişinin kendini daha iyi hissediyor gibi görüldüğü anlardır. Bazen öğrenci bir karara vardığı için, o karar intihar bile olsa mutlu ve rahatlamış görülebilir.
- Her şeyi kendi üzerinize almayın. Bir kriz anında öğrenciye karşı sorumluluğunuz sadece onu dinlemek, destek olmak ve onu bir terapistle götürmekten ibarettir.

Danışman (Rehber Öğretmen) Çalışmaları:

Danışman öğrenciyle görüştüktan sonra, durumun acil olduğuna ve öğrencinin tehlike içerisinde olduğuna inanıyorsa, şunları yapmalıdır:

- Öğrencinin ailesiyle temasa geçerek tedavi için gerekli olan tavsiyelerde bulunmalıdır.
- Eğer öğrencinin bir terapisti varsa, anne babaya hemen o kişiyle temasa geçmelerini söylemeli veya aileye öğrenciye yararlı olacağını düşündüğü ruh sağlığı doktorların adlarını ve telefon numaralarını vermelidir.
- Eğer aile/veli ulaşılamaz durumdaysa veya acil durum hizmetlerini umursamaz görünüyorsa, Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla yetkili mercilere başvurun.
- Aile, öğrenci ve tedavi merkezi ile yeniden ilişki kurarsa, gerekenlerin yapılıp yapılmadığından emin olun.
- Öğrencinin tedavi edildiği merkez ile işbirliği içerisinde olun.
- Öğrencinin öğretmenleriyle görüşüp onları bu riskten haberdar edin ve öğrencinin davranışlarını gözlemlemede yardımcı olmalarını isteyin.
- Öğrenci için yapılan bütün çalışmaların kaydını tutun.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

İntihara Teşebbüs

Bazen öğrenci ya da personelden biri intihara teşebbüs edebilir. Burada öncelikle intihara teşebbüs edenin ve diğerlerinin can güvenliği sağlanmalıdır. İntihar eşiğine gelen birini kurtarmak için yapılması gerekenler:

Personelin Çalışmaları:

- Müdüre haber verin
- Öğrencinin kısa dönemli fiziksel güvenliğini sağlayın

Müdür ve Müdür Yrd.:

- 112'yi ve ilgili diğer birimleri arayın.
- Acil durum müdahale ekipleri gelene kadar okulun hemşiresi, danışmanı veya diğer görevlileri ilk yardım çalışmalarını yürüteceklerdir.

- Öğrenci sürekli gözetim altında tutulacaktır.
- Okul müdürü, acil durum müdahalesi için gerekli okul personeli, aileler/veliler, danışmanlarla temasa geçecektir.
- Okul danışmanı, öğrencinin fiziksel güvenliği sağlandıktan sonra, aileyi öğrenci ile ilgili uzun dönemli iyileştirme planı yapmak üzere bir terapistle yönlendirmelidir.
- Olay sonrasında danışman ve aile bir araya gelerek tedavi hizmetlerinin sağlanıp sağlanmadığını, öğrencinin mevcut durumunu, gerekli olan başka hizmetlerin olup olmadığını, vs. kontrol edecektir.
- Öğrenci adına yapılan bütün çalışmaların kaydını tutun.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Gerçekleşmiş İntihar

Öğrenci ya da personelden birinin intihar sonucu öldüğü haberi alınırsa, yöneticiler ve öğretmenler okul topluluğu içerisindeki duygusal tepkileri izlemeli ve olayın duygusal etkilerinin yayılmasını en az indirmeye çalışmalıdır. Yöneticiler ve öğretmenler bir intihar vakasını öğrencilerle konuşurken çok dikkatli olmalıdır. Genellikle devam eden bir polis soruşturması vardır ve aile ölümü kabullenmek istemeyebilirler. Ölümün nedeni ortaya çıktığında yapılacak en iyi şey, ailelerden olayı diğer öğrencilere açıklamak için izin istemektir. Veliler, genellikle intihar edenin sınıf arkadaşlarına yardımcı olmak için neler yapıldığını ve intiharın çocuklar üzerindeki etkisini merak ederler.

Bir okulun intihara genel tepkisi herhangi bir ani ölüme verilen tepkiden pek farklı değildir. Ancak intihara özgü bazı meseleler özel ilgi isterler. Okul idarecileri ölüm şeklini övmeden, öğrencilerin yas tutmasına izin vermelidir. İntiharın üzerinde gereğinden fazla durulması, bazı hassas öğrenciler tarafından intiharın yüceltilmesi olarak algılanabilir, bu da birisinin kendi canına kıymasını efsaneleştirebilir veya idol haline getirebilir.

Öğretmenlerin çalışmaları:

- Müdüre haber verin.
- Dedikodu yaymaktan kaçının.
- Haberden etkilenebilecek diğer öğrencilerdeki işaretleri gözlemleyin.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Olayı, polisi arayarak doğrulatin.
- Desteğe ihtiyacınız olabileceğinden Milli Eğitim Müdürlüğüne haber verin.
- Okula gelebilecek aile üyelerini belirleyin ve kriz danışmanlığı sağlayın.
- Medya ile ölen öğrenci hakkındaki detayları tartışmaktan kaçının.
- Bilinen gerçekleri paylaşmak için öğretmenlerle toplantı düzenleyin.
- Okul danışmanından veya bir başka uygun yetkili kişiden öğrencilerin habere nasıl tepki göstereceklerini tanımlamalarını ve öğretmenlerin sorulara ve tepkilere nasıl cevap vermeleri gerektiğine ilişkin bilgi isteyin.
- Öğretmenlere soru sorması ve duygularını ifade etmesi için zaman tanıyın; çalışanlardan bazıları özellikle üzölmüş olabilir ve desteğe ihtiyaç duyabilir.
- Öğrencilere verilecek bilgiyi gösteren yazılı bir belge hazırlayın.
- İhtiyaç halinde okul personeliyle destek toplantıları düzenleyin; çalışanları ihtiyaç durumunda personel destek programlarına yönlendirin.
- Risk altında olan diğer öğrencilerin bir listesini yapın; danışmanlık sunmayı okulun bir iyileştirme sorumluluğı olarak görün.
- Öğrencilerin okul personelinden, Rehberlik Araştırma Merkezinden ve diğer okul danışmanlarından destek alabilmeleri için sınıftan ve okuldan ayrılmalarına izin verin.
- Düzeni ve kontrolü sağlamak için büyük öğrenci grubu toplantıları düzenlemekten kaçının.
- Okuldan sonra öğretmenlerle bir toplantı düzenlemeyi planlayın, bu toplantıda aşağıdaki noktalar üzerinde durulabilir:
 - Gün içerisindeki olayların gözden geçirilmesi.
 - Bütün personele duygusal destek sağlanması.
 - Yüksek risk taşıyan öğrencilerin özelliklerini gözden geçirmek .
 - Olabildiğince çabuk normale dönmeye çalışın.

Bir okulda meydana gelen intihar vakası, iler ki haftalarda bunun tekrarlanma olasılığını arttırır. Özellikle hassas olanlar arasında “taklit” intihar girişimleri veya tehditleri kendisine yer bulabilir. Başka trajedileri önlemek için

hassas öğrenciler yakın takibe alınmalı ve eğer yüksek risk taşıyorlarsa engelleyici önlemler alınmalıdır. Bu çalışmalar okul genelinde değil, daha çok sınırlı bir müdahaleyi gerektirirler. aşağıdaki “yapılması gerekenler” ve “yapılmaması gerekenler” listesi okul personelinin intiharı yüceltmesini sınırlandıracaktır:

- İntiharı trajik bir ölüm olarak kabul edin.
- Öğrencilerin cenazeye katılmalarına izin verin.
- Ölümden açıkça etkilenen öğrencilere destek olun.
- Ölen çocuğu onurlandırmak için okul toplantıları düzenlemeyin.
- Ölen bireye okul yıllığında, gazete makalelerinde, sportif olaylarda ve ilanlarda yer ayırmayın.
- Bir intihar hareketine ağaç dikerek, yazı asarak veya başka anma aktiviteleriyle övgü vermeyin.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Çocuk Kaçırma ADP

Okul içinde veya okul dışında çocuk kaçıırılması bir kriz durumuna örnektir. En sık kaçıırılma olayları öğrenci okuldan çıkarken veya okula gelirken meydana gelir, ancak okul binasından kaçıırmaya da rastlanabilir. Kaçıırma ya da kayıp çocuk olaylarında yapılması gerekenler;

Personelin çalışmaları:

- Şüphelinin tanımını da yaparak müdüre haber verin.
- Diğer çocukları (eğer varsa) kaçıırma alanından uzaklaştırın.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Bütün öğrencilere saldırgan bir bireyle karşılaşıldığında ne yapılması gerektiğini anlatan eğitici dersler vermeyi planlayın ve uygulayın.
- Öğrencileri yabancılarla konuşmak, bir otomobil gezisi davetini kabul etmek, vs. gibi olayların tehlikeleri konusunda eğitin.
- 112’i arayın
- İlgili çocukların aileleriyle bağlantıya geçin.
- Okul Acil Durum Yönetim ekibini harekete geçirin,
- Sınıflar normal olarak eğitime devam etmelidir.

- Polise yardımcı olmak için okulun planını ve çocuğun tarifini (elbiselerinin tanımı da dahil) polise verin.
- Okul binalarını ve okul arazisini derhal aramaya başlayın.
- Çocuk kaçırma olaylarında görgü tanıklarından şüphelinin tarifini alın.
- Çocuk bulunduğu zaman ilgili kişi ve kuruluşlara haber verin.
- Personele olayın ana hatlarını açıklayın; öğrencilerin sorularına mantıklı cevaplar verebilmeleri için onlara gerekli olabilecek kesin bilgileri verin; aileler için uygun bir bildiri hazırlayın.
- Gerekliyse, öğrenciler için danışmanlık yardımı planlayın.
- Acil durum personeli toplantısı düzenleyin ve olayı ve müdahaleyi değerlendirin.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Kimyasal Madde Dökülmesi ADP

Kimyasal kazalar binanın içinde veya dışında meydana gelebilir. Bunlara örnek olarak: bir depodan kaynaklanan toksik sızıntılar veya dökülmeler, tren yolu kazaları; su/atık işleme santralleri; endüstri veya laboratuarlarda malzeme dökülmeleri, vs. verilebilir.

Binanın dışından kaynaklanan kazalar:

Personelin çalışmaları:

- Müdüre haber verin.
- Öğrencileri tehlikeli bölgeden uzaklaştırın (tersi durumda tersine tahliye yapın)

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Bulunduğun yerde sığınmayı başlatın.
- 112'i arayın.
- Aksine talimat verilmedikçe binayı terk etmeyin; binayı ya da okulu terk etmeniz gerekirse dumandan sakının.

Binanın içinden kaynaklanan kazalar:

Personelin çalışmaları:

- Müdüre haber verin.
- Öğrencileri tehlikeli bölgeden uzaklaştırın.

- Müdür ve Müdür Yrd.:
- Durumun aciliyetine karar vermek için uzman yardımı alın.
- 112'yi arayın,
- Tahliye planını başlatın, kimyasal kazanın gerçekleştiği alandan ve dumanlardan sakının.
- Standart öğrenci toplanma planını, sayımı ve rapor verme prosedürlerini takip edin; eğer gerekli olursa sızıntıya göre toplanma alanının yerini tepede, rüzgara karşısında olacak şekilde değiştirin.
- Acil duruma müdahale edenlerin talimatlarını bekleyin.
- Güvenli olduğu belirtilmeden binaya dönmek, kibrit çakmak, mum yakmak veya gaz ya da elektrik nedeniyle yangın çıkarabilecek herhangi bir şekilde ateş yakmak gibi güvenli olmayan bir hareket yapmayın
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Okuldaki Kazalar ADP

Okullarda çeşitli kazalar olabilir. Bütün kazalar bir acil durum yönetimine yol açmazlar. Ancak otomobil kazaları ve/veya okul binasında veya okul sınırları içerisinde meydana gelen diğer kaza durumları bir acil duruma yol açabilirler. Okul yönetimleri, okullarda çeşitli kazaların olabileceğini öngörmeli ve çeşitli kaza durumlarında nasıl davranmaları gerektiğini bilmekten ve uygun şekilde davranmaktan sorumlu olmalıdırlar.

1. Kaza Öncesi Yapılması Gerekenler

- Okuldaki kazalardan kaçınmak için rutin güvenlik önlemleri uygulanmalıdır.
- Bütün malzemelerin düzenli bir biçimde bakımdan geçirileceği bir döngü kurulmalıdır.
- Kazadan dolayı yaralanmış bireyleri veya gruplara ilk yardım yapılabilmesi için gerekli hazırlıklar yapılmalıdır.
- Kaza önlemenin önemine dikkat çeken eğitimler düzenlenmelidir.

2. Kaza Sonrasında Yapılması Gerekenler

- Uygun tıbbi müdahale yapılmalı, gerekli olduğu durumda ek tıbbi müdahale için 112'i aranmalıdır.

- Gerekli ise, kaza gerekli yerlere derhal (ör: itfaiye, polis) bildirmelidir.
- Kaza il, ilçe eğitim yöneticilerine bildirilmelidir.
- Gerekli olduğu hallerde kaza ilgili öğrencilerin anne baba veya velilerine bildirilmelidir.
- Eğitimli acil durum tıbbi hizmetleri gelene kadar gerekli yaşam sürdürücü önlemler konuyla ilgili eğitim almış okul personeli tarafından yapılmalıdır.
- Küçük olaylarda, öğrenciler, yardım için varsa öncelikle hemşire odasına yoksa öğretmenler odası ya da müdür yardımcısı odasına, götürülmelidir.
- Öğrenciler, kazanın durumuna göre binadan çıkarılmalı veya binaya sokulmalıdır.
- Olayla ilgili açıklama yapılarak okulda oluşabilecek dedikodular en aza indirilmeye çalışılmalıdır.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Otobüs Kazası ADP

Günümüzde pek çok yerde öğrenciler okullara servislerle taşınmaktadır. Her okul, okula hizmet veren otobüsler için birer adet otobüs dosyası tutmalıdır. Bu dosyada her otobüsteki öğrenci için bir adet acil durum telefon numarasını da içeren listeler bulunmalıdır. Özel bir aktivite olarak öğrencilerini okul gezisine götüren ve sorumluluk üstlenen öğretmen, yolculuk dosyaları hazırlamalıdır. Öğrenci ile ilgili bilgilerin bir kopyası okuldaki dosyada, bir kopyası ise geziye giden öğretmende bulunmalıdır.

Otobüs şoförlerinin acil durumlarda kullanacakları belirlenmiş prosedürler olmalıdır. Aşağıdaki, bir kaza anında okul personelinin izlemesi gereken adımların ana hatları yer almaktadır.

Olay yerindeki personel:

- 112'i arayın
- Müdürü arayın
- Olay yerindeki personel, acil durum tıbbi ekipleri ve/veya polis güçleri gelip acil durumu kontrolleri altına alana kadar ilk yardım yapmaya yardımcı olacaklardır.

- Olay yerindeki personel bütün yara almamış öğrencileri kaza yerinden uzaklaştırarak güvenli bir mesafeye götüreceklerdir.
- Bütün yaralı öğrenciler ve tıbbi müdahale için götürülebilecekleri yerler okula bildirilecektir.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne haber verin.
- Yaralı öğrencilerin isimlerini alın ve en yakın sağlık kuruluşlarını belirleyin.
- Doğru bilgilere ulaşıldığında, otobüsteki çocukların velilerini, en kısa sürede haberdar edin.
- Daha önceden belirlenmiş okul temsilcileri, yaralı çocuğu hastanede ziyaret ederek ailesine ve öğrencilere destek olmalıdır.
- Gerekli belgeleri tamamlayın
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Ölüm veya Ciddi Hastalık ADP

Okullar bir öğrencinin veya personelin bir kaza veya diğer nedenlerden ölüm haberini alabilirler. Bir öğrencinin veya yetişkinin ölmesi öğrencilerin ve/veya personelin üzerinde derin psikolojik etkiler yaratabilir. Okullar ölümle hassas bir şekilde uğraşmaya hazırlıklı olmalıdır. Ölümler genellikle çok çabuk ve beklenmeden gerçekleşen olaylardır. İletişim ve yapıcı müdahale göz önüne alınması gereken önemli konulardır. Okulun dışında bir ölüm veya ciddi hastalık olması durumunda yapılabilecekler:

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Ölümü/hastalığı doğrulamaya çalışın,
- Ailenin mahremiyetini koruyun; aileden onay alandan ne medyaya ne de başkalarına bilgi verin.
- İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünü haberdar edin.
- Öğretmenleri okula gelmeden veya öğrencilere açıklama yapmadan önce haberdar edin.
- Aşağıdakileri yapmak için en kısa ve uygun zamanda öğretmenlerle toplantı düzenleyin:
 - Olayla ilgili bilinen detayları paylaşın.

- Gün için prosedürleri gözden geçirin.
- Öğrencilere haber verme konusunu tartışın.
- Destek hizmetlerin ve yardıma muhtaç öğrenciler için danışmanlık hizmeti planlayın.
- Taziye sunmak ve destek olmak için aileyle bağlantı kurun veya ev ziyaretine gidin.
- Rehberlik Servisinde veya başka uygun bir yerde buluşmak isteyen öğrencilere izin verin; öğrenciler başka yardıma ihtiyaç duyan öğrencileri bildirmeleri konusunda yüreklendirilmelidirler.
- Uzmanlarla, etkilenen öğrencilerin bir araya gelebilmesi için bir kaç alan belirlemek gerekli olabilir.
- Krizden etkilenen öğrencilerin anne-babalarıyla temasa geçin.
- Kazadan ya da ölümden etkilenen öğrenciler hakkında servis şoförüne bilgi verin.
- Olayın aşırı tesirinde kalan öğrencilerin aileleriyle görüşülüp okuldan sonra ne gibi destek sağlanabileceği araştırılmalıdır.
- Etkilenen öğrencilerin ailelerine destek olmayı önerin.
- Okul müdürünün gerekli görmesi halinde, günün sonunda ilave bilgi vermek için bir toplantı düzenlenebilir.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Rehine Alma Durumu ADP

Okullarda bazen rehin alma durumları meydana gelebilir. Rehin alma okulla ilgili ya da ilgisiz olabilir. Rehin alınan bir öğrenci olabileceği gibi bir öğretmen, yönetici ya da çalışan olabilir. Rehin alan kişi başka öğrencileri de rehin alabilir. Bu nedenle, bu durum hızla müdahale edilmesini gerektirir. Yapılacak yanlış bir müdahalenin rehininin hayatını riske sokacağı unutulmamalıdır.

Personelin Çalışmaları:

- Müdüre haber verin.
- Bir sonraki emre kadar öğrencileri sınıflarında tutun.

Müdür ve Müdür Yrd.:

- Kilitleme prosedürünü başlatın.

- 112'yi, polisi ve ilgili diğer birimleri arayın.
- Sınıflarında olmayan bütün öğrencilere (binanın dışında bulunanlar da dahil) en yakın güvenli sınıfa sığınmaları konusunda haber verin.
- Öğrenciler hiç bir şekilde izin ve/veya yardım almadan binadan tahliye edilmeyeceklerdir.
- Eğer rehin alan ya da silahlı kişi binanın bir bölgesinde tutulabilirse, öğrenciler o bölgenin çevresine sokulmayacaklardır.
- Mümkün olan en kısa sürede, ve eğer güvenli ise, personelden bir kişi binanın dışına çıkararak gelen ziyaretçileri tehlikeye karşı uyaracaktır.
- Polis geldikten sonra olayın yönetimini onlara devredin.
- Olay sonrası ihtiyaç duyan öğrenciler danışmanlık hizmeti verin.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Silahlarla İlgili ADP

Okullarda zaman zaman silahlı saldırı, silahla tehdit olayları görülebilir. Silah taşıyan kişi okul içinden olabileceği gibi okul dışından biri de olabilir. Silahlar ergenlik dönemindeki öğrenciler için özenti duyulan bir araç olabilir. Genellikle ebeveynleri ait bu araçları okula getirip arkadaşlarıyla paylaşmak isteyebilirler. Bir tehlike varsa, bu durumda yapılabilecekler şunlardır:

Personelin çalışmaları:

- Tehlike varsa, derhal sığınacak bir yer arayın ve öğrencileri de sığınaklara yönlendirin.
- Müdüre haber verin

Müdür ve Müdür Yrd.:

- 112'yi ve polisi arayın.
- Şüphelinin tanımını yapın, yerini bildirin.
- Silahların tanımını yapın, yerlerini bildirin.
- Eğer silah bireyin üzerindeyse, bireyi izole edin.
- Eğer silah bir dolapta ya da sırt çantasındaysa, ona ulaşımı engelleyin.
- Eğer birey silahını çekmişse:
- Sakin olun ve ani hareketlerden kaçının.
- Silahı bireyden almaya çalışmayın.

- Sakin bir ses tonu kullanarak bireye silahı yere bırakması gerektiğini söyleyin.
- Onunla konuşurken bireyin adını kullanın.
- Sesinizi yükseltmemeye çalışın, ancak gerekli olursa açıkça ve kararlılıkla yapın.
- En az bir idarecinin daha olayı bildiğinden emin olun, ancak bu bilgiyi personelden ve öğrencilerden sadece bilmesi gerekenlere verin, yoksa gizli tutun
- Kilitlemeye, tahliye etmeye veya bir başka prosedüre ihtiyaç duyulup duyulmadığına karar verin
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Şiddet Olayları/Saldırı ADP

Şiddet olayları öğrencilerin veya yetişkinlerin bir bireyin veya grubun saldırgan davranışları sonucunda tehlikede olduğu her türlü durumdur. Rehine durumları, vurulmalar ve sivil karışıklıklar veya emirlere uymama okul ortamında veya okulla ilgili bir ortamda meydana gelebilecek şiddet olaylarına örnektir.

Öncesi

- Bütün okullarda ziyaretçilerin okul binasına ayak basar basmaz danışmaya gidecekleri bir politika belirleyin ve bunu uygulatın.
- Bu politikaya uyan insanları belirlemek için “Ziyaretçi Yaka Kartı” gibi bir sistem geliştirin.
- Normal okul fonksiyonlarının işlemesine bir etkisi olmayan bütün kapıları kilitleyin, özellikle de potansiyel bir sorun varsa.
- Personeli potansiyel bir problem hakkında uyarmak için özel bir kod sistemi oluşturun.

2. Olayın Yönetimi

- Eğer binada uygun ziyaretçi prosedürlerine uymayan birisi varsa derhal polisi arayın.
- Personeli problemden haberdar etmek için kod sistemini kullanın.
- Potansiyel tehlikeyi polise bildirin.
- Bölgedeki diğer okullar olaydan haberdar edilmelidir.

- Öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerle beraber kalmaları, yoklama almaları ve kayıp öğrencileri ofise bildirmeleri için anons yapın.

- Uygun anne baba iletişimini uygulayın.

Öğrenci(ler) veya personel bir saldırıya uğrarsa aşağıdakileri kullanın:

Olayı gören personel:

- Okul müdürüne yaralanmaların türünü ve sayısını ve saldırganın hala orada olup olmadığını bildirin
- Saldırganın iyice tarif edin (kıyafet, boy vs.)
- Saldırının yerini belirtin
- Eğer saldırgan binayı yaya olarak terk ettiyse, gittiği yönü belirtin
- Eğer saldırgan bir araçla ayrıldıysa, aracı tarif edin, plakasını ve gittiği yönü belirtin
- İlk yardımı idare edin ve gerekli ise tıbbi yardım getirin

Müdür ve Müdür Yrd.:

- 112'yi ve polisi arayın.
- Yaralanmaların türlerini ve sayısını belirtin.
- Saldırgan hala binada veya okul arazisindeyse bunu bildirin.
- Saldırganı tarif edin.
- Gittiği yönü ve araç tipini belirtin
- Tehlike devam ediyorsa kilitleme yapıp yapmamaya karar verin.
- İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne haber verin
- Çalışmaları kaydedin ve olay raporlarını tamamlayın
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Tecavüz / Cinsel Taciz ADP

Okula bir tecavüz veya cinsel taciz haberi geldiği zaman, okul yönetimi ve okul acil durum yönetimi ekibi, iddia edilen kurbanın ve iddia edilen suçu işleyen şahsın kimlikleri ve mahremiyetlerini korumalıdır. Olayla ilgili haberler mümkün olduğu kadar yayılmamalıdır. Okul personelinin yapması gereken kurbanı yardımcı olmak, öğrencilerinin korkularını azalmaya çalışmak ve dedikoduların yayılmasını önlemektir. Kurbanı ve ailesine sunulan hizmetler gizli tutulmalı ve okul dışındaki sağlık ve danışma kurumlarınca organize edilmelidir.

Tecavüz / Cinsel Taciz ancak aşağıdakilerden biri ya da bir kaç gerçekleşirse okul personeli tarafından yönetilmesi gereken bir kriz haline gelir:

- Tecavüz veya diğer bir cinsel taciz vakası okul kampusunda gerçekleşirse.
- İddia edilen kurbanın ailesinden birisi müdahale talep ederse.
- İddia edilen kurbanın bir arkadaşı müdahale talep ederse.
- Dedikodu ve söylentiler yayılır ve zarar vermeye başlarsa.
- Öğrenciler polisin veya acil durum hizmetlerinin çalışmalarına şahit olurlarsa.

Yukarıdaki koşulların bir veya birkaçı varsa, aşağıdakiler yapılmalıdır:

- Bilgiyi veren kişiye ve bunu duyanlara, bildiklerini okuldaki başkalarına anlatmamalarını öğütleyin.
- Öğrencinin kısa dönemli fiziksel güvenliğini sağlayın.
- Okulun hemşiresi, danışmanı veya diğer ilgili personel, ilk yardım uygulayacak ve derhal yapılması gereken tıbbi önlemleri alacaklardır.
- Olayı güvenlik güçlerine, ve 112 acil durum merkezine haber verin.
- İddia edilen kurbanı okul danışmanı veya öğretmenlerden birisini göndererek ihtiyaç duyduğu desteği ve yardımı öğrenin.
- Kurbanın yakınlarından kimlerin desteğe ihtiyaç duyabileceğini belirleyin.
- Dedikoduları bastırmak için harekete geçin.
- Tecavüz veya cinsel taciz vakasına ait bütün kayıtları ve verilen hizmetleri gizli bir dosyada saklayın.
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Travma ADP

Okul ortamındaki öğrenci ve yetişkinleri travmatize edebilecek çok çeşitli olay vardır. Bazı olaylar endişe ve korkuyu azaltmak için uygun adımlara gereksinim duyarlar. Öğrencilerin ve personelin ölümleri aniden ölümü, kamuoyunda üzüntü yaratacak bir olay hakkında bilgi edinilmesi, otobüs kazaları, yangınlar, insan veya doğal kaynaklı felaketler, şiddet vb. durumlar okul yetkililerinin harekete geçmesini gerektiren potansiyel

travmalara örnektir. İnsan tepkileri fiziksel, mide bulantısı gibi kavramaya yönelik ve duygusal semptomlar, uyku düzensizlikleri, yavaşlamış düşünme, kötü anılar, ilkel davranışlar, heyecan, suçluluk, depresyon, öfke ve daha bir dizi tepkiden oluşabilir.

Bazı sarsıcı olay kurbanlarında bu etkiler duygusal destekle ve zamanla kaybolurlar. Bazıları ise daha derinden etkilenirler ve daha uzun süre sorunlar yaşarlar. Bu tepkiler anormal bir duruma verilen normal tepkilerdir. Her ne kadar sarsıcı bir olayda (travmada) kimin ne kadar etkileneceği tam olarak kestirilemese de, olayla daha doğrudan ilgisi olan kişi, duygusal zarara daha açıktır.

Okullar genel olarak şunları yaparak öğrencilere yardımcı olabilirler:

- Öğrenme ortamını yeniden eski haline getirerek
- Olaydan kurtulmanın nasıl olacağını planını yaparak.
- Temel eğitimsel amaçları sürdürerek.

Okul yöneticileri, danışmanlar ve öğretmenler şunları yaparak öğrencilerine yardımcı olabilirler:

- Öncelikle kendi çaresizlik, korku, öfke gibi doğal duygularınızın üstesinden gelin, bunu yapmadan çocuklara etkili bir şekilde yardım edemezsiniz.
- Grupların içerisinde, okul içinde ve okul dışında çalışma ortaklıkları yaratarak
- Bildik okul rutinlerini takip ederek
- Çocukları ve ailelerini destekleyerek
- Çocukların ve toplumlarının doğru düzgün desteklendiği zaman çabuk toparlanacağını hatırlayarak
- Rahatsızlığın ve travma sonrası tepkilerin işaretlerini ve belirtilerini tanımayı öğrenin
- Olumlu bir “ben çaresiz değilim” fikri geliştirin
- İyileştirme sürecini başlatın, çocukların ferahlamış ve sakinleşmiş hissetmelerine yardımcı olun
- Sağlık kuruluşuna veya başka yardımcılara başvuru yapmaya ihtiyacı olabilecek olan çocukları belirleyin

- Öğrencilerle ve öğretmenlerle büyük ve küçük gruplar halinde iletişim sağlayın.
- Bir okul binasında öğrenciler ve yetişkinler arasında travmaya yol açabilecek bir olay hakkındaki bütün ilgili bilgileri toplayın.
- Bilgiyi gerek büyük öğrenci ve yetişkin gruplarına, gerekse küçük gruplara düşünceli bir biçimde aktarın.
- Endişeyi azaltmak için bilgileri güncelleyin.
- Gerekli ise öğrenciler ve yetişkinler için danışmanlık hizmeti ayarlayın.
- Bütün medyayı İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yönlendirin
- Endişeyi ve gelecekteki bir travma korkusunu azaltmak üzere öğretmenlerin yapacakları sınıf içi tartışmaları veya diğer grup tartışmalarını destekleyin.
- Acil durum yönetimi ekiplerinin etkinliğini değerlendirin
- Gelecekte referans olması için yaşananların yazılı bir raporunu oluşturun .
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Yangın ADP

Yangınlar okul binasındaki en yaygın kriz türlerinden biridir. Yangınlar kazalardan, elektrik hatlarındaki veya malzemesindeki hatalardan, kötü niyetten veya diğer nedenlerden meydana gelebilirler. Okullar hazırlıklı olmalıdır. Etkili önlemler yangınları önleyebilir ve etkin çalışmalarla öğrencilere ve yetişkinlere gelecek zarar en aza indirilebilir. Yangın öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacak olanlar şunlardır:

Öncesinde

- Yangından gelecek riski en aza indirmek için okul binasını uygun bir biçimde inceleyin.
- Gerekli yangın söndürme cihazlarının binada yer aldığından emin olun.
- Öğrencileri ve yetişkinleri okul binasının dışındaki en güvenli yere götürmek için gerekli güvenlik prosedürlerini sağlayın.
- Yangın önlemenin ve yangın güvenliğinin önemini vurgulayan eğitimsel çalışmalar organize edin ve uygulayın.

Yangın anında:

- Alarm prosedürlerini uygulayın.
- Yardım almak için derhal itfaiye ve polisi arayın.
- Tahliye prosedürlerini dışarıdaki bir alana doğru başlatın.
- Özel yardıma muhtaç öğrencilere uygulanacak planı yürürlüğe sokun.
- Standart öğrenci sayımı prosedürlerini takip edin.
- Uygun anne baba iletişimini başlatın.
- Acil duruma müdahale edenler “her şey yolunda” çağrısı yapmadan binalara girmeyin.
- Alternatif bina yerine gitmeye ya da okulu salıvermeye gerek olup olmadığına karar verin.

Sonrasında

- Gerekli ise, öğrenci danışmanlığı için bir plan geliştirin ve uygulayın.
- Bütün öğrenciler için uygun eğitimi takviye edin
- Acil durum müdahalesini gözden geçirin ve olay yönetim ekibinin yönetim stratejilerinin etkinliğini değerlendirin.
- Gelecekte referans olması için müdahalenin yazılı bir raporunu oluşturun
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Zehirlenme ADP

Bir öğrencinin veya çalışanın zehirlenmesi veya zehirlenme şüphesi olduğu zaman:

Hemen Yapılması Gerekenler:

- 112’i arayın ve zehirlenme vakası olduğunu söyleyin.
- 112 danışma merkezinin tarif ettiği şekilde ilk yardım uygulayın.
- Müdüre haber verin.
- Zehirli maddelerle ilgili bilgisi, ilk yardım eğitimi, vs. olan bina personelinden yararlanın.
- Ailelere haber verin.
- Öğrencinin donanımlı bir merkeze sevkini sağlayın.

Koruyucu Önlemler:

- Zehirli maddeleri kilitli ve güvenli bir yerde saklayın.

- İlk yardım eğitimi veya acil durum yönetimi eğitimi almış bina personelinin adlarını görülebilecek yerlere asın.
- Personele binadaki olası zehirli maddeler hakkında bilgi verin
- Okulunuza özgü adımlar (varsa): -----

Acil Durum Telefon Numaraları

Acil durum anında ulaşılması gereken telefon numaraları;

112..... Acil Yardım, Ambulans

155..... Polis İmdat

110..... İtfaiye Hizmetleri

186..... Elektrik

184..... Su

234 44 44..... Valilik

234 44 45..... Acil Durum İl Müdürlüğü

.....

Okul Olay Yönetim Ekibi Telefon Numaraları:

<u>Adı Soyadı:</u>	<u>Görevi:</u>	<u>Tel No:</u>	<u>Alternatif Tel No:</u>
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Telefonlar çalışmadığında, öğretmen kurye olarak haberleşmenin olduğu bir yerden acil telefon hizmetlerini yürütecektir.

Acil Durum Planı Eğitim Programı

Eğitim Türü	Amaç	Tarih	Katılacak Gruplar
Yönlendirme Semineri	Katılımcıları görevleriyle, planlarla, yöntemlerle ve aletlerle tanıştırmaktır.	1. Ay içerisinde	Okul Olay Yönetim Ekibi ve müdahale Ekipleri Üyeleri
Yönlendirme Semineri	Acil durum prosedürlerini ve planlarını tanıtmak.	1. Ay içerisinde	Okul Olay Yönetim Ekibi ve müdahale Ekipleri Üyeleri
Tatbikat- Alıştırma	Yangın Acil Durumu davranış biçimi	2. Ay içerisinde	Tüm Personel
Tatbikat- Alıştırma	Deprem Acil Durumu davranış biçimi	2. Ay içerisinde	Tüm Personel
Masabaşı Egzersizleri	planların, politikaların ve prosedürlerin nasıl uygulanacağını tartışılması	2. Ay içerisinde 6. Ay içerisinde	Acil Durum Müdahale Ekibi Üyeleri
Fonksiyonel Egzersizler	Rehine Alma Durumu müdahale etme becerisinin test edilmesi	3. Ay içerisinde	8. Sınıf Öğrencileri ve Ekipler
Fonksiyonel Egzersizler	Kimyasal Madde Dökülmesi müdahale etme becerisinin test edilmesi	7. Ay içerisinde	Tüm öğrenciler ve personel
Gerçek Boyutta Tatbikat	İl acil durum yönetimi il kurumlarının etkinliklerine katılım	Daha sonra belirlenecektir.	Valilik Organizasyonu ile çağrılan ekip üyeleri

Polis, İtfaiye ve Diğer İlgili Kurumların Onayı

..... Okulu, Okul Acil Durum Planı olan bu belge, kurumlarımızın işbirliğiyle hazırlanan bölge acil durum planıyla tutarlılık göstermektedir. Okul şema ve planlarını içeren bu planın bir sureti kurumlarımızda saklanacaktır. Acil durum anında okula her türlü destek verilecektir. Aynı zamanda işbirliği protokolü olan bu Plan tarafımızdan onaylanmıştır.

Okul Müdürü Emniyet Yetkilisi İtfaiye Yetkilisi İl Acil Durum Yetkilisi

EK-2

EĞİTİMDE ACİL DURUM YÖNETİMİ MODELİ ANKETİ

Sayın Meslektaşım/İlgili,

Elinizdeki anket, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Teftişi alanında Prof. Dr. Ali BALCI danışmanlığında yürütülen “Eğitimde Acil Durum Yönetimi: Bir Model Önerisi” adlı doktora tezi için veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Bu anket aracılığıyla, Türkiye acil durum yönetimi ile bütünlük eğitimde acil durum yönetimi modelinin uygunluğuna ilişkin görüşler belirlenecektir. Toplanacak bilgiler bilimsel amaç dışında kullanılmayacaktır. **Ankete adınızı yazmanız gerekmektedir.**

Anketle birlikte size verilen bilgi dokümanında, geliştirilen model ve modelin gelişimine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bilgilendirme amacıyla verilen bu doküman ile ilgili olarak herhangi bir işlem yapmanıza ve geri vermenize gerek yoktur.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise eğitimde acil durum yönetimini modeline ilişkin maddelere/ifadelere yer verilmiştir. Lütfen, birinci bölümdeki sorulara yanıt veriniz; ikinci bölümdeki ifade ya da maddelere ise katılım derecenizi, uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz. Yanıtlarınız için teşekkür ederim.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Kazım ÇELİK

Tel: (0248) 234 60 00/174

e-mail: k.celik@bef.sdu.edu.tr

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

1. Göreviniz:

☐ Öğretmen	☐ İl Kriz/Sivil Savunma Görevlisi/Yönt.
☐ Okul/kurum Yöneticisi	☐ Eğitim Yönt. Alanında Akademisyen
☐ İl/İlçe Eğitim Yöneticisi	☐ Afet Yönetim Merkezi Akademisyeni
☐ MEB Merkez Teşkilatı Yöneticisi	☐ Diğer (Lütfen Yazınız)

2. Unvanınız

☐ Öğretmen	☐ Yardımcı Doçent
☐ Okul Müdürü	☐ Doçent
☐ Okul Müdür Yard.	☐ Profesör
☐ İl/ İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü	☐ MEB Şube Müdürü
☐ İl/İlçe Milli Eğitim Müd. veya Yard.	☐ Daire Başkanı
☐ Sivil Savunma Uzmanı/ Görevlisi	☐ Genel Müdür veya Yard.
☐ Sivil Savunma Yöneticisi	☐ Diğer (Lütfen yazınız).....

BÖLÜM II
EĞİTİMDE ACIL DURUM YÖNETİMİ MODELİNİN UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN
MADELER/İFADELER

Maddelerin karşısındaki katılma ölçeğinde size uygun seçeneğe (X) koyarak işaretleyiniz

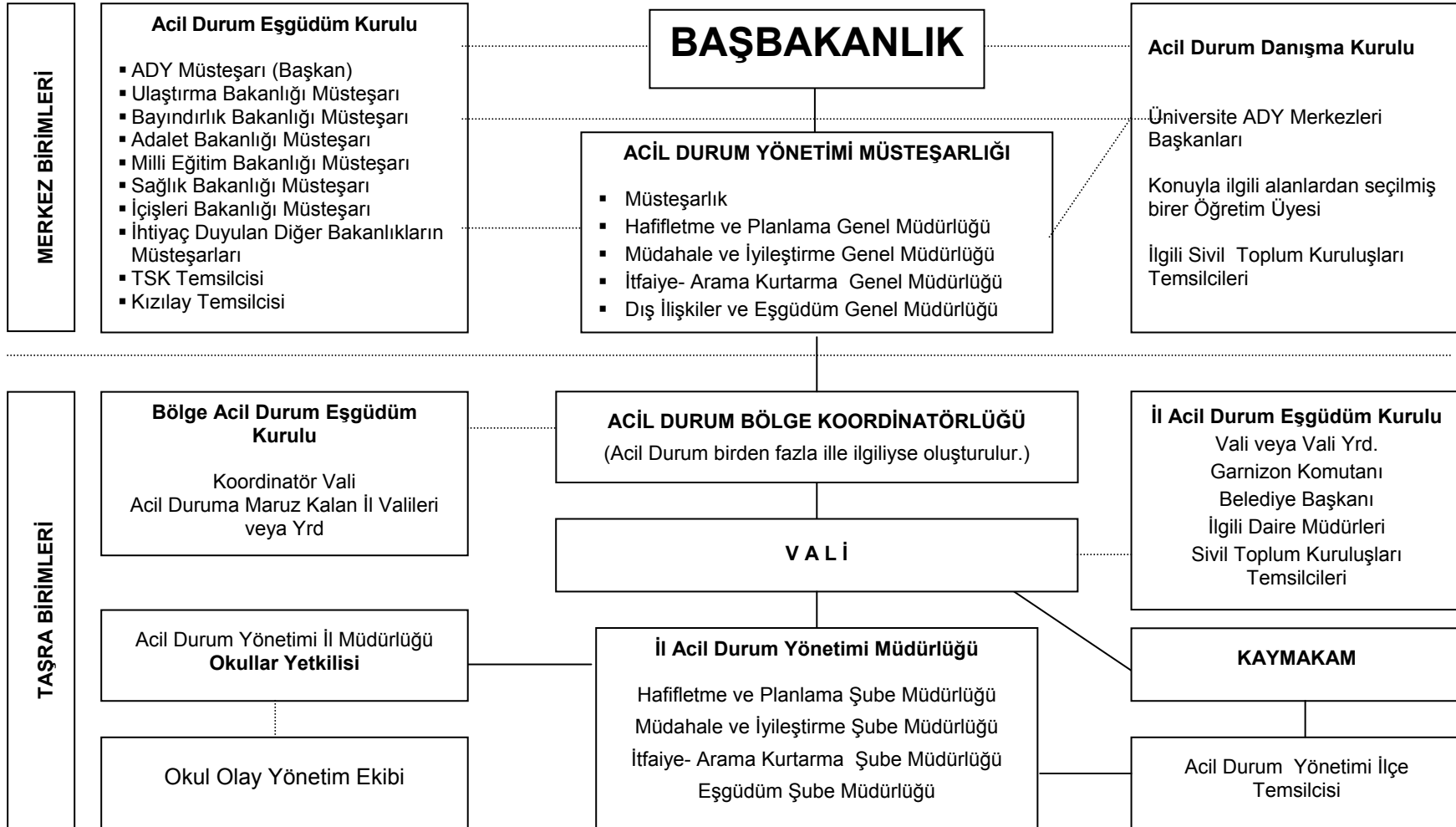
BÖLÜM II	Katılma Derecesi				
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Derecede Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
A. ACIL DURUM YÖNETİMİ MERKEZ ÖRGÜTÜ YAPISI; Merkeziyetçi bir yapı içerisinde, başbakanlıkta ve değişik bakanlıklarda örgütlenmiş, birimler arasında görev örtüşmesinin olduğu, ilgili birimlerin, Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık olarak, eşgüdüm ve eğitim amaçlı birim olarak yeniden örgütlenmesi gerektiği, dikkate alınarak;					
1. Türkiye’de meydana gelen acil durumların yönetimi, Başbakanlığa bağlı olan Acil Durum Yönetimi (ADY) Müsteşarlığı tarafından yapılmalıdır.					
2. Başbakan, meydana gelen acil durumlarda, daha etkin mücadele ve merkezi kaynakları kullanabilmek amacıyla, ADY Müsteşarlığına danışarak, acil durum ilan edebilme yetkisine sahip olmalıdır.					
3. Acil Durum Eşgüdüm (Koordinasyon) Kurulu ; ADY Müsteşarı başkanlığında, Ulaştırma, Bayındırlık, Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, İçişleri ve ihtiyaç duyulan diğer Bakanlıkların Müsteşarları, Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcisi ve Kızılay temsilcisinden oluşmalıdır.					
4. Acil Durum Danışma Kurulu; Üniversite ADY Merkezleri Başkanları, konuyla ilgili alanlardan seçilen birer öğretim üyesi, İlgili Sivil Toplum Kuruluşu temsilcilerinden oluşmalıdır.					
5. ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir.					
6. Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır.					
7. Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır.					
8. Kurulacak olan Müsteşarlık, yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.					
9. Müsteşarlık, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan nitelikli personeli işe almaya yetkili olmalıdır.					
10. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.					
11. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.					
12. Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.					
13. Orman Bakanlığı’nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi, kurulacak olan Müsteşarlık bünyesine devredilmelidir.					
14. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili merkez birimleri Müsteşarlık bünyesine, taşra birimleri Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü bünyesine devredilmelidir.					
15. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır					
16. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.					
17. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere Müsteşarlık bünyesinde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.					
18. Kurumlar arasında eşgüdümü (koordinasyonu) ve yurt dışı ilişkileri sağlamak üzere Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.					
19. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı sekreteryaya hizmetlerini yürütmek üzere Müsteşarlık sekreteryaya makamı oluşturulmalıdır.					

B. TAŞRA ÖRGÜTÜ YAPISI; Merkez örgütü, eşgüdüm ve eğitim amaçlı olarak örgütlenmiş ve icracı görevlerinin taşra birimlerine devredildiği ve ilde acil durum yönetimine ilişkin yeni bir yapılanmanın oluşturulduğu dikkate alınarak;	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
20. Acil durum birden fazla ilde meydana gelmişse geçici olarak Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulmalıdır.					
21. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü görevini yürütmek üzere bir koordinatör vali atanmalıdır.					
22. Acil Durum Bölge Koordinatörlüğü oluşturulduğunda Acil Durum Yönetimi İl Müdürlükleri, bölge koordinatörlüğünün yönetimine girmelidir.					
23. Bölge Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Koordinatör Vali ve acil duruma maruz kalan il valileri veya yardımcılarından oluşmalıdır.					
24. İl Acil Durum Yönetimi, Valiliğe bağlı bir birim olarak örgütlenmelidir.					
25. Vali ilde acil durum ilan etmeye yetkili olmalıdır.					
26. İl Acil Durum Yönetimi, acil durum ilanından önce ilk incelemeleri yaparak Valiye danışmanlık görevinde bulunmalıdır.					
27. İl Acil Durum Eşgüdüm Kurulu, Vali veya Vali Yrd., Garnizon Komutanı, Belediye Başkanı, İlgili Daire Müdürleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşmalıdır.					
28. İl Acil Durum Yönetimi Müdürlüğü, acil durumla ilgili ildeki tek yetkili kurum olmalıdır.					
29. Planlama (hazırlıklı olma) ve hafifletme (zarar azaltma) ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Planlama ve Hafifletme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır					
30. Müdahale ve iyileştirme ile ilgili görevleri gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde Müdahale ve İyileştirme Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.					
31. İtfaiye hizmetleri ve arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İl Müdürlüğünde İtfaiye ve Arama-Kurtarma Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.					
32. İhtiyaç duyulan eşgüdümü ve ilişkiyi sağlamak üzere İl Müdürlüğünde Eşgüdüm Şube Müdürlüğü kurulmalıdır.					
33. Belediyelerin itfaiye ve ilkyardım birimleri, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğüne devredilmelidir.					
34. Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, okullara acil durum yönetimi ile ilgili danışmanlık ve eğitim vermelidir.					
35. İl acil durum planı hazırlamak, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün temel görevlerinden biri olmalıdır.					
36. Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır.					
37. Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır.					
38. İlçe acil durum yetkilisi, il acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır.					
39. İlçe acil durum yetkilisi, ilçedeki kurumların acil duruma hazırlanmasında danışmanlık görevi yapmalıdır.					
C. OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ; Okulun ve çevresinin maruz kalabileceği acil durumların okul tarafından yönetilme şeklinin tanımlandığı ve ilgili kişilerin nasıl davranacakları konusunda yol gösterildiği dikkate alınarak;					
40. Okullarda meydana gelen acil durumların yönetimi, Olay Yönetim Ekibi (OYE) tarafından gerçekleştirilmelidir.					
41. OYE, Olay Komuta Sistemi (OKS) ilkelerine göre çalışmalıdır.					
42. OYE, ihtiyaca göre, acil durum müdahale ekipleri oluşturmalıdır.					
43. Okul Müdürü acil durum yönetimi ekibinin kurulmasından sorumlu ve onun lideri olmalıdır.					
44. OYE Operasyonlar bölümü, acil eylem planında açıklanan aktiviteleri yürütmeden, binaların içerisindeki kişilerin sağlığını ve güvenliğini korumadan sorumlu olmalıdır.					
45. OYE Planlama bölümü, olayın gelişimiyle ilgili bilgi toplama ve eldeki kaynakların durumuyla ilgili değerlendirme yapmalıdır.					

	Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Derecede Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
46. OYE Lojistik bölümü, personel, erzak (tıbbi ve genel) ve araç gereç sağlamalıdır.					
47. OYE Finans bölümü, gerek duyulduğunda olay için ödemeleri yapmalı ve kayıtlarını tutmalıdır.					
48. Acil durum müdahale ekipleri, olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmalıdır.					
49. Tahliye Ekibi , personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır.					
50. İlk Yardım Ekibi , geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır.					
51. Arama ve Kurtarma Ekibi , okul çapında, acil olarak yapılması gereken arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmelidir.					
52. Yangın ve Altyapı Hizmetleri Ekibi , küçük yangınları söndürme ve altyapı hizmetleri kesintiye uğradığında yeniden sunma çabası içinde olmalıdır.					
53. Hasar Değerlendirme Ekibi , mühendisler gelene kadar okul binalarındaki hasar için değerlendirme yapmalı, binanın sağlamlığıyla ilgili kuşku varsa binanın tahliye edilmesini ve kapatılmasını sağlamalıdır.					
54. Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi , okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır.					
55. Öğrenci Gözetim Ekibi , ilk müdahale ekipleri olaya müdahale ederken öğrencileri gözetmelidir.					
56. Destek ve Güvenlik Ekibi , öğrenciler ve personel için gerekli psikolojik destek ve güvenlik hizmeti sunmalı ve hemen eve dönmemesi ihtimaline karşı okulu hazırlamalıdır.					
57. Planlama ekibi , acil durum yönetiminde, planlama çalışmalarını yürütecek bir ekip olmalıdır.					
58. Planlama ekibinde, okul müdürü ve yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler ve uygun olan diğer personel görev almalıdır.					
59. Okulun büyüklüğüne ve gereksinimlerine göre acil durum planlama ekibi 6-12 kişiden oluşmalıdır.					
60. Planlama ekibi bir tehlike ve hassasiyet analizi yaparak planlama sürecine başlamalıdır.					
61. Planlama ekibi, varolan plan ve prosedürlerin eksikliklerini belirlemelidir.					
62. Bir tehlike ve hassasiyet analizi yaptıktan sonra acil durum planı oluşturulmalıdır.					
63. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulla ilgili isim ve yer, yapının türü, kurumun türü, vb. bilgileri içermelidir.					
64. Okul Acil Durum Yönetimi Planları, okulun özel gereksinimleri ve özelliklerini tanımlamalıdır.					
65. Okul Acil Durum Yönetimi Planlarının yasal dayanakları planda belirtilmelidir.					
66. Örgüt şeması, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında bulunmalıdır.					
67. Bölge planı ve çalışma yerinin genel bir tanımı, tesis şemaları, Okul Acil Durum Yönetimi Planlarında yer almalıdır.					
68. Öğrenciler ve okul personeli hakkında özel bilgiler ve göz önüne alınması gereken gereksinimler planda belirtilmelidir.					
69. Planda, çalışma yerinin maruz kalabileceği risklerin ve tehlikelerin bir değerlendirmesi yapılmalıdır.					
70. Acil durum yönetimi ekip üyelerinin rolleri ve sorumlulukları planda yer almalıdır.					
71. Acil durumlarda izlenecek acil durum protokolleri planda yer almalıdır.					
72. Planların, riskleri azaltmak için bir fona sahip, tanımlanmış risk düzeltme programı olmalıdır.					

EK-3
ANKETLE BİRLİKTE VERİLEN BİLGİ NOTU

Bu doküman, **Eğitimde Acil Durum Yönetimi** Anketi'ni dolduracakları modelle ilgili olarak bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu bölümle ilgili olarak bir şey yapmanıza ve geri vermenize gerek yoktur. Teşekkürler.

ACIL DURUM YÖNETİMİ MÜSTEŞARLIĞI MERKEZ ÖRGÜT BİRİMLERİNİN GÖREVLERİ

BÖLÜM	Planlama ve Hafifletme Genel Müdürlüğü	Müdahale ve İyileştirme Genel Müdürlüğü	İtfaiye ve Arama- Kurtarma Genel Müdürlüğü	Dış İlişkiler ve Eşgüdüm Genel Müdürlüğü
G Ö R E V L E R İ	<p>Planlama (Hazırlıklı Olma) Görevleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Planlama (Ulusal Müdahale Planı). ▪ Etkili müdahale olanaklarının ve programlarının geliştirilmesi. ▪ Eğitim ve egzersizler (tatbikatlar). <p>Hafifletme (Zarar Azaltma) Görevleri:</p> <p>Olayların ortaya çıkış olasılıklarını gidermek ya da etkilerini azaltmak için yapılanları içerir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Yapı standartlarının belirlenmesi. ▪ İmar planlarının yapılması. ▪ İzleme/kontrol etkinlikleri. ▪ Kamu eğitimi yapılması. ▪ Araştırma çalışmaları. ▪ Risk haritası çıkarılması. 	<p>Müdahale Görevleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Acil yardımları sağlama. ▪ Hasar ve yaralanmaları mümkün olduğunca azaltma. ▪ İyileştirme uygulamalarını hızlandırma. <p>İyileştirme Görevleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kriz danışmanlığı ▪ Hasar değerlendirme ▪ Enkazın temizlenmesi ▪ Acil yardımlar ▪ Halkı bilgilendirme ▪ Geçici barınma ▪ Yeniden inşa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Orman yangınları dahil, itfaiye teşkilatının her türlü görevi. ▪ Kimyasal ve biyolojik sızıntılara müdahale. ▪ Arama kurtarma birliklerinin organizasyonu. ▪ Acil müdahale ekiplerinin organizasyonu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkiler. ▪ Konuya müdahil olacak kurumların eşgüdümü. ▪ Yurtdışındaki ilgili kurumlarla ilişkiler. ▪ Halkla İlişkiler

Acil durum yönetimi için ülkemiz ve okullar için model geliştirilirken aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır:

1. Acil durum yönetimine çok sayıda kurum müdahildir. Kurumlar arasında ilişkiyi sağlayacak bir eşgüdüm biriminin olmayışı, ciddi problemlere neden olmaktadır. Acil durum yönetiminin müdahil kurumları bir çatı altında toplayacak yapı kurulmalıdır.
2. Yeni kurulacak kurum bir icra biriminden çok, yönlendirici, koordine edici, eğitici, denetleyici bir yapıda olmalı, acil durum yönetimi mahallinde kurulacak ve mahallinde denetlenecek birimlerce yerine getirilmelidir.
3. Ana görevi hazırlık çalışmaları, koordinasyon, eğitim, standardizasyon ve uluslararası ilişkiler olan bir üst yönetim kurulmalı, acil durumlara ilişkili her tür müdahale tek elden ve yerel düzeyde yürütülmelidir.
4. Kurulacak kurumun, Başbakanlığa doğrudan bağlı bir müsteşarlık seviyesinde olması çalışmaları etkin kılacaktır. Kurulacak kurum idari ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.
5. Kurulacak modelin işletilebilmesi için yasa ve yönetmeliklerde düzenlemelere ihtiyaç vardır. Acil durum yönetimi, mevzuattaki dağınıklığı toparlayacak yeni bir yasa ile yeniden tanımlanmalıdır.
6. Halen varolan, aynı amaca dönük örgütlenmeler kurulacak olan Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı'na devredilmelidir.

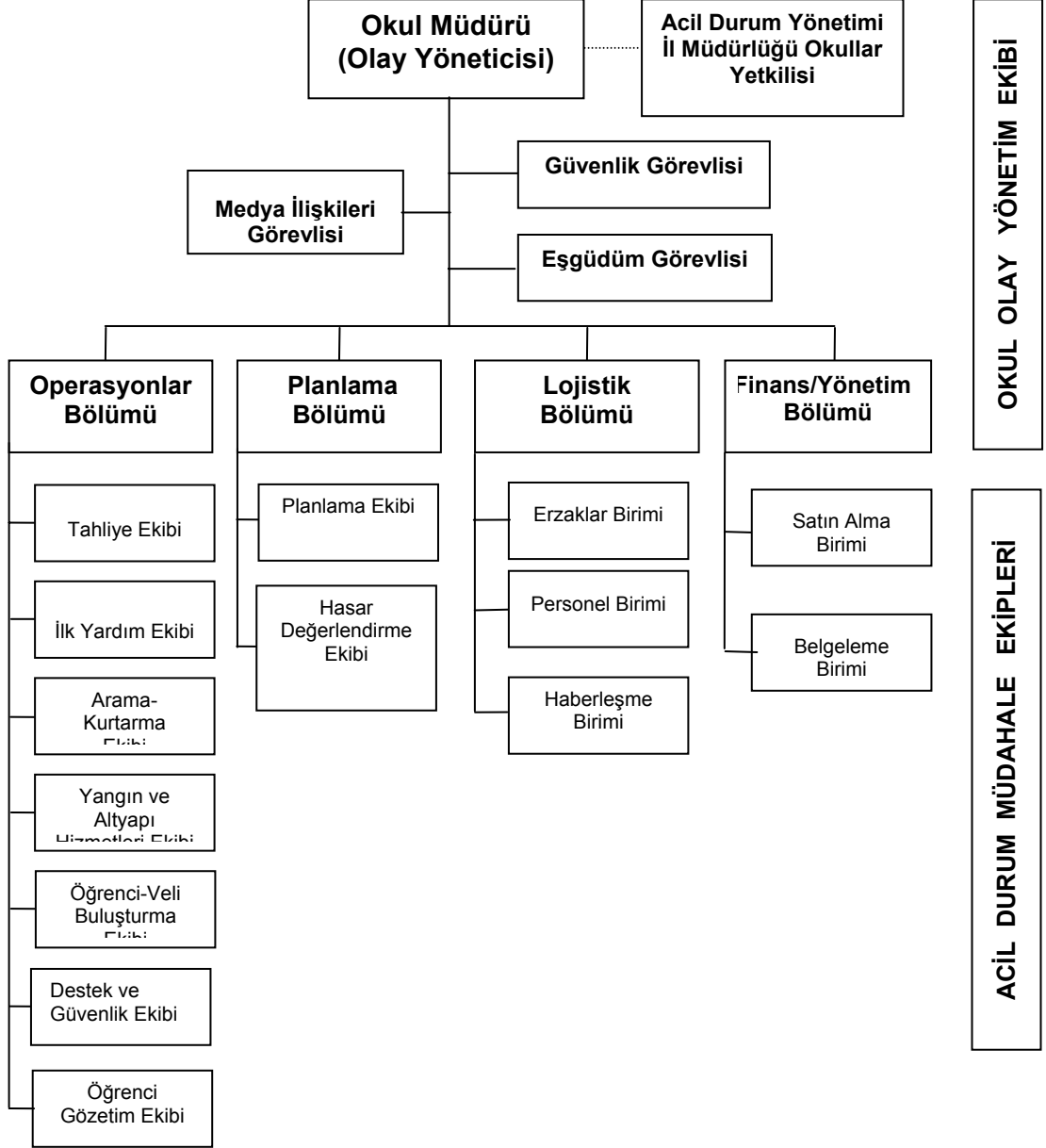
Tasfiye Edilecek ve Devredilecek Kurumlar

- Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü,
 - İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü,
 - Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü,
 - Orman Bakanlığı'nın orman yangınıyla mücadeleyle görevli birimi,
 - Belediyelerin itfaiye ve İlk Yardım birimleri,
 - Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının (askeri birlikler hariç) afetle ilgili birimleri.
7. Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığı merkez örgüt yapısı, acil durum yönetiminin 4 aşaması dikkate alınarak ve görev odaklı olarak örgütlenmelidir.
 8. Başbakan, Acil Durum Yönetimi Müsteşarlığının raporu doğrultusunda acil durum ilan edebilmelidir.
 9. Acil durum ilan edilen illere, diğer illerin kaynakları ve bu amaçla oluşturulan fonlar ulaştırılabilmelidir.
 10. Valiler, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü'nün ön inceleme raporuna dayanarak illerinde acil durum ilan edilmesini Başbakan'dan isteyebilmelidir.
 11. Acil durumlarda, okul müdürü olay yöneticisi olarak okullardaki tek yetkili olmalıdır.
 12. Okul müdürü ihtiyaç duyduğu şefliği ve bunlara bağlı olarak oluşturulan birimi-ekibi harekete geçirebilmelidir.
 13. Okul Olay Yönetim Ekibi konu ile ilgili birim okula geldiğinde olaya müdahaleyi ilgili birime devretmeli, ihtiyaç duyulan okul ekipleri görevine devam etmelidir.
 14. İlde, Acil Durum Yönetimi İl Müdürlüğü Okullar Yetkilisi, ilçede ise Acil Durum Yönetimi İlçe Temsilcisi okul yönetimine danışma hizmeti vermelidir.
 15. Okul Olay Yönetim Ekibi, Okul Müdürü başkanlığında, öğretmenler, oluşmalı, müdahale ekipleri, öğretmenler, çalışanlar ve öğrencilerden oluşmalıdır.

OKUL ACİL DURUM YÖNETİMİ MODELİ

OLAY YÖNETİM EKİBİ

(Olay Komuta Sistemine göre hareket edecektir.)

OLAY KOMUTA SİSTEMİ

Olay Komuta Sistemi (OKS) acil durumlarda kullanılabilecek şekilde okullar için yönetim ve kontrol sistemi sunmaktadır. Sistem, her tür ve büyüklükteki acil duruma hızlı, etkili ve organize bir müdahale ihtiyacını karşılamaktadır. Bu olaylara müdahale ederken OKS'de işi ve sorumluluğu bölmek pratik bir yöntemdir. OKS, ABD'de acil durumları yönetmekte yaygın olarak kullanılan sistematik bir yöntemdir.

OKUL OLAY YÖNETİM EKİBİ (OYE)

OKS prensiplerine göre çalışan Olay Yönetim Ekibinde, müdür bir acil durum anında yönetim sorumluluğunu üzerine alır ve diğerlerini ihtiyaç duyuldukları anda harekete geçirir. Nispeten küçük olan olaylarda, müdür OYE yapısının bütün rollerini üstlenebilir. Eğer olay büyürse, ihtiyaç duyulan bölümleri harekete geçirebilir. Harekete geçirilen her bölüm, gerekli fonksiyonların gerçekleştirilmesi için ekipleri harekete geçirebilir.

ACİL DURUM MÜDAHALE EKİPLERİ

Çalışanların ve okulla ilgili diğer kişilerin oluşturduğu acil durum müdahale ekiplerinin amacı; olaya müdahale etmede olay yönetim ekibine yardımcı olmak ve normal acil durum hizmetleri bir felaket nedeniyle verilemediği zamanlarda çalışanlar, öğrenciler ve ziyaretçiler ile ilgilenmektir. Her bir ekibin özel fonksiyonları ve gereksinimleri vardır. Ekipler, olayın büyüklüğü ve okulun olanakları dikkate alınarak okul yönetimi tarafından ihtiyaçlar doğrultusunda harekete geçirilecektir.

KAYNAKÇA

Akdağ, E. (2002). **Mali Yapı ve Denetim Boyutlarıyla Afet Yönetimi**. Sayıştay Başkanlığı; Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi:20 Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü. www.sayistay.gov.tr/yayin

Allinson, R. E. (1993). **Global Disasters: Inquiries Into Management Ethics**. New York: Prentice Hall.

ARC (2003) **American Red Cross. Red Cross Facts: Fundamental Principles of the International Red Cross Movement**. Available: 20.01.2003 <http://www.redcross.org/services/disaster/aboutdis/facts.html>

Auf der Heide, E. (1989). **Disaster Response: Principles of Preparation and Coordination**. St. Louis: Mosby.

Australian Fire Authorities Council. (1996). **Glossary of Rural Fire Terminology**. Australia,

Baker, J. Forthcoming. Living in a Hazardous Environment. Written for the FEMA Higher Education Project. Emmetsburg, MD.

Balamir, M. (2001). Deprem Zararlarının Azaltılmasında Risk Yönetimi. **İMO İstanbul Bülteni**. Ocak Şubat 2001. 52: 17-20

Başbakanlık (2000) **Depremler 1999**. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yayını. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Başbakanlık (2003). **Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü Uluslararası Acil Durum Yönetimi Sempozyumu (11-14 Kasım 2002) Sonuç Raporu Kitabı**. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Blauvelt, P.D. (1999). **Making Schools Safe for Students: Creating a Proactive School safety Plan**. California: Corwin Press, Inc.

Bolin, Robert, with Lois Stanford. (1998). **The Northridge Earthquake: Vulnerability and Disaster**. London and New York: Routledge.

Bremerton School District (2002). **Sample - Standard School Procedures**

Britton, N. R. 1998. "Safeguarding New Zealand's Future: Emergency Management's Role in Shaping the Nation." **Foresight**, September, pp. 1-12.

Brown, Mark Anthony. (2000) **Crisis/emergency preparedness planning in a public school in Luzerne County: A case study analysis (Pennsylvania)**. DEGREE EdD. Temple University ISBN 0-599-70585-X

Bryant, E.A., 1993: **Natural Hazards**, Cambridge University Press.

California Department of Education. (2002) **Safe Schools and Violence Prevention; Crisis Management and Response. A Contingency Plan for School Campus Emergencies**. <http://www.cde.ca.gov/spbranch/safety/crisismgmt/crisis.asp>

Can, Halil (1992). **Organizasyon ve Yönetim**. Ankara: Adım Yayıncılık

Cannon, Terry. "Vulnerability Analysis and the Explanation of 'Natural Disasters.'" Chapter 2 (pp. 13-30) in **Disasters, Development and Environment**, A. Varley (ed.). London: Wiley, 1994.

Carr L.. 1932. "Disasters and the Sequence-Pattern Concept of Social Change." **American Journal of Sociology**, Vol. 38. Pp. 207-218.

Chelmsford Public School. (2002). **Crises Management Plan** <http://www.chelmsford.k12.ma.us/cps/crisis/index.html>

Colvin, G.; E. J. Kameenui; and G. Sugai. (1993). "School-wide and Classroom Management: Reconceptualizing the Integration and Management of Students with Behavior Problems in General Education." **Education and Treatment of Children** 16: 361-81.

Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi Raporu (2002). **Ulusal Deprem Konseyi**. Ankara: Başbakanlık: www.basbakanlik.gov.tr

Deyle, R. S. French, R. Olshansky, and R. Paterson. (1998) "Hazard Assessment: The Factual Basis for Planning and Mitigation." **Cooperating with Nature**, Raymond Burby (ed.). Washington DC: Joseph Henry Press.

Disaster and Emergency Reference Center. 1998. (ed.). **Disaster Management Glossary**. (Edited by Krisno Nimpuno). Netherlands: Disaster and Emergency Reference Center.

Dombrowsky, W. R. 1998. "Again and Again – Is a Disaster What We Call a 'Disaster'." **What Is A Disaster**. E. L. Quarantelli (ed.). London and NY: Routledge.

Drabek, T. E. and G. J. Hoetmer (Eds.). 1991. **Emergency Management: Principles and Practices for Local Government**. Washington, DC: International City Management Association.

Dwyer, K., Osher, D., and Warger, C. (1998). **Early warning, timely response: A guide to safe schools**. Washington, DC: U.S. Department of Education.

Dynes, R. (1970). **Organized Behavior in Disaster**. Lexington, Mass.: Heath Lexington Books.

Dynes, Russell R. 1998. "Coming To Terms With Community Disaster." Chapter 11 (pp. 109-126) in **What Is A Disaster?** E.L. Quarantelli (ed.). London and NY: Routledge.

Erçetin, Şule. (2001). **Yönetimde Yeni Yaklaşımlar**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ergünay, Oktay (2001). **Türkiye'nin Afet Yönetim Sistemine Genel Bir Bakış; Sorunlar ve Çözümler; Kentsel Yerleşmeler ve Doğal Afetler**, (Derleyen, Emine M. Komut), UIA-Mimarlar Odası yayını,

ERGÜNAY, Oktay. (1999) "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?" **Türk Psikoloji Bülteni** Deprem Özel Sayısı Cilt: 5, Sayı: 14

Erickson, Paul A. (1999). **Emergency Response Planning For Corporate and Municipal Managers** San Diego : Academic Press,

European Commission. (1999) **Vade-Mecum of Civil Protection in the European Union**. Directorate-general Environment, Brussels. <http://europa.eu.int/comm/environment/civil/pdfdocs/vademec.pdf>

FEMA. (1990). **Definitions of Terms**. (Instruction 5000.2.) Washington, DC: FEMA, April 4.

FEMA. (1993 September). **The Emergency Program Manager** (Independent Study). Emmitsburg, MD: Emergency Management Institute. <http://training.fema.gov/EMIWeb/is11st.htm>

FEMA. (1993). **Principal Threats Facing Communities and Local Emergency Management Coordinators**. A Report to the United States Senate Committee on Appropriations. Washington, DC: FEMA, April.

FEMA. (1995) . **Introduction to Emergency Management** (Student Manual 230). Federal Emergency Management Agency. Emmitsburg, MD.

FEMA. (1996). **Guide for All-Hazard Emergency Operations Planning**. State and Local Guide (SLG) 101. www.fema.gov.tr

FEMA. (1998 b). **Weapons of Mass Destruction—Nuclear Scenario** Instructor Guide. Emmitsburg MD: Emergency Management Institute.

FEMA. (1998 March). **FEMA Professional**, Session 4 (Instructor Guide). Emmitsburg, MD: Emergency Management Institute.

FEMA. (1998 May). **Principles of Emergency Management** (Student Manual and Instructor Guide G230). Emmitsburg, MD: Emergency Management Institute.

FEMA. (1999 November). "FEMA Organization and Role in U.S. Emergency Management." **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction Instructor Guide**. (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National

Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland.

FEMA. (1999). Fundamentals Of U.S. Emergency Management **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction**. Instructor Guide. Session 6: (Developed By: Blanchard B. Wayne). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management

FEMA. (1999). **Multi-Hazard Emergency Planning for Schools**. Updated 07/03/2002. www.fema.gov.tr

FEMA. (1999a Oct). "Historical Overview of U.S. Emergency Management." **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction Instructor Guide**. (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland.

FEMA. (1999a September). "What Are Hazards And Disasters?" **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** Instructor Guide (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland

FEMA. (1999b Oct.). "Meteorological Hazard and Disaster Basics." **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** (Instructor Guide). (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland.

FEMA. (1999b September). "Appendix Hazard and Disaster Definitions. Hazard And Disaster Related Terms and Definitions." **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** (Instructor Guide). (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland

FEMA. (1999c September). "State Organization And Role In Emergency Management" **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** (Instructor Guide). (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland

FEMA. (1999d September). "Local Role in Emergency Management" **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** (Instructor Guide). (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland

FEMA. (1999e). "The Role Of "Third Sector" Organizations." **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** (Instructor Guide). (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland

FEMA. (2000 June). "Fundamentals Of U.S. Emergency Management. Session 6" **Hazards, Disasters And The U.S. Emergency Management System: An Introduction** (Instructor Guide). (Developed By: Blanchard B. W). Federal Emergency Management Agency. National Emergency Training Center. Emergency Management Institute. Emmitsburg, Maryland

FEMA. (2002 a). **Disaster Basics**. EMI Independent Study Program. Emmitsburg. Online book. <http://training.fema.gov/emiweb/IS/is2921st.asp>

FEMA. (2002 b). "Personal and Local Community Disaster Preparedness." **Livestock in Disasters**. EMI Independent Study Courses. Online Book. <http://training.fema.gov/emiweb/IS/is1111st.asp>

FEMA. (2002 Sep 26). **Who We Are** <http://www.fema.gov/about/who.shtm>

FEMA. (2003 06-Jan). **Home » About FEMA » FEMA Organization.** Federal Emergency Management Agency Internet Sites. <http://www.fema.gov/about/femaorgtxt.shtml>.

FEMA. (2003 Jan 03). **FEMA Organizational Chart.** Available: www.fema.gov.

FEMA. (2003). **Fact About FEMA.** Federal Emergency Management Agency. Washington, DC. <http://www.fema.gov/library/femainfo.shtml#facts>

Fink, S. 1986. **Crisis Management: Planning for the Inevitable.** New York, NY: American Management Association.

Florida Department of Education Office of Safe Schools (2003). **Multi-hazard planing for florida's Schools** (Instructor Guide). http://www.firn.edu/doe/besss/em_plan/emerg_plan.htm

Frampton. S, J. Chaffey, A. McNaught, J. Hardwick (1996). **Natural Hazards: Causes, Consequences and Management.** London: Hodder &Stoughton Educational.

Fritz, C. E. 1961. "Disasters." (ed: In R. Merton and R. Nisbet), **Contemporary Social Problems.** NY: Harcourt, Brace and World.

FRP. (1992) **Federal Response Plan** (FEMA Publication 229). Washington DC: FEMA, with revisions.

Gaustad, J. (1994). Risk Management. **ERIC Digest 86** <http://eric.uoregon.edu/publications/digests/digest145.html>

Gilbert, C.. 1998. "Studying Disaster – Changes in the Main Conceptual Tools." Chapter 2 in **What Is A Disaster?** E.L. Quarantelli (ed.). London and Nw York: Routledge.

Hewitt, K. 1983. "The Idea of Calamity in a Technocratic Age." In K. Hewitt (ed.), **Interpretations of Calamity: From the Viewpoint of Human Ecology.** London: Allen and Unwin.

Horlick-J. T. 1995. "Modern Disasters as Outrage and Betrayal." **International Journal of Mass Emergencies and Disasters** (November), Vol. 13, No. 3, 305-315.

İçişleri Bakanlığı (2002). **Afet Yönetimin Yeniden Yapılandırılması ve Kriz Yönetimi**. İçişleri Bakanlığı Merkez Valileri Araştırma Raporu.

İstanbul Deprem Master Planı.(2001)İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile; Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi işbirliği. <http://www.ibb.gov.tr>

İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahili Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması (2003). Japon JICA işbirliğiyle, <http://www.ibb.gov.tr>

İTÜ AYM. (2003). **İstanbul Teknik Üniv. Afet Yönetim Merkezi**. İnternet Sitesi. <http://www.aym.itu.edu.tr/index.php>

Jefferson County Public Schools, **Building Manager's Safety Procedures Technical Guide**. (2000). Louisville, KY.

KADIOĞLU Mikdat. (2003) **Kocaeli '99acil Durum Yönetimi Konferansı Sonuç Bildirisi**. İTÜ İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Rektörlüğü, İTÜ Afet Yönetim Merkezi ve ABD Federal Acil Durum Yönetim Merkezi'nin (Federal Emergency Management Agency - FEMA) işbirliğiyle 16-17 Ocak Ayazağa İstanbul.

Kline, M.; David, J.; Lichtenstein, R., 1995 "Benefits and challenges of school-based crisis response teams" **Journal-of School-Health** pp. 245-249

Kopka, D., (1997) **School Violence: A Reference Handbook**, ABC-CLIO Press, Santa Barbara, California,

Kostinsky S, Bixler E.O, Kettl P.A (2001). Threats of school violence in Pennsylvania after media coverage of the Columbine High School massacre - Examining the role of imitation **Archives Of Pediatrics & Adolescent Medicine**. 155 (9): 994-1001

Kuban Ron (2002) **Preparing Schools For Disaster**. Inter-American Agency for Cooperation and Development -IACD. <http://www.iacd.oas.org/La%20Educa%20115/kuban.htm>

Kuban, R. 1992. "Disaster Preparedness and Crisis Management: A School Perspective." **Emergency Preparedness Digest** 19.3: 11-14.

LaValla, P., R. Stoffel, and C. Erwin. 1991. **School Disaster Planning: A Guide for School Emergency Preparedness**. (Artwork: R. Pargeter) Olympia, WA: Emergency Response Institute, Inc.

Lerberger, O. (1997). **The Crisis Manager—Facing Risk and Responsibility**. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Levitt, Alan M. (1997) **Disaster Planning And Recovery : A Guide For Facility Professionals** New York : Wiley, c

Lindell, Michael K., and Ronald Perry. 1992. **Behavioral Foundations of Community Emergency Planning**. Washington, DC: Hemisphere Publishing.

Mann P. A., S. Aker J. Melin. B. Thurman. (2003). **Emergency Response Plan**. Washington State Emergency Management and Kitsap County Department of Emergency Management.

Marin County Office of Emergency Preparedness ve the Marin County Office of Education (2003). **School Emergency Preparedness Plan**. <http://mcoeweb.marin.k12.ca.us/EmerPrep/> (available: 15.05.2003)

McEntire D. A, C. Fuller , C. Johnston, R. Weber (2002) **A comparison of disaster paradigms: The search for a holistic policy guide**. Public Administration Review American Society for Public Administration May/Jun. Washington. Volume: 62, Issue: 3, Pagination: 267-281

Mileti, D. (1997 Sept.) Designing Disasters – Determining Our Future Vulnerability. **Natural Hazards Observer**, 22, 2-5.

Milliyet Gazetesi . (2002) 24 Temmuz. **OKAP:Okulları Afete Hazırlama Projesi**.

Minnesota Division of Emergency Management (2001). State of Minnesota Emergency Operations Plan (Revised December 31, 2001). <http://www.dem.state.mn.us>

Minnesota Division of Emergency Management (2002). Disaster Management Handbook. <http://www.dem.state.mn.us>

Minnesota Statutes (2002) "Crisis Management Policy." Current Minnesota Statutes (2002 edition) Office of **Reviser of Statutes, State of Minnesota** <http://www.revisor.leg.state.mn.us/stats/>

Mitchell, Jerry T. and Susan L. Cutter. 1997. **Global Change and Environmental Hazards: Is the World Becoming More Disastrous?** Washington, DC: Association of American Geographers.

Mitroff, I. (2000). "How to Keep a Crisis from Happening", Harvard Management Update, December, Vol.5, Issue

New Jersey Office Of Emergency Management. (1997) School Emergency Operations Plan Guidelines (Prepared By) The New Jersey State Police Office Of Emergency Management. <http://www.state.nj.us/njoem/pdf/planguid1.pdf>

NFPA 1600. 2000. NFPA 1600 **Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs**, 2000 Edition. Quincy, MA: National Fire Protection Association.

North Kitsap School District 82002) **Sample - Standard School Procedures**

NTVMSNBC. (2004 29 Mayıs). **Temel Afet Bilinci Eğitimi Projesi**. www.ntvmsnbc.com

O'Neill, R. E.; R. H. Horner; R. W. Albin; J. R. Sprague; S. Newton; and K. Storey. (1997). **Functional Assessment and Program Development for Problem Behavior: A Practical Handbook**. Second Edition. Pacific Grove, California: Brookes/Cole Publishing.

ODTÜ AYM. (2003). **ODTÜ Afet Yönetim Merkezi** İnternet Sitesi. Available. www.metu.gov.tr/aym

Okrent, D. (1980). "Comment on Societal Risk." **Science**, Vol. 208, , pp. 372-375.

Paine, C. and J. Sprague. (2003) Crisis Prevention and Response: Is Your School Prepared? Critical Components of a Comprehensive Safe-School Plan. **ERIC Educational Resources Information Center**. Clearinghouse on Educational Management. http://eric.uoregon.edu/trends_issues_safety_bulletin.html

Paine, C., and J. Sprague. (2000). Crisis Prevention and Response: Is Your School Prepared? Eugene, Oregon: **Oregon School Study Council Bulletin**, Winter.

Perrow, C. 1984. **Normal Accidents: Living with High Risk Technology**. New York, NY: Basic Books.

Piroğlu, F. ve P. Özdemir. (2001). **Egzersiz ve Tatbikat Tasarımı**. İTÜ Afet Yönetim Merkezi Yayını Seri No:9 .İstanbul: İTÜ Press

Poland, S.& J.S. McCormick (1999) **A Resource for Schools, Parents, and Communities: Coping With Crisis: Lessons Learned**. Longmont, CO

Pollack, I. and C. Sundermann. (2001 June). Creating Safe Schools: A Comprehensive Approach. Juvenile Justice (ISSN 1524–6647) **Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention** (OJJDP).Volume VIII. Number 1;13-20

Quarantelli, E. L. (1985). **Organizational Behaviour in Disasters and Implications for Disaster Planning** (Report Series 18). Newark, DE: University of Delaware, Disaster Research Center.

Quarantelli, E. L. (DRC) (2003) **Emergencies, Disasters and Catastrophes Are Different Phenomena**. Disaster Research Center (DRC). University of Delaware. <http://www.udel.edu/DRC/preliminary/pp304.pdf>

Quarantelli, E.L. 1987. "What Should We Study? Questions and Suggestions for Researchers About the **Concept of Disasters**." International Journal of Mass Emergencies and Disasters (March), Vol. 5, No. 1, 7-32.

Quarantelli, E.L. 1998. "Epilogue," pp. 234-273 in **What Is A Disaster?** Perspectives on the Question. London and NY: Routledge.

Raphael, B. 1986. When Disaster Strikes: How Individuals and Communities Cope with Catastrophe. New York, NY: Basic Books.

Reaves M. Shawn, (2001) School-Centered Emergency Management and Recovery Guide. Kentucky Community Crisis Response Board – KCCRB Peak Performance, Inc.

Rencher, A.C. (1997). Multivariate Statistical Inference and Applications. New York: John Wiley Sons Inc. ISBN: 0-471-57151-2

Resmi Gazete (1988) Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik. 8.5.1988, Sayı : 19808

Ritchie, R.W. (1995).Emergency Procedure for Schools A guide and Disaster Framework. Oregon: Ritchie Unlimited Publications.

Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act of May 22, 1974 (Pub. L. 93-288, Title I, Sect. 101, May 22, 1974, 88 Stat. 143) as amended by Act of November 23, 1988 (Pub. L. 100-707, Title I, Sect. 103(a), Nov. 23, 1988, 102 Stat. 4689) as amended by Act of Dec. 3, 1993, (Pub. L. 103-181, Sect. 1, Dec. 3, 1993, 107 Stat. 2054.) 42 U.S.C., Ch.68– Disaster Relief, Sects. 5121-5402C (03.01.2003) Available: <http://www.fema.gov/library/stafact.shtm>

Ronan K.R., Johnston D.M. (2001). Correlates of hazard education programs for youth. Risk Analysis 21 (6): 1055-1063

Ronan, K. R., D. M. Johnston, M. Daly, R. Fairley (2001). School Children's Risk Perceptions and Preparedness: A Hazards Education Survey. **The Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies** ISSN: 1174-4707 Volume : 2001-1

Rottman, S. J. (2000). Individual and Community Disaster Education Course (Instructor Guide). Federal Emergency Management Agency

Scanlon, J. (2000) Strategic Planning For Schools: Beyond the Fire Drill. *Canada Emergency Management Journal*. 2: 23-26

Schneider S.K. (1995). **Flirting with Disaster Public Management in Crisis Situations**. US Armonk, New York: M.E. Sharpe.

Schneider, T.; H. M. Walker; and J. R. Sprague. (2000). *Safe School Design: A Handbook for Educational Leaders*. Eugene, Oregon: ERIC Clearinghouse on Educational Management.

Sheehan L. ve K. Hewitt. **Son Yirmi Yılın Büyük Çaplı Doğal Felaketlerinin Örnek Bir Araştırması**. Çalışma Raporu No. 11. Boulder Davranış Bilimleri Enstitüsü, Colorado Üniversitesi, 1969; Smith 1996, 20.

Smith, K. (1996. **Environmental Hazards—Assessing Risk and Reducing Disaster** (2nd ed.). London and New York: Routledge.

Smith, S. M., T. A. Kress, E. Fenstermaker, M. Ballard, G. Hyder (2001) "Crisis management preparedness of school districts in three southern states in the USA" *Safety Science*. 39 (2001) 83–92. Elsevier Science Ltd. www.elsevier.com/locate/ssci

Smith, Wynona Kay. (1992). **A Study Of School Preparedness Planning And Natural Disasters (Disaster Preparedness)**. Oklahoma State University Pub No: 9321608

Sprague, J.; G. Colvin; L. Irvin; and S. Stieber. (1998). "Assessing School Safety in Oregon: How Do School Principals Respond?" *Effective School Practices* 17, 2: 36-44.

Sprick, R.; M. Sprick; and M. Garrison. (1992). **Foundations: Developing Positive School-Wide Discipline Policies**. Longmont, Colorado: Sopris West,.

Sylves, R. T. (1998). **The Political and Policy Basis of Emergency Management (Instructor Guide)**. Emmitsburg, Maryland: FEMA. Emergency

Şener S.&Tezer A. (2002) **Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi: Nihai Rapor** İstanbul : İstanbul Teknik Üniversitesi. Afet Yönetim Merkezi ; Kitap Serisi No : 16. ISBN 9755612076

TEMA Tennessee Emergency Management Agency. (2003) **The History of Civil Defense & Emergency Management in Tennessee 1950s**. 03.01.2003 Available: <http://www.tnema.org/Archives/EMHistory/TNCDHist.htm>

Tezer, A. (2001). **Acil Durum Yönetimi İlkeleri**. İTÜ ADYM Yayını İstanbul: İTÜ Press.

Tobin, G.A. and B.E. Montz. (1997). "A Disaster Classification." **Natural Hazards: Explanation and Integration**. New York: The Guilford Press,

Trump, K.S. (2000). **Classroom Killers? Hallway Hostages? How Schools Can Prevent and Manage School Crises**. California: Corwin Pres, Inc.

TTB Türk Tabipler Birliği. (2001). "Olağandışı Yönetim" **Olağandışı Durumlarda Sağlık Hizmetleri**.. http://www.ttb.org.tr/odsh/yonetim_.htm#D1

U.S. Congress, **Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act** of May 22, 1974 (Pub. L. 93-288,) as amended by Act of November 23, 1988 (Pub. L. 100-707,) as amended by Act of Dec. 3, 1993, (Pub. L. 103-181) Available: www.fema.gov

U.S. Department of Education. **Safeguarding Our Children: An Action Guide** (NCJ 182606) available online at www.ed.gov/offices/OSERS/OSEP/ or www.ed.gov/pubs/edpubs.html.

Victoria State Department Of Education, (1997). Managing School Emergencies Minimizing The Impact Of Trauma On Staff And Students ISBN:0730689859.

Warlick, J. S. (1994). The Preparedness For Emergency Conditions Of Public Schools In Texas. Degree: Edd University Of North TEXAS Pub No: 9503960

Washington State Emergency Management Division and Kitsap County Emergency Management. (Washington State and Kitsap) (1998). Planning and Preparedness Pays. Comprehensive All Hazard Planning Guide and Model School Plan for Washington State Schools. **Model School Plan and Planning Guide**. http://www.atg.wa.gov/ourschool/6_hazard/index.htm

Waugh, William L. (2000). **Living With Hazards, Dealing With Disasters: An Introduction To Emergency Management**. New York: M.E.Sharpe C.

Waugh, William L., Jr. and Richard T. Sylves, "Intergovernmental Relations of Emergency Management," **Disaster Management in the U.S. and Canada**, ((eds Richard T. Sylves and William L. Waugh, Jr.) Springfield, Ill.: Charles C. Thomas Publishers, 1996: Ch. III, pp. 46-68.

Wilkins, Colleen F. (1994). **Earthquake Hazard Reduction In Schools: A Test Of Policy Implementation**. Degree: Ms California State University, Fullerton Pub No: 1357246

Yöret Vakfı (2001) Okullarda Acil Durum Psikolojik Destek Projesi. (OKADPDR). İstanbul: http://www.yoret.org.tr/Turkish/proje_acil_durum.html